

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA

Sala: _____
Estante: _____
Número: _____

Estante: _____
Sala: _____

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA

Sala: A
Estante: 17
Número: 253

2 400 40

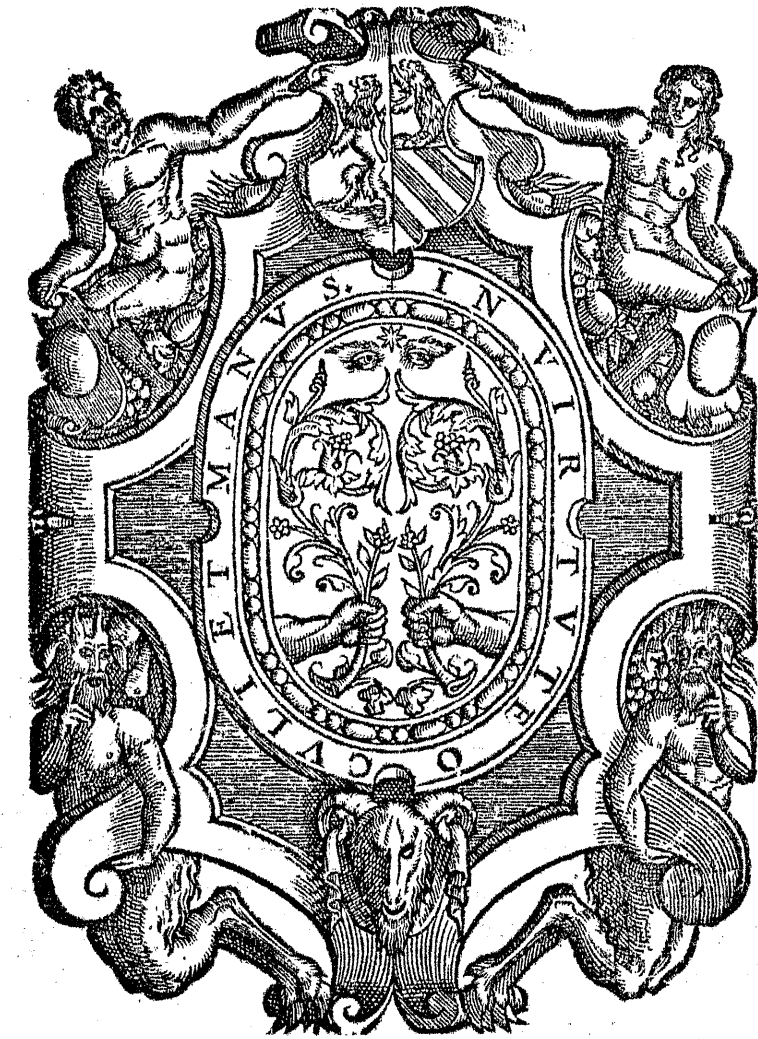

MADE IN SPAIN

✿ ANDREAE ALCARZARIS MEDICI, AC CHIRURGI GVADALAXARENSIS IN amplissima Salmanticensi Academia Chirurgæ facultatis primi Professoris Chirurgiæ Libri Sex.

*IN QVIBVS MVLT A ANTIQVORVM, ET RECEN-
tiorum subobscura loca hætenus non declarata interpretantur.*

SALMANTICAE,
In ædibus Dominici à Portonarijs, S. C. M. Typographi.

M D L X X V.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Esta tassado en marañedis el pliego.

DO R quanto por parte de vos el Licenciado Andres de Alcaçar, Medico y cirujano Cathedratico en la Vniuersidad de Salamanca, en la Cathedra de cirugia, nos fue fecha relacion diziẽdo que vos auia des compuesto vn libro de cirugia que tenia seys tratados, vno de heridas de cabeça, y otro de heridas de neruios, y otro de heridas penetrantes alo hueco del pecho, y otro de heridas del vientre, y otro de las apostemas venenosas que vienen en tiempo de pestilencia, y otro del mal de bubas, en los quales tractados allende de la theorica sciencia y explicacion de muchos textos de authores graues antiguos y modernos se contenia en ellos muchas cosas en practica y experiencia muy necessarias, el qual era muy vtil y prouechofo para la republica y nos suplicastes os mandassemos dar licencia e facultad para le hazer imprimir y priuilegio por el tiempo que fuessemos seruido, o como la nuestra merced fuese: lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la Prematica por nos agora nueuamente sobre ello fecha dispone: fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, e nos touimos lo por bien, y por la presente vos damos licencia y facultad, para que vos, o la persona que para ello vuestro poder ouiere, y no otra persona alguna podays hazer imprimir y vender el dicho libro que de sufo se haze mencion en estos nuestros Reynos por tiempo y espacio de diez años cumplidos primeros siguientes que corren y se cuentan desde el dia de la fecha desta nuestra cedula, so pena que qualquiera persona que sin tener para ello vuestro poder le imprimiere y vendiere, o hiziere imprimir, o vender pierda toda la impresion que hiziere, o vendiere con los moldes y aparejos della, e mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis por cada vez que lo contrario hizieren, la mitad de la qual dicha pena sea para la nuestra camara y fisco, e la otra mitad para vos el dicho Licenciado Andres de Alcaçar, y todas las vezes que se ouiere de imprimir el dicho libro, durante el tiempo de los dichos diez años le trayays al nuestro consejo juntamente con el original, que en el fue visto que va rubricada cada plana e firmada al fin del de Alonso de Vallejo nuestro escriuano de camara, e vno de los que en el nuestro consejo residen, para que se vea si la dicha impresion esta conforme al original, e se os de licencia para lo poder vender, y se tasse el precio a que ouieredes de vender cada volumen, so pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la dicha pregmatica, y leyes de nuestros Reynos, e mandamos a los del nuestro consejo e otras qualesquier justicias de nuestros Reynos, que guarden e cumplan y executen e hagan guardar, cumplir y executar esta nuestra cedula e todo lo en ella contenido. Dada en Madrid a veynte y nueue dias del mes de Agosto de mil y quinientos y setenta y quatro años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Antonio de Erasso.

VS S V Regij Senatus supremi, præclarum hoc & egregium chirurgiæ opus, vidi & attentè perlegi, in quo Præstantissimus vir Andræas Alcaçar, non solum selecta atque præclara ab antiquis authoribus desumpta complexus est, verum etiam multa quidem addidit cognitiõe dignissima. Quare ita censeo, hos sex chirurgiæ libros, in quibus nihil reperitur quod non sit vtile & ad curãdos hominum morbos egregiè accommodatum, typis posse, & debere committi, vt eorum vtilitas, quæ profecto maxima est, ad omnes redundet, Datis Madriti die. 27. Mensis Iulij. Anno à Natiuitate Domini. 1574.

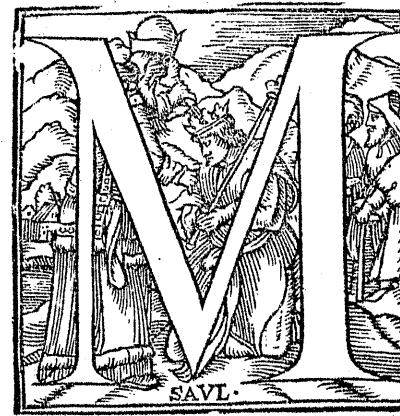
Doctor Petrus
de Torres.

A 2

INDEX LIBRORVM
qui in hoc opere continentur.

- 1 De Vulneribus capitis:
- 2 De Vulneribus neruorum, alijsque ipso-
rum affectibus.
- 3 De Vulneribus Thoracis.
- 4 De Vulneribus ventris inferioris regio-
nis abdominis.
- 5 De morbo Gallico.
- 6 De Valetudine tuenda tempore pestis,
ac de curandis pestilentibus inflam-
mationibus.

ANTONIVS CA-
CERES PATIECVS,
CANDIDO LECTORI. S.

VLTVM DEBETVR CAN-
dide Lector nostri temporis homini-
busijs, qui in restituendis bonis artibus
egregiam operam nauarunt. Nam si-
ue perturbationes rerum, & commu-
nium temporum casus, siue hominum
inertia, & libido ita bonas artes labefa-
ctauerant, vt earum aliquod in nostra
Europa vix vestigium appareret: Ma-
thematicæ disciplinæ, quæ explicatissimam continere verita-
tem dicuntur, ita in alta obscuritatis caligine latebant, vt nisi
Georgius Purbachius, & Ioannes de Monte Regio instauran-
dis illis, auctores extitissent, vix aliquod earum nunc lumen elu-
ceret. Ars medica ita erat Arabum, & eorum, qui Græca in la-
tinum inquinatè transferebant, intoleranda barbarie oppres-
sa, & afflicta, vt quæ malis hominum curandis erat destinata,
ipsa multis vulneribus confossa, & deformata videretur. Ha-
buit & hac nostra ætate suos propugnatores, & Camillos, qui
nobis eam magna ex parte sartam, tectam, restituerent. Elo-
quentia verò, quæ ipsa cæteris artibus lumen adhibet, adeò
multis barbariæ tenebris sepulta erat, vt nisi viri aliquot in ea
instauranda, subtilissimi, & eruditissimi vehementer elaboraf-
sent, cum suo illa Cicerone in fouea obliuionis, verborum
monstris velut fluctibus obruta, mansisset. De chirurgia quid
dicam? quæ cum valde utilis, & necessaria sit, vulneribus homi-
num curandis, præter vnum Guidonem, alterum, qui eam be-
ne explicauerit, neminem habeamus. Qui Guido, tametsi eru-
ditè satis, & rectè eam partem medicinæ tractauit, multa ta-
men breuiter inclusit, nonnulla oblitus est, non pauca negle-
xit. Noster nunc Alcazar chirurgiam ipsam plenam nobis, &

absolutam dedit: non tam sponte sua, quam amicorum rogatu, ut id faceret impulsus. Sex ille libris tantam rem, & usque adeo necessariam complexus est: De quibus figillatim dicere qui conuenit, cum illi sex omni parte indicent? De quinto libro tantum id affirmare pro certo ausim, si cætera defuissent omnia: hunc magnæ nobis utilitati, & auctori ipsi magno honori, & emolumento futurum. Agit enim decurando eo morbo, qui homines libidinosos grauissimis articulorum doloribus discruciat, obscœnis pustulis extrinsecus fœdè, misereque confectos, cuius mali contagio, cum ita latè pateat, ut iam, vel ab Indis vel, à Gallis, vel ab Hispanis nomen inuenerit: & ita sit pestilens, ut hominis artus, neruos, ossa peruadat, & corrumpat: tamen nullam satis adhuc commodam inuenire potuit medicinam: atque inde factum est, ut multi medicaminibus exhausti, & confecti, cæteros admoneant sedulo de non admittenda curatione. Hic verò noster AEsculapius, & huius pestis pertentauit venas, & indagauit naturam, & medicamina excogitauit: quibus perfectè, citò, & absque magno ægri tædio huic morbo mederetur, nouaque, ac forsan hætenus non visa ferramenta fabricatus est, affabrè facta, ad curandos omnes humani corporis pœnè morbos. De hoc igitur verè dicam (nou enim eum à multis hinc annis per familiariter) hominem esse, tam alto, & acri ingenio præditum, ut sine magno studio posset difficillima quæque in literis adipisci: Tanto autem studio in bonis artibus elaborasse, ut sine magno ingenio quiduis facillè consequi potuisset. Cum utroque igitur telo sit strenuè præliatus, quos barbaros hostes? quæ valla? quas fossas? quæ non ille tormenta superauerit? Quod ipsum facillè cum cernerent multi magnates, & viri principes, quanti eum facerent, manifestissimis indicijs iudicauerunt: Alteri enim huic magna stipendia, ut apud illos esset, suppeditauere: Alteri magna amicitia, & fauore sunt eum ubique prosequuti. Quare valde spero Almæ Academiæ, atque adeo eruditis omnibus has nostri

Alcazaris

Alcazaris elucubrations, ut iam tandem in lucem prodirent, visum iri, non indignas. Ego verò, quod ad me attinet, hominem, & officio amicum, & ætate grauem, & eruditione perfectum, ad cætera publicanda, & iure amicitiae, & mortis recordatione, & admirandæ doctrinæ commemoratione cohortabor, & calcaribus adhibitis impellam. Vale. Augustobrigæ. 12. Calend. Augusti. Anno Millesimo Quingentesimo Septuagesimo primo.

A 4

ANNO DOMINI MDCCLXXI

AVIIIA

TORIBII DE PARAMO
AD LECTOREM.

Dulcia lector amas: sunt hæc dulcissima lectu.
Vtile si mauis, vtile cernis opus.
Quod si vtrunq; voles: opus hoc vtróq; refertum est:
Quo pascas animum: quóque difertus eris.
ALCAZAR noster sic miscuit vtile dolci:
Temporis vt nostri iure vocetur honos.

EIVSDEM IN INVIDVM.

Nil ego te metuo, quanuis mihi multa mineris.
Inuide: Quid frustra fortia verba iacis?
Sæpe in neglectis reperitur gemma lapillis.
Sæpe cadus vilis nobile nectar habet.
Nil dignum inuidia meditor, sed fama suffurrat
Nescio quid de me, quod facit inuideas?
Aut hoc dissimula: aut famam argue, quæ mihi tantum
arrogat: & dete nil ve, parum ve refert.

ALIVD.

Non legis, & carpis: qui non capis, inuide carpis.
Inuide quid carpis? fac meliora, legam.

AMPLISSIMO AD
MODVMQVE ILLVSTRI

SALMANTICENSIS ACADE-

miae Senatui. Andræas Alcazar Medicus, Chirur-

gæ facultatis primus in eadem Acade-

mia professor. S. D.

UX QVO SVM ACADEMIAM VE-
stram omnium excellentissimam, atque honestissi-
mam ingressus. (Senatus amplissime) nulla maior
vrere me coepit cura, nulla sollicitudo, quam vt me,
non ingratum, sed maximi erga me vestri beneficij
memorem publico aliquo testimonio ostenderem.
Nam cum insigni Chirurgiæ cathedra, Hispaniarum
prima, tanto honore, tantóque applausu pro vestra
humanitate, me decoraueritis nihil in me certè est,
quod vobis iure optimo non debeat. At cum vires
meæ imbecilles, par referre nequeant, animum hunc
meum (quo neque paratior, neque propensior, vllus in vos est) libentissimè offerre
decreui. Cuius certissimum argumentum est, libellus iste noster, vobis sacratus: qui
ex laborum nostrorum officina non immatura, neque tumultuaria elucubratione,
sed veluti elephantis partus (vr est in verbo) morosus prodit. Multi enim consum-
pti à me anni sunt: multi labores exanthlati, tum in perscrutandis veterum, & recen-
tiorum scriptis: tum in nouis, & rationibus morborum, & curandi methodis excogi-
tandis, præter innumera experimenta, quæ temporum series suppeditauit: ex quibus
bonam partem proximo hoc quadriennio, studiosam iuuentutem, qua potui diligen-
tia, edocui: quam nostra industria non pœnitendos progressus in Chirurgia hac facul-
tate facturam spero. Factum hinc est, vt aliquantulum iam respiret Chirurgia nostra,
quæ vbiq; penè sepulta iacet. Nam (vt liberè loqui liceat) si quosdam, insignes qui-
dem Chirurgos excipiamus magis Chirurgiæ dehonestatores, quam cultores reli-
qui dicendi sunt: qui perfricta fronte per vrbes, veluti grassatores Chirurgum no-
men præripientes, vix primis literis degustatis, omnibus temerè salutem pollicen-
tur: omnibus medentur: neque adeò desperatus est morbus, cui se præsentaneum re-
medium non fingant inuenisse, quò à misera plebe pecunias extorqueant. Atque eò
dementiæ deuentum est, vt quæ clarissima ab illustribusque viris summa diligentia
exculta, semper extitit Chirurgia, tandem in mechanicorum, & muliercularum ma-
nus (proh dolor) inciderit, à quibus miserrimè dilaniatur. Cui malo præclare à vobis
P. Amplissimi succursus est: qui Chirurgiæ dignitatem restituentes, in propriam
sedem ipsam collocauistis, vbi profuga ars, patriæque pulsa, iam reuocata tranqui-
llam vitam ageret, ac perinde reipublicæ tot malis scaturienti subueniret, ad quod
munus, me, licet indignum, & tanto oneri imparem, destinauistis. Ego quidem pro

viribus operam dabo ne deinceps infelices fructus Chirurgia nostra ferat, nec me cooptasse, vos poeniteat. Quod ad libellum nostrum spectat, ut eruditis multo acceptiores nostrae elucubrations essent, & à Zoilorum lingua feruenti tincta veneno, veluti tutissimo clypeo protegerentur, sicque securi emergerent, patrocinio vestro communiui: Quorum sacratam aulam, ac illustrem coetum, ob heroicam immortalisque dotes prudentiae, incomparabilis sapientiae, multiugaeque doctrinae cumulum, illustraque alia ornamenta, summa cum pietate, coniuncta, mundus hodie suspicit, & admiratur. Accipe igitur laeta fronte, Senatus per illustris, hosce, quantum locunque, labores nostros, sub tutela tua prodeuntes: quibus si gratas aures praebueris, ad alia, fortasse non inutilia, animos extolles.

ANDREAS ALCAZAR

AD LECTOREM IN CHIRURGIAE COMMENDATIONEM.

ETVS, ET CELEBRATVM EST LA-
conis cuiusdam apophthegma, qui oratori caudam, Herculis laudem longa oratione exornanti, dixisse fertur. Quis Herculem vituperat? quasi inanem operam, & superuacua orationem, & laudem significans. Ad eundem modum obijcere mihi aliquis posset Chirurgicam disciplinam commendatione non indigere, illiusque defensionem à me frustra fuisse susceptam: Sed quoniam nonnullorum prauitas, & omnia contemnendi impudentia, aliter quam sapientes, sepe sentit, & iudicat, quasi recens nata, aut obscura Chirurgia esset: statui paulo altius originem huius artis repetere, atque dignitatem ostendere. Perutilis est Chirurgia facultas, clara, illustris, imò quid illa vtilius? quid clarior? quid illustrius? Etsi originem, atque antiquitatem queras, quid antiquius? quando priores illi viri Homericum carmine laudati Podalirius, & Machaon Aesculapij filij, Agamemnonis castra secuti, solis vulneribus medebantur. Chiron etiam Centaurus longè antea Chirurgiam illustravit: cuius etiam Homerus, & Ovidius meminere, ab eoque Chirurgiae nomen subortum esse, quidam referunt. Optimus etiam Chirurgiae dignitatis, testis est, summus ille Couis Hippocrates Medicorum splendor. Cui si Epidemiorum. 5. multiq; alijs eiusdem libris fidem habeamus, huic arti propriam admouisse manum, nec Chirurgi nomen dedignatum reperimus. Ibi enim inter multa, infixum sagittae ferrum à vulnerato quodam extraxisse refert: tum iuuenem capite vulneratum curasse. Scripsit librum etiam maxima elegantia, de capitis vulneribus: alium de vlcibus: alium de officina Chirurgiae: alios de ossium fracturis, ac luxationibus, siue de articulis: in quibus, administrationibus Chirurgicis, atque etiam inuentione instrumentorum, quae ad vsum artis necessaria sunt, maxime pollere, demonstrat. Nec prospero semper vsum fuisse successum, prodidit: imò interdum aberrasse, in capitis praesertim suturis. Cuius ingenuam, apertamq; confessionem mirè laudauit Celsus Cornelius libr. 8. capit. 4. dum inquit, A suturis se deceptum Hippocrates memoriae prodidit, more, scilicet, magnorum virorum, & magnarum rerum fiduciam habentium. Quanta praeterea laudis, quantaq; antiquitatis Chirurgia sit, Medicinae decus ostendit Galenus praesertim, super librum Hippocratis, de vitus ratione in morbis acutis Coumento. 1. §. 6. Vbi non tertium instrumentum (ut Auicenna valuit) sed secundum Chirurgiam nuncupauit. Tertio praeterea de compositione medicamentorum per genera, non parui fecit gladiatorum curam sibi vigesimum nonum annum agenti à Pontifice Romae iniunctum fuisse: nullumq; ex illorum numero interemptum, ut tanquam miraculum haberetur, quod reliquis antiquioribus medicis secus contigisset: atque inde factum, ut postea Pontifices omnes, gladiatores sibi committerent curandos. Ipse quoque Galenus illos Hippocratis Chirurgiae libros, quorum superius memini, interpretatus est: aliaq; multa Chirurgia opera ille monumentis suis posteritati reliquit. Quid clarissimum illum referam Cornelium principio septimi libri Medicinae hoc instrumentum tantopere commendantem, ac subinde inter reliqua extollentem: qui & vetustissimum, & potissimum, & ab ipso parente Hippocrate

crate

crate excultum, eiusque effectum inter omnes Medicina partes evidentissimum esse assue-
 rat. Hinc merito insignis ille Andreas Vesalius in prooemio sui operis Chirurgiam sacratissi-
 mam nuncupavit: intelligens nimirum, quantum ex illa utilitatis: quantum beneficii huma-
 nae naturae comparatum sit: sine qua, Medicus nulla ratione perfectus dici potest, cum (ut
 satis probatum est) Medicina potissimum sit instrumentum. Sed non amplius in nostrae mira-
 bilis, innumerarq; laudis, Chirurgiae commendatione immoremur (latissimus enim diagan-
 di campus est) inopemq; me copia fecit, ut cum ingenioso poeta loquar. Vnum tandem tibi, Le-
 ctor optime, persuasum vellem, hanc esse artem, quae prae ingenij, & iudicij vires, quibus
 non paucis opus est, maximum etiam studium, atque indefessos labores exposulet, ut in ea
 quis, vel mediocriter proficiat: nec triviali Chirurgorum nomine, quorum ubique magna
 turba errat, censeatur. Hac via ab Hippocrate, hac à Galeno ceterisq; illustribus Chirurgiae
 cultoribus ad ipsius culmina peruentum est: neque ignavis, & desidibus iter patet. Egre-
 giam ergo operam (Candide Lector) in Chirurgia nava, ad eamq; animum sedulo,
 ac totis viribus intende. Quod si praestiteris, & vberimos illius fru-
 ctus percipies, & quanti illa faciendâ sit, mani-
 feste cognosces.

ANDREAE ALCAZARIS MEDICI, DE VULNERIBVS CAPITIS LIBER VNVS.

Caput Primum. De capitis anatome.

Triplicem ven-
 ger.

NATOMICAS administrationes per tractantibus, peculiare est, triplicem ventrem, superiorem, medium, & inferiorem describere. De vltimis duobus suo loco differemus. Nunc (quando de capitis vulneribus sermonem instituimus) superioris ventris, nempe capitis, anatomē praemitamus: quod ritè quidem explebimus, si ipsius capitis definitionē, seu descriptionē prius proposuerimus. Est ergo caput Philosopho teste, capillata pars, qua animata regalia, vel sacra mēbra continentur: ob eamq; rem Hippocrates de morbo sacro, comitialē morbum cerebro infidentem, sacrum nuncupavit. Est enim caput secundum Timæum, reliquis corporis partibus insignius: cui cætera membra obsequuntur, & veluti regi parent: ac proinde, sensuum domicilium à quibusdam nuncupatur, atque omnia membra praeminet, quod, oculorum causa à natura non sine magno consilio factum est, ut, scilicet, altiori parte constituti, commodius quàm alibi cuncta contemplantur, munusque suum obirent, ut elegantè tradit Galenus libr. 8. De vsu partium. cap. 5. Qua ratione, vnus homo, inter cætera animantia, os erectum habet. Vnde Ovidius. 1. Metamorphoseos.

*Pronaq; cum spectent animalia cætera terram:
 Os homini sublime dedit, cælumq; videre
 Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.*

Licet Gal. 3. De vsu partium. c. 3. huic sen-

Capitis de-
 scriptio.

Caput ocu-
 lorum cau-
 sa, altiori lo-
 copositum.

tentiæ aduersetur, inquit enim, hoc credere hominum est, qui nunquam viderunt piscem qui cœli speculator dicitur. Estque caput instar sphaeræ conditum, & nulla alia capacior figura sit. Sed prope tria vtrinque parum compressum, ac deflexum, ut capitis vetriculi aptius distingueretur. Capacior autē quaerenda figura fuit, & quò plus cerebri (quod hoīs capiti vberius quàm reliquorū animantium proportione magnitudinis contigit) ea contineretur. Et quia talis figura tutior multò, innoxiorq; cæteris est casibus, & quæ hoīs vitæ frequētius infidiatur, periculis, ut Gal. 4. De vsu partium. ca. 7. & Auerr. 2. colliget cap. de iuuamētis instrumentorū sensus, apertè docuere. Sed nec hoc quidem perpetuū est: nonnullis enim non rotunda, sed oblonga capita sunt: quod praeter experimentū, tradūt Hipp. lib. De vulneribus capitis, & de aere, aqua, & locis. & Arist. lib. 1. de Histo. animal. c. 16. Idq; vel obstetricis incuriæ, vel seminali materiae nimis excrecētī, tribuūt. Quare Chirur-
 gos in capitis Vulneribus cum cranei fractura, sedulo hoc rimari oportet: nam rotundo capiti, oblongum vulnus non nisi altum contingit, & sphaerica figura nisi in puncto tangi non possit. Ut ergo extrema mediū exæquent, penetrasse necessū est: cōtra in longa. Licet enim in craneo longā rimā telū fecerit, non ob id statim profunde intromissum necessario fatendū erit. Quod & mihi ad magni vulneris in oblongo capite curationē, valde profuit cōsiderasse. Est autē caput frigidae temperaturæ,

Caput sphae-
 ricæ figuræ,
 vtrinque com-
 pressum, &
 ratio.

Caput qui-
 busdam ob-
 longum.

Rotundoca-
 piti oblon-
 gum vulnus
 non nisi al-
 tum contin-
 git, cōtra ob-
 longo capiti.

Caput frigi-
 dae tempera-
 turæ est.

rora non penetrant, obidque tale nomen inditum illis fuit, scammiformes dicuntur, quod scammæ instar, lateralibus ossibus adhærescant. Ergo quinque hæ futuræ ossibus illis, ex quibus diximus constare caput, consistunt: **Quorum** ossium primū coronale, dicitur, quod speciem coronæ referat. Prima ex veris futura, coronalis dicta, per os istud super verticem, ab aure vna ad alteram, ducitur: os ipsum cum alijs duobus lateralibus verticis ossibus (quæ ex recentioribus nonnulli, parietalia, quasi paries, aut cerebri propugnacula sint nuncupauerunt) connectens: **Quæ** quidem lateralia, seu parietalia ossa, alia futura ex veris, sagittali (quod sagittæ quoddammodo formam referat sic dicta) consuuntur: quæ, ab occipitij osse, per capitis verticem, secundum longitudinem, vsque ad coronariam protenditur. Hoc autem occipitij os, tertiam veram transversalem futuram continet, lateralia, vel parietalia ossa cum occipitali colligans: ex cuius occipitalis ossis foramine quodam, spinalis medulla motiuorum neruorum fons, à cerebro propagata, exoriens, per dorsum vertebrarum, seu spondilium ossa extenditur. Præter hæc, alia duo petrosa, scammosa, seu mendosa ossa, per vtrang; partem, iuxta aures, lateralibus superponuntur ossibus. In his, aurium foramina consistunt: petrosa hæc ossa, propè temporum tenuissima ossa desinunt, vbi natura, quod tam gracilem locum, nobilissimosque musculos, & neruos principes custodiret, durissima quædam ossa creauit, ponticuli cuiusdam instar, vt in ipsa anatome videre est. Vltimò, basilare os subsequitur, hoc quidem, cerebri basis, & aliorum capitis ossium fulcimentum est: duræ substantiæ à natura conditum: ne excrementorum assiduis stillicidijs, vel putresceret, vel plus æquo mollius redde-

Os corona-
le.

Coronalis
futura.

Lateralis,
seu parietalia
ossa.
Sagittalis
futura.

Occipitij
os.
Sutura trã-
uersalis.

Spinalis me-
dulla.

Petrosa, scã-
mosa seu mē-
dosa ossa.

Aurium fo-
ramina.

Propetem-
pora duris-
sima ossa pō-
ticuli instar

Basilare os.

retur. Crebra continet foramina, per quæ ipsa cerebri pituitosa excrementa excernerentur. Et hæc de continentibus partibus: quibus contentas, seu internas iam connectamus. Primò duas membranas: alteram craneo adhærentem validam: alteram ipsum cerebrum attingentem infirmiore, quæ meningis dicuntur, quæ duæ tam contrariæ consistentiæ, non sine magna providentia à natura creatæ sunt: dura nimirum, vt si capiti casus aliquis succederet, cerebrū defendere posset: Tenuis verò, vt supra cerebrum immediatè posita, inter ipsum, & duram meningem media esset, ne sua duritie offenderetur. Ex tenui igitur membrana per venularum, & arteriarum ramusculos ab illa propagatos, nutrimētum, ac vita ipsi cerebro ingeritur, dum tenuis membrana cerebri subintrat vetriculos. In membranis his inflicta vulnera, lethalia à Doctoribus iure censentur, quanuis nonnullos curauerim, & ab huiusmodi vulneribus ad Dei gloriam, incolumes redditos viderim. Medullaris nunc substantia consequitur. Est hæc alba, rotunda, plurima (proportione magnitudinis) quam in cæteris animalibus. In tres partitur ventriculos: Anteriorem, qui maior, mollior atque humidior est, idque in gratiam sensitiuorum neruorum, qui ab eo exoriuntur: Medium, qui minor, ac solidior: quod motiuis neruis inde propagatis confuleretur: Posteriorē, qui mediocris. Ex istis singuli bipertiti sunt: vt tres, sex constituent, præter mammillares, quas dicunt, carunculas, solidioris substantiæ, minorisque albedinis, iuxta supercilia insitas, quæ olfactoriæ facultatis instrumēta sunt: Medius autem ventriculus socios suos complectitur, in quo locus quidam obcauitatem lacuna à recentioribus dictus, reperitur: quem glandosæ carunculæ replent, spirituum, scilicet, respiramētum.

Contentæ
partes.

Dura mem-
brana.

Tenuis mē-
brana.

Vulnera in-
flicta mem-
branis lethalia.

Substantia
medullaris.

In tres diuisa
ventricu-
los.

Singuli ven-
triculi bipar-
titi sunt.

Mammillares
carunculæ.

Lacuna lo-
cus vbi re-
periatur.

Continet

*occuli hinc
hinc pituitosus
sacculus desor-
tatur*

Continet ventriculus hic in sui medio, foramen ad palatum, seu basilareos protensum, in anatome satis conspicuum, qua ventriculi huius medij excrementa mittuntur, quemadmodum anterioris, per nares. Hi autem ventriculi virtutes, seu potentias sex insitas habent: primus (in duplicem, vt iam docuimus penè diuisus) duas obtinet, phantasia: qua, ab exterioribus sensibus primitus delata obiecta, concipiuntur. Quæ quidem potentia, à Philosophis simplicium apprehensio nuncupatur. De qua Aristot. intellexit libro. 3. de anima capitulo. 8. dum inquit: Nihil esse in intellectu, quod prius in sensu non fuerit, & imaginatiuam, in anteriori eiusdem ventriculi parte positam, cuius muneris est obiectorum species, in phantasia primò conceptus componere, & quales sint, discernere, atq; diuidere. Quæ potentia simplicium cõpositio multis in locis ab Arist. dicitur. In medio vero ventriculo, dicto modo bipertito, binæ aliæ potentiæ includuntur, cogitatiua inquam, & rationalis. Hęc totius microcosmi gubernatrix est: quæ nunc discursum, nunc ratiocinationem, nonnulli ex Physicis nuncupauere: Sed in homine intellectus, in brutis æstimatiua, vel si mauis, instinctus, vel sagacitas naturalis appellatur. Posterior cerebri ventriculus, seruatricem, atq; rememoratiuam recondit: quibus proprium est, recepta cognita, atq; iam distributa conseruare, atq; memorari. Verum sub cerebro, retiformis, ex tenuissimis duntaxat venulis siue arterijs, constans, contextus, aut (quod vocant) rete mirabile collocatur. Admirandum profectò opus, atque opificis summam sapientiam ostendens, visum quidem præ sui tenuitate fallit, nisi diligentissimè perquisieris, & intuearis. In hoc, elaboratione, & contra operantia quadam, quam vocant, cerebri tē-

*Quis de anato-
cap. exsoluit
peris -
Rete mirabi-
le.*

*Compositio
Anatomia
Spondilium dicitur
declaratur*

peraturā frigidi, calidissimo cordi correspondentis, vitales spiritus in animales conuertuntur, vt Gal. libro. 9. de vsu partium testatur. Sunt tamen qui Galenum sic interpretantur, vt non omnimodam conuersionem, substantiali mutata forma, vitalis spiritus, fieri intellexerit: sed eo vsq; frigiditate cerebri vitalem spiritum temperari, vt animale, quod ad temperaturam pertinet similet. Nanq; cerebrum frigidam, atq; humidam temperaturam, ab elementis comparatam fortitur. Quod nulli dubium vnquam fuit. Quare non malè hic sese offert interpretandus Guidonis nostri textus tracta. 1. capitulo. vniuersalium anatomies: qui traditioni huic nostræ, imò etiam sibi ipsi contrarius videtur. Cerebrum, inquit, & frigidum, & humidum est, & licet habeat substantiam medullosam, differt tamen à medulla: quoniam illa fit ab humoribus: cerebrum ab spermate: & dicitur calidum secundum naturam. 2. de partibus animalium. Hęc ille. Quibus verbis parum sibi cõstare videtur, cum principio, frigidum, & humidum cerebrum vocet, & ad finem, calidum. Sed vt difficultatem hanc clarius dissoluamus, præmittere oportet cerebri substantiã, non propriè, sed largè, atque similitudinariè medullam dici, quod craneum impleat, vt reliquæ medullæ sua ossa, iuxta Auerrois sententiam. 2. collectaneorum, seu colliget cap. de iuuamentis membrorum. Differt tamen non parum cerebri medulla, à reliquis aliorum ossium, & (vt nonnullas alias differentias omittam) quinque potissimum obseruo. Prima circa materialem causam ipsius versatur, quod nempe cerebri medulla in generationis primordio à paterno semine: aliæ vero ab humoribus generantur, vt Gal. de compagine membrorum, & de natura humana tradit. Secunda, quod ista frigida,

Galen. inter-
pretatur.

Guidonis
textus ambi-
gui declara-
tio.

Cerebri sub-
stantia, me-
dulla non pro-
priè, sed lar-
gè dicitur.

Quinq; dif-
ferentiæ in-
ter cerebri,
& aliorum
ossium me-
dullas.

B

gida, & humida, aliæ calidæ, iuxta Philo-
sophi traditionem. Secundo de partibus
animalium capit. 7. licet Guido supradic-
to capit. contrarium sentiat, affirmans,
medullam in genere sumptam frigidam
esse. Tertia quod ista, pinguedinis expers
est: aliæ pingues, vt ipsa anatomes indi-
cat. Quarta quod ista ad ignem coagula-
tur, aliæ liquefcunt. Vltima quod ista in-
cisa, seu deperdita, minimè instauratur:
aliæ instaurari possunt, vt Albucasis. 2. li-
bro. suæ operationis manualis. cap. 88. &
Guido tractatu. 3. cap. vltimo antiquorū
dogma secuti, docent, sed differre cere-
bri medullam ab his quæ reliquis ofsibus
continentur, tradidere etiam Hippo. lib.
de carnibus, & Gal. lib. 2. de temperamē-
tis capite. 3. Ergo cerebri temperaturam
ostendēs Guido, frigidum, & humidum
esse, inquit, sed seiungi ab alijs medullis,
præter alia, quod illud à semine: reliquæ
verò ad humoribus ortum ducant. At
quod statim subdit auctoritate Philoso-
phi. 2. de partibus animalium cap. 7. scili-
cet, & dicitur calidum secundum natu-
ram, bifariam, meo iudicio, intelligi po-
terit: Aut cerebrum calidum esse secun-
dum naturam medullæ, in genere, & im-
propriè vsurpatæ, quæ iuxta Philosophū
citato loco, calida est: cuius opinionem
refert Guido: quanuis ipse frigidam esse
eodem capite contēdat: non quatenus
propria cerebri substantia est: hæc enim
frigida proculdubio ab Aristo. citato lo-
co, & à cæteris censetur: Aut secundum
naturam, non quidem ab elementis com-
paratam, sed iuxta naturam: aut influen-
tem temperiem, ex vitalium spirituum à
corde ad cerebrum ascendentium influ-
xu, partam. Sicq; ex accidenti, calidè tem-
peraturæ dici poterit: quo modo, tempe-
rari poterit, Isaac ab omnibus refutata
sententia, existimantis, calidum esse cere-
brum, quem multis argumentis reprehē-

Declaratio
Guidonis.

lib. 1. de
prime parte

Sententia
Isaac repre-
hensa à con-
ciliatore sal-
uatur.

dit conciliator differentia. 24. Igitur Gui-
donis difficultas, ac repugnantia cessat.
Constanterq; fatendum; cerebro frigi-
dam & humidam inesse temperaturam.
Hæc breuissimè de capitis anatome scri-
benda duximus, eas capitis partes, eaq; so-
lùm perstringens, quæ ipsius, vulnere
lucidiorē tractatum redderent. Cæte-
ra Anatomicas administrationes ex insi-
tuto plenissimè pertractantibus relinqui-
mus, petenda potissimùm sunt à Gal. lib.
8. 9. 10. & 11. de vsu partiū, & lib. de ofsibus,
librisq; de anat. administ.

C A P. II.

De causis Vulnerum capitis.

VLNERVM Capitis
causæ eadē quæ aliorum
vulnerum, sunt: nempe in-
cisio, perforatio, punctu-
ra, contusio, casus, morsus,
& quidquid aliud vnitatem soluere, vel
contundere aptum est.

C A P. III.

De capitis Vulnerum diuisione ne penes varias ipsorum causas, ac penes varia

loca & varios vulnera-
tionis modos.

VT Capitis vulnera varijs
modis euenire solent, ita
variā medēdi rationem
expostulant. Ergo vt com-
modam curationis metho-
dum nanciscamur, vulnerum differentie
proponendæ sunt, & tria quidem in vul-
neribus discrimen (quod ad curationem,
& ipsorum periculum, pertinet) consti-
tuunt: primum, telum: secundum, locus:
tertium, vulnerationis modus. De pri-
mo, aut capitis vulnera à telo incidente,
vt ense,

Telum, loc⁹
& vulnera-
tionis mod⁹
vulnera va-
ria efficiūt.

vt ense, gladio, & alijs id genus, vnitatem
scindere aptis, inferuntur, & tunc aut si-
ne substantiæ abolitione, aut cum ipsa:
Rursus, vel à pungente, vel perforante te-
lo, vt cuspide sicæ, sagittæ, alteriusve acu-
ti teli, aut à contundente telo illata sunt:
qualia erunt lapis, siue proiectus, siue in
quem caput impigit: lignum, ferrum, vel
plumbea glans à sclopetorum, seu alio
tormēto emissa. De secundo. Aut in sum-
mo capite vulnera consistunt, aut decli-
uioribus, seu lateralibus eius partibus. De
tertio. Vulnerationis siue fracturæ gene-
ra sunt Rhogmæ, id est, caluariæ fissio.
Ecope, id est, caluariæ excisio. Ecpiesma,
id est, effractio: engisoma, id est, corporū
appropinquatio, siue fractura compri-
mens, adde fracturam pungētem: Cama-
rosis, id est, testudinatio, quando nimi-
rum vna tabella compressa, altera deue-
xa, seu incurua superest. Camurus enim.
Latinè curuus dicitur, Thlasis, id est, cōtu-
sio, & citra fracturam ofsis inflexio, infan-
tibus, & mulieribus, ob eorum capitum
molliciem, ac humiditatem magis fre-
quens: qualis plumbeis æneisq; vasis, si il-
lidantur, contingit. Ex his fracturis, quæ-
dam ad interiora vsq; penetrant: quædā
non penetrant. Quibus fracturarum dif-
ferentijs quidam apechema, id est à con-
traria ictus parte, caluariæ fracturam con-
nectunt, à quibus Paulus lib. 6. ca. 90. ma-
nifestè discedit, prædicta fracturarum di-
scrimina recensens. Nanque argumen-
tum à vitreis xasculis, quorum altera par-
te percussa, opposita frangitur, dissimi-
le proculdubio est, cum vitrea vascula te-
nuissima, vacua, & non nisi aere plena
sint: os autem caluariæ solidum, & crassis-
sima plenum substantia: Rursus, vitreum
vas continuum: os verò caluariæ conti-
guum, septem constans ofsibus, futuris
quibusdam colligatis. Ex cuius ofsium;
futurarumque compagine, illa inter a-

Vulneratio
num, siue fra-
cturæ ge-
nera.
Rhogmæ.
Ecope.
Ecpiesma.
Engisoma.
Camarosis.

Thlasis.

Apechema.

Pauli opi-
nio.

lias non leuis certè vtilitas promanuit,
vt si vnum ex cranei ofsibus offenderet-
tur, reliquis læsio communis non fieret.
Merum ergo commentum est, prædi-
ctam fracturæ speciem cū cæteris recēse-
re. Obijciat tamen aliquis nō abs re: Pau-
li sententiam aduersam videri Hippocra-
ti lib. de vulneribus capitis. & Celso lib.
8. cap. 5. Auicenzæ Fen. 5. 4. tract. 3. cap. 1.
de fractura cranei, eiusq; interpreti Di-
no, asseuerantibus euenire, altera ofsis
parte percussa, vt non eadem, sed altera
frangatur. Sed si rectè prædictorum ver-
ba consyderes, nihil certè in illis quod
Paulum impugnet agnosces: solū enim
illud volunt, vna parte ofsis icta, alteram
eiusdem ofsis intra eandem futuram in-
terdum frangi, quæ fractura principio, la-
tuit: non tamen vt in opposita vulnera-
tioni ofsis caluariæ parte, hoc est, toti ca-
piti aduersa, respondeat fractura. Vt si ni-
mirum coronale os ictum sit, occipitale
frangatur, aut contrà, quod plusquàm ma-
nifestè ex ipso Cornelio loco citato con-
stat, dum inquit: Euenit etiam vt altera
parte fuerit ictus: os verò altera fiderit.
Idq; etiam Hippocratis verba apertè so-
nant. Sed quid respondebimus Florenti-
no Nicolo, qui sermone. 7. cap. de fractu-
ra cranei etiam atq; etiam affirmat: pro-
prijs oculis fracturam de qua agimus vi-
disse? Ego ei bifariam satisfacere: aut q-
vulnerato illi, de quo ipse meminit, præ-
ter apparēs vulnus, altera parte, verbi gra-
tia, in Sincipite illatum: altera, nempe in
occipite, aliud vulnus contusum sine ex-
terno sanguine, siue ab aduersario in ri-
xa, siue lapsu factum fuit: Quod negle-
ctum, post aliquot dies intumens, & sup-
puratū, apertū, & in eo fractū os reper-
tū est: Natā inde occasione, vt Nicolo
arbitraretur eodem ictu duo illa vulne-
ra in oppositis capitis partibus contigisse.
Aut secundo, quod tā vehementer cō-

Obiectio.

Solutio.

Responsio
ad Nicolite
stimonium

tūdi potuit fauciati illius caput, vt præter
 syncipitis conspicuū vulnus, obtritis futu-
 rarū neruūculis, occipitalis futura disru-
 pta, tēporis tractu suborta ibi inflāmatio
 ne, & reseratione facta, fracturæ ossis spe-
 ciem retulerit, cum re vera fractura non
 esset: quo errore deceptus Niculus, affir-
 mare potuit vidisse se, quod re vera non
 erat. Nec mirari debemus errantem Ni-
 colū, quādo ipse parens Hipp. à futuris se
 deceptū memorię prodidit. lib. 5. de mor-
 bis vulgaribus ad mediā ferè libri partē.

Aliud fracturæ genus euenit teste A-
 uic. 5. 4. tract. 3. cap. 1. cum craneum nul-
 lo externo apparente vulnere, frangitur.

Craneu frā-
 gi potest ab
 iq; vulnere
 cutis.

Multoties, inquit ipse, frangitur craneū,
 & nō finditur cutis: cuius ratio ea esse po-
 test, q̄ cū os solidū, ac durum sit, magisq;
 q̄ ipsa mollis caro resistat, vis maior ipsi
 ossi infertur: à proportione em̄ inæquali,
 actio minimè producitur, & fortia agen-
 tia passum debile ob improportionem,
 contempnunt. Hinc Philosophus. 3. Me-
 teorologicorum. capit. 1. Quo circa, ait,
 & quæ obsistunt quippiam pati solent,
 quæ minimè, nihil: verbi causa, iam æs
 quo scutum tegebatur liquatū fuit: li-
 gnum verò nihil sustinuit nam propter
 ligni raritatem, prius spiritus percolatus
 fuit, atque transmissus, quàm vt lignum
 affici vilo pacto quiuert: p vestes quoq;
 pari modo trāsiiuit, quas non adusit, sed
 protriuit. Hæc Arist. Alius etiā vulnera-
 tionis modus est, dū integro craneo, inte-
 rior noxa cōtingit, disrupa nimirū inter
 ipsam cerebri membranā & craneum, ve-
 nula aliqua. Tunc enim idē malū confur-
 git, quod ex penetrāti fractura, illapso su-
 pra mēbranā sanguine, euenire solet: vt
 elegāter Cornel. lib. 8. cap. 4. tradidit, &
 Dinus Florētinus in cōmēto supra Fen.

Alius mod⁹
 vulneratio-
 nis notabi-
 lis.

5. 4. Auic. cap. de fractura cranei. Aliū ca-
 sum huic adsimilē, nec minoris periculi
 Scribit Razes, tū. 1. cōtinētis cap. 10. tum

etiā. 1 5. cap. 1 3. quē se vidisse testatur. E-
 uenit hic casus magna ex parte infanti-
 bus & mulierib⁹, ppter capitis maximā
 mollitiem, atque humiditatem: nempe
 quando ex ingenti casu sine exteriori
 vulnere, & cranei fractura futurarum cō-
 pago dehiscit, sanguine inde superdurā
 cerebri meningē interiūs cadente, quod
 & ipse mea tempestate vidi. De his om-
 nibus suo loco sigillatim.

C A P. IIII.

De Vulnerum capitis pene-
 trantium varijs signis.

REnetrantium vulnerum ca-
 pitis varia signa nūc conu-
 meremus. Quæ si cognoue-
 rimus, statim & non penetrā-
 tia vulnera contraria ratione intelligen-
 mus. Primum ergo indicium ab efficien-
 ti causa, id est, à telo, vel re, qua illatū vul-
 nus est, insurgit, vt quia ab ingenti telo,
 vel casu, vt tradit Cornelius Celsus libr.
 8. cap. 4. quem noster imitatur Guido tra-
 ctatu. 3. capitu. de signis fracturæ cranei.
 Sed huic indicio opponere possumus
 Galenum. 4. Meth. cap. 4. contendentem
 indicia non à procatharticis, siue exter-
 nis causis, sed potiūs à causa morbi essen-
 tiæ indicatiua, petenda esse. Obiectio-
 nem tamen hanc bifariam ego diluo: pri-
 mum, quòd licet propriè & per seuerum
 hoc sit, ex accidenti tamen, & mediatè
 in hoc vulnerationis negotio, insigniter
 exteriorum consideratio prodest, quate-
 nus nimirum hanc vel illam qualitatem
 vulneri, aut morbo imprimunt. Namq;
 incidens telum incisum, contundens cō-
 tufum, mordens morsuum aut veneno-
 sum reddit: Aut secundo, quòd Gal. non
 esse curandas externas causas tunc dun-
 taxat voluerit: quādo in propatulo mor-
 bus est: secus tamen in ancipiti cranei fra-
 ctura.

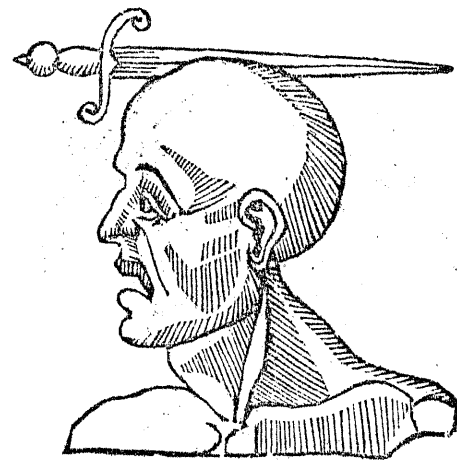
Varia indi-
 cia vulnerū
 capitis pene-
 trantium.

Primum in-
 dicium.

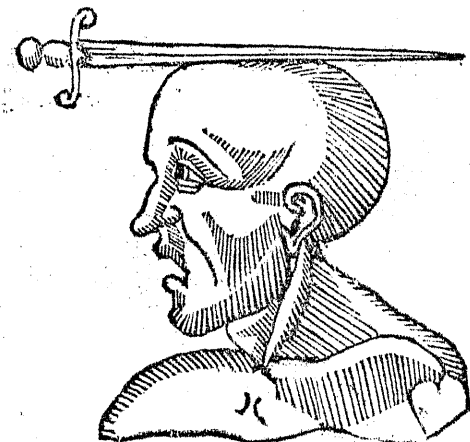
Obiectio.

Duplex so-
 lutio.

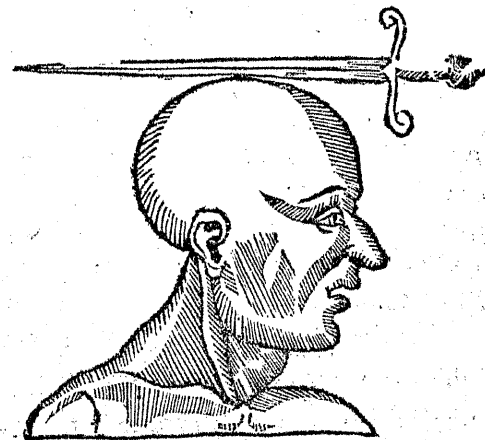
ctura. Cuius inuestigationem primitiua
 causa non leuiter iuuat. Quare non absre
 Auic. Fen. 5. 4. dicto cap. de fractura cra-
 nei. Oportet, inquit, vt cōsideretur causa
 fracturæ, & vltimatio virtutis rei frangē-
 tis grauitate sua, aut magnitudine, aut in
 sua fortitudine, & Cornelius loco citato.
 Protinus, ait, considerandū est, lapide, an
 ligno, an ferro, analio telopercussū sit, &
 hoc ipso leni, an aspero, mediocri, an va-
 stiore, vehementer, an leuiter. Sed & o-
 portet perpendere, an ab agenti libero,
 an impedito vulnus illatum fuerit, & per-
 cutientis vires attendere, & ipsum telum
 videre iubet Hipp. sæpe citato libro. Præ-
 stat etiam indicium, læsionis quantitas,
 an, scilicet, magnum vulnus, aut ingens
 contusio sit, vt docet Guido tract. 3. cita-
 to capite de fractura cranei. Sed neq; hoc
 perpetuum est: solum enim in incisus vul-
 neribus, & non in contusis, verum obti-
 net, in quibus citra cranei fracturam ma-
 gnum vulnus ferè nunquam contingit:
 quia cum sphericæ figuræ caput sit, non
 nisi in puncto tangi potest, si vulnus non
 penetret, vt hæc indicat effigies.

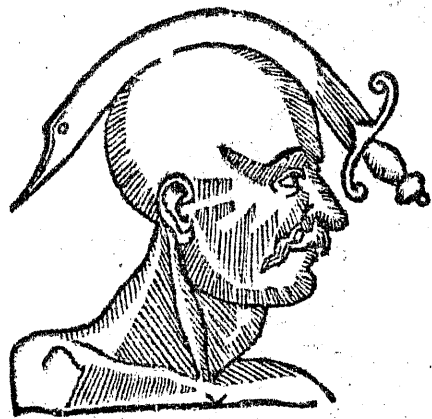
A quo tamen ipse excipio, si
 caput à natura oblongum, in
 quo citra cranei fracturam,
 magnum vulnus non rarò
 contingit, vt eleganter docet
 Hipp. citato lib. Quod in hac
 effigie apertè videre est.

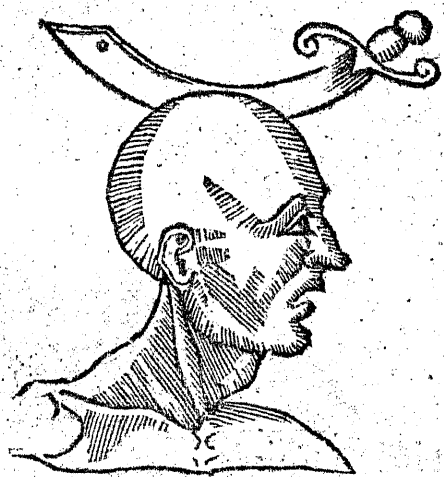
Et ipse compertum habeo ex
 perimento, & in anatome i-
 psa ostendimus. Excipe etiam
 vulnus ab incuruo telo illatū,
 quod proculdubio magnum,
 seu oblongum citra ossis no-
 xam fieri poterit, vt hæc indi-
 cat effigies.

Si verò vulnus penetret, ex-
 trema cum medio æquari ne-
 cesse est, vt hæc etiam figura
 demonstrat.

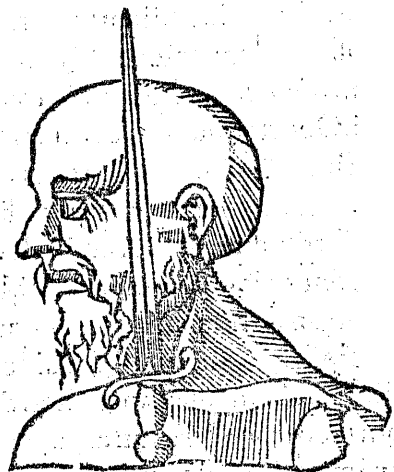

Dis simile euenit in telo contrariæ figuræ, quale in hac figura conspicitur: paruum nanque vulnus, breue inquam, posset ad interiora penetrare.

Oblongum vulnus in temporibus.

In temporibus etiam oblongum vulnus non fracto craneo contingit cum planities quædam ibi sit, quæ huiusmodi vulnus facile admittit, ut hæc figura ostendit.

Et itidè per transuersum magnum vulnus esse potest non penetrans in temporibus ut hæc pandit figura.

At in contusionibus etiam magnis, per exiguum vulnus exterius accidit, cum quo interdum ossa interiora franguntur, ut passim fieri videmus, unde indicium hoc, quod à quantitate, seu magnitudine vulneris sumitur, ut superius admonui, non semper verum est: imò absq; villo exteriori vulnere, caluarie os sæpe frangitur, quale in aliorum membrorum fractura euenire solet, ut Auic. 5. 4. tract. 3. cap. 1. docuit: cuius causa præcedenti capite à me tradita est. Ad hæc dolor ingens, & quod æger ad vulneratum locum manu frequenter apponit, & quoddam specillum cute innittente, locus

In magnis contusionibus & cum exiguo vulnere interdum frangitur. Ossa caluarie

alia signa sunt

locus

locus exploratur, extenuata cutis, & ab osse separata apparet, indicium fracture cranei præbet. Quod signum, à Guidone traditum, in contusa percussione absq; vulnere, sæpe verum experimento reperi: Cuius causa est, quia cum quid molle à solidioribus corporibus duobus, in medio positum comprimitur, (quale euenit in casu, & contusione,) ubi durum os interiorius, ac solidum telum exterius, mollem carnem contundunt, extenuari illud necesse est: sic cutis, qua parte telum magis incubuit, tenuior redditur, ut verisimile sit intrò fractum os esse, ex cuius fractura dolor ingens attollitur, qui egrotantem, manum capiti admouere cogit. Quod cum prudens chirurgus viderit, ad apertionem properandum illi est. Sed addubitabit quispiam fortasse, qua ratione contra fractum os dolor sequatur: cum contrarium, illud suadeat, quod os sensus expers, & terrena natura est, ductilibus nervis, per quos sensus defertur, carens. Respondendum tamen est, quod licet os sine sensu sit, ipsa tamen adiacentes partes fracto osse vehementer dolent: qui vehementis dolor, validissimæ percussio nis, perindeq; contra fracti ossis argumentum est, fortis enim effectus fortem causam arguit. Cæterum si fractura cum externo vulnere contingat, specillo immedie exploratur, quanuis eiusmodi exploratio non certam penetrationem, sed ipsius teli duntaxat sedem indicet, quod Hipp. loco sæpe citato animaduertit, nisi eo vsq; ampla fractura sit, ut libere ad interiora penetrare specillum possit.

inima sed non quæ
vulnere exploratur
Dubitatio:

Reiponso.

Fractura cum vulnere externo specillo exploranda.

Aliud indicium.

Aduersio.

num si ab interioribus partibus mittatur, quod tunc coniectari licet, cum sanguis cum pulsatione exit: aliquando enim ex venulis intra vtranque tabellam contentis, sine hac pulsatione effluit, quem falso arbitrantur imperiti chirurgi ab internis pro manare. A symptomatis etiam quæ percussio nis tempore occurrunt: indicia non incerta colliguntur: illa sunt: apostima: scothomia: vocis amissio: vomitus: casus: oculorum caligo: & vulnerati oculis quasi varia lumina sese offerunt. Apostima quidem, meo iudicio, statim à percussione raro contingere potest: cum ex triplici morbo, nempe ex vnitatis solutione, intemperie, & praua compositione ipsum conflare certum sit, quæ nisi contracta mora coniungi nequeunt. Quod apostima, cum egrotantem adoritur, non penetrationem tantum, sed membranarum cerebri læsionem, vitiatis nimirum, tum membri vnitatem, tum eius temperaturam, & naturali compositionem, indicare solet. Scotomia, fracto iam profus craneo, sauciatus tentatur: ob oculos enim verticalia quædam, & rotalia circumagitur tempore videntur, & cum pedibus sauciatus se continere non valeat, concidit. Scotomia enim Græcè, vertigo interpretatur. Accidit hæc ob vapores ad oculos, & caput percussio nis tempore conscendentes: qui visorij spiritibus commixti, imaginatiuam potentiam corrumpunt. Loquelæ, seu vocis amissio cranei fracturam penetrantem sæpius comitatur. Quia cum articulata vox ex voluntario quodam motu conflat: ut Gal. lib. de motibus liquidis testatur, cuius principium cerebrum est, & hic reuersus, seu vocalibus nervis ducatur, compatiens cerebro, ipsisq; reuersus nervis propagatis ab illo, valida percussione, vocis iacturam fieri uecessè est, cum munus suum nervi obire non possint. Vocis autem amissio

Indicia à symptomatis.

Apostima.

Scotomia.

Vocis amissio

B 4 non

non semper fracturam cranei portendit: interdum enim citra fracturam ob casum ingentem, potissimum si syncipiti contingat, æger obmutescit, vt experimento peculiare est, & ab Hipp. traditur, Aphorismorum. 7. Aphor. 59: Quibus cerebrum, inquit, aliqua ex causa concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri. Vomitus cranei fissuram penetrantem consequitur, propter cerebri cum ventriculi ore consensum, atq; connexionem: In quæ ventriculū, desinit quædā insignis neruorum coniugatio à cerebro deriuata, ex anatome satis cōspicua: quō fit, vt in ingenti capitis percussione ventriculus imbecillus reddatur, & biliosos succos à capite, & alijs membris ad se demissos, continere nequeat, sed euomat. Cui sententiæ Hipp. Aphorismorum. 6. Aphor. 50. & Gal. ibi, & 3. de locis affectis cap. 5. ad stipulantur. Symptoma tamen hoc nō semper fractum os testatur: Nam si à cibi repletionē fauciatus euomat, vel assiduis vomitibus suapte natura ante percussione vti solitus esset, non statim fracturam præfagiemus. Casus autem, ex nocumēto, cerebro illato, prouenit: cum enim neruorum sensum, & motum reliquis membris deferentium, cerebrum radix sit, ex valida percussione ipso compatiente, vulneratus necessariō concidit. Caliginis, visusq; perturbationis eadem causa est, cum oculorum membranæ à cerebri membranarum, & periosteo originem trahāt. Sed non perpetuō casus, fractum os esse conuincit, quandoquidem ob insignem cerebri commotionem, citra fracturam contingere potest. A sonitu etiā cranei, dum specillo percutitur, penetrationem cōiectamur, si raucē, aut obtusē sonuit, quale in fictilibus, & vitreis vasibus, & fractis videre est. Stridor dentium penetrationis signum est. Sed hic, aut lyræ chordula dentibus apprehensa, digitisq;

Vomitus.

Casus.

Oculorum caligo.

Alia coniectura penetrationis à cranei sonitu. Aliud signū.

percussa, aut veriùs æneo filo identidem percusso, exploratur. Neque enim si fractum os sit, sonitum vulneratus sustinet, quin potius dentibus stridet. Attramento, & mastichis linimento cranei fractura explorari solet. Nanque si dum os raditur, attramentum suffusum interiùs penetret, & penetrare fracturam necessariō fatebimur. Contrariō vero contrarium. Idem erit, si pulueris mastichis, cū candido oui, linimentum, linteolo apparenti fracturæ applicetur, & ad sequentem diem dimissum, parte fracturæ correspondenti ficciùs quàm cæteris partibus appareat, nam spiritus, & genuinum calorem per fracturam exhalatos, linimentum exsicasse significabit: hoc tamen linimento curationis principio, pure nondum genito, vtendum erit: nam post pus confectum, quod linimentum totum mafaceret, imo obrueret, neq; exsicari pmitteret, nullum certè indicium suppeditaret. Hoc tamen signum ad apparentem fracturam, de cuius penetratione addubitamus, pertinet: non autem ad occultam, vt alia signa. Sed de hoc alibi latius.

Quomodo exploretur cranei fractura.

Quo tempore vtendum sit linimento ad fracturæ explorationem.

CAP. V.

De signis vulneratarum cerebri membranarum.

Roximum est, vt de signis quæ vulneratas cerebri membranarum esse, arguunt, differamus. Primum, dolor & Scotomia, vehementiùs quàm in sola cranei fractura infestant. Facies, & oculi rubēt, ipsaq; facies pustulis obducitur, idq; ob apostima, quod in cerebro, aut eius membranarum conflat, vel ob muscutorum faciei cum caluaria consensum, & connexionem: vel ad gulam, & pectoris par-

Signa vulneratarum cerebri membranarum.

Dolor, & Scotomia. Faciei, & oculorum rubor & faciei pustula.

tes, atque respirationis instrumēta membranarū cerebri, ac neruorum qui ab illo propagantur, cōmunicato nocumento. Vnde consequitur anhelitus adeò frequens, & malignus, vt respiratiōis anxietate facies, & rubeat, & pustulis scateat. Oculi etiam præter ruborem eminet, & obscuratur, rōne, scilicet, communionis, quæ membranarum oculos cōstituēt, cum cerebri membranarum habēt. Cōiunctiua em oculi membrana, ex periosteo, cornea ex dura cerebri meninge, vna ex tenui, ex neruo aut optico aranea tunica, ortum habent. Sanguis ad exteriora per os, per nares, aut per aures profluit, vt periculo ipsi vidimus in vulnerato quodam cum fractura penetrante, & duræ cerebri membranæ incisione. Non solū enim ille sanguinē, sed faniem, & muliebrem lac supra vulnus emulsum per aures emittebat. Sed & cerebri læduntur potentia, fit fauciatus, stupidus, ac veluti expauescens, redditurq; immobilis, ob cerebri, scilicet, noxam, à quo nerui (per quos particulis omnibus sensorijs, atque motiuis sensus, & motus impartitur) originē ducunt. Vnde Hipp. 7. Aph. 14. In capitis, inquit, ictu stupescētia, & desipientia, malū. Febricitat æger, propter humorū, & spirituum maximam commotionē: qui, cum incensi, ad cor, genuini caloris sedem, tendant, consequenter & ipsum cor flagrat, & inde totū corpus. Verūm si rigores febrem non præcesserint, non perinde lethalis illa cēsenda est, ac si cerebri, & inordinati rigores præcessissent. Conuulsionem enim minantur. Nec solū rigores conuulsionis signa sunt, sed oscitationes, & membrorum exporrectiones, si creberrimæ fuerint: Sunt enim rigorū species. Arguunt rigores materiam super cerebri membranarum consistentem: quam dum natura expellere nititur, rigor, aut tremor excitatur: quibus febricula commiscetur. Vn-

Oculorum eminentia, & obscuratio.

Profusio sanguinis.

Potentiarū cerebri læsio.

Febris, & quæ lethalis.

de Hippocrat. Aphorism. 4. Aphorism. 46. Si rigor, inquit, inciderit febre non deficiente, iam debili existente virtute, lethale. Riget fauciatus, id est ceruices, & maxillæ illi tenduntur. Quod symptoma ex Celsi libr. 8. capit. 4. traditione, ex ipsaque praxi, mortiferum censetur, præsertim si non inter initia, sed temporis tractu, infestet. Vigiliæ vexant: quarum ea causa est, quod cum somnus in cerebro concilietur, idque læsum sit, aut vigilare, aut malè dormire infirmus cogitur. Cibos fastidit, nauseat, & euomit, ventriculi, scilicet imbecillitate, quem sensorius princeps neruus cum cerebro colligat. Nam si solo fracto craneo vomitus excitatur, multò magis cerebri incisis membranarum. Eueniunt hæc potissimum, cum vulnus anteriori capitis parte consistit: ex ea enim prædictus neruus deriuatur: quo fit, vt in occipitali vulnere, symptomata hæc non identidem affurgant. Male excrementa emit, & lotium reddit: vel ob febrilem calorem, expellendas humiditates exsiccantem, naturalibusque operationibus nocentem: vel ob materiarum, & vaporum ad vulneratam caluariam, raptum: vel quod mentis alienatione vulneratus lotij reddendi, excrementorum que obliuiscitur, vt inquit Auicē. Fen. prima. tertij. tract. 3. capi. 1. de charabito, vel expultricis virtutis vesicæ, & sedis, muscutorum, hæc neruorum imbecillitate, quæ à cerebri neruorum consensu, compassia, vel media affinitate nascitur, aut propter neruorum muscutorum illarum partium conuulsionem: aut conuulsioni proximam dispositionem: quæ in causa est, ne excrementa, & yrina, aut minime, aut malè reddantur. Plurima ex signis istis ex Guid. tract. 3. ca. De notis incisionis membranarū cerebri, atq; ex alijs authoribus collegimus, præter quæ, lon-

Rigor ceruicis, & maxillarum si accidat vulneratis, lethalis censetur.

Vigiliæ.

Cibi fastidium, nausea, & vomitus.

Excrementorum, & yrinae difficultas.

Luctuosa suspiria.

ga experientia alia nobis suppeditarunt, qualia sunt, luctuosa suspiria. Vnde Hippocra. Aphorif. 6. Apho. 54. In acutis, ait, passionibus, quæ cum febre sunt, luctuosa suspiria malum. Nascuntur hæc ab aliqua musculorum pectoris quasi cõuulsione dispositio, vt ex Gal. in eius loci cõmẽ. constat. Alterius etiã oculi lippitudo, vel obscœna, atq; crassior lachrymula, & lucis intolerantia oboriri solent, vt Auicen. 1. tertij. capit. 2. probat.

Alterius oculi lippitudo, aut obscœna lachrymula.

CAP. VI.

De Notis incisæ cerebri medullæ.

Incisæ cerebri medullæ, notæ.

VC pertinent incisæ cerebri medullæ, notæ. Quarum prima est ipsius medullæ exitus. Agnosces cerebri esse medullam, cum crassam globosam, nec saniosam prodeuntem substantiam conspexeris, vt ipse Guido citato loco inquit. Non saniosam, dixit, vt errorem, aut fraudem chirurgorum quorundam detegeret. Quippe qui cum sanies, vel interius contenta humiditas, ex illapso ad interiora per rimulam sanguine, confecta, ibidemque genuino calore concreta, exterius prodit, medullarem cerebri esse substantiam, aut credunt, aut fingunt: idque apud vulgus magis clamoribus testantur, & me puero, insigne certè scelus circa hoc commisit chirurgus quidam, qui ad curandum vulneratum ex magna, ac penetranti fractura accersitus, panis præmansam medullam vulneri applicauit, & cum ad secundam curationem accederet. Ecce, puri panem commixtum cerebri medullam referentem: astantibus, multis vocibus ostendit, medullarem cerebri affirmans

Cerebri medullæ exitus, quibus deprehendatur incisam esse.

Chirurgorum quorundam error, aut fraus.

esse substantiam. Quod postea cum eger ad sanitatẽ reduceretur, tanq̃ grande miraculũ habitũ est, & chirurgus ille alter Apollo deinceps credebatur. Sed quò fallaciæ huiusmodi pateant, ad ignem in tegula exploranda substantia est. Si enim cerebri sit vera medulla, coagulabitur: si præmansus panis, exsiccabitur: si concreta sanies, liquefcet, ac tandem consumetur. Sed & veram esse cerebri medullam, quæ prodijt, lethaliora significant symptomata, nempe morbus comitialis, & illa quorum supra meminimus. Euenit etiam aliquando, vt mammillares carunculæ, quas mãmillares additiones, quòd mammillares papillas simulant, vocant, inter supercilia consistentes, de quibus in Anatome dictum est, ex penetranti vulnere, foras citra vitæ periculum egrediantur: quas cum astantes, & ipsi chirurgi parum exercitati conspiciunt, statim medullarem esse cerebri substantiam arbitrantur, eo decepti, quòd quodammodo carunculæ ipsam substantiam referunt. Quem errorem facillè præcauebis, si obseruaueris inter vtranque substantiam non obscuras differentias. Namque sunt carunculæ, non ad eò albæ multò solidiores, & præter hoc, inter supercilia situm obtinent. Aliud indicium à Guidone notatur, quòd si in anterioribus partibus læsio est, ratio amittitur: si in posterioribus, memoria.

Chirurgi cum infidam dolus.

Cerebri medulla quomodo exploratur.

Mammillares carunculae extralunus interdum prodeunt in quibus à cerebri substantia differant.

Aliud indicium.

Dubitatio.

Responsio duplex.

S E D quæret aliquis, cum potentia rationis in medio capitis ventriculo, nec in anteriori, domicilium habeat, vt in anatome diximus, cur læsa anteriori parte, ratio amittatur, vbi potius sensus communis est, imaginatio destrui debuisset. Cui ego respondebo, cum anterior pars offenditur, non immediatè rationis fieri iacturam, sed per illam ipsi medio ventriculo, quòd ratio sita est, cõmunicato damno. Aut dicere poteris, medium ventricu-

lum,

Aliud indicium incisæ cerebri medullæ.

lum, occipitij respectu, anteriorem partem etiã non perperam appellari posse. Stupor, & desipientia, in cerebri medullæ incisione, longè quidem maior est, quàm solis incisæ mēbranis, cum fortior causa fortiores effectus producat. Sed licet symptomata hæc in huiusmodi vulnera magna ex parte grassentur, aliquando, rarò tamen, stupor, & desipientia ægrotantem non tenent, & iam ego vidi hominem, cui medullæ cerebri insignis portio prodijt, qui septem dies sine vlla rationis & iudicij noxa vixit.

CAP. VII.

De notis inflammationis, quæ cerebro, aut eius membranis vulneratis superuenire solent, de quæ eius causis.

Quot modis contingat cerebri membranas inflamari.

R I V S igitur causas inflammationis quæ cerebro, vel eius membranis euenire solent afferamus: deinde eius indicia. Quatuor igitur modis huiusmodi inflammatio contingere solet, vt Auicen. 5. quarti. capit. De fractura cranei, & Paul. lib. 6. ca. 9. atque author Guido lib. 3. capitu. De apostemate superueniente membranis cerebri, vel ipsi cerebro, testantur, post cranei videlicet perforationem: quippeque ad internas atque externas causas reduci possunt. Ad externas quidem, vt ossis compressionẽ, vel punctiõnem, aut linamentorum super cerebri membranam constrictionẽ, vel propter frigus vt rectè Paul. sententiæ Auicen. addit: aut malam victus rationẽ, vel vini potum & similia. Quæcunq; enim ossis punctio, vel compressio super cerebri dura membrana dolorem ingentem

Quatuor cause inflammationis membranarũ cerebri exter-næ.

proritare solet: ipse verò fluxionẽ, indèq; inflammationẽ: attrahit namq; dolor eucurbitulæ instar. 4. meth. ca. 4. Gal. autore: frigus perinde neruis, atque mēbranis eũ sit infestissimũ, vt Hipp. 5. Apho. 18. & Gal. in cõm. eo vsq; ledit, vt inflammationẽ atq; cõuulsionẽ afferat excessus perinde, vel cibi vel vini potus cerebrũ replet quo repleto facillè ipsius mēbranæ inflammantur. Internæ verò huius inflammationis cau-

Internæ causæ.

Damnatur hæc immo rior medicamēta putrefactia ad mota periosio vel membranis cerebri.

Aduerte scilicet euentum vulneratorum ex influxu celestis interdum pronouire.

Nota oportere os comprimens vel pugens duram cerebri membranã ex p̃plo auferri. Idẽ dicitur in alijs causis q̃ per se ipsas possunt iudicabit admouere.

arcta

arcta super imposta verum si propter frigus: calfacientibus medicamentis actu atque potentia in capite, collo, atque ceruice vtendum mollissima lana æsopi super inuoluta: quorum narratio in antidotario latius dicitur, si autem ob malam vitus rationem, ad optimam reducat. Si verò inflammationis causæ occultæ, vel humorales, vt plectora, vel cacochimia sanguinis missione, vel alui solutione eidem subueniendum est. Cæterum si olei vel aliorum medicamentorum mollificantium vsus plus iusto in causa sit auferenda statim sunt, atque abstergentibus vtendum. Si verò ex cœlesti inflexu, per quam difficile, vel pene impossibile est huic malo subuenire.

Signa calidiapostematis, quod à cerebro aut eius mēbranis superuenit.

Membrana rui inflatio.

Membrana rui fungiformis prominetis & quæ ratione ei succurratur.

Auice, locus restituitur.

affubantem idem es fungi formam si ne fungiformis

Dini Florini error in Auic. interpretatur.

to puero huiusmodi fungiformem prominentiam vidi: quæ in eam magnitudinem creuerat, vt alijs nullam opem afferentibus bis, terque eam coactus rescauerim, & Alchimistarum aqua aduffèrim, quod aliàs satis fuisse absurdum velut longo iam experimento, ac maturiori consilio atque ætate, nil huic malo vtilius esse reperi, quam cranei fracturam amplificare: sic enim cranei fissuræ angustijs vindicatæ, membranæ deturgent, neque ita foras prorumpunt. Quare non inconcinne hic textus Rasis decimo quinto continentis, difficilis quidem declarandus sese offert. Quoties (inquit) frangitur os capitis, si incipit panniculus indutus super cerebrum in aliquo pati apostima vitium fit in eo quod medici appellant futra, siue Alphuturati, id est, fungum, videlicet quod eleuatur ad superiora, & intumescit donec egreditur in modum fungi terrestris per craneum disruptum, vel perforatum: & subdit, quod si coarctatur talis panniculus à Chirurgo accidit laboranti defectus sensus, & motus, dico tamen illud vitium erit instabile nisi perforetur panniculus, & rumpatur. Hæc ille. Sed discruciar solent Chirurgi in intelligendis verbis illis scilicet. Vitium illud erit instabile. Quæ ego bifariam interpretor, aut quod non stabile erit vitium illud eminentiæ fungiformis, hoc est non permanens si vulnerata non fuit dura cerebri membrana: euaporabit enim contenta materies, & deprimetur panniculus. Sed si rupta membrana fuerit, periculum imminet quod dum materia cerebri pertigerit conuulsio, atque inde mors sequatur. Aut contrario, videlicet, quod erit instabile vitium illud, id est, instabit ad mortem, nisi perforetur panniculus, hoc est fungiformis illa caruncula super cerebri membranâ ad natam, per-

Casus notandus.

Rasis locus interpretatur.

ta: perforatur autè, vt nonnunquam feci subtili scalpello crebris factis scissuris.

Membrana rubor & immobilitas.

Rubent etiam nec mouentur cerebri membranæ: ruboris causa est praua calida tēperatura à malis calidis succis creata ex quibus vapores ad superiora ascendere aptiores nascuntur. Immobilitatis autem membranarū inflammatio & conuulsio causa sunt: quæ cum mēbranas tenent ac replent naturalis motus necessario impeditur: qui constrictione & dilata tione aere ore à naribus attracto, atq; ad caput conscendente conflare solet, deterima hæc symptomata esse solent quauis ad Dei gloriã vulneratos nonnullos, quos talia vexabant, nostra curatione incolumes redditos viderim etiam per quindecim dies membranarum notu deficiente liuescenteq; dura cerebri membrana.

CAP. VIII.

De notis humiditatis prolapsæ super cerebri membranam, eamque grauantis.

Illapsæ humiditatis supra cerebri membranâ notæ.

VAE membranarū cerebri incisionē signa arguere diximus: eandem materiã supra membranam delapsam esse coarguunt. Si post vulnerationis initia paulatim veniant. Signa tñ hæc membranarum incisionem non necessario expostulant nanque si puncta vel aliquo offe compressa membrana est materiei per rimulas delapsam etiam prædictum, sed nec sensum, nec post vulnerationis principium symptomata illa semper proriantur. Si enim ampla fractura sit multusque consequenter sanguis intrò ceciderit, è vestigio irruunt, sæuiuntq;, neq;

Dicta symptomata quo tempore assurgat.

villas præbere solent inducias. Quare regula hæc quæ à Guido. traditur instricta fractura accipienda est. De qua intelligi non ineptè poterunt Hippocr. verba lib. De vulneribus capitis, dum ait, Mala vulnerum capitis non statim patēt. Quibus Dinus, Nicholus atque alij subscripsere. Et sæpè post decimum quartum, & interdum post vigesimum primum diem, euenire symptomata illa vidimus. Sed & integro, ac illæso craneo, non semel prædicta horrenda symptomata concitantur. Quando nimirum ex ingenti percussione, aut casu, venulæ quædam subter craneo dirumpuntur, ex quibus sanguis sensim instillatur, coaceruatur, atque in pus conuertitur. Post temporis enim intercapedinē sæuiunt mala illa, non sine certo vulnerati dispendio, vt plus satis experientia docet. Et Cornel. libr. 8. c. 4. alijq; recentiores, eius secuti vestigiã, testatur. Quæ in re, tria scitu digna mea tempestate notavi. Primum, vel nullos, vel raros, ex huiusmodi sauciatis præsertim in capitis vertice, quos dicta inuaserunt symptomata euasisse, quauis perforato offe exisset pus, duobus, aut tribus, in caluarie lateralibus ossibus, vulneratis exceptis, quibus hyemali tempore coactè fera ossis apertione, Deo duce, subuenimus. Præter quos alium etiam curasse memini, ad mota post. 14. diem perforatione, ex qua non modicū puris prodijt, & ad Dei gloriam, sanatus est: etsi illum sæua distorsissent symptomata, & mensis esset Maius. Secundum, quod vbi sub tenui meninge venulæ rumpuntur, sicque coaceruata sanies est, parum, aut nihil, interest craneum aperiamus, aut non: hibernum, aut vernum tempus sit, cum vtroque casu, certissima mors speretur. Tertium, symptomata quæ craneo integro ex interna noxa concitantur hyemali potissimū tempore, non nisi. 14. & quandoque. 21. die irruere.

Prædicta symptomata integra ac ille locra neo quando concitentur.

Triã notata digna. Primum.

Secundum.

Tertium.

CAP. IX.

De iudicijs, seu præfagijs in
Capitis vulneribus, tam
ex ipsis quàm ex sym-
ptomatis.

Capitis vul-
nerum varia
præfagia.
Iudicium à
cranei fra-
ctura.

ARIA sunt vulnerum ca-
pitis præfagia, ex quibus
indicationem sumere li-
cet, vulnerati vitæ, spes, an
certa desperatio sit. Et pri-
mò, cranei penetrans fractura periculo-
sa ab omnibus censetur, propter sangui-
nem, scilicet, qui super cerebri membra-
nam illapsus interius putrescit. Vnde le-
thalia proritantur symptomata. Incisio
membranarum cerebri, maximè ipsius me-
dullaris substantiæ, & corrosio, ac læsio,
lethalis, iuxta Hipp. 6. Aph. 18. nisi parua
fuerit, vt ibidem interpretatur Gal. Sed
et si ferè semper lethalis incisio cerebri
censeatur, memini tamen in Abulensi ci-
uitate me degentem, puerum oppidi Bla-
sco Helez curasse, cui lancea percussio,
non modicum medullaris substantiæ exi-
uit, & cum de eius vita millies desperas-
sem, tandem Dei nutu sanatus est. Simi-
lis casus contigit Gal. vt ipse in Commē-
dici Aphorismi narrat, & libr. 8. de vsu
partium cap. 10. Nam in morbis, quæ ad-
modum in natura, nonnulla mōstrosa eue-
niunt, vt ait Auerrōes. 7. colliget. Febris
acuta periculosa valde, sed ea præsertim,
quæ elapso vulnerationis principio, circi-
ter septimum diem crebris, atque inor-
dinatis rigoribus, nunquam intermissa
molestat. Nanque præfagire solet, vel in-
ternum aliquod nocuumentum inflam-
mationis cerebri, aut eius membrana-
rum, vel illapsa, vel interius genitæ ma-
teriei, quam dum natura, vt nocentem
rem, expellere conatur, rigore, ac inter-
dum tremores ciet, & simul nausea, at-

Incisio mē-
branarū ce-
rebri, & me-
dullaris sub-
stantiæ.

Casus admi-
randi.

Casus q con-
tigit Galen.

In morbis,
vt in natura
mōstrosa e-
ueniunt.
Febris acu-
ta in vulne-
ribus capi-
tis quado le-
thalis.

que vomitus nascuntur, ipseque vulnera-
tus indies in deterius vergit, vel quam
piam aliam noxam significat. Verum fe-
bris in vulneribus non itidem malū præ-
fagire solet, quando ab alijs causis inter
initia originem trahit: vt si infestet do-
lor, & tristitia ex quibus provenit spiri-
tuum, & totius corporis agitatio, & hinc
febris, interdum diaria: Aut ratione con-
fectionis puris in vulnere, quia Hippocr.
Aphorismus ille. 2. Aphorismorum. 47.
Dum pus conficitur dolores accidunt, ma-
gis quàm iam confecto, non in inflam-
mationibus solum, sed & in vulneribus
locum habet. Aut quia à procathartica,
seu externa causa conflatur, quæ antece-
dentem internam sæpè concitat, vt A-
uic. 1. 4. tract. 1. cap. 5. de diarijs febribus,
nec non Guido multis in locis sensere.
Humor nanq; corporis superabundans,
& etiam in parturienti, vt docet Auic. 2.
1. doctri. 1. cap. 5. qui aliàs quiescebat, vul-
neratiōe commouetur, & febrem gignit
sanguineam assiduam, si sanguis redun-
dauerit: tertianam intermittentem si bi-
lis flaua cū siti, & oris amaritudine: quo-
tidianā cum rigore, sicut uita. Aut deniq;
cōparatur febris ab externa capitis inflā-
matione, sanguinea, aut biliosa, vel mix-
ta. Quod manifestè ex tumore, & loci ru-
bore cognosces. In febribus his nō letha-
libus, intermissiones accidunt, nec inordi-
natis rigoribus æger discruciat. Vulne-
ris color hilaris est, labia tument, sanies
laudabilis nō deficit, mens constat, vomit-
us cessant. Adhæc inter initia febricitate,
nullo alio symptomate apparente, bo-
num signū apud oēs perhibetur, & vul-
gare solet esse verbum, sed quod ab ipso
Hipp. originē ducit. 2. prædictionū post
mediū, non quod ipsa febris villo tpe salu-
bris sit, sed respectu eius quæ quarta, aut
septima, aut vndecima die incipit. Quæ
esse lethalem testatur Hipp. dicto loco.
Denique

Febris nō le-
thalis signa.

Pereuntium
ex vulnere
non fallētia
signa.

Pus visco-
sum.

Vulnerum
marcescen-
tes, & exte-
nuata ora.

Os varium
assumit co-
lorem.

Sub lingua
bulla, & pu-
stula.
Maxillarū,
& ceruicū
rigor cū bi-
lioso vomit-
u.
Ægrotātis
inquietudo.

Prædicta
symptoma-
ta non om-
nia simul in-
vadunt, sed
nunc hæc,
nunc illa.

Aduersio.

Deniq; si bona victus ratione, sanguinis
missione, & alui solutione febris sensim
remittatur, iudiciū est, ab aliqua ex præ-
dictis externis causis, nō ab interno nocu-
mēto provenisse. Ne aut in prædicendo
decipiaris, illa pereuntium sunt minimè
fallentia signa, ex Hippocr. sentētia libr.
De vulneribus capitis collecta, atque lon-
ga experientia comparata. Pus viscosum,
veneti interdum coloris, interdumq; ve-
luti falfamentum. Ulceris ora, & marces-
cunt, & extenuantur, exuta exterius, ac
interius infarta humiditate. Salitæ carnis
colorem referunt, atque interdum liui-
dum, quod in ægrotante offe, malum ab
ipso Hipp. 7. Apho. 2. censetur. Os alium
assumit colorem, eo iam corrumpi inci-
piente. Fit enim nigrum, postea pallidū,
aut valde album. Caliditas enim agens
in humidum, denigrat, consumpta verò
iam ofsis humiditate, ipsum dealbat, ex
Auic. 1. 1. doctri. 4. cap. 1. & 2. 1. tracta. 20.
capit. 3. Subter lingua bulla, pustula que
nonnunquam suscitantur. Glandulæ in
collo nascuntur. Maxillarum, & ceruicū
adest rigor, ac simul biliosus vomit: huc
illuc diuagatur æger, villos ex stragulis
inaniter apprehendere intendit. Quæ
symptomata ex Auic. constant. 1. 3. cap.
de charabito, & cap. de phlegmone acci-
dente substantiæ cerebri, ac tandem desi-
piendo perit æger, vt inquit Hipp. loco ci-
tato. Porro symptomata hæc non omnia
simul perituros vulneratos inuadere so-
lent, sed nūc hæc, nunc illa, & nonnullos
iam perijisse vidi cum solis oscitationib;
ac membrorum ex porrectionibus. Ve-
rum circa ceruicum rigorem, tensionem
& glandulas illic obortas, sedulo aduer-
to: si reliqua deteriora signa deficiant, le-
thale id indicium non esse arbitrandum,
vulnere videlicet in capitis lateralib; par-
tibus inflictio. Quod auribus, vel collo
correspondeat. Nam ea directione, &

propinquitate fit, vt materiæ ad ea spon-
giformia loca à dolore trahantur, illicq;
infarta in glandulas conuertantur. Con-
sonum id est Galeni doctrinæ. 13. Meth.
cap. 5. in quo nobis hæc condētib; non
vulgares Medicos, atque chirurgos dece-
ptos Segouia vidimus, in cuiusdam nobi-
lis viri vulnerati curatione. Credebant
enim ceruicis tensionem, & glandulas,
conuulsionem ominari: & cum eo erro-
re ducti, nullis alijs eboris symptoma-
tis, perforationem ofsis. qua procul du-
bio egere ægrotantem contēdebant; pa-
rassent, ea à me prætermissa, auxiliante
Deo, illum curauimus, & sanatus est, quā-
uis de eius vita ceteri desperassent. Con-
uulsio vulneratum corripit, cuius causā
cerebrum est, immediata, scilicet, secun-
dum medicorum placita, neruorum ori-
go, à quo sensoria, atq; motiua virtus me-
diantibus musculis, & lacertis, profici-
suntur. Nam dum malè affectum cere-
brum, nocuumentum à se pellere cona-
tur, contrahitur, secumque consensu quo-
dam, neruos, ac lacertos cōtrahit, & con-
uulsio fit: quæ nihil aliud est quàm prædi-
cta neruorum versus suum principium
contractio. Hæc enim siue ad materiam
non proportionata, siue compassiua, siue
proportionata, siue ex repletionem, siue
ex inanitionem fit, lethalis ab Hipp. Apho.
5. Aphor. 2. perhibetur, dum inquit: con-
uulsio ex vulnere lethalis, sed iam ad Dei
gloriam, eiusque Sacratissimæ matris,
duos pueros curavi in lateribus capitis
vulneratos, qui cōuulsi euaserunt, ex his,
alter per quinquaginta dierum spatium,
octauo quoq; die comitialis morbi sym-
ptomatis sensus, & motus expers, perio-
dicè corripiebatur, cui, tunc, ex naribus
haud parum puris effluebat, & statim ad
se redibat: tandem sine vomica, aut fistu-
la superstite, sanatus est. Istius salutem
his ego tribuebam, quod à retenta sa-
nie co-

Casus q Se-
gouia con-
tigit:

Conuulsio;

quæ sunt
in libro
de morbis
acutis
lib. 1. cap.
10.

Casus nota-
bilis.

nie co-

nie comitalis ille morbus procedebat. Quæ per narium instillatoria aptissimè expellebatur, sicque à causa separatu facili, lethalis autem conuulsio non itidem. Quod vulneris lateralis, & procliuus situs erat, nempe inter supercilia, cerebro inde minus molestato, quoddamque vulnus eo loco consistebat: quo verè cerebrum non est, sed mamillares potiùs carūculæ vt anatome manifestè demonstrat. Neque his præfatus Hippocratis Aphorismus obest, qui de cōfirmata conuulsione ex inanitione intelligendus est. Nec alter Aphorismus. 42. 2. Sectionis. qui ait. Soluere morbum, quem apoplexiam vocant fortem, impossibile: debilem verò non facile: cum impossibilitas ibi pro magna difficultate, vt sæpe à Galeno in Commentarijs declaratur, vsurpetur. Notauit prædictum puerum sine vomica, aut fistula euasisse, vt rem nouam, aut per quam difficilem, vt ex Cornelio libr. 8. capi. 4. Satis constat. Quod si incidit, inquit, inspergenda scamma æris est, vt id reprimat, cohibeatque, ea carni superdando, quæ ad cicatricem perducant, omnibusque ea commodè inducitur, excepta frontis ea parte, quæ paulum super, id est, quod inter supercilia est. Ibi enim vix fieri potest, vt per omnem ætatem sit exulceratio: quæ lintheolo medicamentum habente contegenda sit. Hęc Cornelius. Causa autem cur inter supercilia vulnerato, fistula ferè semper manet, loci cavitatis est, quæ generandæ carni inepta censetur opus enim habet producenda caro solido fundamento. Adde excrementa ipsius cerebri, ipsumque aerem per narium duci canalem, magnum scilicet, consolidationis impedimētum. Accedit varius, & reuolutus musculorū loci illius incessus, qui qua in parte reperitur: difficillimam vulneris glutinationem reddit. Est etiam deterrimum aliud

Declaratur
duo Apho-
rismi Hip-
pocratis.

Inter super-
cilia sinema-
nente fistu-
la curari vul-
nus difficil-
limum.

symptoma commune quidem & capitis & neruorum vulneribus, ex quo prædictio non obscura sumitur, sudores nempe vulneratum inter febriendum infestantes. Nam sæpè conuulsionem minari solent. Quod præter assiduum experimentū, ex Galeno colligi potest in commento libri. 1. Hippocrat. de morbis vulgaribus Commento. 2. §. Sudores multi. &c. Et ex Auic. 2. 3. tracta. 1. capi. 6. & 4. primi. cap. 20. Indicant enim vt Gal. aduertit, corporis humiditates conuulsionis vi, veluti torculari quodam exprimi.

Sudores in-
ter febrien-
dum venien-
tes conuul-
sionem mi-
nantur.

Mentis alienatio quando ab interna noxa capite vulneratis prouenit, lethalis est, vt Hipp. docet. 7. Aph. 14. In capitis, ait, ictu stupefcentia, & desipientia malum. Idemque asserit libr. de vulneribus capitis. læsionem enim cerebri potentij insitam esse, auspiciandum tunc est. Prædictum autem symptoma anterioris cerebri partis vulneribus crebrius euenit, quippè qua, communis sensus, ac imaginationis potētiae propriè domicilium habet, vt in anatome declarauimus. Syncope vel animi deliquium capite percussis non sine mortis suspitione occurrere solet, si fauciatus tali morbo corripitur solitus non esset, & alia praua comitentur symptomata. Id enim malum ex putri aliqua materia cerebri membranarum, & ipsi cerebro officiente, attolli, & à corde ad cerebrum consensu quodam deferri, verisimile est. Veram autem causam doctus medicus tum solerti indagacione, tum crebra interrogatione perdiscet.

Mentis alie-
natio.

Syncope.

Solet etiam aliud pessimum symptoma interdum occurrere, vulnere præsertim propè coronalem futuram, vel inferius inflicto. Oculi enim ad vulneris initia intumescunt, deinde prorsus detumescentes, iterum vndecimo, vel decimoquarto die inflantur. Idem etiam ominamur, quando prædictis diebus tumor incipit,

Oculorum
varius tu-
mor.

cipit, etsi non præcessisset. Nanque impartitur à cerebri membranarum nocuum oculorum tunicis, ab illis ortum habentibus. Quod ex pulsu, & vrina præfagium aucupari non possit: ex neothericis nonnulli contendunt, inter quos Petrus Argelata, alioqui vir doctus, his verbis significauit: in fractura cranei non faciatis iudicium per pulsum, neque per vrinam, quia multoties eritis decepti, sed signa verissima significantia mortem sunt hæc. Vulnerati percipiunt vnum pro alio, loquellam amittunt, partimque non intelligunt, non audiunt, ac vulnus exsiccatur. Hęc ille. Quod quidem vaticinium (parcat Argelata) mirari, imò ridere satis nequeo: cui non malè vulgare verbum illud conuenit, in nihilo multum sapere, propè mortuos enim iam fauciatos, mortuos fore grandiloquus præfagit, cum non sit, qui non videat, talibus correptos symptomatis, parum à mortuis interesse. Quod verò ad pulsum, & vrinæ præfagiū pertinet, ego in ea sum sententia, vt non parui faciendæ sit indicatio, quæ ab illis præstatur. Nam cum deteriora sunt, si alia vrgeant symptomata, mortem prænunciant. Significant enim, radices suas, cor nempe, atque hepar, malè affectas esse. At contrariò bonus pulsus, bonaque vrina cum alia discruciat symptomata, non salutis certa signa censentur, cum possit adesse malum quod nondum ad longinquas cordis, & hepatis vias peruenerit, in vrinæ potissimū iudicio, quod in inferioribus ab hepate partibus: magis quam superioribus approbari solet, vt doctores fatentur, idque Auicenæ consonat sententiæ. 10. 3. tract. 4. capit. 9. vbi in pleuritico morbo vrina bona, si alia indicia mala sint, parui penditur. De oculorum eminentia, tenebrositate, & rubore iam superius capitu. 5. de signis vulneratarum cerebri membranarum petrauctauimus. Sed ad-

Ex pulsu, &
vrina quale
præfagium
sit.

Argelata re-
prehenditur.

Vrinæ iudi-
cium in æ-
greditudinib;
ab hepate in-
ferioribus ma-
gis quam su-
perioribus ap-
probatur.

uertere oportet, prædicta symptomata hinc ægrotantis mortem ominari, cum pertinacia sunt, & sine intermissione vexant. Verum si remittantur, salutis spes manere solet. Nunc in quodam prognostico à Guidone tradito immorandum paululum est, quod Guidonis series non obscuram repugnantiam, & dubitationem continet. Amplius, inquit Guido, dicit Auic. 3. de plaga & incisione cutis capitis. cap. 14. & in vulneribus peruenientibus ad panniculum cerebri, accidit laxitas in latere vulneris, &asmus in latere opposito, & subdit: & propter illud vult dicere Guilielmus, quod quando vulnus est in parte dextra paralyticatur sinistra, & econtrà, quia nerui qui veniunt ad partem dextram: sunt radicaliter in sinistra, & econtrà, vt dicit. Considera si litera dicit hoc, & super hoc consule secundum de ægitudine, & symptomate. Hactenus Guido. Qui quidem mirum est, quàm in hoc textu cum medicinæ legibus, & inter se pugnantibus verbis vrtur. Nam primum postquam Auicenæ autoritatem. 1. 3. cap. 14. retulit, asseuerantis, in capitis vulneribus, cerebri membranarum pertinentibus, latus è regione vulneris paralyti corripit, oppositumque conuelli, statim, quasi ad huius confirmationem, Guilielmum citat. lib. 2. capit. 1. Quo in loco, eius doctrina aduersissima est & Guidoni, & Auicenæ, cum dicat: vulnere in dextra parte consistente, sinistram resolui, & econtrariò. Secundò dū Guilielmi textū recitat, illius rationem illam esse ait, quod nimirum crucis figuram inter se constituunt nerui. Inquit enim quia nerui, qui veniunt ad partem dextram, sunt radicaliter in sinistra, & econtrà. Qua quidem, nihil esse potest Medicinæ authoribus contrarius. Tertio vbi Guilielmi sententiam in medium attulit, de veritate literæ dubitat, & nos

Symptoma
ta prædicta
cum conti-
nua sunt,
mortè præ-
dicunt, sed
si intermit-
tentia sint.

Resolutio
in vulneris
latere, & cō-
uulsio in la-
tere opposi-
to in quibus
vulneribus
capitis acci-
dat.

Triplex du-
bitatio ad
Guidonis
textum.
Prima.

Secunda du-
bitatio.

Tertia.

C ad Ga-

Triplex re-
sponſio.
Prima re-
sponſio.

ad Galenum de ægritudine, & ſymptomate remittit, & tamen nemo dubitabit, & Guilielmi, & Galen. textum Guidoni innotuiſſe. Sed his ego trifariam ſatisfacio. Primo quod per ironiam Guido Guilielmi opinionē recitauerit. Neq; enim credendum eſt, eius ſententiam de paralyſi, & conuulſione, hoc, vel illo latere contingente, ſeriò attuliſſe, aut probaſſe cum contraria procul dubio ſit tū Hipp. lib. de vulneribus capitis duobus in locis: tum Auicennæ citato loco. Quo modo accipienda & ratio illa eſt de neruorum figura in crucis ſimilitudinē, ne manifeſtè Guido aduerſetur Galen. lib. 2. de differentijs morborum & cauſis ſymptomatum cap. 7. & 4. de locis affectis cap. 4. atq; etiam. 10. de uſu part. cap. 12. ut Guido dicat, & propter illud, ideſt, extra rem, & ex ſuo capite, diſſonus à grauiſſimorum ſententia, uult dicere Guilielmus, quòd quando vulnus &c. Aut ſecundò parciùs dicendum eſt Guidonem Auicennæ, & Guilielmi, ſententiam pro eadem uſurpaſſe, quaſi ſymptomatis ſubſtantiam, nò locum reſpexerit Guido. Vterq; enim. Doctor resolutionem, & conuulſionem ex capitis vulnere prouenire noluit, quā uis in latere, & ſitu contrarij ſint. Aut tertio, nec forſan inconcinne dicere poteris, & ſubobſcurè, ac ſub uerborum inuolucro Guilielmus à Guidone reprehendatur, ne doctiſſimi uiri, quem & ipſe uinetaſali capite ſui operis ſummis laudibus extulerat, errorem proderet, & ob id dixit: conſidera ſi litera dicit hoc, & ſuper hoc conſule ſecundum de ægritudine, & ſymptomate. Remittens, ſcilicet, nos ad ea loca, ex quibus Guilielmi lapſum luce clariùs uideremus. Cæterùm ſymptomata hæc resolutionis, & conuulſionis, non ſolùm capitis vulnera ad cerebrum uſq; membranam penetrantia, ſed etiam omnem noxam mediatè, aut imme-

Secunda.

Tertia.

diatè interiùs impartitam comitantur. Sed ſi quis circa ſymptomata hæc cauſam ſciſcitetur, cur latus è regione vulneris resolutione afficitur, oppoſitum uerò conuulſiōe, illa à Doctoribus redditur, & repletio ex vulneris affinitate proueniēs cerebri cōtractionē impedit, & ſenſorij, ac motiui ſpiritus ipſa repletione, ad mēbra lateris ipſius vulneris deferri prohibetur, unde ipſa nō contrahi, ſed reſolui neceſſe eſt. At in latere oppoſito, cum materies non repletiōis uis, ſed magis cōſenſu quodam nocumentum deferat, ſit, ut membra contrario lateri ſuppoſita, noxam fugientia, verſus cerebrum contrahantur, & conuulſio naſcatur. Illud tamen perpetuò meminiffe oportet, quod licet Hippocratis, Auicennæ, communiquè doctrina magna ex parte uera ſit, Guilielmi tamen ſententia poſſibilis eſt, quam & ego uſu eueniſſe iam uidi. Sed & conuulſionem ſolam citra resolutionem, & resolutionem ſine conuulſione contingere ſcio, penes uariam materiarum, & corporum diſpoſitionem, aliasq; cauſas. Sed ratio Guilielmi circa hunc euentum, ſcilicet, crutiatio neruorum eſt abſurda. Duræ meningis denigratio quæ melle non tollitur mortem ſignificat, inquit Guido, ex Pauli ſententia lib. 6. cap. 90. Quæ trifariam contingit: aut ex atramento ad explorandam fracturam ſuper cranei rimulam, vel ex quoppiam alio linimento ſuper oſſis fiſſuram illa ipſo, ibiq; in atros grumos concreto, vel ex natiui caloris iuteritu, quo membrana ipſa corrumpitur, & nigreſcit. Si primo modo nigredo contigerit, puro melle, quod Græci acratō dicunt, diluitur. Si ſecundo, poſt conſectum pus ſanguineis grumis in ſaniem conuerſis, nigredo pariter abſtergitur. quæ dum his modis euenit non lethalis neceſſariò iudicanda eſt. Sed ſi tertio modo conſiſtat, mortem præ-

Cur reſolu-
tio in latere
vulneris, &
conuulſio in
oppoſito cō-
tingant.

Guilielmi
opinio, ali-
quando ue-
rum tenet.

Duræ me-
ningis deni-
gratio ex tri-
plici cauſa.

dicit,

Dubitatio-
nes ad tex-
tum Auicennæ.

Auicennæ
textus nouè
declaratur.

dicit, cum iam corruptione æger tentetur. De hac Auic. 5. 4. tract. 3. cap. 1. de fractura cranei ſecutus Paulum loco citato, Inquit, quod ſi accidat ſiphac nigredo ex ſe ipſo, & peruenerit uſque ad oculum, præcipuè cum alijs ſignis malis, tūc oportet, ut desperes de ſalute huius infirmi. Quæ quidem uerba perſcrutationem expoſtulant, uel enim nigrities illa in oculi ambitu (qualis in ſugillatiōibus euenire ſolet) duntaxat apparet, & ſatis quidem ineptum eſſet credere, exteriorem eam nigritiem mortem præſagire, Auicennam intellexiſſe: quando quidem ex paruula prope oculos, uel in parte illis correfpondente, percufſione, præſertim contuſiua, facile contingat, nigricantes ſugillationes citra periculum attolli, ut aſidua ſatis docet experientia. Vel de interna nigritie Auicennæ intellexit, quæ à cerebri membranarum conſenſu quodam uſq; ad oculum protendatur, Quia oculorum membranæ à cerebri meningibus ortum ducunt: & non minus abſurdum hoc uidetur. Nam ſi membranarum cerebri tam inſignis corruptio eſſet, ut iam oculis interiùs impertiretur, nulla certè alia ad mortem ſpectanda indicia eſſent, & tamen illis opus eſſe fatetur Auic. Quinimò antequàm nigredine illa oculi obducerentur æger è uita diſcederet. Quare uerba illa Auicennæ, ſcilicet, quod ſi accidat ſiphac nigredo ex ſe ipſo & peruenerit uſque ad oculum, & cætera: Sic ego interpretor ut ſi nigredo non ex tinctura atramenti, uel linimenti, neque ex concreto ſanguine, ſed ex ſe ipſo, ideſt, ex corruptione ipſius membranæ prouenerit, & peruenerit uſque ad oculum, non ipſius vulnerati, ſed medici: hoc eſt, ſi uiderit medicus aperte ex membranæ corruptione altam nigredinem, oboriri: lethalis cenſenda eſt. Quod clariùs intelligitur ex origine Pauli libro. 6.

cap. 90. qui in hunc modum ſcribit, At ſi nigricies ſua ſponte prouenerit, idque in imo potiſſimū. &c. Nec incōſulò dixit, cū alijs malis indicijs: quia cū alia nō inſeſtāt, interdū periculo euenit egrotantem euadere, ut iam ipſi uidimus. Simili ego interpretatione uitor ad alium Auicennæ, locū. 10. 3. tracta. 4. cap. 3. ubi de ſignis nō uerè pleureſis agēs, inquit: & in nō uera exiſtit ſubtus pectinē plātæ dolor. Nā quidā arbitrātur ob neruorum cōſenſum, qui à pectoris partibus, ad manus uolam, quam pectinis plantam ibi uocat, perducantur, dolorē in non uera pleuritide, ad ipſam uolā deferri. Sed longè aliter interpretanda ſunt uerba illa, ut nimirū nō uera pleureſis ſignū ſit, quod applicata manudolēti loco, ſtatim dolor uiget. Quod ex Gale. de promptum eſt. 5. de locis affectis cap. 2. Sunt, inquit, nonnulli, qui preſo extrinſecus inflammato loco, dolere ſe fatentur eſſet enim merum commētum dicere; in pleuritide, ad manus uſq; uolam peruenire dolorem. Ad hanc etiā noſtram interpretationem alludit Iacobus de partibus in Auicennæ commentario. An autem melle, an uerò alijs duræ meningis denigratio abſtergenda ſit, cū de curatione tractemus dicetur.

Cranei fractura in plenilunio uerenda eſt. In eo nanq; cerebrum quòd humidiffimum, & ſpongiforme, augeſcit, ut reliquæ aliæ medullæ, & humiditates. Luna enim humiditatis mater ab Aſtologiſtis dicitur. Sed de hoc inferiùs latius in quarto documento penetratis vulneribus.

Carnis productio cum apparet in uulnere, præſertim ſi rubicunda ſit, ſalutis ſpes eſt. Nanq; generatio carnis naturæ opus eſt, ſicut ſubtractio artis, ut ait Galen. 3. Meth. cap. 6. & oborians caro uirtutis robur. & ipſius corporis eucraſiam, ſiue bonam temperaturam demonſtrat, & inde ocyſſimam caſſi productionem

Noua Auicennæ declaratio.

Cranei fractura in plenilunio periculosa.

Caro rubicunda apprens salutis signam.

(quo dissidētia ossa glutinātur) pollicetur. Cū em̄ res bene cedit, vbi florescere cœpit prima caro, ex illa callus cōfurgit, eiq; innititur: qui dū carūculā diploes. i. duplicati ossis, ptingit, eiq; adherescit, p̄ficii. Qd̄ animaduertēs Cornel. lib. 8. c. 4. sp̄e, inquit, certā faciūt mēbrana mobilis, ac sui coloris caro increfcēs rubicunda.

Tumor paru' nō in capitis vulnerib' solū, sed in quolibet alio vulnere indicatiū bonū phibetur naturā em̄ virtutē indicat, & inter duo extrema, magni. f. & nulli' timoris, mediū seruat. Nāq; magn' tumor ingētis inflāmatis signū esse solet: nullus verō, moriētis hoīs. Idq; est qd̄ ait Cels' lib. 5. c. 2. 6. versiculo d̄ rōne vici' & notis vulnerū: nimis intumescere vulnus periculosū: nihil intumescere periculosū simū: Illud, indicatiū est magnā inflāmatis hoc, emortui corpōris. Qd̄ tu adde, accidere naturā imbecillitate. Vñ Hipp. 5. Apho. 66. Si in vulneribus air, fortibus, & prauis, tumor nō appareat. ingēs malū.

Bona sanies bonū signū & quales optūmū sit. Sanies bona, atq; laudabilis in capitis vulnerib' maximē probatur ab Hipp. in fine primi p̄gnosticorū, & Gale. in ei' cōmētario, alijsq; in locis, & Auic. 3. 4. trāct. 1. c. 2. 3. pus optimū Hippocrati est, cādidū, æquale, lene, & q̄ minimē foetidū: albū: ga q̄qd̄ in corp' humanū agit, natura pars radicalibus mēbris simile reddere conatur, quē radicalia mēbra, ex duob' cādiorib' veluti gn̄tationis primordijs cōstitū, & cū suceū in corporis substāciā debilitata vulnerata particula. cōuertere nequit, albū p' saltē efficit: A Equale, & lene ga genuin' dominatur tūc tps calor, q̄ in oib' puris partib' æquē op̄eratur: Quā minimē foetidū, ga vt vehemēs foetorputrefactiōne indicat, in q̄ extraneus imp̄rat calor, sic cōtrā, nō malè olere humoris benignitate, cū q̄ natiuus calor cōcurrit, ostēdit: siquidē materiē alteratio triplex a Galen. 2. Apho. 47. in cōm. alijsq;

plerisq; in locis recēsetur: Quædā a solo natuo calore inducta, sicut in nutrimento qdā ab extraneo p̄p̄, sicut in putrefactione: quædā ab utroq; veluti in sanie laudabili, q̄ haud immeritō inter bona indicia cōnumeram'. ¶ Deterrimū aliud Guido ni signū est, cū magn' apparēs tumor citravlā effatu dignā cām, postea d̄litescit. Effet autē nō insufficiēs cā corp̄s euacuatio, sanguinis misio alui solutio, optimū aliqd̄ discutiēs medicamētū tumori foris adhibitū, vel aliqua admota scalpellatio, seu scarificatio. In quo Guido Hipp. imitatur. 5. Apho. 65. dū inqt: Quib' tumores in vlcere apparēt, nō cōuellūtur maxime, neq; insaniūt, & statim subdit: Verū his euanescentibus de repēte, q̄busdā a tergo cōuulsiones & distēsiōes fiūt. Rētractē em̄ retro materiei ad neruos, & illic ad cerebrū, eorū principiū, natureq; imbecillitatis, quæ nequeat materiei resistere, argumētū est. Vñ cōuulsio, & mors p̄ueiūt. ¶ In cranei fractū trigintaquinq; dies porū debilē & rarū expectam' ex Guidonis sentētia. Sed curtā lēgā cōtrahit morā. Tenuis call' iste capitis, cū robustissimū cubiti os ex Hipp. traditione tū lib. de alimēto, tū d̄ fracturis, triginta dieb' robustissimo callō mediāte ferruminetur, & iudicio meo in cā illa sūt. Qd̄ cerebri medulla frigidissima, atq; humidissima subtus craneo est, teste Auic. 1. 1. doct. 4. c. 2. Medulla verō brachij, aliorū q; ossiū calida & humida iuxta Philosophi placita. 2. d̄ partib' aīmal. c. 7. q̄ caluarix ossa tenuia, cubiti robustiora sunt, q̄ craneū exigua carne vestitur, os brachij plurimā. Accedit, qd̄ alimētū gn̄rādū cali materies, vniciūq; mēbro secūdū eius exigētiā imp̄titur, vñ quo crassiore brachij os alimēto nutritur, eo crassior call' gn̄ratur. Qd̄ in capite, cōtraria rōne, cōtrariō euenit. Ex quib' oib' fit, vt in brachio & robustior call', & breuior ei' ortus,

Tumor magnus apparens qui sine causa euenit deterrimum signū.

Tempus generandi calli in capitis vlcere. Dubitatio.

Responso.

tus, i. capite verō, debilior, rarior, atq; tardior cōparetur. Qd̄ nō absq; magna natura p̄uidētia factū est. Si em̄ fractū brachij os debili callo glutinaretur, imbecille ad modū ad motū exercēdū, p̄maneret. At in capite d̄sus, ac solid' call' trifariā lēderet. Nā sui duritie, totius corp̄s exaltationes impediret. Cerebrū, atq; eius mēbranas in cōtinuo existētes motu, cōprimeret, & medicamētōrū virib', quæ foris ad mouent, resisteret cū ad interiora penetrarēt. ¶ Cæterū p̄ducēdi calli tps non æquē in oib' p̄scribi p̄t. Citi' em̄ pueris, & adolēscētib', sanguinea p̄sertim p̄ditis tēperatura: At verō ex alio morbo cōualefcētib', vel frigidā incolētib' regionē vel tenuissima, dū call' p̄ducit, vtrētib' victus rōne lōgē seri' call' cōficii. Quare Hipp. lib. de alimēto variā hāc p̄ductionem calli sentiēs. Ossiū (inquit) alimētū ex cōfractiōe, naso bis quinq; i. decē dieb' maxilæ, & clauiculæ, & costis duplicia. i. viginti: Cubito triplicia. i. triginta. Tibiæ & brachio, q̄druplicia. i. q̄draginta, femori quātuplicia. i. quāginginta diebus, & si qd̄ in his plus aut minus p̄t. Quibus verbis postea q̄ corp̄s effractarū partū gn̄rādū calli terminū assignauit q̄busdā reb' tps hoc vel p̄duci vel morari posse significauit, Idq; apert' edocuit lib. de fracturis, vbi nullū certū tps p̄scribit, sed ait, multū naturā a natura, ætatē ab ætate differre. Sub quib' verbis d̄riæ aliq̄ q̄ calli terminū mutat, cōphēdi p̄nt. Vbi obiter aduerte. Virū quen dā alioq; doctissimū in expositione text' libri d̄ alimēto Hipp. nuper citati d̄ceptū admodū in prima eius editione fuisse, cū dixit hūc Hipp. dignū textū nō fuisse, hæc scribens verba, Textus hic Hipp. nequaquē est, Absurdū nāq; sibi videret futuras decē in naso esse, & subdit qd̄ si aliq; mihi eū exponat erit mihi magn' Appollo dū modo cōsentanea rōni afferat secus em̄ facile est de q̄cūq; re delirare. Quā expositionē ex verbis Hipp. li. de fracturis atq;

Callus in capitis vulneribus nō æquē in omnibus p̄ducitur.

Hipp. declaratur.

Varie opinionones circa prognosticorum terminum.

Triplex dubitatio ad Guidonis textum. Secunda.

Tertia.

Responso ad 2.

Responso ad 2.

Duplex terminatio acuti morbi.

constringi præcipit. Quos recetiorū turba quasi scædere percusso insequitur: & est non solū Hispaniæ, sed exterarū nationū insignium chirurgorū praxis receptissima, vt sedula indagatiōe certò scio quæ non in summo capite, cui terebratio potius cõuenit, vt supra dixi, sed in laterali b^o partib^o, ab incidete nõ. cõfundete telo, factis quæ puris expulsionem aptæ sunt, ob seruadū est. Etenim expulsionem apta figura plurimū in vulnerib^o facies negotiū, vsq; adeò vt Paul. lib. 6. c. 99. scribat, in occipitali parte, loco, scilicet, ad pus expellendū accommo, cū fractura cranei penetrante vulneratū post annū quā vulnus accepisset, propter aptū emissarium seruātū fuisse. In capite autem præter cõmunem, qua vulgò vniur, & acu perficitur: alia est fibularū vel triangularium lintheorū futura quā vulgarēs antiqui medici plumacellorū vocabant: alia etiā, quam ego excogitavi cum prolixis capillis Hispaniæ vteremur: nā peritio vulneris ambitu, capilli, instar funiculi contorti, ita vtrinq; connectuntur, & nodantur, vt vulneris ora ac si cõsuta essent, cohæreant. Quā futuram illis moliri solebant, qui cõmunem formidabant. Ideò aut̄ contuso vulneri capitis vt plurimū futuram non admouemus: quia cum contusum omne in sanie conuerti necessum sit, iuxta Hippo. lib. de vulneribus capitis, & Galen. 4. Meth. cap. 5. facile putredo per caluarie futuras, vel cranei rimulā ad interiora illa beretur: prohibete nimirum futura puris expulsionem. Laterale aut̄ incisum vulnus distinctionē recipit. Nam aut secundum rectitudinē, seu longitudinē contingit, aut pertransuersum, primo casu futura sine discrimine quadrat, siue incisum craneū prorsus, siue nõ incisum sit: quæ futura absterfo prius vulnere, & ossis fragmentulis, siqualabēt, & ex facili remoueri possunt, expulsis adaptari debet. 2. casu, si in-

Apta figura ad puris expulsionem, plurimū valet.

Fibularū futura.

Nona futura, quæ capillis nodatis molitur.

Contusio vulneri non cõpetit futura vt patet.

Discrimen seruandum in laterali vulnere quo ad futuram.

cute, & carne segmentū sit, id est, abscissa pēdeant, quāuis craneū incisum sit, futura facienda est: si verò hæc non pendeat, sed telum ad inferiorem partem cavitatem fecerit, tunc ad sanum locū apertione facta, ibidemq; indito linamento, superius vulnus tutò consui poterit; cum apertione illa puris expulsionem locus datus sit: modò memineris, vt si os abscissum supersit, quod faciliè remoueri queat, ante futuram expellas: linamentum verò, ita affabrè fiat, vt vulneris osculum minime occludat, sed expellendū puri via pateat. At si cum cute, & carne incisum os pendeat, si remotu non difficile sit, remouendum subtiliter à te erit, potissimum si ex secunda lamina sit, deinde ampliorē ad partem sanam decliuori loco apertionem facies, ac immisso ibidem linamento, superius vulnus consues, aliquantulumq; in nouo à te facto vulnere pus mouebis, postea ad eius emundationem, & exsiccatiōem properabis, maxima adhibita cura, vt ligamenta vulnus minime comprimant, ne cerebri membranæ cranei orbata tegmento, irritentur. Si verò os remoueri nequeat, prædicta apertione facta, linamentum ingeniosè constructum immittito, atq; vulnus consuiro. Sed et si regulare sit in summo capite, & in contuso vulnere minime conuenire futuram, euenire tamen poterit casus, qui & mihi iam vsu contigit, in quo concurrentibus his, sciendum sit: vt si ex ingentia casu tam insigne vulnus contusum fiat, vt tota carnosamembrana, atq; periosium à maxima capitis parte auulsa, & separata sursum eleuentur, hoc casu admoueri futuram, non glutinatricem, nec quæ sanguinis profluuium sifteret, sed laxam, & vulneris orarum ad tempus seruatricem. Quam Guido tractatu tertio. capitulo vniuersali, contusis, & dilaceratis vulneribus descripsit. Cuius futuræ inten-

Casus particularis in quo vulneri contuso futura competit, & quæ.

Curatio lateralis vulneris post admotam futuram.

Observatio quo ad curationem iterationem.

intentum est, impedire ne extranei aeris offensa, & natiui caloris, atque spirituum exhalatione, tota illa separata pars corrumpatur. Laxior autē alijs ideò futura hæc fieri debet, quia cum prima intentione vulnus hoc contusum glutinari nequeat, sed in sanie cõtasio prius vertenda sit, si constringens futura esset, aut puris effluxione rumpere, aut eius expulsionem impediret. Sunt tamen hoc casu decliuoribus partibus scissure faciendæ quò vulnus inditis ibi linamentis purgari comode valeat.

Post admotam futuram, statim terebinthinam in panno extensam vulneri adaptabis, de super stupam agitato oui albumine infusam: & si sanguinis profluuium accidat, amplo expulsa madefacto panno caput obuoluatur: sequentibus vero curationibus bona, atque teui adhibita victus ratione, factaq; conuenientiu vniuersali corporis euacuatione, & extremitatum frictioibus, & deligationibus quò & materies à capite reuelatur, & inflammatio arceatur stiptico vino abluendum vulnus est, deinde aureo Guido. vnguento olei experte, vel copiam alio illinendum: vulnus verò ambitus rosaceo calido fouendus, & oui albumine cum rosaceo, vel medicameto ex Omphacino rosaceo, boli Armenici, & sandali puluere cum pauca cera commixtis, perungendus est. Temporis autē quo rescindere puncta oporteat, certa regula tradi non potest: alteris enim citius, alteris ferius secudū vulneris variā glutinationē, rescant. Post septimum verò, glutinibus medicamentis, ac stiptico vino, & alijs lateraliibus his vulneribus satis accommodis (quæ in antidotario late describentur) vtendum est. Sed meminisse oportet, in plagis his, vbi per futuram curationem molimur, si dolor, & symptomata cessent, quanto rariùs iterabuntur, tanto maturius ægrotan-

tem ad sanitatem peruenturum. Imo Nicolaus Florent. serm. 7. cap. De vulneribus capitis, prædictis concurrentibus post futuram, vsque ad vulneris glutinationē, non iterari curationē præcipit. Namq; vbi de glutinando vulnere agitur, irritanda vulgaris opinio est. Quæ sine delectu, pro lege obseruat: triduo à vulneratione, & in vere bis, in hyeme semel vltius curari oportere. De quo errore. 2. lib. De vulneribus neruorū latius agemus: si verò oboriantur symptomata, quæ primariā hanc (quæ futura comparatur) intentionē impediunt, faciliè erit futuram dirumpere, & aliam intentionē aggredi, quæ alijs vulneribus accommodat. Meminisse autē debemus quāuis vulnera, quæ in temporibus consistunt periculosa admodū censentur, vt Gal. de vsu partium lib. 1. cap. 3. ex Hippocr. autoritate eleganter docet: nihil tamen inter illa, & reliqua lateralia vulnera, quod ad futuram, & curationem pertinet, interesse: in eis enim futuram rectè adaptamus. Nam licet incisum os esse contingat, à perforatibus feramentis, quibus in summo capite egemus, cauendum nobis est. Cum temporalia hæc vulnera ad expellendum pus aptissimum emissarium habeant: illa verò, quæ in altiori loco facta sunt, emissario careant. Accedit loci, & musculorū, ac neruorum nobilium præstantia, & incessus, maximaque sensus, quo præditi sunt acrimonia. Quare Gale. 6. Methodi cap. 6. Temporum vulnera perforare nõ ausum fuisse ingenue fatetur. ¶ Ceterū si laterale vulnus pertransuersum, & cū cutis carnis, atq; vtriusq; ossis lamina insigni abolitione, seu perditione infligantur, vt cerebri dura membrana detecta prorsus maneat, futuram admouere, delamentū esset, cum tunc temporis partes quæ cõmitti futura debuissent minime exteri: sed tota tunc curatio conuertenda est, C 5 ad ex-

Temporum vulnera quæ in temporibus consistunt periculosa admodū censentur, vt Gal. de vsu partium lib. 1. cap. 3. ex Hippocr. autoritate eleganter docet: nihil tamen inter illa, & reliqua lateralia vulnera, quod ad futuram, & curationem pertinet, interesse: in eis enim futuram rectè adaptamus. Nam licet incisum os esse contingat, à perforatibus feramentis, quibus in summo capite egemus, cauendum nobis est. Cum temporalia hæc vulnera ad expellendum pus aptissimum emissarium habeant: illa verò, quæ in altiori loco facta sunt, emissario careant. Accedit loci, & musculorū, ac neruorum nobilium præstantia, & incessus, maximaque sensus, quo præditi sunt acrimonia. Quare Gale. 6. Methodi cap. 6. Temporum vulnera perforare nõ ausum fuisse ingenue fatetur. ¶ Ceterū si laterale vulnus pertransuersum, & cū cutis carnis, atq; vtriusq; ossis lamina insigni abolitione, seu perditione infligantur, vt cerebri dura membrana detecta prorsus maneat, futuram admouere, delamentū esset, cum tunc temporis partes quæ cõmitti futura debuissent minime exteri: sed tota tunc curatio conuertenda est,

Vulnus laterale pertransuersum, & cū substantia perditione quomodo docurandæ.

ad extranei aeris auersionē, & natiui caloris conseruationē, atque tenuioris virtus rationem adhibendam. Debet præterea vulneratus in obscuro loco, & cum summo silentio esse; nec inter initia supra vulnus decumbere, ne cerebri membrana, ipsūque cerebrū comprimant, eademque ratione linamēta, quæ vulneri admouentur blandissima sunt, non simplici oui albumine, sed vitello commixto illita, vt dolorem mitigent, & aliquantulū puris concitent. ¶ Conueniet etiam, quō cerebri membrana melius tueantur, neue ipsis ligamenta incumbant, cucurbitulæ frustum multis, crebrisque foraminibus terebratam vulneri adaptare. De cuius applicatione authoribusque, atque de huius vulneris cum substantiæ perditione, ossisque insigni abolitione curandi methodo; postea latius, annuente Deo, differemus. Hæc de lateralibus vulneratis capitis partibus dixisse sufficiat. De his autem quæ altioribus locis inferuntur, sequentibus capitibus tractabimus.

Cucurbitula terebrata in vulneri cum substantiæ perditione applicanda est.

C A P. XI.

De Vulnere in summo capite cum periosteï incisione ab incidente telo, de eiusque curatione.

Capitis vulnus omne periculosum, sed magis in summo capite.

SI Capitis qualiacumque vulnera, cæte tantū scissa, contemnedā non sunt ex Hippo. sententia lib. De vulneribus capitis, multo magis in summo capite, cum ibi præter ossis, & carnis tenuitatem, duo maximi momenti versentur, quæ mortis causa sæpe sunt: Alterum, ad expellendā materiā inepta figura. Quam Gal. 6. Meth. c. 3. haud immerito magni fecit. Retento enim interiori pericranæum erodi, & erofio-

ne, siue aliqua resudatione, aut puris vaporatione; duræ cerebri meningi, à qua externa cranei membrana exoritur, noxam communem fieri necesse est: alterum, detecti istius neruosi panniculi, nimioque sensu præditi contactus. Nam dum ferramentis à chirurgo per tractatur, ipsa grauiā symptomata, quæ vulnera ipsius duræ cerebri membrana comitari solent, ratione originis proritantur, vt Auēzoar lib. 1. tracta. 2. sui thesauri aduertit, Hippocratem prædicto libro imitatus. Vnde Cornelius sæpe citato lib. 8. cap. 4. & Aetius serm. 14. capit. 26. huiusmodi pericranæi tacti, ne dum incisi, vulnera metuenda, & sæpe lethalia esse testantur. Quos & recentiores omnes in secuti sunt, quod fortiori ratione in summo capite, vbi longitudinalis futura consistit, quæ immediatius pericranæum cum dura membrā connectit, procedet. Namque incisione, aut retento pure laxata futura, & circumambientia ossa non sine magno periculo laxabuntur, auctore Hippo. citato libro, & ibi ait: Cum autem os telo, ictūue denudatum est, vulnusque in futuris ipsis sit, perniciosam est. Ergo non est prudentis, nec sui compos est chirurgi sine vllō delectu, in capitis vulneribus salutē statim polliceri, & de ægrotantis incolumitate temerē iudicare. Quod vitium, multi ex nostratibus hodie non sine honoris sui iactura committūt, quos certē mirari satis ego nequeo, qui paruula vulnera, quorum interna noxa nos sæpius latet, magis quam magna vereor. Nam magna ipsa se nimis apud Chirurgum commendant, & sui præsagium caute, vel incaute vulneratus eiusque consanguinei, atque amici timent, nec transuersum, quod aiunt, vnguem, à medici præscriptis deuant: paruula verò, & intuitu leuia, ancipitē, atq; anxium medicū tenent, præsertim cum mala vulnera capitis

In capitis vulnere non temerè à chirurgo salus pollicenda.

capitis non statim pateat, vt Hipp. prædicto libro inqt. Sauciatus, & reliqui, vulnus & curatione negligūt, vt creberrimo quidē experimēto, non absq; graui, atq; miserabili multorū vulneratorū iactura, cōpertū habeo. Quare Cornel. li. 5. c. 26. optimè medico suadet, ne quæ per se exiguum est malū, curatis negligētia maius fiat. Quæ si capitis oīa vulnera parui pendenda non sunt, multo magis illa quæ vertici inferunt, vereri debes: tum ob prædictas cās: tum quia & tenuissimū, & infirmissimū os verticis est, cerebriq; plurimū hoc loco subest, vt oēs fatentur, & anatome apertè demonstrat. ¶ Curatione ergo, quæ horum vulnerū propria est, iam aggrediamur. Sed hæc distinctione recipit. Nam alia curatio stricto vulneri, alia amplo conuenit, & si strictū vulnus sit, scire oportet, scđm reſtitudinē, an per trāsuerſum: & in longitudinali, seu sagittali, an verò in coronali futura consistat. Vulnus igit strictū ampliatiōe eget, hoc obseruato, quod si scđm reſtitudinē, & longitudinālē tetigerit futurā, rasorio aduñū, vel alterū latè apertio aptè ad expellendā saniē, figuræ, quæ crucis effigiē non referat, vt multis chirurgis in vsu esse solet, ne futuræ neruiculi percindant: sed aduersus vnū latus ad hūc modū. T. moliat: ita vt apertiois supremā lineā vulnus ipsum constituat, alterā verò rasoriū efficiat. Si verò per trāsuerſum, ex utroque latere vulnus dilatandū est: at si coronali futura arctū hoc vulnus infederit, scđm reſtitudinē versus os frontis decliuis sectionio fiet. Sed quia ex Guid. snia tract. 1. c. de anatome ossiū capitis, & aliorū longitudinalis futura frontis ossa diuidens vsq; ad supercilia præsertim in mulieribus interdū præterit, & ipse periculo vidi, quā parū attendētes chirurgi, cranei fracturā esse arbitrant, si talis futura, quæ specillo facillè explorat (nam labit magis in futura quæ in cranei rimula) appareat, tunc apertio obliqua, & decliuis inter utraq; futurā, quæ neu-

Vulneris in summo capite variæ secundum varium vulnus curatio, & reseratio.

Aduersus os sectionio reseratio.

trā attingat, admouēda est. Neque enim vbi maius periculū fugimus cōsiderāda est fibrarū musculorū reſtitudo. In amplo verò, & quæ satis patet, vulnere, apertioe optima non est. Sed in hoc, & in eo quæ amplificauim, si sanguinis pfluxio vrferit, linamēta oui cādido illita, quo sanguis si stat, statim applicāda sunt. Si verò non vrferit licet Vitelli, & albumine vitellū cōmiscere. Vt enim albumen oui, authore Gale. 1. 1. de simplici medicina, triplicē sortit virtutem, sanguinē. scđm, dolorē mitigādi, atq; inflātionē coercēdi, sic vitellus, quia anodynus, puris cōcoctioni quā in his vulneribus desideram, accommodat. Capite vt decet, deligato, curatio put symptomata, vel adfuerint, vel defuerint, maturi, aut feri iterāda est. Si enim symptomata non infestauerint, ad triduū differēda erit, tū vt humorū conuiescat ebullitio, tum etiā, vt pus confici valeat. Sed interim vena secanda est, & extremitatū frictioes, ac dolorifice deligatiōes reuulsiōis grā moliedæ. Quæ vltimum suadet Gal. 13. Meth. c. 6. Oportet etiā syrupū rosaceū cum aqua intybi manē & ferò vulnerato exhiberi quod sanguis, atq; bilis ad fauciatā particulā reparatoria, & crassiores cōfluāt. Nam scđm Gal. 4. Meth. c. 1. sanguis quæ ad vulnus defluit, & bonus, & reperaturus, & quantitate mediocris esse debet. Adhæc si interea temporis modicus sanguis effluerit cohibendus non est. Qui enim modicus est inflātionē arcet, vt docet Hipp. lib. de vulner. capitis. Cæterum si vel dolor, vel tumor, vel febris, aut insigne sanguinis pfluuiū ægrotantē distorserint, triduū expectare non licet. In. 2. verò curatiōe posteaquæ vulnus optimè absterferis, vel gossipio, vel linamētis, vel mollissima spōgia: vt Hippo. citato lib. præcipit, quæ secut⁹ est Paulus lib. 6. c. 50. linamentis vitello oui, & oleo rosaceo simul agitatis, intinctis implendum est, fouendusque vulneris ambitus rosaceo, & lumbricorū commixtis oleis impo-

Vitelli, & albuminis oui virtus.

Curatio quando iterāda.

Vena sectio & extremitatū frictioes, ac dolorifice deligatiōes reuulsiōis grā moliedæ.

Modic⁹ sanguis non est cohibendus.

Defensiuū quale esse debeat, imposito desuper medicamēto, quod de sensuū vocāt ad fluxionē, & inflāmatio nē impediendū, cui in siccis tēperaturis modicū terebinthinæ cōmisceri, vt particulæ natura adseruet operæpretiū erit, & si dolor institerit, oleo ex ouorū vitellis vulnus foueri cōuenit. Qđ mirē cōmendat Auenzoar li. 1. tract. 2. sui theisr. Sed de his medicamētis latius in antidotario. Deligatura aut qua vincieudū caput est, duorū initiorū, seu capitū esto: de q̄ meminit Hippo. lib. de his q̄ in medicatrina fūt. & Gal. li. 3. Meth. c. 4. & vterq; plerif que ī locis. Auic. etiā Fen. 4. 4. tract. 1. c. 8. & Guido tract. 3. c. de ligaturis capitis. de q̄ ligatura cū alijs in libello quē de ligaturis scripsi, sermo erit. Oportebit etiam, vt vulneratus pileū ex agnina pelle p̄sertim hyemali tpe, ad capitis tegmentū gester. Decubit⁹, principio erit supra lat⁹ vulneris, hoc, vt pus liberius effluat, illud, vt dolor minimē p̄ritetur, q̄ curatiōstenor vsq; dū sanies p̄creari incipiat, obseruari debet: postea verò ab oī oleorū intra vulnus infusione p̄sus abstinēdū, sed emundātib⁹, & siccis medicamētis vtendū. Ne que eīm in capitis vulnerib⁹ oleo vtimur, vt affect⁹ remedio, sed symptomatis. Sed quo pacto hoc intelligēdū sit, & an oleū cōueniat in capitis vulnerib⁹ sequēti capite disputabimus. Vltimò ad exsiccationē & cicatricis inductionē p̄perandū. Medicamēta aut qb⁹ hęc cōparētur, & quæ ad vulneris vsq; p̄fectā curationē expediāt, in antidotario abūdē satis reperies. Deuictus rōne, ac de alijs sanguinis misisib⁹ q̄ p̄ter eā q̄ principid fit, faciēda est, deq; pharmaci exhibitione, capite de fractura penetranti in vertice capitis, differimus.

C A P. XII.

An olei, & digestiui (quod vocant) medicamenti, in capitis, aut alijs vulneribus, securus vsus sit?

QUIA de oleis, & digestiui, ad capitis vuln⁹, mentio à me superiori capite facta est, non malè hic disputabitur, an in vulnerib⁹ capitis: Imo q̄builibet alijs, oleo, & digestiui securē vti liceat. Et nō licere p̄sertim in delecta cerebri mēbrana, suadere vī Gal. 3. Meth. c. 2. q̄ hmōi oleosa, ac emollientia medicamēta putrefactionē cauis vulneribus inducāt, & malè olentia reddāt, quare aduersissima omnium medicamentorum esse testatur. Idem probat Galen. 4. Meth. c. 1. dum admonet, ne quid inter vulneris glutinandas oras veluti oleum interfit. Et 6. Meth. ca. 6. mox inquit, & ad finem vsque, siccis medicamētis (quæ Græci cephalica. i. capitalia vocant) erit vtendum. Et ad finem eiusdem capitis asserit, tutiorē esse curatiōis viā q̄ exsiccātib⁹, q̄ quē leniētib⁹ adimplet. Auic. etiā 3. 4. tract. 1. c. 15. de Estiomeno, vsq; adeò oleū vetat, vt inter cās putrefactiōis mēbri illius p̄fusionē in cauis vlcētib⁹, cōnuerauerit. Adhęc, qđ ad rosaceū oleū ad cerebri mēbranā, p̄tinet, quis primi gradus siccitatis particeps sit, respectu tñ siccitatis q̄ duræ cerebri mēbranæ particulæ. s. neruosæ, & sicca debet: humens reddi. Sicciora eīm scđm naturā, siccioribus indigēt medicamētis, ex Gal. 3. artis Medicinalis. c. de solutiōe cōtinuitatis. Quo etiā loco oleū noiatim vetuit. In contrariā tñ snām ire, & rō, & grauisimorū auctoritas cogit. Et vt à rosaceo exordiar optimē facere ad capitis vuln⁹ ex eo conuincit, qđ cū cerebri inflāmatio attolli incipit, optimē eisuccurrit: nā eneruatas cerebri virtutes reficit symmetriā seruans, & dolorē leuat, vt voluit Auic. 2. cano. c. 533. de oleo, † Quib⁹ ductus Paul. li. 6. c. 90. adeò rosaceū probauit, vt p̄forato craneo, cerebri mēbranas illo crebrò foueri p̄cipiat. Auic. etiam Fen. 5. 4. tracta. 3. ca. 1. de fractura cranei idem docuit, duobus aut tribus locis, & Guido tractatu. 3. cap. de

Oleum, & digestiui au capitis, & alijs vulneribus conueniat.

Rosaceum cuius temperaturæ.

† Habet em temperaturam quā rosaceo sicc⁹ ex Gale. 2. & simpliciu medic. facult. ca. 27.

cap. De vulneribus capitis, & Auenzoar suo theisr capi. De fractura cranei, mirū in modum rosaceum extulit: sed & Gal. 2. de cōpositiōe medicamētorum scđm locos capite de scissuris, & cōtusionib⁹ in capite factis, & capi. cui titul⁹, Ad dolorē capitis ex plaga, rosaceo vtitur. Et qđ mirādum, & durissimum vī, in illo capite, p̄cipit, vt super cerebri mēbranā medicamētum ex rosaceo, & vaccino butyro, & suillo adipe vetere infuso, imponatur: sunt enim hęc plus satis emolliētia. Sed certè hoc aut sic accipi debet, vt Archigenis snām Galen. referat, nec suā ingerat, aut p̄dictum medicamētum nō ipsi cerebri membranæ immediatē, sed partem carnose applicari debet. Neq; eīm incōuenit, vt principio partis naturam adseruet, modò pri⁹ succū memitæ herbæ cum poline milij mēbranā inunxeris oleum rursum pbauit Gal. lib. 10. De simplici. medic. facult. c. de sanguine columbino: imò secundo ad Glauconē capi. de sinu, intra sinuosum vlcus rosaceum addita papyrus cōbusta charta, psiphonē inijci imperavit. Vides lector Candide quāta sit hac in re dubitatio, quā sibi met ijdē autores cōtrarij videantur. Quare disidium hoc sic ego rectē cōponi posse cōseo, vt olei, digestiui, aliorumq; mollificantium vsu non perpetuò interdicitur, nec semper medicamenta ista probentur. Nam curationis principio vbi dolor, vel ob plagæ scruitiam, vel olsis perforationem, vel cōtusionem, vel alia ratione distorquet, aut cum inflāmationem (quam potissimum post olsis perforationem iure veremur) parcere, vel iam scruientem refrenare cōsumimus. Denique vbi non glutinare vulnus ex prima intentione, sed apertum, at que hians ex secunda, seruare, & pus aliquid concitare intentū est, rosaceū, & digestiui, atq; id genus emolliētia medicamēta, si parcissimē eis vtamur, cōmodissimè

Galen⁹ loc⁹ declaratur.

Authoris opinio circa olei digestiui, & aliorū emollientiū vsu.

Semper etiam

interdici debet

vires digestiui

non potest autem

vbi digestiui

conseruati in

quod oleum ap

perit vbi

interdici debet

quand o umbro

digestiui n̄ p̄

ret. mixturam

in car nati

consecor quod mud

consecor quod mud

consecor quod mud

ma fore cēseo: rosaceū eīm noiatim, refrigerata mēbra parū calfacere, & calfacta refrigerare iuxta Gal. placita. 2. de simpliciū mendicam. facult. ca. 27. & Auic. dicto libro canonis, insigniter valet. Quod intra vulnus per triduū saltem securē infunditur. In ambitu verò vulneris etiam vsq; ad decimum quartū, vt Guido noster citato cap. docet. Quo quidē modo accipiendi sunt Doctores vltimo loco à me citati, qui oleū, & emolliētia cōmēdant. At cū nec dolor discruciat, neq; initiū vulneris est, etsi est, non secundariæ, sed primariæ intētioni viam munimus, nec inflāmationē remediare, sed vulnus glutinare festinamus, oleum quidē, ceteraq; emollientia perniciosissima sunt, & tunc sine discrimine pessima, cū immodicē, atque immoderatē eis vtimur. Quo sanē sensu legendos arbitror auctores, qui p̄dicta vetere medicamēta. Nā Gal. dum 3. Meth. ca. 2. aduersissimū omniū medicamentū cauis vlcētib⁹ oleū esse ait, de vlcere iam puro, ac profus mūdo intelligi debet, quod nimirū, oleū potissimum ex immodico vsu putrefaceret, atq; sordidū redderet, eo tpe quo carnis productio nē exostularet, quæ siccis medicamētis cōparatur. Et quod 4. Meth. c. 1. & 3. articulis Medicæ cap. de solutiōe cōtinuitatis scribit, ad simplex vulnus quod prima curandi rōne glutinatur, quā oleū suo contactu impedit, non ad id quod cū cranei penetranti fractura fit, & per secundā intentionē mediātē callo, consolidatur (de quo præcipuus noster sermo est) referri debet. Quod verò 6. Meth. c. vlti. ad finē inquit, cū vehemētissimē siccātib⁹ plures fuisse sanatos, de Eudemi senis opinionē vsurpandū est, quā ipse non pbat, sed cū Romæ ageret, ciuitatis morē esse secutū, vbi blādissimis medicamētis vtēbātur medici, fatetur. Et si his q̄ blādīs curabātur plurimi non seruabantur (vt ipse ait)

Declaratur Galen.

Alius locus Galeni declaratur.

Declaratur idem Gal.

ait) tã immo dicis emolliētib⁹ vfos fuiffe, vt cerebri membranã putrefacerent, in-
trepidẽ credas, & magis, si commune o-
leum erat, de quo aũthores in dubio in-
telliguntur, nõ de rofaceo, præfertim om-
phancitide, quod non putrefactiuum, sed
quodammodo stipticitatis particeps est,
& ad cerebri membranas corroborãdas
plurimum valens: constat enim ex rosis,
& oliuis immaturis: quo ego vtendum
confulo. Cui sententiã suffragari videtur
Dinus Flõrentinus in Auicẽnã interpre-
tationem dicto cap. de fractura cranei: &
quod ipse Gal. eodem capi. vlti. ait, mox
& ad finem vsque siccis medicamentis
(quã Græci cephalica, id est capitalia vo-
cant) erit vtendum. Rectẽ fanẽ à Guido-
ne tract. 3. cap. de fractura cranei declara-
tur. Nisi dolor, vel aliud suadeat. Nanq;
eo casu aliquantulo olei, non vt vulneris
sed symptomatis remedio, vt licebit,
& qđ Guido de dolore dicit, ad alia sym-
ptomata, quã vulneri cõplicari possunt,
vt contusionem, aeris alterationem, in-
flammationem, atque substantiã deper-
ditionem (quibus aliquo oleo principio
opus est) trahi iure optimo debet. Cãte-
rum quã de oleo dicta sunt, de digesti-
uo, & de alijs emollientibus, neque in ca-
pitis solũ, sed quibuslibet alijs vulneri-
bus eadem ratione intelligendã cenfeo.
Ex quibus omnibus clarissimẽ conuin-
citur, quantum à rationis, & Medicinã
prãscriptis abhorreat receptissimus ille
inter vulgares chirurgos curandi stylus,
quo sine vllõ discrimine curationis prin-
cipio ad omnia vulnera relaxantibus, val-
deq; mollibus, vt rofaceo commixto oui
vitello, atque capitali emplastro (quod
vocat ex emollientibus, quod capitalẽ
hostem rectius dixissent) & alijs profusẽ
nimis vtuntur. Quorum exuberantiã pe-
riostium caluariam exterius vestiens, &
ipsa cerebridura membrana per sæpe pu-

Oleum om-
phacinũ ad
vulnera ca-
pitis opti-
mum.

Galeni loci
interpretat.

Reprehē-
duntur qui
immoderã-
tẽ emollien-
tibus, & ca-
pitali empla-
stro vtuntur.

trescunt, atque inde mors oboritur, cum
maxima istorum chirurgorum admira-
tione, quos mortis causa quã interdum
ex paruo vulnere contingit latet: oblitos
illud Terentij, scilicet, Ne quid nimis, &
apud Hipp. 2. Aphorismorum sectione.
Apho. 5 1. Omne nimium naturã inimi-
cum est. In hosi iure inuehitur Vidus Vi-
dius doctissimus in Commentario ad li-
brum Hippocratis de vlcibus, & multi
à me & reprehensi, & huius erroris ad-
moniti sunt. **Q**ui tamen haud emenda-
tiores redditi in peccato suo cõsenescunt:
tantum valet malẽ admissa semel, atque
errans, tempore indurata, ac pertinax do-
ctrina, Heu heu reminisci debuissent, il-
lius in hoc sententiã. 4. Meth. c. 5. Quod
cunquẽ vlcus cesũ acuto tello est diui-
sum, medicamentum cenãmon, & exic-
cans, & quod supurare vetet admittit.

*Sic doctus
doctor hidalgo
cat per fides
cred. qui in
inimici du
spiri ore sua
manent*

C A P. XIII. De capitis vulnere ad Diploẽ peruenienti.

VLNERA quã ad Di-
ploen perueniunt, ob cau-
sas quã à me. 11. cap. con-
numeratã sunt, periculo
non vacat, & magis eo no-
mine, qđ humiditas quã duplicitatẽ hac
sãpẽ detinetur vel presudationẽ, vel va-
porationẽ, vel vulnere proximã futurã, ip-
si cerebro impartitur, qđ malum tunc po-
tissimũ vereri debet, cũ anceps fractura
est, quã trichismum, id est, arctissimum
Rhogmen, seu capillarem sensumq; ple-
rũq; fallentẽ fissuram Paul. dicto c. 90. li-
bri sexti vocauit. Est enim sæpẽ fractura
hãc mortis causa, dum ita delitescit, vt
à Chirurgo minimẽ exploretur. Vnde
Hippo. lib. de vuln. cap. quãdam (inquit)
osis scisurã, nec statim post vulneratio-
nem

Rhogme, id
est, capilla-
ris fissura pe-
riculosa val-
de.

nem sunt conspicuã, nec in diebus in qui-
bus dolorum vtilitas mors homini con-
tingere potest, quinimõ ad tumultum vs-
que improuisa fractura sauciatum comi-
tatur: vocat autem Hippocrat. mortem
laborum vtilitatem, id est, finem & re-
quiem, quod seculi huius immensus la-
bor non nisi moriendo finiatur. Ergo, vt
ritẽ fracturã pondus experiamur, & hu-
miditati emissarium detur ad alterum,
vulneris latus referationem intra quam
triduum (ãstiuo præfertim tempore) fie-
ri necesse est. Deinde (quia oculis clarẽ
cerni & specillo explorari rectẽ, non ni-
si ampla fractura potest (vt Hippocr. lib.
De vuln. capitis testatur) accuratẽ qui-
dem rimula tentanda est, infuso nimi-
rum super ipsam scriptorio atramento,
& scalpris rãfione admota, vsque dum,
vel atramentum aboleatur, osque lubri-
cũ, ac lene superfit, vel interiũs permeet:
nam atramenti vestigio non manente,
non penetrationis: manere autẽ intrõ,
penetrationis euidentis argumentum est.
Ad explorandã tamen rimulam, quã
in futura aliqua infederit, securiũs mul-
tõ mastichinum linimentum, quã scri-
ptorium atramentum, longo, periculo à
me censetur. Nam cum atramentum
futuris, vel iuxta eas infunditur, & os,
quo penetratio innotescat necessariõ ra-
ditur, futurẽ neruusculi, & ligamẽta, qui-
bus dura pendet membrana, sæpẽ simul
obteruntur: nec sine magno periculo di-
lacerantur. In linimento autẽ masti-
chis periculum hoc cessat, cum sine o-
sis rãfione admoueat. Ex quibus autẽ
id constat & quomodo applicandum ti-
bi sit, vt indicium ex illo capescere vã-
leas, iam superius capit. 4. De vulnere
capitis varijs signis tractauit. Alijs verõ
locis quanuis fractura non penetret, non
leuis ex rãfõẽ vtilitas comparatur: nam
scalpellis, lubrico, ac leni ossẽ reddito, hu-

Mors labo-
rum vtilitas
id est finis.

Rimula quo
pacto explo-
randa.

Mastichini
linimentum
melius quã
atramentũ
ad rimulã
exploratio-
nem futuris
consistẽtis.

miditati, quã ibidem detineri poterat, &
sãua temporis tractu ciẽre symptomata
locus minimẽ relinquitur. Interdum ta-
men in contusiuo præfertim vulnere, dif-
ruptis interioribus venulis, per atramen-
tum, vel mastichis linimẽtum internum
malum non elucidatur: sed ad ferramen-
ta irruentibus postea subitõ symptoma-
tis deuenitur, cui periculo scalpellis, &
rãfione præclarẽ succurritur: cum os a
telo ad Diploen vsque scisum conspicit-
ur: tunc enim sine vllõ atramento, aut
linimento os etiam radimus, ex Galen.
prãcepto. 6. Methodi cap. vltimo. qui lo-
quitur non in penetranti, sed ad Diploen
peruenienti fractura: cuius sententiã se-
quitur Guido tractatu. 30. capit. 1. de fra-
cturis cranei, illis verbis. Non est igitur
excusatio de hac collectione, & incisio-
ne, & detectione loci, & prohibitione in
carnationis eius, vsque quõ securus sis,
& si non est timor cursus virus vsque ad
interiora o-ssis, quod incidimus. Quã do-
ctrina dura fatis primo intuitu videtur.
Cum enim huiusmodi fractura non ad
cerebri membranã, sed ad diploen per-
meet, superuacanea, imo periculosa erit
osis rãfio. Sed respõsio in promptu erit,
si consideres in proposita specie secus at-
que in penetranti fractura rãfionem fo-
re moliendam. Nanque hic asperitatem
duntaxat abolere, & lubricum os redde-
re procuramus: vt scilicet diploes spon-
giformis raritas humiditatem intra se cõ-
tinere, ob verticis ad pus expellendum,
ineptitudinem paratissima iam dedola-
ta humorem recipere non possit, sed viã
curationis securam præstet. Verũ hoc
Galeni prãceptũ non ad omnẽ fracturã,
sed eam duntaxat, quã summũ caput oc-
cupat, accommodatur: vt Guido citato lo-
co eruditẽ fatis aduertit, sed illud in o-
sis rãfione memoria dignũ est, si qñ inter
radendũ sanguis aliquis (vt affolet) pro-
fluxerit,

In cõtusiuo
vulnere sine
atramento
aut linimen-
to scalpellis
interdũ vti-
mur.

Declaratur
Guido.

C A P. XIII.

De vulnere, in summo capite
ad duram vsque cerebri
membranam, pene-
tranti.

QUANDO penetrare ad interiora vulnus ex præcedentibus indicijs, & symptomatibus interdumque ex ipsa fractura, aut postea ex admota racione (de quibus superius latissimus fuit sermo) cognouerimus: ad vulneris amplificationem deueniendum est sectione facta instar. T. si in futuris vulnus contigerit, vt capite. 11. admonui, vel si necessariò ad modum crucis, apertionem vulnus exoptulet, saturæ prorsus fugiantur. Fugientur autem si eas intactas reliqueris. Poteris etiam quò magis vulneris labia dilatentur apertione vt, que. X. literam similet: post apertionem perostium rectè excoriabis, ne à terebellis postea ad mouendis lædatur: febris nanque, atque inflammationes (vt assolent) concitentur. Verum huiusmodi apertio quauis in omnibus capitis partibus securè moliat, in temporibus tamen periculosa valde ab Hippocra. libr. De vulneri. capitis. & Cornelio libr. 8. cap. 4. iure cènsetur. Conuulsio enim in opposita parte subsequitur: si vena magna, quæ per tempora fertur secetur, ex Hippocra. sententia. Sed in hoc obijciat aliquis, nihil commune cum venarum incisione conuulsionem habere: quia conuulsio, vt eius ostendit diffinitio, non venarum sed neruorum passio est. Cui respondebis euenire id, vel quia vena illa iugularis, venæ (quam organicam vulgus vocat, quæ ad cor recto gradu tendit) ramus est: ex cu-

Sectionis si
guræ.

Apertio in
temporibus
valde peri-
culosa, & ra-
tio.

Responso.

ius, vt

ius, vt aliarum venarum, pro fluuio, conuulsio inanitionis nascitur: vel, quòd fieri non possit, tam insigni vena secta, quæ altè per tempora decurrit, quin delitescètes nerui, temporalesque musculi venæ commixti pariter amputentur, temporum etiam periculum ostendit Galen. 11. de vsu partium. capit. 3. Hippocratis verba recitans, dū ait. Quare rectè dixit Hippocrates lætales plagas & sopores in temporibus fieri: vnde certè Salmantica vidi hominem subito mori ex quadam percussione, absque vulnere in tempore inflicta. Hoc idè euenire pbat Cornel. citato cap. his verbis. Nec id vitium vllum metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, adfert: sed ibi quoque nihil tutius fit. Quæ verba quia obscura satis, & inter se pugnancia videntur, id volunt, siuè aperias, siuè apertione superseas periculum imminere, quia nihil tutò fit, quòd aperiendo læthalia symptomata ab Hipp. commemorata concitentur: non aperiendo ad interiora prolapsus, membranæ cerebri putrefactionem inducat: quasi (quòd est in verbo) Auribus lupum teneamus. Aut certè verba illa secundariò in contrarium sensum capi poterunt, vt, scilicet, velint quamuis vulneris amplificatio in temporibus periculosa ac sæpe læthalis sit, certius tamen, ac inuitabilius futurum periculū, si non dato per apertionem emissario, vitiosa humiditas interiùs dimittatur: quàm si temporales musculi resecentur. Cum ergo ex duobus malis minus seligi debeat, inquit Cornelius, nihil apertione tutius esse, cui interpretationi consonare videntur ipsius Cornelij verba illa lib. 2. capit. 10. melius est anceps experiri auxilium, quàm nullum: & Galen. 10. metho. cap. 10. quibus alia salutis ratio non est, & quæ vnica videtur, ea dubia est: necessum arbitror, ijs est, aduersos periculis ire ex

Cornel. de
claratur.

quibus constat vt periculis plenam fu-
giendam fore in temporibus sectionem:
& si quando coactè ad eam deuenien-
dum sit, tunc solum, cum iam sæua coege-
rint symptomata, factò priùs periculi pre-
sagio fiat, quòd in alijs capitis partibus se-
cus est, non enim aduentus symphoma-
tum ad ossis perforationem expectatur.
Peracta igitur sectione vbi candido oui
æstate frigidò, hyeme tepidò, nisi sangui-
nis profluuium institerit linamentis ma-
defactis, vel si oua nò sese obtulerint, sic-
cis manu compressis, aut frigida infusis,
qua Cornelius vtitur lib. 5. cap. 26. vuln^o
impleueris: pannum oxicato madidum
atque expressum desuper impones. Cu-
ratio autem secunda in triduum differa-
tur, tum vt humorum ebullitio conquie-
scat, tum etiam vt sanies confici queat ex
Galen. 5. metho. cap. 4. & Cornelio libr.
5. capitul. 26. de glutinatione vulnerum.
Sed interim virtute, & ætate ferentibus,
vena secunda est ex Auicennæ senten-
tia. 5. 4. tractat. 3. cap. 1. & Gale. 6. metho.
cap. 5. Hippocratis, de vulner. capitis, &
aliorum: aut si imbecillus, vel eneruatis
viribus, ægrotans fuerit, non princeps ve-
na, sed venarum ramusculi aperiendus,
vt ex Auicennæ sententia colligi potest
22. 3. tracta. 2. cap. 25. & clariùs. 3. 4. tract.
3. capit. 3. nec enim sic spiritus, & natiuus
calor exhalant, præterquam q̄ sanguinis
missio magis à corde distabit, & à mino-
ri vasculo haurietur. Accedit, q̄ cum san-
guis intra calidam aquam, tunc mitten-
dus sit, non perinde natura debilitabitur,
ac si à principalibus venis mitteretur.
Sed si ob contractas aut imbecilles vires
venam aut ramum tundere formidamus
securè, nec cum obscura vtilitate cucurbi-
tula affligitur vt Cornel. probat lib. 2. cap.
10. At si hemorrhoidarum cõsuetà efflu-
xio cessasset vel si vulneratè iuueni fœmi-
næ menses supprimerentur præstaret ex

Venarum
muscul^o nò
vena ægro-
tanti imbe-
cillo, aperi-
tur, & ratio.

Cucurbitu-
la quib^o san-
guis ob fra-
ctas vires nò
mitti securè
affligitur.

D talo

Sanguis ex
ratione pro
fluens nò se
per iocernū
malum ar-
guit.

Animadu-
er-
tio.

fluxerit, non statim censei oportere ab
interna noxa promanare, & consequen-
ter racione penetrare fracturam, quem
errorè incurrere video Chirurgos quos-
dam parum exercitatos, qui vt malo, quo
latère credunt, succurrant, ad interiora
vsque os perforare properant, duram ce-
rebri membranam extraneo aeri frustra
exponentes: falluntur isti planè, nam san-
guis ille non ex interno damno, sed ex
venulis in diploe contentis, racione ob-
tritis, per sæpe prodit. Inter eum autem,
qui à dilaceratis venulis emanat, & qui
altiùs corruptus delitescit hoc interest,
quòd si æger nares, & os claudit, ac spiri-
tum retinet, si internus sanguis est, pulsa-
tioni quodam motu, & subniger per rimu-
lam egreditur: si verò ex dilaceratis ve-
nulis, sine pulsatione atque rubicundus.
Post admotam ergo racionem, ex qua
non penetrare rimulam sed intra diploè
finiri constiterit: linamentis & digesti-
uò quòd dicunt medicamento, vulnus im-
pleri debet. Facta in vulneris ambitu ro-
facei, & lumbricorum olei irrigatione.
Leni iam, ac lubrico reddito osse, reliqua
curandi methodus iuxta doctrinam cap.
11. à me traditam absoluat. Medica-
menta autem, quibus curatio peragitur
ab antidotario vberius petito. Sed illud
præ oculis semper habendum censeo, vt
si postea quàm scalpris os dedolaueris,
ipsumque lene reddideris, sæua sympto-
mata (vt interdum præfertim in contu-
so vulnere ipse vidi) concitentur, quæ in-
ternam esse noxam proclamant statim
ad integram ossis perforationem accin-
garis, vt in penetranti fractura fieri affo-
let. Nam diruptas esse interiores venu-
las, & supra cerebri membranas diffu-
sas, quarum putrefactus sanguis sympto-
mata huiusmodi cieat, coniectari debes.
Sed iam de penetranti fractura in sum-
mo capite differamus.

ralo venam fecare. Cæterum si in curationis processu vbi ex alijs communibus venis sanguinem misisses: de nouo mittere oporteret Cephalica regione vulneris commodissima vena est. Propterea autem in capitis vulnere sanguinis missione vtimur, vt, scilicet, sanguis cum vaporosis exhalationibus reuulso ad alias particulas euocatus à capite arceatur. Exhibeatur interea syrappus rosaceus mane & serò aque intubi mane commixtus, quò sanguis atque bilis temperatiores & crassiores redditi parcius ac segnius ad vulneratam particulam confluant nam sanguinem ad vulnus defluentem, & bonum & temperatum, & mediocrem Galen. desiderat. 4. metho. cap. 1.

Cephalica vena commodissima secunda.

Victus ratio quomodo instituenda.

Quod ad victus ratione pertinet virtute & ætate ferentibus tenuis iniungenda est secus vero non. Nec enim quidquam stultius esse potest, quam in faucibus omnibus eundem victum æque obseruare: namque sic, sicut eadem forma omnes calciantem similes vt Galen. 9. metho. cap. 16. lepidissimè contra Thefalum ait. Sunt enim & variæ temperaturæ ætates, consuetudines, naturæ vires, multaq; alia diligenter consideranda ne in victus ratione erretur sed vnusquisque pro sua conditione capiat: Hoc igitur ob oculos posito, illa curationis principio conueniunt, lactuca, borrago, cucurbita odorifera poma, damascena pruna, malogranata dulcia, amyllum, far, variè hæc omnia condita, lentes excorticatæ vel integræ que licet à Gale. 2. ad Glauconem cap. de cancro, & alijs in locis bilis atræ procreatrices censeantur, quia tamen sanguinem ad vulnus principio fluentem, crassiores, atque frigidiores reddunt: à recentioribus iure permittuntur: noctu propinabis amigdaletum clarum, quantumuis vulgares chirurgi reluctent, quod, scilicet, ad caput vaporet &

Lentes propinabuntur.

Amigdaletum defenditur.

in flauam bilem conuertatur falluntur enim isti planè nam etsi eis concederemus in amigdalibus integris idincommodi reperiri, at certè cessat in amigdaleto quod est amigdalorum excolatus cremor, & tanquam optimum ad cerebri membranarum inflammationem & dolorem pleuriticum ab Auenzohare suo theisfir mille laudibus effertur sed si friuolam illam euaporationis suspicionem fugere velis, frigida femina illi commiscere poteris. Post prandium & cænam, coriandrum præparatum & saccaro delibutum vel cidoniorum confectionem exhiberi conueniet vt his vaporum exhalationem ad caput tendere impediamus, ius pulli & ipsa caro etiam in esu sunt, & medici prudentiæ erit iuxta infirmi virtutis robur & symptomatum incursum, vel remissionem, vel augere vel extenuare cibum vsq; dum ad gallinaceam, arietinam, hædinam, atque etiam vitulinam carnem, eorumq; extremitates quæ maxime ad calli productionem facere prohibentur, deuentum sit: & tandem ad cõsuetos in sanitate cibos æger reducat. Potus, ex frigida recentibus plagis, magis quam antiquis vlceribus conuenit vt ex Hippocrate. lib. de vlceribus colligitur. Pluuiialis verò forsan quod influentiarum celestium particeps tenuior ac depuratio est à quibusdam laudatur quam alij cum albo saccaro, aut rosaceo coctâ propinant, vinum post actum vigesimum diem parçè & per duas horas antepotum dilutum securius datur, sexta verò à vulnere die, vel manna, vel electuarium diacatoliconis, vel simile lenitiuum prout magis conuenire prudens medicus censuerit; exhibeatur modo etiam in sanguinis missione: humorum concoctionem & criticos dies minimè esse consideranda sed prorsus negligenda,

Frigida antiquis vlceribus magis quam recentibus conuenit.

Pluuiialis aque laus.

Vinum qualiter propinandum.

Critici dies ad pharmaca & sanguinis missionem in vulneribus minimè attendenda. Solutiuum pharmacum capite vulneratis conuenit.

da, vbi cunq; enim vel necessitas impulerit vel ratio suaferit vtendum illis arbitror nam humoris concoctionis & criticorum dierum illa contemplatio: in febribus corpus citrà vulnus inurentibus, non in vulnere ritè obseruatur. Solutiuum verò pharmacum tanquam incendium & commotione: atque humorum ebullitionem inducens capite fauciat porrigere quidam reformidant, quos & ratione & autoritate destitui video, nam (vt à parente Hippocrate incipiam) ipse libro de vlceribus, corpus purgare in vulnere capitis aperte præcipit & libro de vulneribus capitis vbi medicamento quod bilem ducat, vires ac robur hominis medico respiciente: vtendum fore imperauit quem sequuti sunt Paul. libr. 6. capit. 90. ad finem Auicenna. 1. 3. tracta. 2. cap. 26. & tracta. 3. capit. de cura charabiti quo in loco ad inflammationem membranarum cerebri considerata prius consuetudine & temperatura: scamonia hominè purgari docuit idemque. 1. 2. 3. tracta. 1. cap. 9. de cura casus virtutis cordis, scamoniam alijs medicinis commixtam ad materiam cordi nocentem, pellendam commendat, vt inde aperte colligere possis: securiorem longe esse in capitis vulnere: idem. 5. 4. tracta. 3. cap. 1. de fractura cranei in hæc verba. Quod si apostema calidum perseverat & non est aliquid quod prohibeat sumere medicamen solutiuum, soluens semel fiat, namque Hippocrates. præcipit illud in qua serie obiter noto, verbum semel, nec apud Hippocratem. nec apud Paul. extare sed ab Auicenna additum, sed eius sensus erit, vt Nicolò Florentino placet sermone. 7. capit. de fractura cranei vt semel pharmacum sumatur nec iteretur. Guido etiam noster tracta. 3. capit. de vulnere cum contusione & parua fractura exhibendam esse solutiuum medi-

Auicenna claratur.

cinam probat, & Razes. 1. continentis vbi ad capitis vulnus cochias quas dicunt pilulas commendat nec huiusmodi authorum traditiones ad leniter purgantia referendæ sunt, cum earum medicinarum maior pars nempe cassia, Diacatholicon, Rhabarbarum Hippocratem saltem latuerit & licet non latuisset non erat cur de lenitiuis diceret, scilicet, respirare oportere vires hominis neque cur Auicenna imperaret vt semel dumtaxat pharmacum exhiberetur quando certissimum est & pueris & præstantibus lenitiuum securè propinari. Ergo de solutiuis accipiantur necesse est. Ego tamen longa experientia edoctus, vulnerationis principio lenienti medicamento vltor: tractu verò temporis reurgente solutiuis miti tanque hoc modo fortis medicina debilis redditur vt ex sententia Auicennæ. 1. 4. tractatu. 2. capit. 39. de cura tertianæ non puræ. Hæc de prima vulneris curatione & vniuersalibus præceptis quæ ad victus rationem & corporis euacuationem dixisse sufficiat, reliqua docti medici peritiæ omittimus. Secunda verò vel tertia curatione vbi iam de fracturæ penetratione non dubitatur ad ossis perforationem accingendi sumus de qua se quæritibus capitulis latissimè differemus: Sed antea licebit indagare. Sequenti cap. an possit cranei fractura penetrans absq; perforatione eius curari.

Authoris scriptura solutiui pharmaci sententia.

Solutiuum mihi p. 4. tra. 2. 39.

CAP. XV.

An in vulnere capitis penetranti necessario os sit perforandum.

NON sine controuersia à nostris authoribus tractatur an videlicet, perforatione, an solis medicamentis curari penetrans, debeat

D. 2 & sua

Quod in pe-
netranti vol-
nere non fit
os perforan-
dum, argu-
menta.

Quod per-
forandū fit
os ostendi-
tur.

& sua vtraque pars argumenta habet. Et negatiua illa quod cum ad ferramenta & ossis terebrationem peruenitur: extraneo aeri cerebri membranæ exponuntur, commotioneq; dolor excitatur atq; inde inflammatio confurgit, vnde conciliator huius sectæ potissimus propugnator differentia. 181. laudabilior est (inquit) medicatio vnguentis & emplastris facta quam ossis eleuatione inducta. Sed quia in isto curationis modo omnes non conueniunt, est: aut quia medicamentum ignorant, aut quoniam verecundantur à consueta secta secedere. Eiusdem etiam sententiæ sunt Theodoricus, & Genueses medici. In contrariam autem ire cogunt efficacissima certissimaq; argumenta quod sphaericam figuram caput retinet nec glutinatrices deligaturæ, quibus fracta ossa committi solent neque expultrices: quibus illabi materies impeditur, aut iam illapsa expellitur adaptari commodè possunt. Rursus cum callus vel sarcoides porus in sui productione. 35. dies consumat, & tandem quam rarissimus producat, ob causas, quas dum de iudicijs ageremus tradidisse memini, verendum iure est vt in tanta mora sanies, aut quæuis humiditas per rarum porum ad duram cerebri membranam permeauerit, cui malo ossis perforatione succurritur, qua si aliqua sanies intus delitescit, proditur, extrorsum trahitur, & membrana purgatur, cum procul dubio concretâ sanies emissario carens si dimittatur: membranis corruptionem ingerat: idque est quod ait Galen. 6. metho. capit. vltimo. Nam si nulla ex læsis partibus sanies intro conflueret superfluum esset os excindere. Ad hæc si in aliorum ossium fractura quando sanies aliqua interius latet detegere oportet: quanto magis à cerebri medulla cuius corruptio ipsa mors est, malum hoc auerti debet. Præterea quam

uis solis medicaminibus penetranti plagæ mederi posse aduersæ factionis authoribus fateremur citra commodissimam deligaturam, prodesse nequit, cuius resecta applicatio ob capitis figuræ ineptitudinem (vt nuper diximus) difficilis est. Quibus ducti clarissimi nostri authores in hanc sententiam libenter conueniunt & nominatim Hippocrates. lib. de vulneribus capitis. Gale. 6. metho. cap. vltimo. Auicenna. 5. 4. tracta. 3. cap. 1. de fractu, cranei & Guido tract. 3. dicto. 2. cap. 1. Cornelius etiam lib. 8. cap. 4. eleganter hoc explicat dum inquit, os fractum nisi succursum est, grauibus inflammationibus afficit difficiliusq; postea tractatur, in quo Cornelium ego obseruo, nisi paulò atentius legatur, contrarium sibi videri cum eodem capit. 4. illa addiderit verba; in omni verò scilo fractouè osse protin⁹ antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent, sed multò melius est, antè emplastra experiri, quæ caluariæ causa componuntur, sed nulla in Cornelio pugna est, cum prima verba de occulta penetranti fractura alio loco quæ quo vulnus est facta, secunda verò de ea quam à principio symptomatum nõ prodit incursum intelligantur: nam in hac fractura prius emplastra tentanda, quam ad ferramenta deueniatur in illa protinus terebratione vtendum, cum ex symptomatis, sanguinè ad interiora esse prolapsum manifestum fiat. Idemq; in alia etiam fractura fieri oporteret, si symptomata, quæ principio ad quintum vsq; diem non apparent. deinde infestassent, abijcienda enim tunc emplastra essent & ferramenta paranda: vt idem Cornelius præcipit, cum inquit, tunc ad manum scalprum veniendum est. Sed quomodo conciliabimus Pauli seriem libro. 6. cap. 90. qui inter se dissonus satis videtur inquit enim, Si Rhogme solum angusta, & pilosa sensum

Declaratur
Cornelius.

Paulus con-
trarius sibi
videtur.

Aduerte.

Defenditur
Paulus à re-
pugnantia.

sum fugiens medicamento aliquo nigro liquido vel etiam ipso atramento scriptorio infuso os rademus ipsa nanq; Rhogme nigra ostenditur, conuenitque rasurè tandiu insistere quousq; signum Rhogmes aboleatur, & mox, inquit, si ad cerebri vsq; membranam peruenierit fractura, non rademus, sed agnoscere conabimur vtrum membrana ab osse recesserit, an affixa permaneat, & paulò infra subdit, & si medicus rem negligentius tractet nec perforatione vtatur hoc grauiora oboriuntur symptomata nempe bilis, vomitus, conuulsio, mentis delirium, febris acuta: quæ verba manifestè contraria videntur. Sed quidem (nescio profecto) an rectè nonnulli opinantur, Pauli sensum forsan esse vt velit strictam fracturam atramento super infuso & rasione explorandam: tandiu radendam esse donec ipsius signum aboleatur. Sed si perforationem contiterit ad cerebri vsq; membranam penetrare: à rasione cessare oportere, & considerare an ipsa cerebri membrana naturalem situm suum obseruet, quod ex signis ibi traditis coniectari licet. Si serauerit, quæuis Rhogme, idest, capillaris cranei quæ apparebat fractura penetret, sola rasione curatur. Si verò nõ serauerit ob vitiosam humiditatem per rimam cranei illapsam membranam separantem (quod numerata symptomata ostendunt) tunc demissa rasionem ad ossis perforationem, scilicet, perterebellam abastam deueniemus, quam si neglexerit medicus: grauiora oboriuntur symptomata. Ergo cum Paulus primò inquit, Os rademus: rasionem intelligit quæ principio cum fracturæ penetratio exploratur, fit. Cum verò subdit non rademus, idest, à rasionem cessabimus tunc intelligit, cum fracturam penetrare rasionem ipsa compertum fit. Tunc enim si ex symptomatis membranæ recessus colligitur, nul-

lum rasio facescit negotium, Sed ossis ampliori perforatione succurritur quæ terebellis vel modiolis molitur, quò maior locus concreto iam puri pateat, præterquam quòd velocius multò opus quam rasionem absoluitur: Sed hæc quidem explicatio non satisfacit intellectui, recessus namque membranæ ab ipso osse, quem Paulus inquit, vel eius cum craneo affixio, vel symptomatis dignoscitur vel oculis cernitur, non quidem primò, nam quantumuis fortibus symptomatis nullo modo hanc adherentiam vel separationem membranæ ab ipso osse intelligere possumus, præsertim quia ipsa membrana tument, & non submissa ab osse: sepius prædicta symptomata euenire consueuere. Neq; secundo si oculis enim separatio membranæ, vel affixio cum ipso osse aperte cernit, non opus est ampliori perforatione. Ergo in pposita à me quæstione quid sentiam in medium afferre non grauabor: equidem si mea sententia aliquid valeret: inter arctam & amplam fracturam discrimen aperte constituerem, vt in ampla quæ eo vsq; patet vt naturali membranarum motu ipsoq; vulnerato oclusis naribus & ore sufflante, contenta interius humiditas expellitur, ac perinde emundantia medicamenta ad duram membranam facile penetrant: nulla opus sit ossis perforatione idq; ex Hippocratis verbis facile colligi potest, dum libro de vulneribus capitis, ait, Dissectio ipsa si magna, & ampla fuerit perforatione non indiget, cui etiam sententiæ subscribere videntur Niculus Florentinus sermone. 7. capit. de fractura cranei & Gentilis in Auicennæ commentario super. 3. 1. tracta. 4. capit. 14. In arcta verò penetrante rima cum res multò aliter se habeat quia neq; medicamenta per illam illabi, nec pus egredi potest, perforatione vti conueniet. Sed ita demum si

Authoris se-
tentia in os-
sis perfora-
tione.

symptomata tollantur : Nam si illa cessant & medici voto omnia prosperè succedunt , per medicamenta curatio molietur , nec ad perforationem statim deuenimus donec symptomata suaserint , vt cum Cornelio nuper diximus : quando verò symptomatum incipit incurfus nemo ad terebrationem accingi dubitabit . Cum ipse Conciliator perforationis ofsis contradictor illam hoc casu approbauerit . Sed nec rigoribus apparentibus ofsis perforatio statim molienda , donec liquidò constet ab interno nocumento prouenire , cum soleant ex alijs etiam causis proculdubio in-

In ofsis perforatione deo committi solè terrata.

nasci , vt capitulo nono late annotauimus , namquè in ofsis perforatione duplici temeritate quidam vti consueuerunt , altera dum statim vix villo emergente symptomate os terebrant , altera , vbi post multos dies à symptomatibus , perforationem protrahunt , vitiosa enim talia extrema sunt alios etiam duos casus vbi ofsis perforatione vtendum est tradit Lanfrancus Mediolanensis libro . 2. capitu. de curatione fracturæ cranei quæ sit in modum rimulæ , vnum quando cerebri membrana ab ofse aliquo comprimitur , alterum cum ofsis cuspis duram pungit membranam , laudo hominem bene doctum cuius consilium libenter sequor , à quo tamen dum præter dictos casus perforare os se non audere fatetur : planè discedo , cum certissimum sit quando symptomata sæuiunt citra vllam punctationem , vel compressionem in arcta penetranti fractura , perforatione vti oportere . Ex his quorundam curandi stylum non iniuria reprehendo , qui in secunda curatione , sine vllis symptomatibus , & sine magno ægrotantis periculo , nulloque facto discrimine in penetranti fractura osterebrare pro-

Lanfrancus reprehendit.

Quorundam curandi stylus reprehenditur.

perant : exponūt enim temerè extraneo aeri cerebri membranas & quam concipere salutis spem poterant , in certam sæpè desperationem conuertunt , & si forsan improuisa salus contingit id præter rationem , & (quod communi pro- uerbio dicitur) rectum ab errore est .

CAP. XVI.

De octo Guidonis documentis , ad ofsis perforationem in penetranti fractura obseruandis : & eorum explicatione .

VM IAM A D M A- nus , ofsisque perforationem deueniendum fore constiterit : operæpretium erit , doctissimi Guidonis nostri octo præcepta , in opere moliendo præ oculis habere , quæ interpretari nunc pro virili conabor .

Octo Guidonis documenta.

Primum (inquit) in eo in quo virtus est debilis , non exerceatur operatio quia secundum Galen . 2. Aphorismorum vbi est indigentia non oportet laborare .

Primum documentum.

Locus hic Hippocratis est Aphorismorum decimosexto . qui noua traductione sic habet , vbi fames , laborandum non est , & Galenus in commentario interpretatur , idest , labor iniungendus non est , ei qui fame laborat , & famem usurpat , pro qualibet

Hipp. locus declaratur.

bet corporis imbecillitate , siue vigilia , siue alui solutione , siue ciborum inopia proueniat . Idem erit si sanguinis profluum præcesserit , aut si ægrotans puer , vel contractis viribus senex sit , in quibus ad ferramenta deuenire non oportet quia laboriosum opus fortem virtutem exoptulat , quæ cum cessat , ab opere iure optimo abstinendum est , aliter enim ægrotans facile consterneretur , vt enim fortis virtus inopinata facit , sic debilis quibuslibet contristatur . 10. methodi . capit . 10 . Galeno asseuerante . Accedit etiã quod huiusmodi præsidium plurimum alijs profuturum , inde apud vulgus infame redditur : nam vt Galen . eleganter inquit . 11. metho . capit . 9 . in quo desperata omninò salus est imprudentis consilij fuerit , apud vulgus infamare præsidia , quæ multis fuere saluti . Cæterum vbi os aliquod membranam vel comprimit vel pungit indeque sæua ac lethalia irruunt symptomata , cogimur quidem mortis prius præfagio facto , os eleuare , aut extrahere : teste enim Cornelio , lib . 2 . capi . 10 . melius est anceps experiri auxilium , quã nullum . Licet idem lib . 5 . cap . 22 . contrarium docere videatur , dum ait . Est enim prudentis hominis , prius eum qui seruari non potest , non attingere quæ verba cum Galeno citato capit . 9 . conueniunt , sed prima Cornelij series de dubia salutis spe , secunda , de prorsus desperata salute intelliguntur .

Cornelius à repugnantiã defenditur .

Secundũ documentum .

Secundum præceptum est (ait Guido) vt ante omnia protestetur de periculo , vt homo euitet sermones solidorum , in quarto canone Auicennæ .

VT author est Auicenna . 2 . 4 . tract . 1 . cap . 3 . & . 4 . 4 . tract . 2 . cap . 10 . & Hip-

po . prognosti . 1 . cap . 7 . & ibid . Gale . in cõmẽ . multisq ; alijs in locis , in morbis , siue prosperæ siue aduersæ valetudinis sit , maxime apud homines medico cõmendat prædictionẽ , quare nõ absre eam curã in præsentij in ofsis perforatione medico in iuxit noster Guido , idq ; fieri oportet vbi cumq ; periculũ imminet , ne in posterũ , (vt recte aduertit Cornelius) si malo ars victa fuerit , vel sefellisse , vel ignorasse videatur , sic enim detractoribus locus non datur , suadeo tamen ne vel salutem polliceri , vel certã mortẽ prælagire audeat , sæpe enim (dicit Auicenna) sanantur aliqui absq ; spe mirabiliter & c . Et contrariò ex paruo vulnere ægri moriunt , vñ cõceptibus quasi duplicibus , & veluti verbis conditionalibus sententiã proferat ex Gal . sententia . 3 . de locis affectis & alijs in locis .

Tertium documentum in hæc verba tradit Guido , in operatione fugiat commissuras quantum poterit : timendum enim esset de casu , & læsione duræ matris .

Tertium documentum .

CV M neruosa membrana totũ cranium vestiens , vt ex anatomicis administrationibus liquido constat , à dura cerebri membrana per futuras oritur : fit , vt ex racione , vel terebratione ibidem facta , incisis neruulis , quibus vtraq ; membrana cõmittit , ipsa dura meninx ea parte rescisa super cerebrum decidat , iure ergo optimo suadet Guido , in racione , vel terebratione molienda à futuris , quantum fieri licebit , discedere . Quod si obieceris , superesse neruulos alios quibus intactis relictis membrana colligata fulciat : respondebo , satis imminere periculi ex cuiusvis particulæ casu , tũ pondere insueti , tũ obritorũ neruulorum compassione , ex quibus nõ leuis noxa vicinis ingeritur ,

D 4 ritur ,

ritur, & vt Lanfrancus ait, loco supra cita-
to, & alij probant, periculosior est quam
ipsum vulnus, in futuris admota ratio,
vel perforatio, nam vulnus incisione tan-
tum, ratio verò & perforatio neruiculo-
rum diruptione, & magna commotio-
ne, & dolore forti inflammationem in-
ducentibus lædit. Sed dicit aliquis, non-
ne in coronali futura, fonticulus actuali
cauterio aperitur, & interdum os radi-
tur, vt in comitali morbo, & oculorum
antiquis fluxionibus quò perniciosus hu-
mor deriuetur & euaporet, multorum
dogma est: Cur ergo rationem, vel perfo-
rationem reformidas: cui ego, non al-
tam, sed superficiale rationem, qua nul-
li obterantur neruuli, in fonticulo fieri
oportere assero: verum si penetrans vul-
nus futuris, potissimum in vertice conti-
gerit: in angusto quidem spes est, si enim
illapsa humiditas intus contenta, relin-
quitur, certissima mors consequitur: si au-
tem ratio aut perforatio inducitur, quod
diximus malum incurrimus. Quæ igitur
seligenda via erit, vt certè hoc casu,
aut solis emplastris contenti, iuxta Con-
ciliatoris & aliorum (quos præcedenti ca-
pite citauimus) sententiam: rationem,
vel perforationem fugiemus, aut non fu-
turis, sed prope ipsas, in sano osse quod
cum læso committitur, opus moliemur
vt Hippocrates. libro de vulneribus capi-
tis & pleriq; alij docuere, Nec ex vtraq;
parte futuræ ipsa media relicta, os perfo-
rabimus, vt quidam ex neotericis vole-
bat. Quod scilicet si vnicum foramen fie-
ret, neruosum discrimen internam mem-
branam cum externa craneum ambien-
te, connectens: insinuatam pus ab vna
parte dumtaxat, non vtrinque expelli
permitteret: id enim in vulnere ab inci-
dente telo factum falsum est, cum si pene-
trans vulnus est, præcisum esse discrimen
illud fateri debeam: sed id, si quò verum est,

Obiectio.

Responsio.

Animadu-
ersio ad os
perforatio-
nem.

in contuso vulnere ex magna percussio-
ne est: nã discriminè illud sua mollicie per-
cussioni cedere, & à diruptione liberari
nõ difficile poterit quod secus inciso vul-
neri cõtingit, Cæterũ vbi cõpressum fu-
turæ os est, quia periculũ imminet, nec a-
liud superest remedium, licebit, imò coa-
cti ad ferramẽta (caute tñ) veniemus, nã
vt Gal. 10. meth. c. 10. vt supra adduxim⁹
quib⁹ alia salutis ratio nõ est & quæ vnica
videt̃ ea dubia est: necessum, arbitror, ijs
est, aduersos periculis ire. Ego verò hoc
casu os sanũ cõpresso adhærens: crebris
foraminib⁹ perforare, deinde eleuatorio
instrumẽto paulatim cõpressum oseleua-
re aut vna aut pluribus curationibus so-
leo, factum in osse emissario, quò & sanies
expelli, & ingredi medicamẽtum ad inte-
riora possit: etiã si totũ prorsus os nõ ele-
uetur sat erit, præsertim si motus mēbra-
narum cerebri aperte percipiatur. Quar-
tum documentum his verbis tradit.

Caueat de plenilunio, quia in
eo cerebrum augmentatur
& ad craneum appropin-
quatur. 3. de criticis diebus.

Quartũ do-
cumentum.

LVNA nouissimũ sydus terris fami-
liarissimum (vt Plinianis verbis vta-
mur) quamuis suapte natura: quia corpus
densum & opacum ex Astronomorum
sententia, nec augmentum, nec luminis
decrementum capit, quo ad nostrum hæ-
misphærium: tamen solaribus radijs qui
è directo ei correspondent, iam prorsus
illuminata, nostris oculis plena videtur:
ranta enim eius portio lucefcit, quantam
sol apiscit. In hoc igitur plenilunij tem-
pore, non cerebrum solũ, sed ceterorũ a-
nimantiũ osiũ medullas, imo plãtas, flu-
mina, maria, reliquasq; humiditates au-
gescere, nemo est q̃ nesciat. Nãque luna
quæ

In plenilu-
nio omnis
humiditas
augetur.Luna hami-
ditatum ma-
ter.

quæ humiditatum mater creditur, siue in
fluxu suo, siue lumine, siue motu eas re-
plet, & caloris à sole sibi mutuati refle-
xione, calfacit, rarefacit, ebullire cogit,
vt sic amplificata maiorem multo locũ
occupent. Vnde Auicenna. 4. 1. capi. 2. 1.
De ventosis. & 2. 4. tracta. 2. ca. 2. de cau-
sis dierum crisis crescẽte (ait) luna in suo
lumine, humores mouentur, & ebulliunt,
& ideo augentur, & cerebrum in crane-
is, & aqua in fluminibus accessionem,
& recessionem habentibus, quò tradit
etiam Galenus loco à Guidone citato,
nam, vt sol annum perambulat, sic lu-
na mensem per septenos dies peragit, vt
Galenus dicto loco probat, & veluti so-
laribus obliquis radijs hemisphærium no-
strum peruadentibus, humiditates co-
guntur hieme, atque durefcunt, & con-
tra, verno tempore amplificantur, & e-
minent, sic luna in omnes humiditates
operatur, in decretiõne comprimendo,
in plenilunio replendo, dilatando, atque
rarefaciendo. Sed pretium operæ erit ad
discere qua augmenti specie cerebrum
reliquæque medullæ, per plenilunium
amplificentur. Nam secundum Philo-
sophum primo de generatione & corrup-
tione capit. quinto. triplex est augmen-
tatio, altera cum vi magnitudinis quæ ac-
crescit pars quælibet maior efficitur. Al-
tera dum cuiuspiam aliquid accedit. Ter-
tia quando pariter seruatur, & manet id
quod accretionem subit. Sed etiam re-
peritur augmentatio alia, cum quanti-
tas extenditur per ebullitionem dunta-
xat, & rarefactionẽ nulla de nouo quan-
titate suffecta, sed calore concitante, vt
feruescente musto in dolio, vel in testa
semiplena aqua igni exposita videre est,
vt colligi potest ex Auicenna dicto ca-
pitulo secundo. de causis dierum crisis.
Et hoc certè modo cerebrum, cæteraq;
medullæ in plenilunio augetur. Iure

Triplex est
augmenta-
tio.Alia augmẽ-
tatio.

ergo doctissimus noster Guido in ossis
perforatione fugiendum fore plenilu-
nium censet, ne aduictum eo tempore
cerebrum eminens, atque craneo adhæ-
rescens, à ferramentis offendatur, sed lu-
næ decrementum expectari conuenit,
quando cerebrum in locum suum reuertit,
per id enim tempus cunctæ humidi-
tates decrefcere creduntur. Hinc, in pro-
fcindendis lignis, & ædificiorum trabi-
bus inoleuit vsus, vt non plenilunio, sed
dum luna decrefcit rescindatur, ne carie
corrodantur, quod præter alios Vitru-
uius libro secundo. de materia cæden-
da cap. nono. docuit. Aliter atque in col-
ligendis herbis quæ plenilunio collectæ
viridiores, & cum maiori virtute, atque
vi conseruantur, vt author est Hippocra-
tes in quadam epistola quæ eius nomi-
ne inter opera Scribonij Largi extat, fru-
ges etiam plena luna adauget̃ maturatq;
celerrimè ex Galeni sententia tertio. de
diebus decretorijs. Cæterum aliud etiam
ex plenilunio promanare commodum
dicitur, quod eo tẽpore comitalis mor-
bus intermittitur, vel breuioribus saltem
periodis hominem excruciat, vt asserit
Laurentius Iouertus tractatu de Epilep-
psia, cuius ratio illa reddi potest, quod
dilatato per plenilunium cerebro per-
niciosus humor, qui antea constipatus
intra cerebri ventriculos vigeat, iam e-
uaporans, ac diffusus vigorẽ suum exiit,
virtus enim vnificata fortior quam si di-
spersa fuerit experiri solet. Sed cum pleni-
lunij mutationes quàm breuissimæ, & ce-
lerrimæ censeantur, vsque adeo, vt mu-
tatio ex incremento ad diminutionem
exactè in puncto fiat: coniunctionales
verò mutationes diuturniores, cum tunc
temporis luna obscura ac luminis ferè
expers reddatur, vt probat Galenus di-
cto capit. secundo. non malè addubita-
bis, quod tempus post plenam lunam
D 5 ad ossis

Ligna nõ in
plenilunio,
sed in lune
decremento
rescinda.Plenilunio
comitalis
morbis re-
mittitur.

Dubitatio.

Ptolomei sententia reprehenditur.

ad ossis perforationem, seu quamlibet aliam manulem operationem securum arbitrabimur. Et si Ptolomæum in suo centiloquio, consulis, ex illo suboscure intelliges, vigintiquatuor horas à plenilunio spectare oportere, quæ sententia ex supradictis manifestè refellit, vbi constat lunares mutationes, quàm ocysimè dilabi, vnde consequitur parcissimi temporis moram fore contrahendam. Alij solùm per duas horas post plenilunium opus demorantur, mouentur isti quod duarum horarum terminus, non motus proprij diuturnioris, sed raptus, vnus signi peragratiõni statutus, atque præfixus creditur. Sed in mittendo sanguine his verbis vtitur Nicolaus Simius, neminem denique lateat Solis & Lunæ congressum, tribus diebus ante, & post suspectam reddere minutionem, de qua videndus est Chaues suæ Chronographiæ tracta. quarto. Ego autem in ea sum opinione, vt si res vrget, osse nimirum cerebri membranam comprimente, aut pungente, aut quopiam alio malo cogente per omnem lunarem mutatione ad manus peruenire conueniat, quod & in secunda vena, & in exhibendo pharmaco statuendũ censeo cum de grauiori damno remediando tractetur. Quintum documentum tale est.

Sententia authoris.

Quintũ documentum.

Quintum, quod dilatatio fiat in loco decliuiori, quia talis est aptior ad expurgandum therapenticæ. 13.

Præceptum hoc in penetranti fractura non parui momenti est, & auctorem habet Galen. 13. Metho. emissarium enim decliuiori loco factum cauis vlcibus commodissimum ad expellendum pus, experimẽto comprobatur, sed & si communiter hoc accidat, contrariũ

tamẽ in capitis vulneribus interdum experimur, vt cum plaga talis est quæ versus cerebri membranam superiori parte, aut comprimitur, aut pungitur, tunc enim ad superiorem fracturæ partem, & perforandum os, & in suam sedem necessariò reducendum est.

Sextum documentum, quod in dilatando non consequatur finis fissurarum &c.

Sextum documentum.

QVIA in caluariæ penetrantibus rimis præsertim magnis, si prorsus ad finem vsque rasorijs, vel quopiam alio ferramento detegatur, duplex magni momenti inde sequetur incommodum, tum natiui caloris, atque spirituum ad exteriora exhalatio, tum etiam extranei aeris ad interiora penetratio, atque offensa. Itaque haud immeritò Guido id fieri in hoc sexto documento prohibet, nempe secutus Galenum. 6. Metho. capit. 6. qui in ea tantum parte, qua fractura est grauissima, os excidii iubet. Cum enim inter craneum, & ipsam duram cerebri membranam aliquantula cavitatis reperitur, qua membranæ in suo naturali motu dilatari possint, vitiosa humiditas intus contenta facto mediocri emissario foras expelletur: vnde paulò post ipse subdit, si verò fragmenta quædam longiùs discurrant, hæc persequi ad finem non oportet. Atque eodem etiam libro & capite. Necessarium est (inquit) aliquid fracturæ nudare. Non ergo tota fractura nudanda, vel perforanda est. Sit ergo obsecro, nec adeo magna, vt inde præfata incommoda cum vitæ discrimine subsequantur. Neque admodum exigua, vt ea ratione puris exitus impediatur, quò vitato vtriusque detectionis incommodo me-

do mediocris semper, vt fiat oportet. Sed iuxta hanc seriem ibidem aduertito, hoc præceptum non vniuersim obseruandum fore, Galenum posuisse: sed in simplici duntaxat penetranti ossis rima. In confectione enim & simul compressione magna ipsius cranei, super cerebri duram membranam, Galenus oppositum apertè docet sic. Quod vehementer est confractum id totum est auferendum ne cerebri membrana cui os confractum atque compressum innititur, violetur. Sed certè si liceat in hoc quod longa experientia per tot annorum curricula me docuit, hic exponam, Dico ego hoc Galeni præceptum, quod os totum confractum atque compressum auferendum esse docet modificatione indigere. Si enim ossis fractura, atque compressio exigua parte occupauerit, in hoc sicuti in omnibus alijs Galeni consilium laudarem. Sed non itidem si magnam, cuius ratio in promptu est. Nanque si eximia pars fracti, & compressi ossis simul auferantur ultra nocuumentum doloris ingentis in extractione sequuti duram cerebri membranam in molem insignem detecta calore natiuo orbata obnoxioque aeri extraneo exposita gangrena forsitan, & conuulsione afficeretur itaque quod sapiùs, tutius, vtiliusque esse in praxi ad inueni paucis dicam. Ego quidem in simili casu, os magnum confractum, atque ad interiora compressum simul totum euellere, atque extrahere non audeo, ne prædicta incommoda inde suboriantur, sed ossis periculam super cerebri meningem magis innitentis, & comprimentis, ferramentis ad id paratis aufero, quo nempe emissario, & sufficienti puris respiraculo facto, & mundificantia medicamenta ad interiora labi, & pus ad exteriora egredi, valent. Reliquum verò compres-

sum os purè iam genito: ossa laxata idoneis instrumentis in suam sedem sensim aliquatenus reducere conor: A carne etiam subcrescente partim expelluntur, eo maximè, quia ossa illa cum alimento iam careant postea, vel à natura expelluntur, vel à medico facillè extrahuntur, nulla interea temporis ex tali ossis dimissione noxa sequuta, vt experientia iam pluries, atque etiam nunc nobis condentibus hæc comperimus.

At verò, quia in perforatione penetrantis fracturæ cranei quidam cycliscis, seu rasorijs instrumentis, quidam verò terebellis, seu trepanis vtuntur quæ à Celso libr. octauo. capit. tertio. modioli, à Galeno verò loco citato, atque à Paul. libr. sexto. capit. 90. abaptistæ, seu immerfiles terebellæ nuncupantur. Itaque ea quibus tutiùs vti liceat ferramenta, ex Galeni sententia loco proximè citato in medium afferam. In magnis igitur fracturis quibus ossa valde sunt commota cycliscis, seu scalpris rasorijs simul cū colophiso, vel facotu, id est, lenticulari instrumento vti iubet. In penetranti verò fractura si ossa ipsam circumambientia plurimum firma maneant: Abaptista, vel terebella, seu trepano immerfilis. Cuius ratio esse potest, quia trepanum, tum suo pondere, tum etiam manus chirurgi maiori ad interiora compressu: cerebro, eiusque membranis longè magis læderet, tum etiam magis, ac magis fracta, atque compressa & commota ossa versus duram cerebri membranam comprimerent. In ratiõne verò admota nullo mō. Cæterum in simplici penetranti cranei fractura in qua ossa circumambientia plurimũ, firma manent ea incommoda non sequuntur, firmiora enim ossa firmiorẽ vim tolerare pnt, quàm fracta atque cōmota. Verum circa chirurga ferramenta quibus in penetranti rima

ti rima caluariz opus molitur certè cum adolescentulus, atque in scientia chirurgiz perscrutanda vigilantissimus essem, afferere audeo multa me ferramenta, nunquam antea à me neque à præceptoribus meis visa, nec forsan cognita condidisse vehiculo quidem aliquo sumpto ex Galeni sententia. 6. Method. capit. 6. atque etiam à Paul. libr. sexto. capit. 90. necnon à Cornelio cello libro octauo. capit. 3. Nempe Abaptistas, seu immerfiles terebellas, siue modiolos mares, & foeminas, ita enim à Cornelio vocantur, licet modiolus æquiuocet, etiam ab Hippocra. libr. de fracturis ad instrumentum ex ligno fabricatum intusque cautum ubi lignum ingreditur ad reducenda ossa cruris fracti quorum per totum Hispaniarum Regnum ac sensim exteras nationes deinde creuit vsus in dies, ita, vt multi ex chirurgis alieno labore in hunc vsque diem potiantur. Nec cui legentium sit mirum, nec arrogantiz quod nunc narrabo tribuat. Cum Christianissimus Galliarum Rex Franciscus Primus Caroli Cæsaris Quinti Imperatoris nostri potenti exercitu in Italico bello victus atque in Hispaniam vectus principem chirurgum inter reliquos secum duxit, quem in oppido Caracensi vel Guadalajara patria nostra vbi tunc degebam fortè fortuna hospitem habui, cui interea temporis veluti per otium varia mea chirurga instrumenta, & inter reliqua terebrarum varia genera quæ caluariz fractæ accommodantur ostendi, quæ eousq; sibi artífere, vt pollicitus fuerit se quàm primum in patriam reuersus esset eadem conditurū. Doct̃or præterea Ludouicus Lucena Physicus ac Medicus rarissimus conterraneus ac mihi amicissimus (qui in condendis illis ferramentis mecum semper aderat) tunc Romã profectus est, vbi diu vitam egit, indeque per

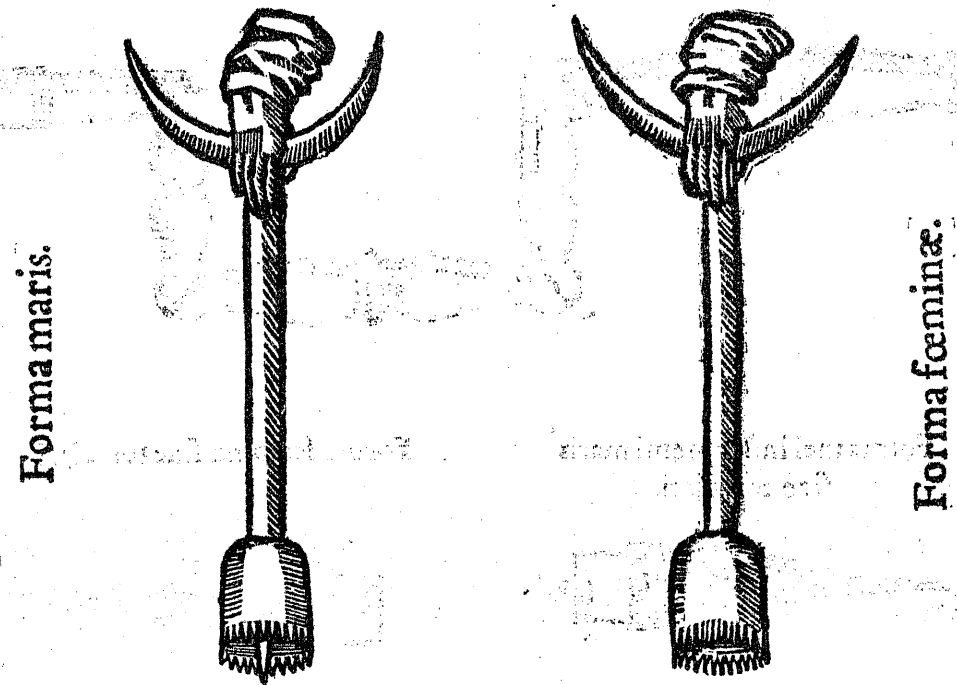
totam Galliam & Italiam plusq̃ viginti annis diuagauit, semper cū omnibus magni nominis Chirurgis versatus (erat em̃ chirurgiz maximè deditus) quibus omnia illa instrumenta sensim diuulgauit. Tandem post multam temporis interca pedinem ecce Vidus Vidius in omnibus illis regionibus versatus, tandem Romæ librum in lucem edidit, multis certè ex meis ferramentis vafre in eo depictis, quæ triginta annis antè edideram: quibus quidem longè securius q̃ antiquorum trepani operatio molitur. Quibus triplex paratur incommodum. Primum quidem, quia illa antiqua trepana equalia cum essent, atque circulo ad interiora penetratione prohibente carerent, inter operandum præter medici voluntatem ad interiora penetrarent. Secundò, quia cuspidem seu clauo in medio trepani affixo, quo tunc tēporis vtraq; ossis lamina perforabatur, dura cerebri mēbrana facilè pungeretur. Tertio, quia antiquitus vtriusq; manus compressu illo instrumento non absque magno vulnerati periculo operabantur. Nra verò instrumenta, horū nocumentorū sunt expertia, dummodo quæ eis rectè vtatur, gradulus em̃ nri instrumenti superstās prohibet ipsum ac simul clauum ad interiora penetrare, est nanq; aliud instrumentum foemina cuspidem caens quo secunda ossis lamina debet perforari, & eo nullo modo cerebri membrana pungitur. Hoc præterea instrumentum non violenta vtriusque manus compressione vt illud, operationem perficit, imò facilè circunducitur veluti habena, vel chordula arcus, seu mimbrequi (vulgò dicto instrumento) circunducto à fabrelignarijs instrumentis partim mihi recepto. Vtilius denique fore putauimus illa prius antiqua trepana hinc depingere, ac deinde nostra, vt quantum inter illa polleant apertius pateat.

Forma

De Vulneribus capitis.

61

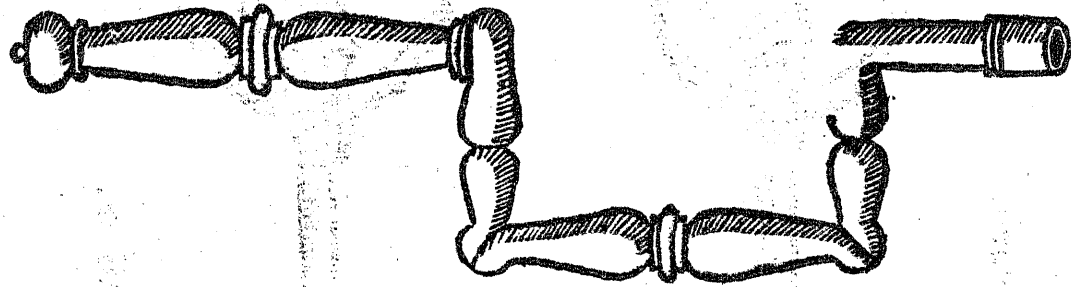
Forma antiqui trepani, vt summa pernicies formidandi, tam maris, quàm foeminae.

NOSTRA verò instrumenta duplicia sunt, mas videlicet trepanum, cauum, seu cannulatum, inferiusque instar circularis ferrulae dentatae, in cuius cavitatis medio cuspidem aliquantulum longiorem (à qua maris denominationem accepit) affixam habet: vt primæ cranei tabellæ in orbem perforandæ innitatur, secus enim hinc inde dilaberetur instrumentum: deinde foemina cuspidis, seu clauis expers, ne duram cerebri membranam in fine operationis violaret, in eodem circulari foramine intronmittitur, vt in fine sine hac noxa opus perficiat. Potest etiam fieri hæc operatio vno eodemque instrumento, quod amborum vices gerat, nempe clauum, seu cuspidem mobilem adaptando, vt facta primæ tabellæ perforatione possit amoueri, & secunda tabella eodem sine cuspidem instrumento tutò perforari.

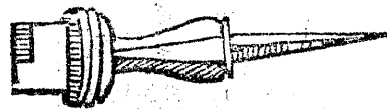
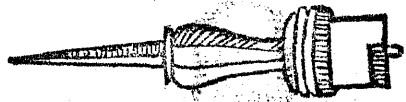
Forma

Forma totius instrumenti.

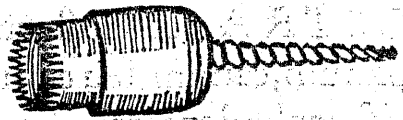
Forma mei instrumenti maris sine torculari.

Forma foeminae sine torculari.

Forma masculi torculati.

Forma foeminae cum torculari.

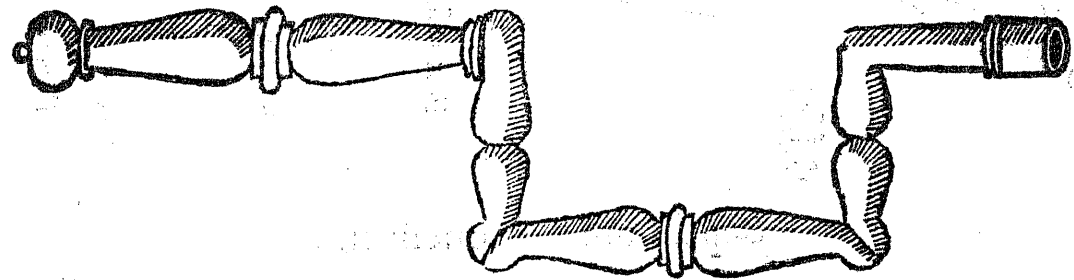
VERVM quia caluariae ossa perforanda, crassitie ac tenuitate valde differunt quò difficillimum ac fortè impossibile esset eodem instrumento varia caluariae ossa tutò perforari nisi plurima breuiora ac longiora instrumenta pararentur, vt 6. Meth. cap. 6. Gale. innuit, Quod mörö sum admodü esset, itaque plures ducens noctes insomnes tandem viam adinueni vnico duntaxat instrumento tam os cras sum quam tenuè perforari posse in hoc rantum à modiolò, vel à baptista diffen- tiente quod orbicularis ferrula qua ovis

perforatio molitur duobus contiguis ca- lamis æqualiter torculari quodam con- iunctis condatur quo quidem torculari: ferrula vel elongari vel abreuiari secun- dum exigentiam subtiliter possit. Ve- rum enim uerò, quia connumerata instru- menta fracturis duntaxat cranei ad inte- riora penetrantibus à quibus ovis peti- cula integra in orbem extrahitur, ac- commodantur. Itaque dubijs, etiam fracturis attramento, & insuper raso- ne explorandis: alia instrumenta ex- meò etiam (vt aiunt Marte) condi- di: nem-

di: nempe solida, plana, ac lenia, acuta, marem videlicet, tanticula cuspide in medio supereminente ad primam cra- nei tabellam perforadam ne instrumen-

tum lubricet, foeminam verò sine ipsa cu- spide. Circumagütur autem, vt alia nem- pe, aut in ipso manubriolo per torcular, vel sine ipso, vt in hac effigie.

Forma totius integri instrumenti ingredientis in mim- briqui, vel manubriolo.

Forma masculi instrumenti solidi quod vel manubriolo, vel arcu circü ducitur.

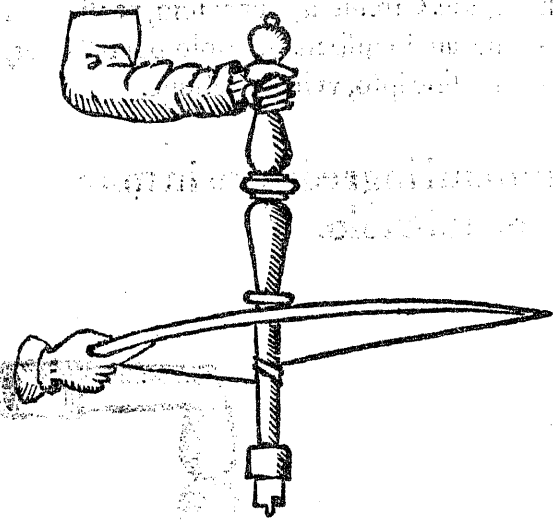
Forma instrumenti foeminae ad secunda laminam cranei perforandam.

VEL potest subtiliùs atque breuiùs præfatum instrumen- tum circumduci nempè arcu & manubriolo ex leuiglino fa- bricatis, & cordula lyræ, manu videlicet sinistra medici appre- henso manubriolo, dextra verò manu arcu circumuoluto, vt inferior indicat effigies.

Septimum

Effigies totius instrumenti.

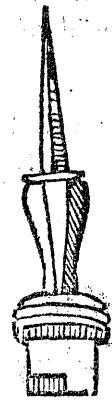

Septimum documentum.

SEPTIMUM DOCUMENTUM Guidonis. Quod si os debet extrahi, & repugnauerit extractioni: cum oleo rosato infundatur ad hoc, ut taliter mollificetur quod indolorose extrahatur. Hæc Guid. Quia violentam ossis extractionem haud immodicus dolor comitari sæpè solet, & hunc prava alia symptomata consequuntur: attrahit enim cucurbitulæ instar, ut omnes asserunt auctores. Vnde Auicenn. 4. quarti. capit. 1. ipsum dolorem, læsionem pravam rectè nuncupauit. Itaque ossa si qua sint vel eleuanda vel extrahenda: mitius atque indolorosius quò fieri possit extrahantur, vel eleuentur, iubet auctor ante ossis extractionem, atque etiam post: rosatum nempe tepidum superinfundi, Vnde magnopere aduertito: nulla ossa cranei violenta manū nisi coactè euellenda esse, ut pote cum cerebri membrana ab aliquo ossium compressa, coarctata, vel puncta sit, tunc enim ne apostima aut conuulsio suscitentur statim licet vel extrahere vel aliquatenus eleuare, ut optimè sanè Auicenn. 5. quarti. cap.

Ambo ingrediuntur in manubriolo arcus instrumenti.

Forma femineæ instrumenti.

Forma masculi instrumenti.

de fractura cranei, docet. Oleum igitur rosatum symetrium cum sit infrigidata calfacit: calfactaque refrigerat ac dolorem leuat atque inflammationem membranarum cerebri cohibet, ut Galen. 3. de medica. simp. facul. cap. 27. & Auic. 2. canonis capi. de oleo atque alij auctores docent: ea propter magna certè ratione Guido, in hoc septimo documento, ipso rosato vulnus infundi iubet, & non solum vbi extrahendi ossis necessitas vrget verum etiam in cranei trepanatione vel racione quæ à principio vulneris fiunt hoc intelligendum est. At verò si non principio, sed multo tempore post ossiū frustula interdū nigricantia extraneo aere ambiente atque medicamentis, ut docet Hippocr. libr. De vulner. capitis, sint alterata: tunc neque vehementi extractione nec oleo rosato est opus: nam sua sponte discedunt, ut ibidem, inquit: atque etiā ipsa experiētia apertè pandit, sed de hoc aliàs longius Deo auspice differetur. Sed si quis in hoc Guidonis documentum, obijciat oleum rosatum frigidæ, ac sicce temperaturæ in primo gradu cum sit, ut

citato

citato loco Gale. prodidit minimè mollificare posse cum mollificatio à calido & humido perficiatur, sed hoc dubium facile diluitur ad aliquid enim vel respectu corporis vel membri valdè ficci cui admouetur, nempe cerebri membrane vel ossis: oleum rosatum humens redditur, simile equidem suo modo olibano contigit. Quippe quòd siccum primo gradu cum sit: particulis siccis vulneratis pus adaugendo humectat, humidis verò econtra Galen. 3. 4. & 5. de medendi ratione asseuerante.

Octauū documētum. Quod citius quo poteris expedias te de operatione maximè in compressione & punctione panniculorum quia ista citissimè consequuntur apostema & accidentia mala nec in descensu materiei de superius speres in æstate diē septimam neque hyeme decimam quia post suspicatur in panniculis esse talis impressio, cooperatio non valeret: Hæc Guido.

ANteaquam seriem eius explicemus, ne quis forsan prauitate translationis Guidonis operis decipiatur scire licet in omnibus eius codicibus perperam & absurdè satis legi ad ossis perforationem in fractura cranei penetrante non esse sperandum in hyeme diem quartam: hoc enim quantum à rationis scopo deuiet nemo sui compos ignorabit, imo debere legi neque in hyeme decimam.

Cum ex ipsa ratione atque antiquo Codice Guidonis sequentis in hoc Auicenna. 5. 4. capitulo de fractura cranei aperte colligitur. Hoc igitur præmissis, octauum vltimumque documentum ipsius Guidonis bifariam diuiditur: In prima namque eius parte auctor docet oportere medicum in actu racionis vel trepanationis rimæ caluarie penetrantis ocissimè operari: præsertim cerebri membranis punctis ab aliquo frustulo ossis vel compressis: Morosa nanque operatio tum dolore, tum etiam instrumentorum rugitu atque compressu, tum etiam aeris ambientis frigiditate vitæ discrimen eueniret: in quo Guido sententiam Gale. 8. de vsu partium capitulo secundo, imitatur, sic scribens. Nemo est qui ignoret id nos maximè agere, ut quam citissimè ossa capitis excidamus ne cerebri refrigeretur quo refrigerato malorum vltimum sit illi cui caput fractum est. In secunda verò huius. 8. documentum parte auctor docet tutius ac melius esse ante præfinitum tempus ab auctoribus signatum, quam eo prorsus completo, rimam caluarie penetrantem perforare. Ait enim minimè ad hanc detectionem expectandum esse in æstate diem septimam neque hyeme decimam: Sed cur quæso quispiam dicet Guido ab Auicennæ sententia citato loco discesserit, cum inquit. Et oportet ut non tardetur illud in æstate vltra diem septimam neque hyeme decimam. Verum Guido illud tempus minùs esse expectandum docet, in quo nou solum Auicennæ loco citato, sed etiam Paulo libro sexto. capitulo. 90. De fractæ caluarie curatione, de atque Albucasi libro secundo capitulo fractura cranei aduersatur, qui longius tempus ad cranei perforationem fore expectandum, constituunt: Nempe in æstate septimam, hyeme autem deci-

E man-

mam quartam diem. Sed primò Auicennam cum Guidone conciliabimus: secundò etiam Paulum, & Albucaſim in hoc ex veteri traductione Hippocratis forſan deceptos. Pro primo igitur bifariam dicendum eſt. Aut Guidonis ſeriè fracturæ cranei pungenti vel comprimenti cerebri membranas ſeorſum eſſe adſcribendam: de huiusmodi enim fracturis immediate loquitur. Quibus, vt ſæua ſymptomata à Guidone in ſeriè poſita prohibeantur, ocyſſima deteſtatione ſuccurrendum eſſe: Auicennæ verò ſerries de vniuerſali cranei fractura agit. Aut aliter dicendum, nempe vt Guido intelligat conſtantibus nobis aperte à principio fracturæ indiſſis ſanguinis ad interiora prolapsi tunc non eſſe æſtate ſeptimam, & hyeme decimam diem expectandum, vt aliàs fieri aſſolet: quod videtur innuere cum dicit. Neque in deſcenſu materiei, ſcilicet cum iam nobis deſcenſus pateat. Neque huic expoſitioni Auicennæ ſententia aduerſatur, de curatione enim regulari agens, iubet vt nullo modo medicus piger procrastinator ultra illud tempus oſis perforationem differat: poſtea enim nil aliud eſſet, quàm (vt in verbo eſt). Operam & impenſam perdere. Vnde in calce textus, Auicenna ipſe tandem cum Guidone conuenit: dicit enim. Et quò citius, eo melius, & longinquius ab hoc, vt veniant nocumenta magna. Ad authoritatem verò Pauli & Albucaſis locis citatis vbi æſtate ante ſeptimum, hyeme verò ante decimum quartum, os omnino fractum perforare imperarunt, dicendum certè, eos antiqua Hippocratis traductione libro de vulneribus capitis, forſan fuiſſe deceptos. Hippocrates enim in eo textu nouæ traductionis, nullum quidem verbum de tempore perforandi oſis caluarie agit:

vt cui libet rectè inſpicienti patebit, ſed de ſymptomatum prauorum inuaſione, quæ euenire ſolita ſunt: ſi neceſſitate terebrandi ſuppoſita in illud tempus medici errore differatur terebratio. Quod eius ſeries aperte pandit, quæ ſic ſonat, Cum quis os fractum aut ruptum aut contuſum, aut per errorem reliquerit, nec raſerit, neque perforauerit, quocunque modo fractum intelligens veluti os non opus habeat, & velut os ſanum exiſtat, ante decimum quartum diem febris corripit, vt plurimum hyeme in æſtate verò poſt ſeptimum diem: quæ quidem verba non tanquam præceptum ab Hippocrat. ſed tanquam præſagium adſcribuntur. Idem quoque ex Hippocratis ſententia eodem libro patet, cum inquit, ſiquidem ad perforationem tendere, oſis fauciatio videatur, perforare oportet, & citra perforationem triduum non excedere: ſed in hoc perforare tum aliàs tum tempore calido ſi ab initio curationem ſuſceperit: hæc Hippocrat. Ego verò (ſi liceat) aliàs in regione calida, aliàs in frigida: atque aliàs in iuuenibus, aliàs in ſenibus etiam adderem. Alia etiam eiſdem ſeries habet, poſtquam tres dies tranſeant terebrato, præſertim ſi tempus æſtium calidumue ſit. Nanque (vt ex Philoſophi ſententia habetur) Putrefactio citius vere & æſtate, quàm autumno & hyeme cõflatur. Quod Hippocrates eodem libro de vulneribus capitis teſtatur, ſenibus & iuuenibus læthali vulnere capitis æqualiter vulneratis, mortem citius iuuenibus, ſerius verò ſenibus euenire: accelerata nimirum in iuuenibus putrefactione: demorata verò in ſenibus contraria ratione. Equiparantur namque ætate iuuenes veri, vel æſtatis: ſenes verò autumno, atque hyemi. Quocirca non abs re Hippocrat. 3. pronollicorum canone. 15. & 16. & Galen. in eius

in eius commentarijs, atque Auicenn. 4. 3. de aurium affectionibus agens teſtantur, dolorem meatus auditorij interni iuuenes multò citius, quàm ſenes interficere. His igitur obiter (quanuis ad rem factis) oſtenſis vnde digreſſi ſumus redeamus. De regulari igitur curatione, nullo antea vrgente ſymptomate, poſt triduum rima cranei penetrantem, vel ab aptiſta inſtrumento perforare, vel ſcalpris raſorijs radere (vt magis expedit) ſolitus ſum Hipp. loco citato cenſuram, atque etiam praxim inſignium Chirurgorũ, qui meo tempore in hac arte claruerunt, ſequutus. ¶ Sed curiam Guido præciſum tempus oſis trepanandi tempore æſtatis, atque hyemis prodiderit, non autem veris, neque autumnis, forſan petetur. Dicendum breuiter ipſum Guidonem ſub æſtate ver, ſub hyeme vero autumno, etiam uſurpaſſe, imitatus forſan in hoc Hippocratem, citato ſæpius libro, vbi inquit (vt iam antea diximus) alias tempore calido, aliàs tempore frigido: pro calido quidem ver, atque æſtatem: pro frigido vero hyemem, atque autumno comprehendere.

At verò de coacta (quam vocant) curatione duplex, ac varius ſcopus ſemper eſt inſpiciendus, alter quidem, vt qui à principio oſis pungens, aut comprimens duram cerebri membranam (vt iam antea etiam diximus) reperiatur, tunc ſtatim (ſi poſſibile ſit) os, vel extrahendum, vel eleuandum eſt. Expectatio enim digeſtionis in vulnere (vt citato loco dicit Auicenna) non toleratur, niſi vbi non eſt panniculus nominatus mater coarctatus vel punctus. Alter verò ſcopus prædicto ſatis oppoſitus eſt, vt non ſolum principio, imò poſt decimum quartum, atque vigintiſimum, & denique omni tempore, quo errore medici craneum non detegatur, vel alijs etiam (vt dicitur) cauſis præ-

ua ſymptomata appareant: nulla mora poſtea contracta craneum perforare oportet factò prius mortis præſagio, ſic em̄ nonnulli (licet rari) præter ſpẽ ad Dei laudem euafere, non ſolum hyeme verum etiam vere. Hæc autem ſera terebrationis neceſſitas multis modis ſolet euenire, aut videlicet arctiſſima cranei rima (præſertim in ſummo capite) ſenſum medici plerumque fallente, quam Paul. loco citato rhogme nuncupauit, qua praua ſymptomata ſerius inſeltare contingit. Aut integro proſus craneo venulis tamen cerebri, vel eius membranarum interius ex valida contuſione, vel caſu diſruptis, ſanguine inde intus cõcreto, atque corrupto lethalia inde ſymptomata poſt aliquod tempus proripiente. Aut curatione à docto calloſoque chirurgo ſerius quàm oportebat curare, ſuſcepta. Vel futura coronaria, vel ſagittaria à contuſione grauiſſima citra vulnus relaxata, vel forſan craneo illæſo putrefactione tamen ex immodico mollificantium uſu per futuram à periſtlio uſque ad duram cerebri membranam, à qua exoritur, impartita. In his igitur caſibus integrum caluarie os trepanare licebit in quibus coacta terebratio molitur: tunc enim certum terebrandi tempus nullum eſt ſed aduertito in hac ſera terebratione interdum aliquid puris ab interna parte egredit: interdum verò nil quod eſt deterius non quod non ſubſit, ſed quia vt dicit Cornel. libro octauo. capitulo tertio. in ampliore ſedem vitioſa humiditas iam diſſuſa eſt; aut in rariſſima cerebri ſubſtantia imbuta, aut forſan (vt nos addimus) pure loco trepanationis non cor-
reſpondenti, aut diſtentiſſis conuulſiſque iam cerebri membranis motus iam expertibus. Orificiò trepanationis adherentibus indeque ipſum claudentibus. Quo ſit vt puris intus latentis exitus pro-

hibeatur: inde ægro moriente. Sed hæc quidem lethalia symptomata citius vel ferius vulneratum molestare consuevere secundum minorem, maioremue humiditatis vitiosæ intus concretæ quantitatem. Si enim eximia est, citius: si exigua verò, tardius infestant. Vnde Hippocrates. libro de vulneribus capitis recte dixit. Mala vulnerum capitis non statim patent, sed in calce huius octaui Guidonis documentis expositionis, casum (penè miraculosum) narrare non sinam: quem cum essem iuuenis, Deo fauente, curauit. Nempe octuagenarium senem post duos iam menses in offe parietali capitis atrociter vulneratum; læthaliorebus iam symptomatibus laborantem, liuescente etiam iam dura cerebri membrana, facto tamen prius mortis præfatio; in parte decliuiori fracturæ admodum amplæ, atque disgregatæ ita vt digitum manus poteram intromittere, meo instrumento os terebraui, atque ipsius peticulæ prorsus in orbem separauit, & reliquū os magnū partis superioris fregi, extraxique. Deinde vlcus satis cruentū velut recenti simile per partem superiorem futuram (quam Guido labiorum ad tempus ad seruatricem nuncupauit) conuimus: in parte verò inferiori terebrationis, linamento indito, medicamentisq; solitis, ad motis, præter omnium spē omnipotentis auxilio incolumis euasit. Sed hic dubiū emergit, vtrū duabus cranei penetratibus simul fracturis influctis vtramq; terebrare liceat, breuiter dicendum, aut in eodem latere capitis illa vulnera fuisse influcta: & sic sufficit illorum alteram in parte decliuiori terebrare, vt vtriusque vulneris vitiosa humiditas foras expellatur. Est namque inter duram cerebri membranam & craneum non nihil cavitatis, qua vnus vulneris humiditas per orificium terebrationis alterius

possit communicari, atq; expelli. Ceterum si penetrantiā vulnera in varijs lateribus capitis sint influcta (præsertim contusa) tunc quodlibet per se vulnus terebratione indiget: quippe cum putris humiditas in parte (verbi gratia) capitis dextera existens per vulnus læuæ partis expurgari nequeat.

Verum huius octaui documentis Guidonis explicationi finem imponentes: Dubium a quibusdam percontatum efflagitatumq; diluamus. An videlicet ex fera terebratione, non nisi iam prauis symptomatibus apparētibus, facta: chirurgi merito taxari possent: in quo quid sentiam edam: Primò ergo taxandum haud immeritò mihi videtur, si à principio fracturam quantumuis tenuem & capillarem, præsertim in summo capite, atramēto superinfuso, deinde racione non explorauerint. Solet enim per illam arctam rimulam humiditas retenta sensim ad interiora instillare, subsequitis inde prauis symptomatibus, quibus postea subuenire forsā non possemus, etiam si terebratio molliatur. Secundò si arctū vulnus in vertice capitis cum cranei rimula à principio vulnerationis versus alterum latus (vt emissarium humiditati detur) non dilatauerit. Tertio taxari (meo iudicio poterit) si diutius quam oporteat oleo, alijsq; medicamentis mollificantibus, ac pus mouentibus vtantur: præsertim in futura coronaria, vel sagittaria: putrefactionem namq; ad interiora per futuram ingerunt: putrefactis ibi ligamentulis, quibus periosstium cum dura cerebri membrana (à qua ortum habet) committitur. Quartò si a principio vulnerationis à valida cōtrahione, vel ingenti casu disruptionem internarum venularum sub craneo suspicemur, ex sanguinis exitu per os, nares, vel aures, indicio sumpto, tunc enim statim oportet. vti ossis perforatione,

quæ

quæ, si negligatur, periculū in ianua est.

Quintò si in principio, vel tractu temporis accidētia internum malum iudicātia apparuerūt, in cranei perforatiōe Chirurgus pigritauerint, tūc taxādus certè magna rōne est: in alijs verò indignè certè.

CAP. XVII.

De completa vulnerum capitis cum fractura cranei penetranti curatione.

Nimaduersis hactenus octo Guidonis documentis (quorū explicatio præcessit) in fractura cranei ad interiora pertingēti obseruandis: superest mō Curatoriā methodū ipsius prorsus edere. Præcedēti igitur venæ sectione vt plethora minuatur (si qua est) & fluxio, q̄ dolorē sequitur arceatur. Foueat igitur prius (vt iā antea dixi) totū caput oleo, & aqua mixtis, calidissq;: postea pertundatur: neglecto in hoc Guillemi atq; aliorū præcepto, nepe cauendum maxime esse ne aqua & oleū vulnus attingat: cōglutinationi namq; (vt dicūt) impedimēto essent: quod tāquā ridiculū omitimus. Vbi enim vulnus prima, quā dicūt curandi intētione (quæ aglutinatione immediata, vel ferè immediata molitur) curari potest ea sententia vera est, atq; ex Gal. 4. meth. cap. 1. hic verò nō facessit negotium: simili namq; vulnere tantū abest immediata aglutinatio, vt carnis nō solū sectione, sed etiā ossis perforatione egeat. Perperā igitur, ac turpiter Galenū intellexere. Vnde igitur digressi sumus, nostra reuertatur oratio. Quarta igitur die de cura regulari, seruata bona victus rōne, atq; euacuatione (quarū. c. 14. meminimus) vulneratus terebrandus inter duo solaria si

fieri possit curetur, sin minus, in loco ab ære prorsus tuto, causisq; fenestris nō solū hyeme, sed æstate etiā: huiusmodi enim vulnerata mēbra caliditate semper expostulant: ob idq; Galen. 8. de vsu part. cap. 2. cerebrum (inquit) etsi æstas fuerit facile infrigidatur. Cuius etiā sententiā Auic. 5. 4. c. de fractura cranei. imitat, vbi inquit. Et in huiusmodi quidē dispositiōe imo in omni dispositione oportet, vt vehemēter caueatur frigus, etiā in æstate, quā in eo est timor magnus. Quod ad eò receptum in praxi apud insignes chirurgos iam est, vt hyemis tempore linamenta, ac pannos, & omnia vulneri, atq; toti capiti admouenda, & etiā manus, & denique instrumenta calfacere cōsuetū sit. Quod Nico. Florē. ferm. 7. c. 54. de fractura cranei recte docet. Itaque sua vis lignorū pruna in vulnerati cubiculo habeatur, & tempore vulneris curandi apud ipsum vulnus. At verò si patientes diues sit, aliter habitationis aer alteretur, & calefiat, nepe vapore calidarū herbarū earum nimirū decocto feruenti hidrijs semiplenis in cubuli angulis locatis. Sed aduertito isthæc calfacientia, biliosis temperaturis, vel intensè febrientibus vel tpe calido, aut prorsus omittenda, vel admodū moderanda esse, ne maiori calfacitiōe tū etiā inter spirandū incendio succiat afficiatur. Soluta igitur prius aluo mane, vel cristere, vel sua sponte, obturatis auribus infirmi cotone, vt Paul. & Auic. locis citatis docuere, ne instrumentorū rugitu caput obtundatur, ipsumque vtrifque ministri manibus planis comprehensum deuinctisque, inter radendum os, ipsi vulnerati extremitatibus: vt sanguinis reuulsione fluxio humorū ad vulnus prohibeatur, decurrere: Capite etiā vulnerati & chirurgi, aque assistentiū linteo magno coopertis in nomine Iesu operatio sic molliatur. Si magna sit fractura, & ossa fracta vehementer commota chichliscis,

seu rasorijs, scalpris, vti licebit, verum si cum fractura, ossa circumambientia plurimum firma sint, foranda terebello sunt vt Galen. 6. metho. capitul. 6. docet. Cuius ratio (vt alijs etiam tetigi) esse potest: nam compressa ossa terebello, ipsis immitenti, atque comprimenti magis certè ad interiora super cerebri membranam, premerentur. Quo tutius, ac securius multò erit chicalicis, seu rasorijs scalpris, atque lenticulari (si opus sit operari: In eis nanque administrandis multò minor vis, nullasque compressus interuenit. Igitur vbi rasorijs opus est, atramento scriptorio superinfuso, tandiu radendum, vt Hippo. atque Paulus & Auicenna. atque alij locis citatis imperarunt, donec atramenti nigricies prorsus aboleatur: & iterum si opus sit infundatur. Sed oportet (vt loco citato Galenus docet) prius ampliori rasorio, deinde stricto, postea angustissimo vti, ne multa videlicet membranæ cerebri detectio aeri ambienti pateat. Verum, si liceat, (quod in praxi receptum iam habeo) paucis exponam, Nequis ita exiguam cranei quantitatem detegat, vt puris expulsionem non sufficiat, præsertim si os crassum sit: neque admodum magna ita vt aeris alteratione atque spirituum & caloris natiui exalatione corruptio ipsius duræ cerebri membranæ nascatur. Itaque mediocris detectio vtriusque extremorū expers molenda est: in quo certè maximam, ad Dei laudem, vtilitatem sæpe inueni. Quando igitur iam ratiōe ad duram cerebri membranam peruentum sit, tunc multò, cautius est agendum: nam detecta membrana, clausis ore & naribus vulnerati, eoq; tussiente, vt sanies (si qua intus latet) ad exteriora egredi possit, conandum est. Deinde lacte mulieris è mamma emulso filiam lactantis (quia temperatius est) membrana abluatur. Demum vel coto-

ne vel lenissima atque mollissima spongia (vt docet Hippocrates. libro de vulneribus capitis.) membrana abstergatur. At verò si ossis detectio conuenienti tempore molitur, tunc triplo olei rosacei omphacitidis, vnaque mellis rosati colati commixtis medendum vulnus est, idemque medicamentum inter ipsam cerebri membranam, & craneum in panno serico rubro specillo argenti mittatur. Postea immediate peticula mollissimæ spōgiz ei adhæreat: tum vt ab interna versus externam partem saniem attrahat: tum etiam vt ipsam attractam in se imbibat: totum verò deinde vulnus vsq; in triduum linamentis in medicamento digestiuo (quod vocant) illitis, non multum compressis (ne dolorem inferant) repleantur. Constat verò in humidis quidem temperaturis ex oui luteo & guttulis olei rosati omphacitidis simul agitatis: in siccis verò ex terbintina & ipso oui luteo, vt simul cū curatione partis natura quadamtenus simul adseruetur. Sed hoc vnum magnopere aduertito, magni sanè momenti vt si forsan medici desidia, vel quavis alia causa, craneum seriùs quam oporteat perforetur nil olei neq; medicamentum oleosum vllam super cerebri membranæ esse imponendū, ne putrefactione ipsi ingerant: sed simplex tantum mel rosatum excolatum. Apparente verò iam laudabilifanie, ab omni medicamento pus mouenti desistendum est: imo mūdātibus & aliquatenus exsicātibus: deinde sarcoticis vtendum. Quorum copiam secundum temperaturarum discrimen vsq; ad completam curam in antidotario impense inuenietis. Verum enim verò superest modo in alio fracturæ genere cuius antea meminimus, methodum ferreis instrumentis operandi, docere. Quæ quidem non rasorijs scalpris, sed abaptistis modiolis, seu trepanis molitur: quando

do

do videlicet in penetranti cranei rima circūabiētia ossa plurimū firma manēt, vt ex Gal. cētura iā probauimus. Tunc igitur eadē dicta circūspectione, clausis etiam auri bus vulnerati manu sinistra medici manu briolo trepani apphēso, nēpe instrumenti maris, ad primā cranei laminā pforādā, vt in. 6. documēto docuim⁹: manu verò dextra versus partē exteriorē circūuoluat do nec ad finē primæ ossis laminę peruētū sit postea ablato mare instrumento, intromissoq; sine cuspidē formina, eadē circūuolutione secūda ossis tabella vsq; ad durā cerebri meningis detectionē sensim pforet. Sed interea tps lac muliebre infūdito ne ingēti circūuolutiōe instrumentū calefiat, ac pariter ossa circūambiētia: licet Hipp. ad hāc phibedā calfactionē terebellā ingelida infundi inter operādū iubeat. Prodest rursus id facere vt facilius os terebello orbiculatim secet: qđ artifices in subcauādis lapidib⁹ aqua supinfusa facere cōsueuere. Verū cū iā penetrationi parū desit, oportet tūc accuratissimè, lēti⁹, ac miti⁹ ipsum instrumentū circūducere, ne cerebrimēbrana violei, ac sedulo speculari & instrumenti viā medicū circūspicere, an opatio iā finiat, aut parū perforationi desit: & tūc vulfellis, vel eleuatorio instrumento, vel alio, rostrū ciconię, nūcupato, ossis peticulam hinc inde sensim mouere, atq; extrahere. Indiciū verò à terebratione dēstēdi (vt lōga experiētia iā nos docuit) est, qñ in circūductu pigrius multò instrumentū mouet. Cui⁹ cā meo imbecillo iudicio esse pōt, quæ iuxta Philosophi doctrinā, Omnis motus alicui fixo innitit. Cū aut orbicularis ossis peticula iā nō fixa, sed mobilis sit tūc tps terebra cū circūagiū multò lent⁹ ac pigri⁹ mouet: ac rursus icore ossis ramētis commixto, veluti cōglutinatoriū quoddam limū cōflāt, terebrę motū pigrū reddēs: tūc tūc à terebratione statim desistēdū: Conā dumq; est aliquo dictorū instrumentorū of-

sis peticulā iā labescētē (vt diximus) prorsus separare. Verum necessitate nō vrgētē: vbi parū abest, vt os iā prorsus pforet, & hīc indē nimis moueat, vsq; in sequētē diē finire Hipp. lib. de vuln. capit. docet: vt os penē sua spē discēdat ac cerebri mēbrana aliquaten⁹ ex terebratione defatigata, breuiori tpe nuda maneat: atq; etiā ne in vltimo terebrationis forsan violei, haud mediocri cura medici adhibita, vt instrumentū ppēdiculariter directē, æqualiterq; sup rimā orbiculatim pforādā affigat. Circūducaturq; sec⁹ em orbicularis ossis pars extrahēda certē inæqualis incōmodē satis extraherē. Nā mēbrana dura ipsius cerebri partim nuda, partimq; cooperta maneret. Sed mōneo vt hmōi instrumentis ille chirurgus dūtaxat vtaē, q lōgo tpe cū docto atq; exercitatissimo pceptore versat⁹ fuerit: sec⁹ em artificis & nō instrumenti cā nō rarò à suo optato fine frustraret. Vñ sanè rectē satis Damascen⁹ suis Aphorismis inq; operari scđm libros absq; perfecta rōne atq; solerti ingenio molestū est. Verū si forsan sanguinis pfluuiū effatu dignum ab interna parte subsequat, tūc vulneratus ipse, si eius facultas pmiserit, gallinarū cerebellis nutriet, & balaustriarū aqua sit potus: sin minus, edorū capitibus siue extremitatibus nō excoriatis, sed depilatis fatifq; coctis in vulnere verò puluis sanguinis draconis ex gutta cōmixtus humiditati sub telicula quadā in corrice oui cōtēta admoueāt. Restrictōq; iā sanguine, sedulo inspiciedū erit, an mēbrana cerebri situm suū naturalē, ac pariter motū adseruet, an nō: illud enim bonū, hoc verò minimè: licet ad Dei laudē nō nullos vitæ resutatos curauim⁹ (præsertim senes) qbus mēbranz ipsæ cerebri satis submissæ fuerant: atque naturalis motus per quindecim dies expertes, nēpe eorū substantifica humiditate diminuta: atq; eadē rōne eorū caluariz ossibus tenuioribus multò quā in iuuenibus

E 4 apparen-

apparentibus. Peracta igitur ossis dete-
ctione vulnus ocissime curetur: postea pā-
ni in lacte mulieris filiam lactantis infusi
(quia temperatius est) oculis vulnerati su-
perponantur neglecta in hoc Aetij alio-
qui doctissimi lib. 2. sermone. 3. opinione
asserentis, lac muliebre oculis infusum,
quenuis dolorem, vt anodinum leuare, ca-
runculam, tamen in ipsis procreare, illud
enim de oculis ophthalmia laborantibus,
quibus lac diu infunditur intelligatur. Hic
verò pauco tempore atq; inter initia ipso
vtimur: vt oculorum dolorem, tum à vul-
nere, tum etiam à terebratiōe inductum
propter membranarum ipsorum consen-
sum & compathiam cum eisque cerebri;
atq; cranei sunt lac leuare possit: per aures
verò iuxta Pauli & Auicennæ sententiam
oleū aliquod veluti rosatum, vel amigda-
lium infundatur: vt dolorem leuent. Ac
inflammationem arceant. Præstat etiam
vulneratum facculum cum rosis, sanda-
lis, nenufari, atq; caphura, aqua rosacea su-
perinfusa olfacere cuius iuuamentum sen-
tentia Galeni. 14. metho. cap. 20. atq; Abē
zoaris lib. sui Taisir colligi potest. Cruriū
quoque post curationem ante prandium
atq; cenam fricatio moliatur: vulneratus
à luce caueat, à locutione absteineat, &
postquam quieuerit chephalica vena ex
brachio vulnere correspondenti secetur:
vt facta reuulsione dolor, fluxio, & inflā-
matio (quæ terebrationem sæpe consequi
solent) arceantur. Rursus in collo, atq; cer-
uice, & alis, & inguinibus, vnguento con-
tra conuulsionem actu calido linitio fiat:
cuius compositionem in Antidotario in-
uenies: ventriculus etiam, qui in fractura
cranei per compathiam, & colligantiam
cum cerebro, mediante neruo, quodam
magno male affici solet, vnguento ad hoc
in Antidotario ad eius cōfortationem pa-
rato vt liniatur oportet. Deinceps verò cu-
ratio medicamentis in Antidotario para-

tis vsque ad vltimā vulneris curationem
molienda est. Cæterum quia interdum du-
ra cerebri membrana dictis medicamen-
tis mundificari non potest (nigricie enim
maxima interdum afficitur) & tunc nisi
melle mundificetur lethale signum esse
Auicenna, & Guido locis citatis indicauē-
re. Quod durissimū, videtur cum ipsa cere-
bri membrana male affecta fortiora medi-
camenta tolerare possit: Itaq; medicamē-
ta ad eius absterfionem parata, tum peri-
culo, tum etiam authorum sententia re-
perta in præsentia afferamus: inter quæ vt
guentum Apostolorum (quod vocant)
deinde Aegyptiacū primas tenent: quan-
uis apud vulgus Chirurgorum malè au-
diant. Sed quæ sunt obsecro fortiora sim-
plicia medicamenta in ijs ingredientia?
nonne præter mel, flos æris, alumen & ace-
tum? Sed horum sigillatim incolumitatē
ostendemus. Et primò acetum, quod his vul-
neribus capitis dura mēbrana cerebri etiā
detecta Cornel. Cels. lib. 8. c. 4. tum etiam
Hipp. lib. de vuln. cap. eo etiā acerrimo v-
tūtur. In quibus locis statim cerebri mem-
brana mūda ossis perforatiōe detecta ace-
tū acerrimū superinfundere iubēt. Quod
durius est, quā ipsa mēbrana cerebri iā ni-
gricie, atq; corrosione tērata. Eruginis ve-
rò siue floris æris, atq; aluminis in ipso vn-
guento ægyptiaco ingredientū securitas
in simili casu cōstat ex Galeni sentētia, tū
4. metho. tum etiā. 5. de cōpositione medi-
camētōrū localiū, vbi agit d̄ quodā vnguē-
to Isis chephalici vel vnguento sacro ca-
pitali, ppter eius maximā efficaciam aduer-
sus ossis caluarie præcisionē: sic enim ab
Isi Aegyptiorū dea, & chephalos græcè
quæ est caput, vñ vnguentū chephalici in
quo quidē medicamēto duræ cerebri mē-
branæ detecte superimponēdo: tū ærugo
æris, tū etiā alumen ipm ingrediunt. Quæ
etiā medicamentū à Gal. in fine. 6. metho.
duræ cerebri membranæ detectæ mirum

in

in modum laudat. Non est igitur cur mi-
reris, imo eo, atque melle, & aceto, siue
oximellitæ mēbranæ superinfusis plures
sauciatos capite per manū Eudemi con-
ciuis eius senis euasisse fateat. Quam alio-
qui, nēpelenientibus medicamentis cura-
tos. Vnde nō absre Guiliel. à Saliceto in
sua chirurgia agēs de fractura cranei pe-
netrati. Et scies (inquit) quod eadē est pro-
portio vnguēti Apostolorū ad nigritiem,
vel ad auctam carunculā duræ matris mū-
dificandam, sicut proportio mellis rosati
ad piam matrē mūdificandā. Membrana
igitur iā pura ac munda, sarcoticis demū
tergorizantibus medicamētis in antidota-
rio describendis curet. Sed cōmodè satis
(vt opinor) hæc aduertere licebit. In vul-
neribus capitis penetratibus, auribus, vel
naribus correspondentibus, nōnunq̄ per
ea loca naturā saniam expellere, sauciatos
inde liberatos, vt interdum periculo eue-
nire vidi, idemq; ex Auic. snia. 3. 4. tract. 1.
ca. 20. de exituris calidis, colligitur. Quā-
do igitur vulnus naribus correspondeat,
tunc lauacro per nares siphone subtili inij-
ciendū est. Si verò auribus, ampliā dæ spe-
culo auris aliquatenus sunt, & siphone ar-
genti exiguo sanies sugat, vt interdum fe-
ci. Lauacrum igitur in principio per na-
res immittendum cum aqua ordeī, & mel-
le rosato, vel aqua lactis cum ipso melle,
demum cum vino veteri albo decoctiōis
rosarum, & granorum mirthi & baccarū
lauri cum myrrha, & similibus conficiat.
Sed rursus aduertito in vulneribus capitis
penetratibus cū magnavtriusq; ossis tabel-
læ deperditione nuda cerebri membrana,
oportere frustulum cucurbitulæ siue cre-
bris foraminibus perforatum optimèque
munitum superimponi, vt Guido capi. de
fractura cranei inter nouē documenta, &
itidem Leonardus à Bertapalea, atq; alij
docēt (haud immeritò profectò) quatuor
em̄ non leuis momenti iuuamenta inde

assurgunt. Primum quidē he cerebri mē-
brana detectatū linteis, tū fasciarū deliga-
tiōe cōprimat: imo sit eis fulcimentū q̄-
pe cum mēbranarū cerebri cōartatiō vna
atq; potissima ex causis ipsarū inflāmati-
onis sit. Scdm̄ vt ipsa cerebri dura meninge
ab externo aere ambiēte p̄tegat. Tertiū,
vt mēbranarū ipsi⁹ cerebri motu p̄ crebra
foramina sanies foras pellat, ob idq; tenuis-
simā admodūq; mollissimā spōgiā imme-
diatē superimponi oportet: tū vt sanie at-
trahat, tū in se emūgat atq; retineat. Quar-
tū verò iuuamētū (licet ridiculū) Leonar-
tū à Bertapalea assert, nēpe, vt solidū vul-
gus admiret: cū em̄ nō semper, sed semel,
aut bis vulgariū aliquis curatiōi forsan ad-
fuerit, alijs verò sequētib⁹ minimè: postea
euadente vulnerato, tū vicatim ac ianua-
tim testant cucurbitæ frustū intra vulnus
aglutinatū fuisse: ridiculū sanè, atque ca-
chino dignissimū. Nam si natura ipsa (vt
experiētia docet) ossicula capitis sibi fami-
liarissima cōmota, vel tū aere alterata cō-
glutinare nō valet, ergo multo minus cu-
curbitā, rem p̄suis sibi extraneā: & certo
scias hoc ministeriū vsus cucurbitæ in simi-
li cranei abolitiōe siue substatiæ deperdi-
tione esse optimū, atque subtili indagatio-
ne inuentū. Vñ Damasc. rectè in suis apho-
rismis inqt, ingeniū naturale medici adiu-
uat artē, & naturā regentē, licet sit cū par-
uo artis instrumēto, cōtrariū verò è cōtra-
rio. In quo quidē Cornel. Cels. libr. 3. c. 1.
atq; Hipp. lib. de lege imitat, vbi inqt, Na-
tura repugnante nil medicine p̄ficat: quo
loco nō corpis n̄i naturā regitiuā (vt quā-
dam falso opinant) intelligit, sed naturā optimi
ingenij medici: sine hac em̄ nil in tali me-
dico sciētia medicine p̄ficat, imò irrita &
cassa oīa in ipso fiūt. Verū si in hac cranei
abolitione in alijs fracturis aliquot ossiū
schirolox explanādæ superint, tūc facoto,
vel cholophifos. i. lenticulari instrumen-
to id fiat: cuius vsus apud Gale. 6. metho.

E 5 cap. 6.

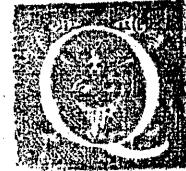
ca. 6. magni habet: qui sic inquit: Vbi lata parte lenticulae sup membrana statueris, feris malleolo, ac sic caluaria diuides. Eueniet emita agentibus, quae requirunt oia: nam membrana, ne si dormitans quidem, quis agat, lata tantum lenticulae parte occurrens vulnerari potest: qui sicubi adhæreat caluariae, huius quoque adhærentiam innoxie dirimit ipsa lenticulae rotunditas. Post hæc verò, inquit. Subsequitur verò preuntes ea à tergo ipse scalper caluariae secans. i. scalpri instrumenti, quod os caluariae secat subsequitur atergo instrumenti, ea. f. lenticulae preuenti. Ad re igitur redeamus, pura iam, atque prorsus munda vlceris carne, atque sarcoticis in antidotario notatim describendis iam adacta, cucurbitam tunc sensim minuemus donec à vulnere prorsus ea abijciamus. Quo tempore crassioris victu licet, non solum bono, sed etiam tenaci, & quantitate mediocri: ut eo crassior sanguis carnis generanda materies, & callus nascantur, ut meth. c. 1. ac multis in locis alijs Gal. docet. Vn in capitis percussioibus, ac pariter alijs oib' cõe preceptum aduertito, nepe non eadem vitæ ratione esse vitæ dū: qua in alijs acutis morbis ad vnā criticā expulsiōe materiā seruatiōe vitæ: in his em versus statū tenuissimā inediā iniungimus: ut natura ipsa in cibi cōcoctiōe, tunc minus impedita in pugna future crisis expeditius, ac melius, & morbum superare, & vincere valeat. E diuerso verò in vulneratis. Principio namque tenui victu, ppinam, ut inde sanguis ad vuln' effluens bono quantitate temperat' euadat, Cohibito inde dolore, fluxiōe: quibus inter initia æger molestari solet: cæterū (his iam prohibitis, vel prorsus discedentibus) tunc optimo cōglutinoso que, atque tenaci alimento ad calli generationē est opus: eo præsertim, quod ex aialiu extremis cōficiunt. Vn Auic. 4. r. c. d. solutiōe cōtinuitatis medicat' equatiōe, & quiete & ligatura cōuenienti, & cibo conglutinatio, in quo habet fiducia, quod ex eo nutrimus

tū gñrat cartilaginosū: quod labia fracturæ claudat, & in vnū conducatur: sicut cibus extremitatū aialium. Dūmodo, iutellige, quod vētriculus cōcoqre ipm & cōficere queat. Sed iam demū his duob' dicēdis documētis satis in p' sagādo vtilib' huic cap. finē imponam. Primū sit circa tumore, quod oculis in capite vulneratorū euenire solet: hic em aut inter initia, ac parti cū oculis directionem habēti, accidit, postea ipsis detumescētib' & hic tumor læthale signū nō est, præsertim ipso tumore oculis nō redeūte: verū si post septimū diē tumor semel ablatus iterū redeat, vel denuò contingat cū alijs præsertim malis indicijs lethale esse signū. Sed reliquū est admonere, ne offa vel cōmota prorsus, vel aere ambiēte, & medicamētis alterata violēter extrahatur: sed dimitte da esse donec sua sponte discedat, vel paucio iuamine separari possent, ut Hippo. lib. de vulnere capitis docet: atque itidē Cornel. Celsus ac perinde Auic. 5. 4. c. 13. vbi inquit, & quod est melius, est ut nō festine in extractiōe eorū, imò dimittan' naturæ, & illud cū attractiōe pauca eorū quæ extrahunt in spatio nō festino, & nō moueant cū medicinis nec opatiōe man': nā quod extractū est violēter nō euacuat, quin faciat accidere vlcera fistulosa extra: idēq; Leonardus de Bertapalea in arte chirurga nō posthabendus cap. de fractura cranei docet. Cuius cām Petrus de Argelata tracta. r. c. de vulnere. coxarum. His verbis affert. Scies (inquit) quod frustra ossium que extrahuntur à vulneribus quanto tardius, tanto leuius extrahuntur. Vnde quāto maiorem moram in loco facient, tātō magis illa à carne separatur: quare facilius extrahuntur & hoc (inquit) sæpe sum expertus. Sed oportet futuram ossium à natura expulsiōem prædicere, ne medicus apud vulgus male audiat: cogitat namque vel inciticia, vel scelere chirurgi ea ossiū frustra in vulnere fuisse derelicta, ut olim mihi contigit.

contigit. Sed certè vidi in quodam œconomio Marchionis à Cenete post decimum tertium annum os à natura expelli à vulnere quod diu in crure receperat, de quo in dies magis miror.

CAP. XVIII.

De discrimine à vulnere inflato à telo contunden-
ti sumendo.

VI A in principio huius libri vulnera capitis trifariam distingui diximus, nempe, aut ratione loci, aut ratione modi, aut ratione te-
li. Duobus igitur prioribus iam præostensis de ultimo vulnere nuuc agendum est, quod à telo cōtusiuo discrimen accipit. Hæc igitur contusiuua percussio, vel cum vulnere est, vel sine ipso, si cum vulnere, nullum in curatione contusi vulneris ab alijs est discrimen, nisi in aliquatula mollificatione vel digestionem, ut cōtusiuo, que immediatā aglutinationem prohibet, separetur: quod Hippocr. tum lib. de vulnere capitis, tum etiam de vlceribus, & Galen. 4. Metho. cap. 5. sic docet, Necessum est carnes contusas & incisas in pus verti, idēq; Auic. 4. 4. cap. vniuersali de curatione vlcerū testatur, omnia (inquiēs) vlcera indigent exsiccatione præterfacta ex attritione lacertorū, & ipsorum contusione. Sed non intelligas, obsecro, omne quod contusum est necessum esse in pus verti, passim namque experimento videmus, maximas fugillationes, & contusiones citra vulnus per insensilem distillatum discuti: sed eam duntaxat contusionem quæ cū exteriori vulnere est, in qua natius calor, atque spiritus ad exteriora exhalant, atque extraneus aer ambiens ad interiora penetret. Quo fit, ut natura, vel imbecilla, vel impedita nequeat, nisi

remota prius contusione, vulnus aglutinare. In contusione verò cum vulnere exteriori contraria in omnibus ratione sanguis intus concreuit sepius à natura discutitur. Deducit apertè hoc, vltra experientiam, atque eam quam adduximus, rationem, ex ipsa Hippocratis, & Galeni serie quæ loco citato sic sonat, Necessum est carnes contusas atque incisas in pus verti. Itaque tam huiusmodi capitis vulnera, quàm alibi semper composita nuncupantur ex eo quod præter solutā contusionem aliud accidens, putà contusio immediatam aglutinationem per primā intentionem prohibens, associatur. Ad huiusmodi igitur vulneris curationem prius ad digerendam contusionem properandum est deinde ad mundificandam atque carnem alendā: sed in capitis vulneribus ne periosium putrescat breuiori multò tempore, quam in alijs vulneribus mollificantia quæ contusa vulneri adaptari solent sunt ad mouenda.

CAP. XIX.

De magno tumore cōtusiuo in capite tam absque cranei rima quàm cum ipsa euenienti.

SEPIUS à contudenti telo velut lapide, ligno, ferro, & casu, vel morfu, & similibus, ingens contusio capiti euenire solet nulla extrinsecus apparente ruptione: sed hæc interdū absque cranei fractura, interdum verò cū ipsa. Namque Auic. 5. 4. cap. de fractura cranei asseuerate multoties accidit ut scindat craneū, & nō cutis, idēq; experientia ipsa docet: cum enim forte agens passum debile ppter vtriusq; disproportionē prorsus negligat, atque in passum magis resistentes fortius agat, ut Philof. 3. Metho. satis probat. Itaque in valida capitis per-

percussione à forti, & contundenti telo caluariæ os magis resistens citra cutisruptione, sepe frangit. De primo igitur eue tu nempe ingētis cōtusionis absq; fractura cranei casum penè miraculosum narabo. Deinde verò fracturā cranei, intus latentē, quibus indicijs dinoscam? Quæ etiā methodo curandum sit in hoc eodē capite docebim⁹. Quidā igitur puer quatuordecim annorū fortè ab excelsa turri super locū lapidosum admodū cecidit. Totum illico caput oculi, ac nasus, ac vultus, ac penè omne corpus intumescere, capite nullibi exterius obrupto: & puer denique motus & sensus expers velut mortuus in humo iacebat. Quā primū igitur extracta per venę sectionē sanguinis quātitate, ac rursus cū æstas esset sindone gelida madefacta totū inuoluim⁹: quod ex Hippocratis snia. 5. Aphor. 2. 1. colligi potest, vbi inquit iuvene bene carnosio æstate media frigide aquæ multa p̄fusio calore reuocat, calor autē exoluit scilicet per antiparistefim calore nativo fortiore euadente, atque Gal. lib. 1. de medicamentis simplicibus cap. 4. eiusdē quoque sniæ Alciabas reperitur, atque Guido lib. 6. c. 5. de casu & offensione. Vnde siue hac siue alia rōne suffulti, non solū vulgus sed etiā medicorū plurimi ad haultū gelidæ in casu, & offensione bibendū p̄perāt: & certè multis iuuamento fuit incrassato forsā inde sanguine ad affectamq; partē fluere inepto. Virtutibus etiā naturalibus gelida confortatis, vt. 2. canonis cap. de aqua Auic. innuit. Quidā verò è diuerso hyemaii tpe syndone meracissimo vino calido infusa patientem inuoluunt: deinde potionem Mesues contra casum cap. de rhabarbaro ipsum puerū deglutire fecimus. Quippeque ad interna membra roborāda magnā opem affert: in cuius dosi non granarhabarbari, vt perperā ibi inscribitur, sed dragmā intelligas. De

inde pertuso capite ouorū candidū rosato oleo omphacitidis, atq; myrtino cū puluere etiā rosarū, & myrtillorū cōmixtum, agitātūq; toti capiti stupis adaptauimus pannis, atque deligatū super admotis: quo singulis diebus ad quintū vsq; vsi fuimus aliquātula aleuiatiōe puero inde sequuta: licet Gal. placitis. 5. de cōpositione medicamentorū scdm locos, Myrtus (saltem inter initia) sugillationū, & cōtusionū nō arrideat p̄pter vehementē eius (vt inquit) astrictiōnē. Sed eius iuuamentū in hoc iā satis experti sumus: neq; Gal. ipse (vt eius seriem rectè inspicienti patebit) myrtum absolutè insugillationibus, & contusionibus vetat, præsertim si color sugillationis sit liuidus: interimq; cucurbitulas cum scarificatiōe tibijs, natis, atq; scapulis admouimus. Post quintum vero diem oleo rosato myrtino & camomillino mixtis caput totum fouimus superparso puluere rosarū myrti, atq; baccarū lauri, & floris camomelli æqs portioib⁹ mixtis atq; desuper pannū cū eisdē oleis actu calidis madefactū: deinde stupas, pānos, atq; deligatiōnē applicauim⁹. Sed interea t̄pis tenui victu, nempe iure pullorū puer nutrebat, vt natura nō impedita in cibi crassioris coctiōe meli⁹ cōtra morbū operaret. Sexta vero die medullæ casisæ fistulæ, & olei amigdarū dulciū ana vnci. j. cum iure gallinaceo infuso egroto propinauimus, vt Auic. 4. 4. trac. 2. c. 5. de casu & cōtusione docet. Reliqua verò quæ ad integrā victus rōnē, reuulsionē, & corpis euacuationē pertinet ex capitibus superioribus colligatur, tracta verò septima die diminutoq; iā aliquatenus tumore toti capiti decoctum hoc actu calidū stupis, atq; pannis cū solita deligatiōe admouimus. Quod recipit florum Camæmelli & melliloti, & roris marini, baccarū lauri, sthecadis granorum myrti, cuminaū singulorū. P. semisē omnibus

omnibus conquassatis, & secundum artem in tribus libris vini nigri, vsq; ad medietatis consumptionem incoctis, & excolatis fiat decoctum in quo vnci. iij. mellis communis diluantur, tractu verò temporis per aliquot dies emplastro, hic describendo maximum iuuamentum fuit assequutū: cuius hæc fuit permixtio. R. vini rubri lib. ij. olei camomelli, & mastichini ana vnci. j. & dimidia, mellis communis vnci. iij. pulueris maioranæ, anisi, florum camomelli, calamenti, melliloti, farinæ fabarum, panis à quo furfur non omnino separetur ana vnci. iij. ad modum cataplasmatismis conficito, & in separatione ab igne addatur luteorum ouorum numero. ij. croci in pollinem redacti. scrup. j. verum licet diminuto tumore adhuc tamen puer semper delirabat, atque inter curandum lucernæ flammā manibus accipere conabatur. Transactis igitur iam quindecim diebus, sequenti emplastro totus integer tumor per insensilem diffatū exalauit: quod Recipit vini austeri nigri lib. iij. citoniorū immaturorū minutissimè sciforum immaturorū nume. iij. coquant optimè, deinde addatur mellis communis vnci. iij. pulueris baccarum lauri, vtriusque anisi, fursuris torrefacti, & tritirati olibani mastichis singulorum vnci. iij. arte ad ignem emplastrum conficiatur, thure videlicet, & mastiche extra ignem admixtis. Fieri etiam potest sola citoniorum in vino decoctione, & expressione, alijsque simplicibus commixtis, atque incoctis: hac denique medendi ratione puer ille nutu Dei præter omnium, atque meam spem à morte euasit, nulla in capite facta apertione: mansit tamen circiter medietatē anni immemor, ac veluti mente perturbatus propter cerebri ventriculorū, atq; eorum virtutum maximam cōmotionē. Cæterum si vnq; contigerit hmoi con-

tusione non posse per halitum digeri, ea suppurata conuenienter referetur: hinc verò vlcus (vt iam supra latissimè ostendimus) curetur. ¶ Hactenus de magna capitis contusione siue cranei fractura, & pariter absque vulnere cutis latissimè descriuimus: nunc verò de ea in qua os caluariæ (vt iam antea diximus) absque villo exteriori vulnere frangitur cuius Auic. citato iam loco meminit agendū est. Cuius fracturæ hæc sunt notæ, oculorū caligatio, vertigo, vomitio, casus, syncopis, quibus apparētibus verissimile est os esse diruptum, vt Cornel. Celsus lib. 8. cap. 4. docet sed vltra hæc pretiū operæ est atq; expertum ad hanc latentē fracturā explorandā sequens emplastrū actu calidū raso capiti superimponi, quod recipit thuris, caræ, labdani expurgati, ana vnci. & semi. confice secundum artē emplastrū, & per diem integrā cum decenti deligatiōe dimittatur. Semoto verò emplastro si fractū os sit, pars ipsius emplastri, quæ fracturæ correspōdet, siccior quā in alijs appareat ac perinde pars ipsius cutis exiccata, ac tenuior euadit. Tunc ergo nulla interposita mora ad apertionē & cranei detectionē properandū est, donec quicquid læsum in ipso est in conspectu pateat: deinde vt capite de penetranti cranei fractura dictum est, curetur: quæ quidem fracturæ cranei species nobis conuentibus hæc cuidam puerulo euenit, nullibi cute vulnerata, quem deliria, vomitiones, febres infestabant, eique explorandi gratia apertiūculam feci, atque ex templo non solum latentem ossis fracturam, sed etiam ipsius super cerebri membrana cōmpressionem inueni: & tunc ampliorem faciens sectionem fracturæ finē non inueni, longius enim discurrerat, nempe ad sagittalem vsque suturam, & propter subiecti puerilis imbecillitatem operisq; apertionis sæuitiem,

nō ausus fui vulnus amplius dilatare: sed curatione posita capit. de fractura cranei penetranti ad Dei laudem sanitati fuit restitutus. Alios etiam casus huic similes enarrare possem, nisi proluxa oratione legentium aures offenderem.

CAP. XX.

Disruptionis venularum sub craneo à forti ictu vel casu, in qua craneo ipso integro symptomata assurgunt quæ penetrantem fracturam comitari solent.

PAUCI quidem authorum reperiuntur, qui huius ingentis mali meminerint, inter quos antiquissimum Cornelium Celsum libr. 8. cap. 4. atque ex neothericis Dylum Florentinum ipsum sequentem potissimum inuenio. Sed eos certe mirari satis nequeo, quippe cum atrocem hunc casum tantum cum afferat de eius remedio nullam penè verbum fecerint: Deterrimum quidem præfagium qui citato loco sic inquit. Rarò sed aliquando tamen inuenitur vt os totum integrum maneat: intus verò ex ictu valido aliqua vena in cerebri membrana rupta aliquid sanguinis mittat, isque ibi concretus magnos dolores moueat, oculos quibus obcecet. Sed obcæcari oculos, nō intelligas est os inflari, nec visu priuari, vt medicus quidam assererat, sed in mortis caligine vulneratum incurrere. Nōnulli enim ex simili percussione citra oculorum cecitatem, vt experientia vidi, mortui sunt, præsertim oculis vulnere non correspondente, in historia etiam Beate Lucie legimus, eius matrem, mortem oculorum nuncu-

passe: huic etiam meæ apertissime sententiæ antiquior alia Cornelij series subscripta, quæ loco illius dictionis, Oculos quibus obcæcet, habet, à quibus nemo liberatur. Denique quia veluti desperata salute nullum penè effatu dignum consiliū authores tanto malo attulerint, itaque longa mea experientia ductus nonnulla forsàn vtilia tã circa indicia, quibus hæc pessima affectio à principio dignoscatur, quæ circa eius curandirationem afferam. Primò igitur hæc erunt huius mali notæ, nempe si vulneratus deficit, cecidit, euomit, oculi caligauerint, atque vertiginem & soporem æger patiat, excitationisque deliret, si aliquid etiam sanguinis per aures, nares vel os emiserit tunc credibile est internam aliquam cerebri membrana venulam intus esse disruptam maxime accuratissime cranei fractura post apertionem carnis amplam perscrutata, ac nullibi inuenta, vt experimento vidi cuidam iuueni prædictis symptomatis laboranti euenire. Cum igitur hoc contigerit, cōsultis prius antiquis medicis (quod chirurgos facere non pudeat) facto mortis præfagio, craneum integrum terebrandum est facta prius venæ sectione, atque cruentis grumi super duram cerebri membranam inuētis, atque optimè absterfis prædicta curatione. capite de fractura cranei penetranti curet, hoc vno addito vt siphone, vel si ringa subtili argenti sanguis à dextra sugatur, extrahaturque, atque aliquo lauacro mundificante & confortante eodē instrumento iniecto locus mundificetur, & roboretur, quod in antidotario nominatim dicam. Super duram verò cerebri membranam commixtio quædam mellis rosati & aquæ vitæ æquali portione infundatur, atque in peticula panni serici rubri argenti specillo etiam adaptetur: desuper vero vnguentum gummi henemi, vel resinæ attractiuum, vel confortantia emplastra

plastra in antidotario describenda admoventur. Sed hoc intelligas, si propter incitiã chirurgi, vel aliam causam trepanatio seruis quam oportuerat moliatur, facta trepanatio ne non admouendum esse miscellam illam qua in alijs casibus vitur: nempe olei rosati omphacitidis tribus partibus cum vna mellis rosati, sed admouendum esse duntaxat mel rosatum simplex. Hoc vnum tandem scito, interdum venulas tenuis meningis siue piæ matris etiam disrumpi, quod si contigerit, tunc trepanatio, siue citius, siue serius fiat nullum facessit negotium, sed cassa ac prorsus nulla esset: quoniã cruenta humiditas è vasculis suis iam egressa intra cerebri substantiam facile illabitur, atque eam corrumpit.

CAP. XXI.

Cuiusdã speciei fracturæ caluariæ à contundenti telo euenientis, in qua interdum vtraque ossis tabella ad intra comprimitur: interdum verò interior duntaxat altera nempe superiori suum locum adseruante.

Ontingit interdum, vt in vulnerum capitis diuisione, ostensum, atque periculo à me compertum est: ex contundenti telo, vel ingenti casu, modo vtranque ossis laminam frangi, ad interioraque comprimi: modo verò tantum secundam internam, priori non compressa, vt in vrbium mœnibus tormentis concussis nonnūquam euenire solet. Cuius fracturæ speciei Galenus sexto. Method. capi. sexto. & Paul.

libr. sexto. capit. 90. at Bertapalea. 6. libr. suæ Chirurgiæ sunt memores: quæ quidem fractura ob id, quia camera modo exaltata relinquitur, ab ipsis Camarosis, vel Camaromata nuncupantur, in qua internæ tabellæ, & os cerebri membrana intus innititur prima non compressa: sed huiusmodi certè fractura admodum difficilis cognita est. Verum præter communia aliarum fracturarum indicia, hæc adfunt nempe spiritus angustia, atque frequentia, febris ac symptoma morbo commitali similis propter membranarum cerebri compressionem. His igitur internam noxam ominantibus ad detectionem, atque internum malum præscrutandum prope accingendum est, tum vt cerebri meningis ossis eleuatione degraentur, tum etiam ne cruenta humiditas intus concreta, ac deinde membrana ipsa putrescant: statim igitur prædictione facta, osse satis detecto emissaria sufficiens moliatur: atque respiraculum aptiori aliquo ex nostris, supra commemoratis instrumentis, deinde per cranei, quod fecisti orificium, in prima tabella specillo immisso, interna ossis peticula compressa tactu solida reperietur: tunc eleuatorio ferrameto indolorosius quod fieri possit vel extrahatur, vel in suam sedem sensim reducatur, cura adhibita, vt cranei orificium vtranque ossis tabellam comprehendat. Deinde pro huius vulneris completa curatione ad capitulum de fractura cranei penetranti, nec non ad antidotarium recurrendum est. Nec silentio prætermittam per quod rarissimum casum. Vidi certè puerum, quatuor suæ ætatis annos agentem cum maxima cranei fractura multis in locis compressa læthalibus symptomatis iam laborantem, cui ossa tenuissima ad intra compressa eleuatorio instrumento sensim in suam sedem eleuauit, paruo in decliuiori parte ossis relicto foramine: reliqua

reliqua verò ossa propter pueri imbecillitatem eleuare minimè ausus fui: & ecce præter spem reliqua ossa, quæ inæqualia reliqueram ocissimè callò conglutinata inueni, puero ad Dei laudè euaso.

CAP. XXII.

Cuiusdam percussione caluarie os citra fracturam comprimētis, vt infantium, ac puerorum, vt plurimum, capitibus interdum cum vulnere interdum sine ipso euenire solet.

QUIA vt experientia sæpè docet, atque Paul. libr. sexto. ca. 90. & Haliabbas 9. practicæ atquæ alij auctores huius speciei cranei fracturæ, vel potiùs flexus sunt memores. Itaque de ipsa quam nonnunquã vidi & Dei auxilio curauit caput edere decreui, quæ quidem à Paulo loco citato thlasis dicitur: Quod contusio, vel cõpressio ossis Græcè sonat. Hæc igitur ossis ad interiora citra fracturam impulsio à contudenti semper telo infantibus, ac pueris vt plurimum: interdum verò mulieribus ob similitudinem corporum humidam habitudinem, vel ob ossis molitiem euenire solet: quia in ipsis ossa humidiora cum sint potiùs flecti, quàm frangi sunt apta, vt in plumbeis vasculis atque virentibus cucurbitis lapide, seu baculo percussis contingit. Flectuntur enim & non franguntur, cuius oppositum in ossibus siccis euenit, & certè non solum capitibus ossibus, hanc flexionem citra fracturam euenire vidi, sed etiam in puerorum brachijs, inter quos vidi filium domini

mei Ducis Infantatus Inachi à Mendoga, cui in brachio eadem ossis flexio accidit. Eademque ossis cranei flexio, & signa à Nicol. Floren. serm. 7. c. 54. de fractura cranei, in hunc modum adducunt patiens somniat hostes eum inuadere, dormiendo surgit, & fugit, vel arma, vt se defendat inuadit, quia eius imaginatio est læsa. Curationi igitur accedentibus eandem ossis compressionem distinguam. Aut enim cum vulnere, aut absque ipso, huiusmodi compressio euenire solet: quæ autem cum vulnere exterius apparente, facta ipsius sufficienti ampliacione, vulnere curacionem (iam commemoratam) exoptulat. Cæterum depressum os sequenti methodo in suam sedem reducere conandum est, suppositis videlicet, congrua victus ratione, & aluo soluto, & vena secta (vt iam antea diximus) in teneris verò pueris, crura scarificare potiùs quàm venam aperire commodius est, vt author est Gale. tum Commentario. 17. 2. libri Aphor. tum etiam libro de reuulsiõne cucurbitulis hirudinibus, scarificatione, intitulo.

Ossa igitur siccis linamentis optimè absterfa iam fluxione ad affectam partem minimè irruente, capite pertuso cucurbitula loco percussione citra scarificationem admoueat. Sed interea temporis ne materies ad locum vitiatum cucurbitule tractu magis fluat: dolorificis extremitatum frictionibus, tum deligaturis arctis vtendum est. Post aliquam verò moram cucurbitula subito violentia quadam sursum eleuetur, atque auferatur: mox medicamentum resinæ attractiuum quod vocant vulnere immediatè admoueto, vel gummi heneni, modo emplastri superponatur, cæterum super totum caput sequens medicamentum admouendum est. R. vini rubri lib. ij. olei absintij, & camomeli singulorum vncij. & dimidia mellis

com-

communis. vncij. iij. rosarum, florum camomeli, & thecadis, melliloti, furfuris torrefacti & trituri singulorum P. j. trituri trituri secundum artem emplastrum conficiatur, atque in separatione ab igne ouorum duo lutea addenda atque commiscenda sunt. Præfatæ cucurbitule vsus in huiusmodi ossis compressione ultra quotidianam obseruationem ex verbis etiam Guido. tracta. 7. cap. de cucurbitulis, deprehendere possumus: qui ad reductionem costarum & aliorum ossium plicatorum cucurbitulam admoueri iubet, idemque ex sententia Auic. colligi potest. 5. 4. cap. de fractura costarum: qui ad reducendam costam fractam in suam sedem ipsa cucurbitula vtitur sed oportet (vt inquit) vt in eius retentionem non demoremur. Cæterum si ossis depressio absque vulnere prorsus contingat) vt sæpe vidi (tunc aut contusa caro in mole insignè attollitur, sanguine nimirum extra vasa propulso, intusque concreto, aut non, si primum, ad digestionem per halitum temperatis medicamentis inter initia properandum est: fortia enim discutientia potiùs dolorem atque fluxionem concitent. Sed oportet corporis euacuationem per sanguinis missionem atque alui solutionem saltim per clysterem præcessisse. Nam vt docet Gale. 1. 3. Metho. atque pluribus alijs in locis nullo euaporantium auxilio ante corporis euacuationem vtendum est. Tumore igitur iam commemoratis medicamentis prorsus discusso, tunc ad ossis depressi eleuationem cucurbitula parti affectæ admoueat, vt iam diximus, ita vt sensim in suum locum os depressum reducatur: postea medicamentum ex fermento cum modico terbinthine admixtum cum pauco sulphure conficiatur. Ad idem quoque. R. mellis decocti lib. j. cui adde furfuris torrefacti, & trituri P. j. sulphuris. vncij. j. salis. vncij. & dimidia

diapueris summitatum absintij. vncij. ij. fiat emplastrum vel ex solo gummi heneni quod manibus oleo camomillæ perunctis subigatur, ad eandem quoque curationis methodum emplastrum ceroneum, amoniaco mixtum accomodatur nec non fermentum ex resina, cera, liquefactis, armoniaco, ac longa aristolochia in pollinem reductis simul commixtis & ultimo oleo sisamino subigatur, sed si forsitan omnis ossis depressio omnibus commemoratis auxilijs in propriam sedem non reducat: non semper cucurbitulis vtamur, ne immodica humorum attractio in partem affectam fiat: sed si exigua quantitas compressi ossis superstit prauis symptomatis deficientibus tunc intrepidè sic dimittenda est: citra vllam namque noxiam in pueris nonnullis vidi similem modicam compressionem per longam temporis intercapedinem minime nocere, imo multos post annos à virtute adolendi os ipsum in suam sedem à natura in ea penitus reduci, & quod miror, narrabo me vidisse post duos menses vulnus capitis cuiusdam pueri cum os se compresso in quantitate vni assis, nullo in festante symptomate, & non ausus fui os eleuare, sed sic compressum dimisi & sic deo auspice puer integrè sanitati suæ restitutus. Verum enim verò si huiusmodi ossis flexio vt sæpe vidi citra tumorem carnis euenit tunc præmissa venæ sectione vel crurium loco eius scarificatione, cucurbitula alijsque præsidij in suum locum os illico reducere conandum est. Quidam certè Italus chirurgus haud obscuri nominis dentibus suis cuti percussæ partis infixis, omni die manè ieiunus sensim puerile os extrorsum traherebat quod multis iuuamento fuit. Idem etiam fieri potest longis capillis digitis reuolutis, cute sursum fortiter eleuata. Sed si forsitan ob nimiam ossis ad intra

F oppres-

oppressionem cerebri membranarum vel ipsarum venularum noxia vel ruptura impartatur quod symptomatum indicij perito medico palam erit, tunc quidem nulla mora interposita os ipsum veluti aliis fractum & compressum terebratione & eleuatorij instrumentis utendum est, octo documētis iam suppositis in osium perforatione animaduēsis cura maxima adhibita ut membranarum cerebri noxiæ si qua est pro virili subueniamus & curatione iam dictæ capite de fractura cranei omnino penetranti ad finem vsque procedatur.

CAP. XXIII.

De relaxatione compaginis futuræ sagitalis vel coronariæ.

ROST omnes fracturarum cranei species superest modo de laxatione alicuius capituli futurarum superiorum agere, quam interdum periculo iam euenire vidi: cuius Razes sui Cōtinentis lib. x. c. 10. atq; etiam. 15. eiusdem Continentis meminit. Vbi enarrat ex casu iumentum cuidam viro vtriusq; futuræ, nempe coronariæ, atq; sagitalis laxationem euenisse: sed hæc trifariam (ut experientia iam didici) ut plurimum puerorum capitibus ob eorum molliciem euenire solet: nempe aut ex tēplo percussione accepta absque vllō extrinseco vulnere. Secundò post aliquam temporis intercapedinē, sanguine videlicet extra vasa effusio, ibique sensim retento, ac futuram ipsam laxante. Tertio arctissimo vulnere in summo capitis inflicto nullo facto meo humiditati expellendæ emissario: quo fit ut pus ibi retentum non solum futuram laxet, sed resirdatione, & instillatione ad interiora penetret, conscitatis inde prauis

symptomatis. Si primo igitur modo futuræ laxatio contigerit ijs, ut experientia docet, cognosces, oculi lachrimantur grauantur lumen fugiētēs, quos veluti à sopore excitati, ac spergefacti aperire nequeunt: locus præterea percussione naturali futurarum sedi inest mollior solito loco redactò: in pueris præterea (præsertim infantibus) cerebri membranarum motus percipitur: quod si contingat præmissa corporis euacuatione, secta vena, vel aluo cita, confortantibus ac stipticis ac discutientibus medicamentis veluti stecadis, Rosis, absinthio, balostijs, schinanto vacis lauri camæmilla, alchrelmes & ei similibus vino incoctis utendū est: addito in ligatura, inter quoquendū puluere. Thuris Mastichis gummi iuniperi, quod vel stupis vel triangulatis panis ad moueto constringenti deligatura duorum imitiorum super imposta. Ad idem quoque operæ precium est, totum locū futuræ citra laxatæ, sirupo mirthino & citoniorum simul ad punctū penè solidū incoctis linire: puluere corticum citri, coriamdri præparati, Rosarum, capulorum ferici, ligni aloes, Malthicis stecadis atq; bretonicæ ana super sparso. Sed hoc medicamento non nisi principio iā trāfacto utendū est. Verū si tēporis tractu ex sanguine citra vulnus (ut diximus) ibi retento futura laxetur: eisdē medicamentis etiā vtaris aliquantulo mellis cōmixto, & cum noua spongia, decocto calido supra commemorato infusa, locus foueatur. Nec alienū erit, factis iā vniuersalibus vacationibus, siccam cucurbitulam (ut extrorsus materia trahatur) loco admoueri: brachijs atq; cruribus interea tēporis fomiculis constringentibus deuictis. Verū, si forsam cōtigerit, ut ego nonnunquā in hoc affectu vidi, puerorū oculos post tēpus lachrimari, ac penè caligari, sectionē retro collū cucurbitula etiā præcedenti

CAP. XXIII.

Quo indagatur, vtrum menstruantium mulierum aspectus & earum lintea, vel panni vulneratis nocumento sint.

VM in utero materno facillima humana natura, cuius opus intelligentiæ est. r. 2. Meta. Phil. asseuerante perfectius opus, nepe virū

edere nequeat: foeminā nempe, veluti ex occasione produxit. Quocirca occasionatus vir mulier nuncupatur. Quæ quidem quia, virtutis robore masculi, tū etiam ab eius forti exercitio longe abest: nec nõ quia calidissima mulier frigidissimo viro est frigidior, ut Philosophus tenet licet. Hippo. lib. de morbis mulierū aliter sentiat: hoc tñ ex accidenti est intelligendū. In his igitur nutrimentū non itidem in nutritū ut in viro vertere neq; cōficere natura valet. Sanguis igit qui membrorum nutrimento superat, veluti prorsus extraneus corrūpitur atq; per mulieris vterū quolibet mense ut plurimū extra corpus expellit. Quocirca mēstruū à mense nomenclaturā accepit. Vñ Gal. nonnullis in locis mēstrua, lunares excreationes nuncupauit & quia spatiū temporis mensurandi motū lunæ dominantis super vnūquodque humidū est. Cuius mēstrui assueti fluxus suppressione mulieres, ac potissimū iuuenes multis ac prauis (ut notū est) afficiuntur morbis. Tēpore igitur huius infecti sanguinis mēstrualis expellēdi mulieres ac præsertim praua tēperatura ac prauis moribus præditæ quadā tenus veneno participāt, his verò oppositæ nõ itidē. Ille igit tunc tēporis vsq; adeo visum, anhelitū, tactumq; habēt infecta, vteretia speculū nitidum maculent, ut experientia docet, F 2 idemq;

denti, vbi prima vertebra cum capite committitur, eis conuenientissimum est, admoueri eundemq; locum linimento sic confecto antea liniri. R. olei vermium terrestriū, Irini, & delateribus. ana. drag. j. pulueris vermium terrestrium, granorum paradisi, galangæ, ana. scrup. j. cum pauca cera vnguentum conficito super futuram verò aliquibus iam elapsis diebus, oleum balsami, seu delateribus, cum aqua vitæ commixtū in pannis admoueto: & in fine emplastrum baccarum lauri rectè applicatur, si autem huiusmodi futuræ laxatio ex materia in vulnere arcto retenta fiat, nempe ipsa materia ad interiora sensim resudante, vel instillante: sub sequuto postea aliquo lætali symptomate, tunc periculi vulnerati, prælagio factò, vulnus ad sufficientem vsq; ossis, detectionem versus alterum latus, ut emissarium superfit, secare oportet, atq; à futura quantum remotius fieri possit, craneum perforare, & curatione penetrantis fracturæ cranei iam tradita curari: & licet tempus terebrationis serius debito videatur, ut pote post decimū quartū: tñ contingibile & rationi nõ alienū erit cōnumeratione a die percussione facta, esse decimumquartum & instillationis humiditatis super cerebri membranam sextum, aut septimum quod in alijs etiam fracturis euenire poterit. Si verò futuræ ampla relaxatio cum magno vulnere in carne, & periostio contigerit ut nonnunquam vidi ita ut concretus intus sanguis ad exteriora ore, & naribus clausis spirituque retento egredi possit & medicamentum mundificans ad interiora ingredi, tunc curatione fracturæ caluariæ penetrantis cuius capitulum iam præcessit curetur.

idēq; .2. de somno & vigilia Philosophus testat atq; etiā Plinius lib. 7. cap. 15. Ac perinde Conciliator differentia. 64. sanguine etiā menstruo à canibus degustato in rabiem aguntur. Mulieris rursus mēstruat perueū atq; contactu acescunt musta & arborū fructus marcescunt, & in alueis apes moriuntur: & alia monstrifica eueniunt quæ loco citato à Plinio & lib. 28. c. 7. cōmemorant atq; etiā vt Selinus. c. 4. asseuerauit huiusmodi etiā menstruatē mulieres præsertim vt diximus tēperaturis atq; moribus præditę efascinātrices publicè vocant; quia puerulos tenerrimos visu, anhelitu, & tactu inficere sæpius solent. Vulnera igitur ab ipsis inspecta longè magis inficient & certè huius rei oculatus sum testis, vidi enim vuln^o cuiusdā adolescentis hilaris atque rubentis coloris, visu mēstruatē mulieris statim liuescere. Modus igitur inficiēdi vulneris forsā est. Si visus iuxta Platonis & Empedoclis sententiā extramittendo visorios spiritus fiat, ipso medio aeris infecto vulnus attingente ipsum inficiūt veluti speculum solidum longè minus passibile inficere solēt. Si vero intus suscipiēdo vt Aristotelicū peripateticis placuit, eodē ferè pacto aere cōtaminato medijs, muliere mēstruatē vulnus inspiciente inficiūt, vapores enim putridi vt venenati, q; in motu visuos spiritus ab anima immixtos ad cristalloidē vsq; insequunt ac inde exhalantes mediū inficientes vulnus inficitur cōtinuata nimirū aeris infecti successione. Cæterū si visus vtroq; modo nèpe extramittēdo & intus suscipiēdo (vt nōnullis visum fuit) perficiat tūc visui spiritus infecti extramissi obiecti speciebus adiūt per modū pyramidis pupillę & cristalloide delatis ac reflexis densissimū speculū, vt prædictū est, intra spherā suā actiuitatis sæpius maculātes à fortiori tenerrimū vulnus maculabunt. Quocirca rece-

ptū iā à callosis chirurgis in praxi est, mēstruatē mulieres procul à vulneratis abijcere. Ad Hęc Lanfrācus in facultate chirurgica nō postremæ notę tract. 1. doct. 3. c. 6. magnopere monet ne mēstruata mulier ad sauciatū accedat, neque ipsum intueat: eadem certè imo à fortiori ratione mēstruantū pāni internarū tunicarū vulneratis nocumēto erunt. Res enim cōtractu reali seu physico, vel intēctionali intēsius multo agit. Cauēdū quoq; haud mediocri solertia est, ne linamenta, neq; pāni vulneribus admouenda ab ipsis menstruantibus mulieribus tāgantur: ex hoc enim vt Lanfrācus ibidē asserit maximū paraū vulneratis nocumētū. Nonnulli, etiā callosi chirurgi cauēdū esse asseuerāt, ne panni ac linamēta, quæ à vulneribus auferunt à radijs lunaribus tangerent: nocere enim hoc periculo cōpertsū sibi esse dicunt. Suscepta forsā inde influenza aliqua vulneribus obnoxia.

C A P. XXV.

De Antidotis vulnerum capitis secundum varia vulnera & temporis atque temperaturas variatq; curandi intentiones.

RIMO inter initia si sanguinis profluuiū instauerit peculiari ad hoc medicamēto succurrat, nempe cādido oui addito puluere thuris, aloes, pilorum leporis minutis incisorū ana. drag. j. plurimū simul agitato, verū in humidis tēperaturis plus thuris, in siccis verò pl^o aloes cōmiscendum est: quod Gale. 5. metho. c. 4. mille effert encomijs: supra verò pannū ex posca, vel oxicato madefactū admoueto, ita vt omnes vulneris circumferētijs attingat. Verū si huiusmodi vulnera ex eis sint, quæ futurā postulēt, nèpe in partibus capitis lateralibus inflicta atque à telo

à telo incidenti tunc aglutinātib; medicamentis procedendum est, veluti vnguento gummi vernicis vel iuniperi super vulnus admotum: de super verò pannū in austero vino siue stiptico (quod vocant) imposito vel puluerem infra debet vulneri immediate spargito, super imposito panno in sequēti instillatione madefacto R. olei communis. lib. iij. aquę vitę lib. j. & semis bistortę vnc. viij. radices pentaphilonis. vnc. iij. thuris, myrhę, aloes, ana vnc. i. puluerizatis puluerizandis & optimè mixtis cum oleo & aqua vitę per instillatorium vitri distilletur. Puluis autem superspargendus sic conficitur R. thuris, masticis, sarcocollę, sanguinis draconis, tormentillę aloes, myrhę, ana. drag. iij. fiat puluis. Fieri etiam potest prius linitio præfati olei: demum prædicti pulueris sparsio. Ad idē quoque non parum confert oleum illud instillatum cuius lib. 2. de vulneribus neruorum in antidotario meminimus, in quo potissimum herba hipericonis, & valerianę, & cardi benedicti ingrediuntur.

Medicamentum digestiuum (quod vocant) quo non aliter vtendum erit nisi quando vulnera capitis secunda intentione (quam vocant) curantur.

R. Luteorum ouorū num. ij. olei rosati omphancitides guttatim mixti simul, atq; agitati, quod sit satis, confice ad mellis crassiciem. Competit præsertim temperaturis quidem humidis, vel vulneribus contusis nō immediate aglutinandis, in siccis vero temperaturis digestiuum hoc ex terbintina debeto vnc. j. luteorum ouorum num. ij. sensim mixtis vnguentum conficito.

Medicamentum pro circum ambitu vulneris.

R. Albuminum ouorum num. ij. olei rosati completi vel omphancitidis vnc. j. & semis. plurimum agitetur & in stuppis in circumambitu vulneris superponatur, facta prius oleo rosato calido fermentatione.

Aliud ad idē medicamētum.

R. Olei rosati omphancitidis, vnc. iij. cærę albę quod sufficiat ad coagulationem: quibus simul ad ignem liquefactis addito boli armenici. vnc. semis. rosarum rubrarū, sandalorum rubeorum coralli rubri, granę finissimę, puluerizatorum ana. drag. j. quibus optimè agitatiss candidum oui atq; guttę aliquot acetii rosati adlantur, & plurimum sensim agitentur. Vnumquodque enim istorum medicamentorū fluxum cohibendi atq; dolorem leuandi vim obtinet. Cæterum quia in capitis percussione præsertim cum cranei læsione ventriculus ob eius cum cerebro continuitatem compatitur cōcitata inde vomitione. Itaque ad ipsius ventriculi confortationem sequenti vnguento illiniatur.

Ad ventriculi confortationē ex affinitate cum capite laborantiss medicamentum.

R. Olei rosati omphancitidis, olei masticini, vini albi, decoctionis rosarū, mentę, & spicę nardi ana. vnc. ij. coquantur simul vsque ad vini consumptionem: post addatur pulueris rosarum mentę, & masticis, pulueris aromatici rosati ana. scrup. ij. cum sufficienti quantitate cærę vnguentum conficietur.

Vnguentum ad prohibendam conuulsionem, quæ vulnera capitis comitari sæpe solet quo spinalis medulla collum atque emunctoria linienda sunt.

R. Axungię gallinę, & anseris olei irini & camæmelli & vermium terre-

strium olei vulpini ana. vnci. semis cum pauca cæra vnguentum conficito: cui ad de pulueris vermium terrestrium. drag. j. yfopi humidę drag. iij. pulueris castorei scrup. j. Quo quidem medicamento tranfacta iam septima die potissimum erit vtendum.

Ad tensionem conuulsuam membranarum cerebri.

Verum si vnquam contigerit cerebri membranam post ofsis perforationem tensione conuulsua tentari hoc medicamentum primas tenet. R. corticū radicū althææ recentis, fenu græci camæ milli: maioranæ sthæcadis ana. P. semis fiat decoctum in aqua secundum artem postea excoletur & exprimat & hoc decocto calido caput totum prius pertusum atque etiam partes colli, & ceruicis fordida lana in eo infusa imbibito postea pannis calidis humiditas illarum partiū exsicetur, & prædicto vnguento contra cōuulsionem (cuius supra meminimus) liniantur, membranæ verò tensę medicamentum ex mucillagine corticum radicū althææ modico pulueris olibani albi gummosi, nec nō pauculo croci superadditis optimum est, ea methodo eo vtentibus, quam superius recensuimus.

Ad cōfortationē duræ membranæ cerebri, tensione iam remota, medicamentum.

R. Pulueris granæ finissimæ foliorum auri ana. drag. j. mellis centaureę vnci. semis aquæ vitæ, mellis rosati ana. vnci. semis misce.

Medicamentum membranæ post ofsis perforationem nudatæ adaptandum.

R. Olei omphacitidis, ex oliuis atq; rosas vtriusq; immaturis confecti partes. iij. mellis rosati colati optimi partē. j. sed in hoc medicamento vt iam supra e-

tiam tetigimus: oleum sensim minuendum ac mel rosatū addendum est donec ad mel simplex perueniatur. In fera vero ofsis perforatione nequaquā oleo vtendū intravuln^o erit vt iā latius supra asseuerauimus: sed simplici melle. Ad idē inter initia atq; etiā post quomodolibet applicē oleū Hipericonis operæ pretium est.

Ad carnis productionem in membrana cerebri.

CAeterum cum iā carnis productio ne opus fuerit ipsa mēbrana iā pura in siccis temperaturis sequens fiat commixtio R. pulueris corticis thuris qui valentius quā reliquæ olibani species exsiccat Authore Gal. 3. meth. cap. 3. Aristolochię vtriusque ana. dragm. j. farinæ orobiti. vnci. ij. & terbintinæ ex beto vnci. semis. mellis centaureæ. drag. iij. misce.

Ad productionem carnis super duram cerebri membranam in temperaturis humidis.

R. Granorum myrti, thuris albi gummosi farinæ ordeï ana. dragm. j. fiat puluis. Quo tam per se quā melle rosato commixto vti poteris.

Ad idem in temperaturis mediocribus ad carnem producendam.

R. Corticis radicis oppoponaci granorū mirthi, sâguinis draconis ex gutta, farinæ fabarū sarcocollæ, mirrhæ, mumiæ ana. drag. semis. mellis rosati excolati, quod sit satis commisceto: & vtere eo siue in polline cum linamentis siccis, siue melle rosato admixto, vel cum modico melle centaureæ.

Medicamenta vulneribus capitis admonēda desuper, nempe post admota linamenta inreriūs.

R. Vnguenti gummi, vnguenti aurēi Guidonis emplastri centaureæ cuiusque

iufq; vnci. semis. omnibus liquefactis vnguentum confice. At verò si solidius, quā oporteat, fuerit, guttulæ olei mastichini, vel rosati addantur.

Ad idem, maximè temperaturis humidis, profuturum medicamentū.

R. Vnguenti tetrapharmaci, seu basiliconis partes. ij. emplastri centaureæ partem. j. vnguentum confice.

Ad idem quoque proficuum medicamentum.

R. Olei rosati, & mastichini ana. vnci. & semis, succi betonicæ vnci. ij. vini albi odoriferi ex decoctione cetaureę rosarū, & baccarū lauri ana. vnci. ij. & semis ferueāt simul vsque ad vini & succi consumptionē postea addatur resinę, terbintine ana. vnci. j. thuris masticis, puluerizatorū ana. drag. iij. ceræ quod sit satis vnguetū confice super addito puluere granæ finissimę drag. j. in pueris vero vnguetum pallidum, seu basilicon præsertim aliquantulo thuris admixto sat erit.

Vnguentum Isis chelalici ad cranei præcisionem vt Galenus traditum. 4. tum. 5. de compositione medicamentorum per genera.

R. Cæræ denarium pōdo. c. terbintine denariū pōdo. cc. scammeę eris rubri denariū pōdo. viij. Aristolochiæ rotundę denarium pōdo. viij. thuris, denariū pōdo. viij. salis amoniaci denarium pōdo. viij. guttæ amoniaci denarium pōdo. viij. aluminis cōbusti denarium pōdo. vj. æris vsti denarium pōdo. viij. mirrhæ denarium pōdo. xij. aloes denarium pōdo. xij. galbani denarium pōdo. xij. olei veteris heminam. j. aceti heminas. ij. quæ liquari possunt siccis in mortario super infundantur. Hoc vnguetum Epigonij quā alij verò heras appellāt. Ceterū vnus ex Galeni præceptoribus vt ipse inq̄t dracunculi radi-

cis denariū cōmiscerat. Hoc nēpe medicamentū est quā in antiqua traditioe vnguentū Ephiseos corrupte nūcupabatur: hoc etiā vnguetū est quo Eudem^o senex statim mēbranis ab offe detectis utebatur & præter spē multis fuit auxilio vt Galen. 6. meth. c. vlt. in fin. testat licet apud ipm nō semper tutū erat vt lati^o ibi inuenies.

Vnguentū gummi enhemi Cōciliatoris dñia. 181. quo (vt asserit) cranei fractura ad interiora penetrās citra ofsis pforationē curat tracta ab eo materia intus coaceruata ad exteriora.

R. Gummi enhemi vnci. iij. resinę purissimę vnci. iij. cæræ vnci. vj. olei rosati vnci. iij. semis. amoniaci. drag. ij. terbintine vnci. iij. drag. v. fiat vnguetū. Vbi aduertito hoc vnguetū apud barbaros corruptè dici gummi elemi cū rectius dixisset gummi enhemi, quod est olea Aethiopicæ. j. gummi oleastri, vt patet ex Plinij snia lib. 12. nat. hist. c. 18. Diosc. c. 162. De oleo.

Aliud ad idem nempe medicamentum resinæ attractiuum quod vocant ad saniē & ofsiculam cōmotā in fractura cranei extrorsus trahendā.

R. Resinę pini vnci. vj. cæræ vnci. v. liquefiant simul & addatur pulueris propollis & radicis cannæ ana. drag. iij. & fiat emplastrum quod manibus multum subigatur.

Aliud ad idem.

R. Fermenti acris lib. semis pistet optimē, & eimisceat pulueris propollis, & radicū cānæ acbdelij ana. drag. iij. hoc nēpe medicamentū opē fert ad attrahendā saniē per rimulā caluarię ad exteriora, quā ad eleuādum os flexum citra fracturā in capitibus puërorum, atq; ad extrahendū in fixa omnia atq; pus a cavitare thoracis.

Vinum austerū & confortatiū quo tēpore carnis producendę cōperto vulnere in pannis adaptamus.

R. Nucū cupressi, foliorū lauri, & mir-
 ti foliorū oliuæ, balauftiorū centau-
 rez, rosarū florū roris marini maioranę
 sthæcadis cuiusq; . P. j. oibus cōquassatis
 bulliāt in quatuor libris vini albi veteris,
 vel rubri, scđm artē ad medietatis vsq; cō-
 sumptionē, & vtere in pānis in eo made-
 factis & expsis, modo iā dicto, habita a-
 nimaduersione iuxta doctrinā Gal. mul-
 tis in locis methodi circa temperaturam
 ac tempus & particularum diuersitatem.
 In ficcis nanq; tēperaturis ficciora cōmi-
 scēda sunt simplicia medicamēta, i humi-
 dis vero parū sicca, veluti in primo gradu.
¶ Medicamētum ad discernendum in magna
 contusione capitis absque vulnere exteri-
 ori, An caluariæ os sit fractum vel non.
R. Ceræ vnci. vj. Labdani vnci. j. & se-
 mis. thuris puluerifati vnc. semis &
 cū labdano & cæra liquefactis fiat mistio
 manibus subigando & capite prius abra-
 so parti læsæ superimponito : & sequenti
 die remittet. Et experimēto cognitū est,
 quod si fractura subest, pars cutis sibi cor-
 respondētis, exsiccata euadit si autē fra-
 ctura non sit, nullibi cutis exsiccabitur.
¶ De cōtusiōe cap. absq; vulnere cutis cū s̄g-
 ni- ne cōcreto ex traualsa asq; fractura cranei.
Inter initia sumito ouorum albumi-
 na nu. iij, pulueris rosarū & gran. Myr-
 ti. ana. drag. iij. olei ros. vnci. i. & semis agi-
 tentur. Simul, & in stupis parti læsæ su-
 perimponito.
¶ Ad idem procedente tempore.
R. Vini rubri lib. ij. rosarū, camæmelli,
 anisi, granorū myrti, & baccarū lau-
 ri ana. P. semis: bulliāt scđm artē ad medi-
 etatis vsq; cōsūptū, & collent: post addant
 mellis cōis vnci. iij. olei camæmelli & ro-
 sati ana vnci. & semis: panis furfuracei, fa-
 rinæ fauorū, pulueris meliloti, camæmel-
 li, & baccarū lauri, floris roris marini ana
 P. semis arte & igne fiat emplastrū. Et in
 separatione ab eo addant ouorū num. ij.
 croci. scrup. semis salis modicū misce &
 fiat emplastrū qđ tumorē cōtusionis per-

Finit liber primus de vulneribus capitis.

halitum digerit, vt fum expertus.
¶ Aliud ad idem.
R. Cotoneorū nu. iij. coquant in vino
 rubro pri⁹ minutē cisis: & post inte-
 grā decoct. pistent & addat vini p̄dictæ
 decoctionis vnci. viij. mellis vnci. iij. thu-
 ris masthici granorum myrti, maiora
 nā, sthæcadis anisi puluerizatorū cuiusq;
 P. semis. fiat emplastrū scđm artem. Fieri
 etiā pōt ex ipso decocto cithoneorū ex
 collato, additis puluerib⁹ p̄dictis, atq;
 melle. Oportet tñ prius totū caput foue-
 ri molli spongia madefacta in dicto de-
 cocto tepido, atq; modico salis immixto.
¶ Ad vulnera lateralia capitis à telo incisiuo
 glutinanda: nec non ad omnia alia in qui-
 bus aglutinatio potissimum expectatur.
R. Aquę vitę lib. j. olei peryconis lib. ij.
 bistorræ, radicū pēthaphilonis virē
 tiū ana. vnc. vj. thuris, mirrhę, aloes singu-
 lorū vnc. j. & semis, in pollinē, quę redigē
 da sunt, redigan radicib⁹ nimīū cōtusis,
 & oleo, atq; aquę vitę rectē oib⁹ cōmi-
 stis p̄vitreū sublimatoriū instillent. Qua
 instillatiōe & seq. puluere innumeri penē
 sunt curati. Method⁹ autē curatoria est, vt
 futura vulnere recēti, atq; inciso admota
 (si ea op⁹ sit) vel olsiculis (si q̄ p̄f⁹ cōmo-
 ta sunt) extractis, vuln⁹ liniēdū est, penna
 i p̄dicta distillatiōe madefacta: deinde se-
 quēti puluere sup sparso: cuius hæc est cō-
 positio. R. thuris masthici sarchocolę san-
 guinis draconis ex gutta tormētillę aloes
 mirrhæ singulorū vnci. j. ex oib⁹ puluere
 cōficito, postq̄ vuln⁹ p̄dicta instillatione
 illitum sit, & desuper puluere admoto,
 sicca linamenta admoueantur.
¶ Emplastrum in fine curationis vulnereum ca-
 pitis, ad confortationem.
R. Emplastri excrocij & cętaureæ aut
 brithonicæ, quod sit satis. Quibus,
 vel per se, vel mixtis vtendum est, addito
 puluere granæ finissimæ & corali rubri
 momēto. In magnis etenim fracturis of-
 fium cap. tres quatuorve panes auri addā-
 tur, & musci ambræ ana. g. iij.

ANDREAE ALCAZARI Medici, ac Chirurghi.

Liber Secundus. De vulneribus neruorum, alijsque ipsorum affectibus.

CAPVT PRIMVM.

De neruorum definitione, seu descriptione.

Neruorum definitio, aut descriptio.

VIM CAPITIS VVL-
 nera omni ex parte hacte-
 nus tractauerim⁹, insequit
 accōmodē, neruorū vulne-
 ra, & affectus pertractare,
 cū ab ipso capite, nepe à cerebro, oēs sen-
 forij atque motiui nerui, mediatē vel im-
 mediatē, originē suā trahāt: & prius q̄ vul-
 nerum neruorum documenta aggredia-
 mur, definitionē, seu descriptionē nerui,
 deinde eius anatomē præmittere, oportet.
 Est igitur neruus, iuxta Guidonis tra-
 ditionem, tract. i. cap. De neruorum ana-
 tome, membrum homogeneum, ad tri-
 buendum sensum, & motū musculis, ac
 cæteris particulis sensitibus, creatū. Quæ
 quidem definitio, aut descriptio, exacta
 vī, constat em genere, & driā: Nā illud
 homogeneū membrū, in definitione po-
 situm, loco generis est, dicitur em de om-
 nibus alijs mēbris simplicib⁹, quæ specie
 differūt, nepe, osse, cute, carne, pinguedi-
 ne, & alijs: driæ loco, stant verba illa, ad
 tribuendū sensum, & motum, nāque, alia
 mēbra simplicia, nec mouēt, nec sensum
 præstāt, verū illud (sensitiuus) ossa, & car-
 tilagines, quę sensu carēt, excludit, & quā
 uis nerui quidē, à posteriori cerebri parte
 propagati, motiui nuncupent: & aliq̄ ab
 anteriori parte exoriunt, sensitui, non tñ
 intelligas, motiuos sensu, nec sensitiuos
 motu carere, sed analogicē, ex præcipua
 vnicuique vi indita, nūcupari, qđ potissi-
 mū, nimirū isti, sensum, illi vero, motum
 p̄ferant, exēplo sunt, brachiorū motiui

vulnerati nerui, q̄ sæpē intensum dolorē,
 & sæpē etiā cōuulsionē, præ nimio sensu,
 afferunt, & sic è contrario, oculorum, pal-
 pebrarum, & linguæ sensitui nerui, mo-
 tū etiā inferunt, vt docuit Auicen. Fen. i.
 .1. doct. 2. quo fit, vt eisdē neruis, sensus, &
 mot⁹ actu, vel aptitudine, inferat, Nec de
 finitioni obstat, qđ videat, dentibus inesse
 sensum, cū doleant, dolorque euulso den-
 te aliquo, sedetur, nam, non dens, sed ner-
 uusculi quid à dentiū radicibus impacti
 in causa sunt, qđ si dolor mitescit, aut tol-
 litur, puenit ex eo, qđ humor, q̄ prius den-
 te operiebatur, illo euulso, semoto impe-
 dimēto exhalat. Suadetur hoc, alia rōne,
 qđ si dentē aliquē raseris, nisi gingiuas te-
 tigeris, dolor non insurgit. Sed definitio
 nē impugnare vī, quod nō soli neruo, sed
 etiā musculo, ipsa cōueniat: nā musculus
 (vt Gal. lib. de motib⁹ liquidis placet) est
 electiui, aut volūtarij motus organū. Cui
 difficultati, bifariā rōdeo. i. definitionē,
 nerui non diuisum, sed copulatim prædi-
 cari de suo definito, quasi neruus sit, non
 sensus solius, sed motus simul organū: at
 musculus, licet aliquantuli, voluntarij or-
 ganum sit, non tñ simul sensus. Scđd⁹, vt
 quis muscul⁹ electiui, seu volūtarij mot⁹
 organū sit, hoc tñ nō ex se efficere, sed p̄
 ipsum neruū, q̄ ipsius principiū est, quia
 aīalis motiua virtus, primit⁹ immediatiu⁹
 que neruis ipsis influit, & secūdariō mu-
 sculis, qppe cū nerui copulatiores cum
 sint, vt ipsis adiuti, motū perficiūt: sic mu-
 sculi motus, ea ratione, neruorum virtu-

Obiectio:

Responso:

Alia obie-

ctio. Responso:

F s tipo-

ti potissimum tribuendus est, siquidem, prædicta animalis virtus, proprie à cerebro (vt dictum est) influit, iuxta medicorum placita, atque Cauliaci tract. primo, capit. primo. vniuersali de Anatome, vbi ait, quod & si ethereogenea membra ex pluribus constant particulis, gratia nempe commodioris actionis, & passionis, solus tamē neruus totius actus principium est, hoc placuit Gale. primo & secundo. de vsu par. quod, ratione etiam conuincitur, nam etsi ad motum, præter neruum, quibusdā alijs opus sit, vt musculis, chordis, & alijs, ipse tamen neruus, animalem virtutem à cerebro manantem, primitus emittit, cæteræ partes, tanquam medium quoddam censendæ sunt.

CAP. II.

De neruorum origine an ex corde, an verò ex cerebro oriantur.

Nerui secundum philosophos ex corde oriuntur & opinionis huius argumenta.

Quod neruorum ortum, disidium per maximum inter Philosophos, ac medicos, legimus, nanque Aristot. animalium libris, & Auerro, colliget. 2. multique alij ex Philosophis, ex corde neruos oriri, scriptum reliquere, fundamenta istorum illa sunt, cor corporis totius motus & sensus principium est, nō cerebrum, quod ex se, nec sentit, nec verè mouetur, vt docet Philosophus de partibus animalium scđo. est enim velut coagulata pituita, ergo cor neruorum erit origo, quod corporis instrumenta omnia gubernat, ad hæc, quod in humano corpore prius mouetur, & ultimo motum prorsus amittit, ipsum cor est, tanquam corporeæ virtutis, & actionum omnium radix, iuxta philosophum

animal. 9. & Auic. 5. vnde consequens est, vt à corde, non à cerebro oriantur nerui, quibus tantæ corporis partes mouent. Vt secundum contrariam sententiam, aperte tenet Gal. 6. & 7. de Hippocratis placitis, ac de vsu par. 8. vbi in Aristot. vehementer inuehit, tum etiam de neruorum dissectione, quem medici pene vniuersi sequuntur, qui ex ipsa anatome, demonstratione clarissima facta, docet, neruorum principium, & originem cerebrum esse, idque certè in anatomicis administrationibus mediocriter exercitatis incōperto est. Et experimēto per sæpe videmus, cum vulnus aut percussio, cerebro, vel eius membranis, vel spinali medullæ infligit, neruos ipsos contrahi versus eorum principium, nēpe cerebrum, insigniterque lædi, imò conuulsione infestari, qui vnde Gal. de loc. affect. 1. & 4. cap. 5. affirmat, quendā ex dorso ictu, alium verò ex madefactæ vestis humore, circa ceruicem, sensificæ digitorum facultatē amississe, applicatoque duntaxat medicamine ceruici, sanatos esse, Quod nos etiam experientia docuit, & infestari neruos, aliasque partes, quibus nerui inseruiunt, ob cerebri affectus, & è contrario, ex neruorum vulneribus, cerebrum lædi, quasi per quandam cōpensationē, Hippocrates ipse de vulneribus capitis, & Auic. 1. 3. tract. 3. c. de plaga, & incisione capitis. & 4. 4. cap. vulne. neruorum aperte docuerunt: & nos, latius multo, supra libr. 1. differuimus, vbi cum Hippoc. supra citato loco & Auic. 4. 4. dicto capit. vulner. neruor. diximus, veluti ex ramis, ad arboris radicē, ex affectis neruis ad cerebrum nocuentum ascendere, quo fit, vt vigilæ, delirium, sæpeque infania, atque conuulsio, ex neruorum percussione, consequantur. Huius ratio ab Auic. citato cap. vulner. neruo. redditur, vbi inquit, neruis propter vehementiā sensus eorum, & continuitatē suā cū cerebro, accidunt ex vulneribus, dolores vehementes, &

Secunda medicorum opinio affirmantium neruos non à corde sed à cerebro ortum habere & eorum fundamenta.

Percussio cerebro, aut eius membranarum vel spinali medulla nerui versus cerebrum contrahuntur ac insigniter læduntur.

Ex neruorum vulneribus cerebrum offenditur.

Ex neruorum percussione delirium, infania atque conuulsio oboriuntur.

Casus notandi.

Autoris opinio quod ad neruorum originem.

Alia est neruorum origo occulta, ac in perceptibilis ex corde, alia manifesta ex cerebro.

Cerebrum fons spinalis medullæ fluuii ex illo manans, nerui riuuli inde derivati à Gal. dicuntur.

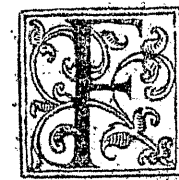
Cur tota neruorum cōpaginatio à corde præcedat.

tes, & læsiones valde magnæ, sicut spasmi, & permistio rationis. Quod & ipse periculo sæpe intellexi, quia in ciuitate Abulensi ex paruo vulnere in supercilio, Iuuenem quàm ocysimè caligine obductum, laterisque vulnere oppositi paralyti, aut resolutione affectum; Segobiaz quoque; (vbi tunc degebam) vidi punctura in pedis neruo facta vulnuscule, quod vix cerni poterat, puerum conuulsione correptum. periisse, hisce oculis conspexi noxa nimirum ex neruosis ramis, ad cerebrum eorum radicem tracta. Ego vero in hoc opinionum conflictu, quid sentiam, hic scribere destinaui, & arbitror quidem, rem attentius considerans, tam varias sententias posse sic conciliari, vt & Philosophorum & medicorum placita, in idem, varia tamen ratione recidant. Nam philosophica propositio ex corde neruos suboriri contendens, de latenti, ac pene imperceptibili origine intelligenda est, nanque neruulus quidam tenerrimus, tenuissimus, occultè immediatè, ex corde ad cerebrum vsque conscendit, quo ducit, tum sensoria, tum motiua virtus ab ipso corde ad cerebrum defertur, à quo nimirum neruulo, ipsi cerebri substantiæ colligato, nerui omnes vigorem contrahentes, potentia ad actum penes sensoriam, ac motiuam functionem, redacta, in humani corpus propagantur, quod ex ipso Galeno de vsu partium. 1. 2. capite vndecimo. colligi potest, vbi cerebrum veluti fontem esse, & spinalem medullam fluuium, ex illo tanquam fonte manantem, atque inde neruos, veluti riuulos, derivari, ac deduci, probat, nec hoc sine magno consilio, à natura parente, factum censendum est, ne enim tanta neruorum compaginis mole, tantoque artificio, cor grauaretur, eam curam cerebro iniunxit, iuxta Auicennæ placita. 5. de ani-

malibus, quia contra philosophicas traditiones esset, in membro quod virtutis alicuius principium est, ipsius functiones, vehementius operari, cum oporteat, suis instrumentis exerceri. At medicorum sententia, quæ neruorum ortum cerebro tribuit, de origine manifesta, atque conspicua, vsurpari debet, constat enim ex anatomicis administrationibus manifestè, neruos omnes ex cerebro deriuari, quod etiam ipsa experientia (vt exemplis pluribus supra ostensum est, luce clarius demonstrat. Igitur vt summatim dicam, nerui immediatè subtili illa, ac imperceptibili propagatione à corde, mediatè verò, manifesto, ac sensibili ortu, à cerebro proficiscuntur, & sic neruū eandem cum cerebro habere substantiam constat sed compactiorem ne à quolibet pateretur, vt Galenus de Hippoc. & Platonis decretis innuit.

CAP. III.

Vtrum sensus & motus per vnum neruum, an per diuersos ferantur.

FERANTVR. Circa sensus, & motus delationem, non vulgaris dubitatio se se offert, per vnum ne, an per plures neruos fiat, quàm Guido noster, in capite de neruorum anatome. tractatu primo. obiter duntaxat, perstrinxit, & quod per plures, sunt argumenta. Primum, quod sensoria virtus ex passionis genere censetur, motiua vero actionis, nanque sentire quoddam pati, mouere quoddam agere est, de lo. aff. primo Galeno asseuerante, cum igitur, tam late huiusmodi virtutes

Quod per vnum neruū sensus, & motus non deferantur argumenta.

virtutes dissideant, non vno, sed varijs instrumentis regi, necesse est, consequenterque, non per vnum sed per plures neruos deduci. Ad hæc Galenus de morbo, & Symptomate. 4. affeuerat, interdum per vnum, interdum per varios, sensum, & motum deferri neruos, igitur non semper per vnum. In contrariam tamen sententiam medici penè vniuersi erūt, cum Galeno libr. 1. de symptomatum causis, quæ vel ipsa definitione nerui conuinci videtur, dum inquit, neruum, membrum homogeneum esse, ad tribuendum musculis, & reliquis sensitiuis partibus, sensum & motum esse, vbi simul ac copulatum, neruus sensui & motui deferendo instrumentum aptum dicitur. Ergo pluribus neruis ad hoc opus nõ est. Insuper vitalis spiritus à vitali sanguine, substantia longè dissidet, ac perinde naturalis spiritus, à sanguine nutrimentali; & tamen per eandem arteriam, vitalis spiritus, cū ipso sanguine, perque eandem venã, spiritus naturalis, ac nutrimentalis sanguis simul deferuntur, ergo per eundem neruum, motiua & sensifica virtus; rursus vnum & idem numero, circa duo etiam diuersa, vim habet: veluti lingua, circa gustum atque sermonem, ergo sic neruus circa sensum, & motum, & ad contra-

Per vnum
num sensus
& motus de
feruntur, &
fundamēta.

Responso ad
argumenta.

Galenus loci
bifariam in
terpretatus.

Galenus sit, affirmare, per vnum neruum sensum, per alium vero separatim motum importari, nam vnum neruum in plures diuidi, sicut vnam venam in diuersas, docet Galenus. 1. de lo. aff. l. 2. respõdeo, ex mente Galeni esse discrimen constitutere, inter corporis humani membra, sic, vt quibusdam, nempe his, quæ actu, & potentia sensu, & motu indigent, per vnum neruum, sensus, & motus deferantur, alijs verò, nempe motiuis, quibus nerui adeo profundè delitescunt, vt sensibile obiectum, ad ea deferri, aut penetrare ne queat duntaxat motus per vnum neruum importetur, sensus verò tantum in potentia maneat, sic locum obtinet, quod inquit, interdum per vnum, interdum per diuersos, nam si separatim, per diuersos neruos, sensum, & motum, deduci vellet Galenus, sibi quidem esset contrarius libr. 1. de symptom. cau. ca. 5. dum inquit, quod si spinalis medulla (à qua nerui motiui propagantur) fuerit læsa, si læsio magna est, insensibiles, immobilesque, quæ infra sunt partes, statim fiunt, si parua verò, torpent, rursus eodem libr. & capite paulò antè, ait, quando autem partes per neruum voluntariè mouentur, eadem protinus sensum quoque per eundem possident.

C A P. IIII.

An sensus & motus substantialiter, an verò radicaliter deferantur.

Difficilis est proposita quaestio, & quæ Guidonem nostrum, vsque adeo ancipitem reddiderit, vt in fine sui textus, citra vllam aliam resolutionem, in hæc verba eruperit, me-

Guidonis series bifariam explicatur.

Guidonis series restituitur.

Sens & motus irradiatiter, an vero substantialiter seu corporaliter per neruos deferantur.

Probabile est per neruos sensum, & motum radialiter, vel substantialiter deferri.

rit, melius est obdormire, id est, huius quaestionis diuisionem silentio prætermittere, in cuius interpretatione, ipsius Cauliaci series, ipsaque addubitatio, bifariam intelligi potest. Primò, vt sit dubium, vtrum nerui, ex cerebro, aut corde (modo de quo superius) substantialiter, id est, iuxta substantialem formam, qua motum & sensum inferunt, deriuentur: an vero radicaliter, hoc est secundum radicalem corpoream materiam. Secundò, vt aduerbium substantialiter, Guidonis serie, stet pro corporea materia, aut substantia largius sumpta, & aduerbium illud radicaliter, pro radialiter, hoc est radianter, typographi vitio legatur, quasi addubitet Guido, an per neruos, ex cerebro, aut corde, ad vniuersas corporis partes, sensus, & motus, substantialiter, vel corporaliter deducantur, an radialiter, seu irradianter: ita, vt quemadmodum, à solaribus radijs vitro percusso, illico splendor transmittitur, ita sensoria & motiua virtus, per neruos, radialiter quasi illuminando, ad reliqua corporis membra, influant, atque irradianter, qua vltima interpretatione admissa, vtraque quidem assertio probabilis videtur, nam ex neothericis non desunt, qui contendant, animales spiritus, irradianter, non vero substantialiter, hoc est secundum corpoream materiam, per neruos, tanquam instrumenta, ad membra permeare, argumento sumpto ex Galeno de neruorum dissectione asseuerante, præter opticos oculorum neruos, nullum alium conspicuas habere cauitates, inferentes inde, supradictos spiritus non substantialiter, sed irradianter, per neruos deduci posse, vt per vitrum, aerem, vel aquam, solis radij transmittuntur, iuxta Galenum primo. de symptomatum causis capit. quinto. sed contrarium, nempe animales spiritus, substan-

tialiter (vt cum Guidone loquar) vel materialiter largius materia sumpta, per neruos deferri, vel illud argumentum conuincit, quod si intentis viribus membrum aliquod fane constrinxeris, sensui, & motui occludes viam, nõ alia ratione, quam quod ipsi spiritus omnes vitales naturales, atque animales transmitti ad membra nequeunt, nam si irradiare spiritus possent, compressio impedimento minimè esset, & ad Galeni textum responderetur, de insigni atque clara cauitate intellexisse, quæ exceptis opticis, alijs in neruis non conspicitur, sed imperceptibilem cauitatem reliquis esse non negat Gale-

C A P. V.

De Neruorum breui anatomie, vbi Guidonis subobscurus textus interpretatur.

V N C de neruorum anatomie paucis agamus, & præmitto, terminum neruus, quo microcosmi membra omnia motiua, ac sensorias functiones recipiunt, iuxta authorum traditiones, trifariam usurpari, primò, atque proprius, pro substantia subalbida flexibili, sed dura, & separatu difficili, quadamque tenuis rotunda, quæ secundum medicos, sensus & motus propriè organum siue instrumentum est, cuius origo, immediatè cerebrum, mediatè verò spinalis est medulla. Secundò pro duriori substantia, subalbida, quæ ex ossibus nascitur, ea inter se connectens. Vnde syndesmus, hoc est ligamentum, dicta est, hæc duplex existit, altera inter ossa copulans, sensus expers, eaque ratione, valentissima tolerans. præsidia, vt docet

Terminus neruus trifariam usurpatur.

Syndesmus qui inter ossa connectit sensus expers est, ob idque valentissima tolerans præsidia, vt docet

Aliud est ligamentum ex terius cu offe musculi colligas sensu predictum cuius fibræ vix percipiuntur.

Ligamentum quod exterius musculi, cum offe connectit transversim incisum, sed si vulnus articulo proximum sit, latius est incisum, et relinquere, & ratio.

Nervi proprie accepti in sensorios & motuos diuiduntur quæ immediate ex cerebro, mediate ex spinali medulla procedunt.

Prima sensitiuorum nervorum coniugatio.

vt docet Galenus sexto. Method. capite quarto. & de lo. aff. primo. in hæc verba, cor non sustinet abscessum, quemadmodum neque pulmo, neque sinde fmi dolore, altera musculum exterius cum offe colligans, ea videlicet parte, qua musculus ofsi mediate inherescit. Atque huiusmodi quidem ligamento sensus inest, latius ac planius nervo est, eiusque fibræ tantum connexæ, vt non percipiuntur, iuxta Auicennam. Fen. 4. 4. tract. 4. ca. 1. vbi etiam tradit, ligamentum hoc, transversim incisum, tunc à chirurgo consui, quauis interdum, quando nimirum vulnus articulo valde proximum est, in sutum relinquere (meo iudicio) conueniat, cum sinde musille prope articulum oriatur, nec à cerebro procedat, quo fit, vt nec versus cerebrum contrahatur, nec perinde, in membro sensus, & motus tanta fiat iactura non tanto poro, seu callo, futura inter sinde fmi incisæ partes omiffa, procreato, quod in nervo inciso, nec consuto, longè aliter contraria ratione, contingeret. Tertio largius pro chorda, seu tendone, à musculo orto ex nervo, atque ligamento composito, cui solidior, duriorque ipso nervo, substantia est, vsurpatur, quo præmissis, nervos omnes priore modo acceptos, in sensorios, atque motuos diuido, ex cerebro inquam immediate, ex ipsius spinali medulla mediate ortos, illincque in vniuersum corpus propagatos, ex parte ergo cerebri anteriori, ac molliori, Primo, septem sensitiuorum nervorum paria, immediate ex cerebro, iuxta mammillares (quas vocant) carunculas, olfactoriæ virtutis sedem, exorta, interdum in ramos sparsa, membra præsertim sensoria ingrediuntur, ex his, duo primi nervi optici inscribuntur, visui inservientes, quibus opti corum nomen quod visoriam functionem obeant inditum est: ij. crassitudine, mollis summa substantia, atque cavitare, reli-

quos sensorios nervos antecellunt, eorumque radicibus oculi hærent, nec illis, vt alijs, in ramos dispergi contingit, & hæc est sensitiuorum prima coniugatio. Secunda vero, durior ac multo tenuior in musculos, qui oculos mouent, distribuitur hæc ex calua foras exit, dumque per illam procedit, consociam reperit. Tertiam nervorum coniugationem, qui quidem ortus initio multifunt, sed vsque adeo omnibus molliores, vt nisi attentius intuearis, vnum iudices: capillorum enim formam referunt: horum, quidam temporales musculos frontem, supercilia, atque labra intrant, quidam, inferioris mandibulæ articulationi, atque epulis tum gustandis, tum mandendis inserviunt, quidam vero in gingiuas, & dentes porriguntur. Quarta verò nervorum coniugatio, paulò durior, cum tertia quam primùm nascitur, commixta, durior membranam, atque caluariæ os percurrentes ad palatum defertur, per eamque sensoria, atque partim gustatoria functiones, importantur. Ex quinta, duo auditorij nervi à cerebri lateribus nascuntur, quorum alter, ad auditorium meatum, cerebri membrana interius dilatata fertur, alter, in alterum foramen ofsis petrosi procedit, ab insigni eius duricie, lithoides, id est petrosium, vel anfractuofum, à græcis dictum. Sexta, ab extremitate futura. 7. Græcè literæ, formam referentis, atque posteriori cerebri parte oboritur, quæ in nervos quosdam diuiditur, ex quibus alij, gulæ, musculis, ac linguæ radici: alij scapularum musculis, atque illis subditis membris, inseruntur: alij, carotidibus arterijs connectuntur: quibus læsis, aut laqueo interceptis, mutum animal redditur, ob idque reuersiui, seu vocis nervi nuncupati sunt: alij denique, ad pulmonem, & cor decurrunt. Septima, atque vltima sensitiuorum nervorum coniugatio, in-

Secunda sensitiuorum coniugatio.

Tertia coniugatio.

Quarta coniugatio.

Quinta coniugatio.

Sexta coniugatio.

Septima coniugatio.

Nervi qui ad capitis inferiora feruntur cum nervis quæ 3. 5. & 6. coniugatione profiscuntur commiscunt.

Supradictæ omnes nervorum coniugationes in corpore inspecte non potest nisi forsitan in cadauere fluminis cursu dissoluti vel ad solem a refacto.

Motiuorum nervorum ortus.

Ex authoris sententia spinalis medulla à medio cerebri ventriculo originem trahit, quoniam multi ex medicis à posteriori cerebri parte exoriri existimant.

Spinalis medulla ipsi cerebro substantia & colore ad similes est quæ tenui fibra diuiditur, & membrana nervea, obvoluitur & quas ob causas.

Spinalis medullæ processus.

Cur dorsot sint spondilii, nec vnicum os.

tionem, inter cerebrum, & nucham exoritur, partimque in linguæ musculos, partim in communes laryngum cartilagineas, atque inferiorum laterum ofsis. A speciem præferentis, musculos protenditur, illud tamen animaduerti à te volo, commisceri quidem nervos, qui ad inferiora capitis feruntur, cum ijs qui à tertia, quinta, atque sexta coniugatione profiscuntur, quæ omnia petita sunt à Galeno de nervorum dissectione, ac de anatomicis administrationibus, libris, eas tamen omnes nervorum propagines, in humani corporis dissectione prorsus videri, nisi forsitan (vt Mundinus rectè aduertit) à rapidi fluij assiduo cursu, dissoluti, vel ad solis ardorem temporis tractu, arefacti, est impossibile, Post sensitiuos nervos, restat motiuorum anatomes. Oriuntur ergo motiui nervi mediate, ex spinali medulla, quæ à posteriori cerebri parte immediate (iuxta medicorum multorum placita) originem suam ducit. Ego tamen ab ipsa anatome doctus, non à posteriori, sed à medio cerebri ventriculo, exoriri, affirmare intrepidè ausim. Et errare medicos fortasse fecit, quod spinalem medullam posteriorem cerebri partem ambire vident, quæ ratio, friuola est, vt clariùs, quam alia probatione egeat, apparet, est hæc, substantia, atque colore ipsi cerebro ad similes, pertenui fibra, secundum longitudinem diuisa. Quo fit, vt altera eius parte resolutione affecta, altera illæsa maneat. Inuoluit eam, membrana quadam nervea, ipsa natura, tum vt motiua, atque sensoria virtus, toto humano corpori mediantibus ab ea propagatis nervis, importantur, tum etiam, ne vertebrarum duricie offendi possent. Ducitur hæc, per triginta veros dorsos spondilos, ad latera perforatos, fortibus ad ligatos ligamentis, decurritque in eam vsque partem, quo sacrum os terminatur. Que tan-

torum ofsium compago, non sine magno consilio, à natura comparata fuit, nam si vnicum totius spinalis medullæ, os fuisset, velut verum quodam confixus, immobilisque, ijs partibus homo staret, aliaque nascerentur incommoda, quæ Galenus de vsu part. libr. 12. capite. 11. eleganter enarrat. Ex huius igitur spinalis medullæ perforatis ad latera, vertebris, triginta nervorum paria, aliisque, sine comite nervus, ex ofsis sacris anteriori parte, cui vnicum tantum est foramen, ortus, per vtranque partem, nempe dextram, & sinistram, in ceruicis scapulas, brachia, crura, ac denique reliquas humani corporis partes, deriuantur, motum potissimum deferentes, sed sensitiuis nervis commiscuntur, sensum etiam importantes, nanque sunt ipsi nervi velut riuuli ex spinali medulla. velut flumine, ipsa verò, ex cerebro tanquam ex fonte manantes, vt Galenus rectè de vsu partium. 12. capite. 11. optimè imaginatur, sed omiffa in alias partes nervorum delatione, de illa solum quæ ad chirurgum pertinet, agamus, quia nervorum anatomem, exactius, ac diffusius multò, Galen. Auicenna, Guido, Zerbus, Mundinus, Carpus. atque non uisimè Vesalius, pertractauerunt, ergo percolli spondilorum lateralia foramina ad singula brachia, quatuor insignes mittuntur nervi, Syluestri, domesticæ. Superiori atque inferiori brachiorum partibus inserti quod secundum variam motus, exigentiam in omnes partes inflectantur, quale indigitis apertius videre est, iuxta Galeni sententiam. libr. primo. de vsu part. capi. 18. ij. nervi, vel soli, vel musculis, chordis ac tendonibus, seu ligamentis commisti, atque in musculos transformati, pectori collo, atque scapularum articulo inseruntur, eum instar dilatati tendonis, circuentes, inde adiutorij ofsi implantati, ipsum mouent, & postquam ab hu-

Nervi velut riuuli ex spinali medulla procedunt ipsa vero ex cerebro veluti ex fonte.

Authores, quæ nervorum anatomem scripserunt.

Motiuorum nervorum processus.

+ Vesalio

ab humeri articulatione secesserunt, ad digitorum trium spatium, inferius, quasi rotunda chorda fiunt, vbi carni, atque ligamento, quod à scapulæ ossis capite procedit, commiscuntur, ac supra adiutorios, muscoli redduntur, ex quibus iterum chorda procedit, quæ ad tres digitos, prope articulum, amplificata, illum circumdat, brachiumque paruum (quod vocant) mouet, hac etiam ratione, manus digiti, ac aliorum membrorum articulis connectuntur, atque mouentur, tam interius, vt flectantur, quam vt extendantur exterius: idemque accidit neruorum propagationi, quibus per lateralia spondilorum foramina, crura mouentur, nisi quod isti nerui, per varias semitas tendunt, alij enim sub carne delitescunt, alij apparent, alij musculis operi submerguntur, cuius tam varij incessus rationem docet Auicenna. Fen. 1. 1. dict. 5. capite de Anatome neruorum nuchæ, alchatin, ex quo illud etiam colligo, sensoria motiua atque membra, quæ flexionis, atque extensionis munus obeunt (prout supradictum est) neruosas chordas, quibus vicissim, ipsa membra introrsum, atque extrorsum flectuntur, atque extenduntur, velut marsupium quoddam continere, his tamen, illa ad dubitationem rectè connectitur, quæ ex Guidonis serie. text. 1. capit. de neruorum Anatome, colligitur, dum inquit. Situatur ergo nerui in circuitu membri, ita vt intrinseci membrum trahant, extrinseci vero ipsum extendunt, est tamen, quod quædo vnus trahit, alter relaxatur, itaque per incisionem extrinsecam, perditur flexio, per intrinsecam extensio: quod ex mente Galeni de vsu part. lib. primo. capi. 17. excerptum videtur, in hæc verba, flectitur quidem vnusquisque ipsorum articulus, à dictis tendonum implantationibus, extenditur autem ab externis carpi tendonibus, nam videtur, non vt Guido cæset, ex extrinsecis

Sensoria atque motiua membrorum neruosas chordas, velut marsupium quoddam continens.

Addubitatio ex Guidonis text.

ca neruorum incisione flexionem, & extrinsecam extensionem amitti, sed potius è contrario, extrinsecam in causa esse, vt extensione membrum careat, intrinsecam vero, flexione. Sed pro responsione præmitto, neruos quidè, seu tendones, iuxta Galeni doctrinam vbi supra, vt motum exerceant mutuo se iuuare, dum enim intrinseci flectuntur, extrinseci eis cedunt & ex diametro, nam si simul ad se vtrique traherent, frustra eam pugnam iniri, sineque victoria incomperito est, cum manus tunc nullibi infixæ recta staret. Ad obiectionem ergo respondeo, quod cum incisis neruis, sarcoides porus, seu callus, inter medius necessariò procreetur, quo mediante, huiusmodi vulnera consolidantur, cessat mutua illa neruorum coadiuuatio, nec sibi opitulari possunt, quo fit, vt incisis externis neruis, flexionis iactura fiat, callo illo sua duricie impediante, incisis verò internis, extensionis.

Nerui intrinseci, atque extrinseci, vt motum exerceant, mutuo se iuuant & quarone.

Responsio ad dubium Guidonis.

CAP. VI.

De neruorum, Chordarum, & tendonum temperatura.

Neruorum, & Chordarum, atque tendonum, temperaturam perscrutari, non inutile videtur: est ergo frigida, ac sicca, vt Galen. de primo. De tempera. atque Auicennæ prima primi capite. de complexione membrorum placuit, namque ex elementorum commistione, ac generationis primordio, huiusmodi qualitas magis quam alia comparata illis est, idque Auerroes colligit secundo. capit. 2. non ineleganter ratione probat: quod nimirum huiusmodi neruosa membra calor coxerit, ac frigus

Temperatura neruorum, chordarum, atque tendonum frigida & sicca est, ob idque calore & humiditate nimia offenduntur, quarè pulvis & id genus medicina vehementer nocent.

gus congelauerit, ob idque, calore & humiditate nimia offenduntur, quare, pulvis, & id genus medicamina, longè nocentia ab auctoribus iudicantur: sunt tamen, qui à posteriori cerebri parte, & spinali medulla propagantur, sicciore ijs, qui ab anteriori nascuntur, vt docet Auic. Fen. 1. 1. doctri. 3. ca. 1. de complexione membrorum, & ratione fulcitur, cum illi, per spinalem medullam, perque fortissima atque siccissima vertebrarum ossa percurrant, ex quibus siccitatem illam contrahunt. Adde, assiduo etiam motu sicciorem nancisci temperaturam. Sed offerunt se se hic dubitationes quædam, quæ prædictis aduersari videntur. anxiosque chirurgos reddere solent. Prima quod Auic. 4. 4. tract. 4. capite. 3. de cura vulnerum neruorum, ex quadam humida à frigore concreta materia, constare neruos dixit, ex eoque, mollificantia medicamenta, eis nocumento esse, pro vt Galenus etiam. 6. method. capi. 2. & 3. de comp. med. per genera affirmat, si humidæ temperaturæ nerui sunt, non igitur sicca. 2. quod frigidum, nullo pacto naturæ opus, & informatiue virtutis, subintrat, iuxta Galeni sententiam. 6. de symptom. causis. capite finali, ergo nerui frigidi esse non videntur, falsoque, Auicennæ prædicto loco à frigido conflare docet. 3. si frigidi nerui sint, quorum philosophus. 2. de generatione animalium cap. 4. ab intenso calore, neruos fieri tradidit. Sed ad huiusmodi dubitationem respondeo, ad primam, non intellexisse Auicennam in connumeratione membrorum neruos, natura esse humidos, cum carnis respectu, sicci ab auctoribus omnibus censeantur, quin potius, materialè ipsam causam, ex qua nerui procreantur, attendit, quæ in generationis primordio, humida recta ratione dici potest, cum omnia seminalia membra ad sui generationem humidam quandam necessario sup-

ponant materiã, quale est semen, aut mestruus purus sanguis, qui secundum humani corporis particularum exigentiam à nativo calore, & informatiue virtutis functione densatur, deindeque prædicta membrorum materies indurat, reddunturque membra ipsa, alia sicca vt nerui, alia sicciore, vt ossa, quanuis (vt diximus) à fluida, atque humida materia progenita sint, sicque non obstat. 1. Auicennæ obiectione. ad. 2. respondebis, intense quidem frigidum non ingredi naturæ opus, remissius tamen ingredi posse, vnde de remissiore frigido, quod largius quodammodo, calidum dici potest, intelligendus Auicenna est. Ad. 3. obiectionem respondere poteris, vt quanuis à calore interiore conficiantur nerui, siccescente tamen humore, exhalatoque, calore, vt in testa, in fornace videre est, frigidi ac sicci supersunt.

Responsio ad Secundam dubitationem.

Ad tertiam obiectionem responsio.

Dubitatio.

Secunda dubitatio.

Tertia dubitatio.

Responsio ad primum argumentum.

CAP. VII.

De causis vulnerum neruorum.

N vulnerum neruorum causis immorandum non est, sunt, quæ aliorum vulnerum, nepe omnia, quæ scindere, perforare, rumpe re contundere, quocunque modo continuo soluere apta sunt.

CAP. VIII.

De vulnerum neruorum signis.

Vulneratos esse neruos, oculis aliquando conspici solet, sin minus, dolor ingens locus neruosus, vulnerati membri motus, & sensus amissio, vel hebetatio indicant.

G CAP.

CAP. IX.

De iudicijs, aut præfagijs neruorum, cordarum, ac tendonum vulnerum, siue punctim, siue cæsim contingant.

Vulnera neruorum chordarum, & tendonum periculosa præcipue punctim illata, & ad tres digitos prope iuncturam.

Vulnera quidem neruorum, chordarum, ac tendonum, maxime punctim illata, periculosa valde, ac sæpius (potissimū ad tres digitos prope iuncturam) lethalia sunt, ob neruosas chordas quæ ibi carnis experimentes sunt, nullo impediēte, & quòdquam primum vulnerantur externo aeri exponuntur, nam frigus quidem neruis inimicum est, iuxta Hippocratem Aphorism. 5. aph. 18. qui in hunc scribit modum frigidum inimicum ossibus dentibus, neruis, & deinde frigidum autem conuulsiones, distentiones, &c. Vnde nerui præcipue ex, ratione, insignis sensus, continuationisq; cum cerebro, dolore, fluxione, inflammatione, delirio, syncopa, vigilijs, conuulsione, atq; interdum resolutione infestari solent: vt Galenus. 3. artis medicæ & 6. meth. cap. 3. Paul. lib. 4. cap. 54. & Razes. 2. continen. cap. 13. nos docuerūt, atq; ipsa experientia. Sæpe enim ex paruo neruorum punctim illato vulnere, prædictis symptomatis obortis, & pure retento, plurimos è vita quàm ocysimè discessisse vidimus. Cõtra alios, quos huiusmodi symptomata non inuaserunt, sanæ in intravulnus minimè latente, sanatos: alia multa sunt vel salutis vel mortis causa, aut occasio, nempe ægrotantis temperatura, varius humor, ætas, ars, tẽpus, cõcõlestis influxus, atque eriam regio, vnde Auerois collig. 1. inquit, ægritudines quæ in terris Hipp. simpliciter acutæ exi-

Frigus inimi cum neruis.

Nerui quibus symptomatis infestari solent.

Multæ paruo neruorum punctim illato vulnere discedunt, symptomatis obortis, & sanantur.

Quæ sint in neruorum vulneribus salutaris, vel mortis causa aut occasio.

Multum valet sex rerum non naturalium vsus vel abusus.

Quid considerare debeat medicus in ægrotante, quo ad curanda neruorum vulnera.

stunt, in nostris peracutæ sunt, nec minus operatur, sex rerum non naturalium, vel vsus, vel abusus, his concinit Auenzohar, tract. 2. lib. primi thesauri, dũ ait, & custos curæ (id est medicus) considerare debet, dispositionem infirmi, tempus, & habitum dinem ipsius, & eius naturam, temperaturamq; in quo sequutus est Hippocratem aphor. 2. aph. 34. quæ vt varia, ita variam medendi methodũ expostulant, ad hæc, illud scire oportet, si bilis flaua vel sãguis exuberauerit, sæuiores ægrotantem cõcõtare symptomata, si pituita, si bilis atra nõ adusta, remissiora, in super, pus album, lene, æquale, non graue olens, non immodicũ opum præfagium est, namq; dolorem, tetanos, atq; rigores sedare solent, vt Hippocrates in prognosticis. cap. 46. & ibi Galenus in commentario docuerunt, & idem Galenus in commentario aphor. 22. contra, vbi vlcus recrudescit, vulnusq; tumor occupat, maxime doloribus, & alijs symptomatis, ægrum infestantibus, quare Hipp. aphor. 5. 67. molles tumores inquit boni, crudi vero mali, nam vt Galenus in commẽtario probat, fieri nequit, vt tumor sit renitens, si natura humores ad membrum confluentes bene concoquat, pus tamen in vulnere nõ semper approbandũ est, sed ita demũ si symptomata ægrotantem torserint, quæ puris fluxu mitescunt, cum tũc temporis ad hæc temperada, totam curandirationem cõuertamus, si vero illa ab fuerint, quia tunc de vulnere agglutinatione (vt vulnus est) duntaxat agendum est, profluens sanies incommoda erit, quippe cum agglutinationem quæ vnione, atq; exsiccatione comparatur, impediatur. Sed inter neruorum symptomata, nullũ quidem perniciosius conuulsione, quæ nerui sæpe corripunt, vnde Hippocrates apho. 5. apho. 2. conuulsio, inquit, ex vulnere lethalis, & Galenus in commẽtario

Vbi bilis flaua exuberat, sæuiores suboriuntur symptomata, vbi pituita vel bilis atra nõ adusta remissiora.

Pus album, lene æquale non graue olens nõ immodicũ opum præfagium, nõ symptomata sedare solent.

Vbi vlcus recrudescit, & vulnus tumor occupat, maxime doloribus, & alijs symptomatis, ægrum infestantibus.

Vbi natura humores ad membrum confluentes, bene concoquat, pus tamen in vulnere nõ semper approbandũ est, sed ita demũ si symptomata ægrotantem torserint, quæ puris fluxu mitescunt, cum tũc temporis ad hæc temperada, totam curandirationem cõuertamus, si vero illa ab fuerint, quia tunc de vulnere agglutinatione (vt vulnus est) duntaxat agendum est, profluens sanies incommoda erit, quippe cum agglutinationem quæ vnione, atq; exsiccatione comparatur, impediatur.

Pus in neruorum vulneribus non semper approbandũ est, sed ita demũ si symptomata ægrotantem torserint, quæ puris fluxu mitescunt, cum tũc temporis ad hæc temperada, totam curandirationem cõuertamus, si vero illa ab fuerint, quia tunc de vulnere agglutinatione (vt vulnus est) duntaxat agendum est, profluens sanies incommoda erit, quippe cum agglutinationem quæ vnione, atq; exsiccatione comparatur, impediatur.

Inter neruorum symptomata, nullũ quidem perniciosius conuulsione, quæ nerui sæpe corripunt, vnde Hippocrates apho. 5. apho. 2. conuulsio, inquit, ex vulnere lethalis, & Galenus in commẽtario

Conuulsio ex vulnere quo pacto intel-

tario

ligenda sit lethalis, & Hipp. aph. declaratur.

Confirmata siccitas infanabilis.

Febrem conuulsioni superuenire melius est quæ febri conuulsione, & declaratur Hipp. aphor.

Quorũdam falsa opinio reprehenditur cuius fundamentum est, quod in tertiarum speciei consumptis hecticis, illa nõ reperitur, in quibus summa viget siccitas, nõ ob hoc hectici conuulsione non afficiuntur, quæ omnis corporis humiditas, exsiccata profus, & consumpta est, vnde nerui non contrahuntur, quia profus siccum, contrahi amplius nõ potest, & aliæ sunt responsiones, quas breuitati consulens prætereo. Circa verò tumorũ præfagia, quæ his neruorum vulneribus superueniunt, Cornelius de notis vulnerum lib. 5. multũ, inquit, intumescere vulnus periculosum, nihil vero, periculosissimum, illud enim, indicium magnæ inflammationis est, hoc verò, emortui corporis, in quo Hipp. 5. apho. apho. 65. visus est, imitari, dum ait, quibus tumores in vlceribus

Hectici consumpti non conuellantur.

Profus siccum contrahi non potest.

Multũ intumescere vulnus, malum, nihil pessimum.

mentario intelligit Hippocratis verba, vbi in neruosis particulis vulnus contigit, sed non perpetuò lethalis conuulsio est, vt ibidem docet Galenus, sed frequenter, vel quãdo ex cõsummata inanitiõe, & siccitate, insurgit, namq; cõfirmata siccitas, authore Gal. 7. meth. insanabilis est, sed ex repletionem orta cõuulsio, nõ adeo periculosa, & interdũ sanabilis, potissimum cui febris superuenit, cum febris calore, humiditates consumantur, à quibus conuulsionem fieri, certũ est: quare Hippo. apho. 4. aph. 57. qui an cõuulsione, inquit, aut distentione neruorum tenetur, febre superueniente, liberatur, idem voluit Hipp. apho. 2. aph. 26. dũ inquit febrẽ conuulsioni superuenire, melius est, quã febrẽ conuulsione, cuius ratio est, quia vbi febri cõuulsio superuenit, indicium est, ex siccitate conuulsione suboriri, sed febrẽ intelligas vel diariam, vel aliunde, quam à conuellente materia natam, meliorem esse, nam si à conuellente materia, duo iã essent infestissimi affectus, nec supra dictis obesse debet, quorũdã sententia, falso arbitrantium, à siccitate, conuulsione non contingere, ex eo scilicet, quod in tertiarum speciei consumptis hecticis, illa nõ reperitur, in quibus summa viget siccitas, nõ ob hoc hectici conuulsione non afficiuntur, quæ omnis corporis humiditas, exsiccata profus, & consumpta est, vnde nerui non contrahuntur, quia profus siccum, contrahi amplius nõ potest, & aliæ sunt responsiones, quas breuitati consulens prætereo. Circa verò tumorũ præfagia, quæ his neruorum vulneribus superueniunt, Cornelius de notis vulnerum lib. 5. multũ, inquit, intumescere vulnus periculosum, nihil vero, periculosissimum, illud enim, indicium magnæ inflammationis est, hoc verò, emortui corporis, in quo Hipp. 5. apho. apho. 65. visus est, imitari, dum ait, quibus tumores in vlceribus

apparent, non cõuelluntur maxime. & c. & apho. 66. inquit, Si in vulneribus fortibus, & prauis, tumor non appareat, ingens malum, & quanuis hoc, aduersari videatur Gal. in cõm. illius aph. 66. in secũda illius verbi (ingens) interpretatione, conforme tñ est primæ, quã probat ipse, vt verbum (ingens) verbo (appareat) nõ cohæreat, sed verbo (malũ) vt sensus sit, vulneribus prauis existẽtibus si tumor nõ appareat, ingens est malum. Cæterum de tremore, siue totius corporis, siue affectæ tantũ particulæ ac crebris rigoribus, neruosa vulnera comitari solitis de inuasionis modo, deq; causis eorum, iam libro primo copiose disertum est, in super, illud ex Guid. tract. 1. cap. de anatomia neruorũ, & ex Gal. mente de vsu partiũ lib. 1. cap. 17. animaduertere oportet, ex neruorũ incisione ad membri extrinsecam partem, flexionem amitti, & ad intrinsecam extensionem cuius causam superius, cap. de neruorũ anatome, latè scripsimus, quæ ideo hic repetenda nõ est, ad hæc, symptomata in neruorum vulneribus, suarum materierum naturã referunt, atq; insequunt, Si enim homo sanguinea tẽperatura sit, creberrima suboriantur, si biliosa, tertio quoque die, & sic de alijs: sed illud memoriae perpetuò tradendum est, si in neruorũ vulneribus copiosus, ac penè assiduus sudor, vulneratũ occupauerit, futuræ conuulsione sæpe esse præfagiũ, vnde Auic. Fen. 2. 3. cap. 6. inter spasmi præfagia, sudorẽ connumerauit, & Gal. lib. 2. Hipp. de morbis vulgaribus, in commẽtario illius canonis, scilicet, sudores multi, vbi ratione reddit, quod nimirũ, corporis humiditates, veluti in torculari quodã, conuulsione vi, exprimunt, varij tñ sunt neruorũ vulnerũ, & prosperi, & aduersi successus & ego nõ nullos mirabiles cõspexi, è quibus in mediũ quosdã afferã. Primũ, nobilis quidã vir & magnis, atq; sæuis neruo-

Interpretatio aph. Hippo. quæ probari debet.

Ex extrinsecâ incisione, flexio ex intrinseca extensio amittitur.

Symptomata in neruorum vulneribus suarum materierum naturam referunt & insequuntur.

In neruorum vulneribus, sudor copiosus, & assiduus futuræ conuulsione præfagium.

Casus inneruorum vulneribus fatis admirandi.

CAP. X.

De causa acerrimi doloris qui vulneratos nervos infestare solet.

NON extra rem, dubitari hic poterit, cur nervi tam sauis crucientur doloribus, nam primo intuitu, doloris expertes fore nervos, videbatur, cum secundum medicorum placita, primum tactus sensus instrumentum sint, si sunt, cum tanguntur, dolore care debuisse, quia iuxta philosophum. 2. de anima, capit. 11. sensibile si supra sensum ponatur, sensus non fit perceptio, quemadmodum color, oculis nimis ad motus, non percipitur, sed responsio in promptu est, nam tunc Aristotelis traditio procedit, quando sensibile sensui immediate adhærescit, at in nervis, cute, carne, & tenuissima nervorum pellicula mediantibus, vel. 2. de obiecto visus, non tactus, aut aliorum, intelligendus est philosophus, quod si quis obijciat, nervos à carne nudatos, non dū putrefactos, tactos tñ, sentire, respondebis, de naturali & perfecto sensu, non de corrupto præter naturam, de quo impræsentiarum sermone, propositionem philosophi intelligendā esse, & erit tertia, & accommoda ipsius intelligentia, causa igitur tam acerrimi doloris, qui nervorum vulnera consequi solet, duplex est, & sensus vehementia quæ nervi præditi sunt, & cum cerebro principi membro, continuatio, ut docet Gal. 6. method. cap. 3. & Auic. 4. 4. dict. cap. vuln. nerum nervorum, & Trufianus supra. 3. artis medicæ, sed an sensus acumē, an vero cum cerebro continuatio potior causa doloris sit, non immerito addubatur, & certe (meo iudicio) sensus acrimonia potissima doloris causa est, nam si quod nervi

Sensibile si supra sensu paratur, sensus non fit perceptio, & quo pacto id intelligatur.

In vulneratis nervis doloris duplex causa, altera sensus acumen, altera cum cerebro continuatio.

Sensus acrimonia potior causa

fa. 8. l. se. 2. d. 1.

Vulnera periculosa in genu vel prope.

rum vulneribus, quem omnia ferè novè symptomata huiusmodi vulnera comitari solita, inuasent, nostra curatione (favente Deo cui gloria fit) sanitati fuit restitutus, Contra puer, sola acus in nervo pedis punctura, cōuulsis pedibus duntaxat, & genis rigidis, inter medijs particulis illæsis, è vita discessit, adolescens alius, conto hæstæ pede transfixo, cum chirurgus, per vulnus lemniscum siue fasciolam transmitteret, brachia, & genæ extè plo quasi cōuulsa riguere, sed fasciola extracta, statim symptomata sedata sunt, & ille breui sanatus alium non citra admirationem conspexi, genu sauisime fauciatum, ingenti, asiduo, acerrimoq; dolore affectum, cui omnia ad temperādum dolorem præsidia, nullum afferre potuerūt leuamen, solus tamen assumptus cibus attulit, nam dum vescebat, dolore carebat, cum aut à prandio cessabat, dolor statim reuertebatur, alios in articulis, præsertim in genu, vel apud ipsum, quam leuissimis vulneribus percussos, victus ratione, medendique methodo, exacte observatis, naturæ concessisse, memini, vnde Lanfrancus sua chirurgia, cap. de vulnere in genu, huiusmodi vulnera quavis leuissima, recta, & à perito medico adhibitacur ratione, lethalia creberrime fore, existimavit, prudenter me hercle, cū in his vulneribus, vulneratū q̄si agmine facto, tāta symptomata adorianur, hinc Auic. 4. 4. tract. 1. c. 3. vulnera inquit, quæ cadunt in genu, apud rotulā, sunt periculosa, & ad ea quandoque, sequuntur accidentia mala, à quibus pauci liberantur: & Razes. 2. continentis cap. 6. & 13. autoritate ductus Galeni, quibuscūq; accidit vulnus super articulum genu in parte moriuntur, & in parte cum labore saluantur, quoniā genua patiuntur laborem ex motu, dispositione sana, quanto magis ex morbo, quod & Paulus lib. 4. cap. 54. docuit.

iudicet sed contrarium, imo corruptè lædere, probandum est. Ad argumentum respondeo, non ex eo quod dolor calidi, frigidi, vel similis obiectus sensum discernat, corruptè lædere dici, namq; tactui, tā proprium est, excellens, quam commensuratum percipere, sed ob id quod humanæ naturæ proportionem, atque necessariam conuenientiam excedat, eaque ratione sauius reliquis, à nostratibus symptomata iure optimo dolor censetur vel secūdo dicendum quod imaginari quādoque falso aut corruptè cogat, quod non est, ut puncturam acus, terebelli, vel his simile, de quibus Auic. 2. primi doct. 2. capit. 20. de varijs dolorum generibus agens meminit, sicq; in dolore, sensus tactus corrumpitur, ut non rectus, sed iniquus iudex censendus sit vel tertium dicendum q̄ temperaturæ, vel vnitatis, vel vtriusq; corruptelam ostendat vel deniq; corrupta operatio in vniuersum dicitur, quando effectus naturali contrarius producitur.

CAP. II.

De differentijs vulnerum, nervorum, chordarum atque tendonum.

Nervorum, chordarum, atque tendonum vulnera, quædam punctim, quædam cæsim contingunt, quæ cæsim, alia secundum nervi rectitudinem, alia pertransuersum, & tunc, aut absciso prorsus nervo, aut partim, alia cum substantiæ partium, quæ nervi cooperiunt, abolitione, sic ut nervi nudi super sint, alia sine abolitione, & illorum quædam à telo incidente, quædam à contudente, & dilacerante illata, quæ ut varia, ita variam medendi rationem expostulant.

G 3 CAP.

doloris est in vulneratis nervis qui cum cerebro continuatio. Arteriarum à corde oriuntur. Arteriarum in sanguinis missione secure punguntur. Puncto nervo in sanguinis missione conuulsio sequitur. Nervi quo fugiant dolorem contrahunt versus cerebrum suum principium, vade fit conuulsio, & delirium. Dolor an lædat nervos, ablatè an diminutè an vero corruptè. Obiectio. Sensus tactus in doloris impressione, id quod est, iudicat. Potètie perfectio in hoc

nerui cerebro continui sunt, doloris potior causa esset, cum arteriarum præciduntur, vel punguntur, acrior dolor, sauioraq; suborirentur symptomata, quam vulneratis nervis, cum à corde, sensus, & motus, imo totius vitæ principio, originem ducant, nervi autem, ab ignobiliore cerebro, quod nec sentit, nec vere mouetur, iuxta Gal. 4. de causis symptomatum, & tamen nec dolorem insignem, nec symptomata vehementia, præcis arterijs insurgere, in comperto est, nam & quotidie arteriarum in sanguinis missione, secure punguntur, & si nervum pungas, conuulsio consequitur, quæ non nisi ab acerrimo dolore contrahitur, sed & si potior causa doloris sensus vehementia sit, valet tamen non parum ad symptomata periculosa, quæ punctis præsertim, aut incisis nervis nascuntur, concitanda, cum cerebro continuatio, quia cum nervi quod dolorem lædentem fugiant, naturaliter versus suum principium, cerebrum nimirum, contrahantur, fit, ut conuulsio, & delirium insurgant, quæ ipsi affecto cerebro peculiaria sunt, quare recte Galenus alijq; supracitati auctores, sensus acrimoniam, atq; cum cerebro continuationem simul, doloris causam esse, arbitrati sunt: sed quo nam pacto dolor nervos lædat, an ablatè, an diminutè, an vero corruptè. Quibus modis iuxta Auicennam anticorum. 3. cap. 2. & Galen. 3. artis medicæ, vnaquæq; operatio affici solet, dubitari poterit. Et primo non ablatè, nec diminutè dolorem lædere, clarius est, quam ut probari debeat: Quod autem non corruptè, illud suadere videtur, quod sensus tactus in doloris impressione, id quod est, iudicat, nempe calidum, frigidum, acutum, mordicans, ergo corruptè lædere non potest, cum certum sit, cuiusq; potètiæ perfectionem in hoc consistere, ut recte de obiecto id quod est, & quale est di-

cōstitit ut recte de obiecto iudicet.

Responsio.

Tactui tam propriū est, excellens, quam commensuratum.

Cur dolor corruptè lædere dicat. Dolor sauius omnib; symptomata dicitur.

Dolor quandoq; imaginari cogit, quod non est.

CAP. XII.

Vniuersale, de curatione vulnerum, neruorum.

Decem vniuersalia documenta.

Ntequam particularē neruorum vuluerum curatio nem aggrediar, è re esse arbitror, quasdam generales traditiones, vniuersaliaq; documenta præmittere, quæ chirurgos præ oculis habere oportet, hæc decem numero sunt.

Primum documentum.

Primum documentum. Frig° in neruorum vulneribus maxime fugiendū, & ratio.

Primum igitur, vt summopere vulneribus aduersissimum, quod neruos condenset, atq; infartæ illis materiæ exhalationem impediatur, quod Galenus animadvertens. 6. methodi capite tertio. in primis inquit, habendum curæ est, ne quid ex his quæ vulnus contingent frigidum sit, quandoquidem ipsa laborans pars, & sensibilis maxime est, & principum partium primati continua, & temperamento suo frigida, quorum omnium occasione, & ex facili à frigido offenditur, & suam offensam impertit cerebro, cuius sententiæ author est Hippoc. 5. aphor. aphor. 18. dū inquit, frigidum inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medulle, obquam rem, & medicamenta, & panni, atque deligature, & deniq; omnia vulneri adaptanda præfertim hyeme, calfacta esse conuenit, vt docuere Auerroes. 7. colliget tract. de cura solutionis continuitatis neruorum, & Razes. 7. continentis capite. 6. & 13. in quo, reliqui conueniunt, sed hoc non perpetuò in omnibus faucibus obseruandum est, nam si iuuenis ætate florens biliosa temperatura sit, pene frigida, æstiuo potissimum tempore medicamenta applicanda illi esse innuit Galenus. 3. meth. cap. 8.

Frigidū inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro spinali medullæ. In neruorum vulneribus, & medicamenta, & panni, & deligatura calfacti debent: nisi æger iuuenis & biliosa tempera- tura sit.

Secundum documentum.

Secundū documentum.

Secundum documentum esto, vt vitus ratio, tenuis, ad septimum vsque diem, quo tempore dolor humorum fluxio, atq; inflammatio insurgere solēt, exhibeatur, quod ex Hipp. 1. aphor. aphor. 7. & ibidem Galen. in commentario, atque etiam Auic. 4. 4. dict. cap. vulnere neruorum satis colligitur, nec solum intra septimum tenuis victus exhibendus, sed vbicunq; symptomata inuaserint, tū vt sanguine quantitate, & qualitate temperato, inflammatio minimè oboriatur, tum etiam vt natura ipsa concoctione cibi non occupata, morbum oppugnare vehementius possit, nec non quia nec ipsa causa vulneris imbecilla plurimum alimentum consuere nequit, quod ita demum procedit, si ægrotantis virtus, aut vires tulerint, nam si imbecillis virtus, aut vires contractæ sint, non adeo tenuis inedia iniungenda, sed hæc victus ratio, quæ fauciatas paratur aliter dispensanda est, atq; illa, quæ citra vulnus febricitantibus exhibetur, istos enim ab ipso ægritudinis exordio, crassiori cibo vti necesse est, quod natura in morbi statu, ad Crisin, & complendam, & iuuandam robustior & agilior sit, sed postquam, ægritudo ad statum suum peruenerit, tenuis cibus ne natura impediatur exhiberi debet. Auic. 1. 4. tract. 2. cap. 8. asserentē. At vulneratis, cum symptomata principio scuiora sint, neque naturæ opus quo ad Crisin tunc spectemus, gracilem victum damus, deinde solidiorem, quod sanguis producendæ carnis materies conglutinosior reddatur, iuxta Auic. sententiā. 4. 1. c. 28. de medicatione solutionis continuitatis, vsque adeo, vt ipse Fen. 5. 4. tract. 2. c. 18. de curatione restaurati, hædinā pellē decoctā, ad fauciatorū cibū, cōmendet, Ego vero ipsum hædū calida expilatū, & incoctū,

Vulneratis vsque ad septimum diē & vbicūque symptomata torserint tenuis inedia iniungenda, & ratio, nisi virtus imbecillis sit.

in sub rali et inedia in tempore dum symptomata in xarantia firmanda

Differt a curā aliis morbus à neruorum vulneribus, quo ad victus rationem, quæ in illo principio crassior cibus exhibetur, postea tenuis, cōtra in vulnere & ratio.

Quibus edulibus & quo vel

vel pedes, & capita arietina decocta similia edulia exhibere soleo, virtute nimium cōcoctrice fauciatas tolerante, secus vero ab eis abstinendum, Vnde Gal. 7. meth. medēdi. c. 6. si enim, inquit nutrimētū ipsum seipsum cōcoqueret, ac in partes digereret, præterea alendis partibus assimilaret, & quibus alimento plurimum est opus, adhæresceret, proculdubio maxime nutriente cibo esset opus. Verū quoniam aliud est, quod nutrimētū desideret, aliud quod ipsum conficit, sed quod nutriendū est, ipsum sibi & nutrimentum attrahit, & mutat, & cōcoquit, & adiungit, & adsimilat, ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligēdo, spectādū esse dicat, vnū ipsius cibi naturā, alterum, vires suas proprias, in sitaq; Vulneratis igitur, principio lētū iusculū, vbi prius lētes ex alia aqua incoctæ fuerint, exhibeatur, incocta ibi acreta, aut dabis panni albi medullā gelida lotā, saccaro suprasparso, & acreta etiam infusa, abluī panis ille gelida, ne calor nimius à furno cōtractus, & fermētū putredo, nocumētū sint, cibus etiā erit ex cucurbita, & lactucis, vel iure pulli, vel amigdalato, vel amylo, saccaro condito, sensimq; solidior cibus instituendus est, sic vt pullis, gallinis, & altilibus, vitulina, arietinaq; carne vescatur, & tandem pedibus, capitibusq; hædinis, & arietinis, & vitulinis, vt sanguis cōglutinosior fiat, vt superius dictū est, potus esto, principio ex aqua, saccaro albissimo incocta, vel ordeo excorticato, maxime æstiuo tpe, deinceps, vinū satis tēperatū propinabis, si mō symptomatū iā oīs suspicio cesset, & præsertim si pituitosa, vel atrabiliosa tēperatura eger pditus sit, vel mōta na loca seu frigida inhabitet, aut assuetus vino, vel vbi immodicus sanguis è vulnere pfluxit, cui sniā cōcinit Cornel. lib. 5. cap. de victus rōne & notis vulnerū, sicq; recte nec aliter intelligēda est Theodori

Vinū in neruorum vulneribus, quoniam & quibus feruaris propinandum.

Sauciatas paulatim ad cō

ci, Henrici, atq; anglorū vinosa quæ vocat̄) victus ratio, deniq; paulatim ad cōsuetudinē qua sanus utebatur, æger reducendus est, ad hæc, sex rebus non naturalibus ea tenuis vtatur, quatenus in naturales res, quæ prosperā valetudinē, & faciunt, & tuent, conuertantur, & à venere summopere caueat, cuius ratio iā lib. 1. à me scripta est.

uetudinem qua sanus utebatur reducendus. Sex rebus non naturalibus quo pacto vtendum. Venus fugienda summopere in vulneratis neruis.

Tertium documentum.

Tertium documentum.

Tertium documentum, circa sanguinis missionē & alui solutionē versatur, est enim principio mittendus, vt dolor neruorū vulnera comitari solitus, humorū fluxio, atq; inde inflāmatio, facta reuulsione, præcaueantur, sniā est Hippo. lib. 5. vlcibus, Gal. 6. meth. c. 2. Paul. lib. 4. c. 54. de neruis cōvulneratis Auic. 4. 4. dict. cap. neruorum vulnerum, properandūq; esse ad sanguinis missionē, neglecta syncope suspicione, cōsultit, Auerrois, colliget. 7. tract. De cura solutionis cōtinuitatis neruorū, & deniq; venę sectio, ad sedationē doloris eo vsq; competit, vt Gal. 13. meth. c. 5. etiam si corpus ab excrementis purū sit, tundere venam iusserit, cum dolor fluxionis causa fiat, non enim (vt ipse Galen inquit lib. de curandi ratione per sanguinis missionem capite. 8.) quando magna fuerit ægritudo, sed cum suspicabitur vehemens, mittendi sanguinis est tempus, sed hoc ita demum, obseruandum est, si ægrotantis virtus, & vires tulerint, sin minus, vel parcius mittendus sanguis, vel cucurbitulæ cum scarificatione, vel citra eam, secundum ægri tolerantiam, affigendæ, tutò enim affiguntur, vt eleganter probat Cornelius, libro. 2. capite. 11. dum inquit, vbi sanguinem mitti vires non patiuntur, id auxilium, vt minus vehemens, ita & magis tutum, nec vnquam periculosum, & Gale. lib. de sanguinis emissionē, & de reuulsione, cuius

In neruorum vulneribus principio mittendus sanguis & ratio.

Quauis ab excrementis corpus purum sit mittendus sanguis est in neruorum vulneribus.

Nō cum ægritudo magna est, sed cum suspicatur vehemens mittendi sanguinis est tōpus.

Si ægri virtus sanguinis missionē non toleret vel parcius mitti vel cucurbitulæ affigi debent tuto enim aff

figuntur vel constrictio- nibus & deligaturis ut dicitur.

Clyster sanguinis missionem precedere debet in curatione regulari, licet in coactu hoc peruertatur & sic Hipp. accipiendus est. In neruorum vulneribus ubiunque symptomata viderint, mittend' sanguis est virtute & aetate ferentibus. Si in brachio vulnus consistat vena saphena ex talo correspondenti secunda, si in crure aut pede basilica ex brachio eiusdem partis redi- tudine serua- ta.

Quartum documentum.

Quartum ad alui solutionem pertinet, est enim in comperto, vt si vulneratus vitiosis succis redundet, nisi exacte purgatus sit, recte curari nequeat, ergo cienda ei albus est, vt precipit Gal. 6. meth. c. 2. Paul. lib. 4. c. 54. Auerr. loco superius citato, & penè omnes, verum soluens pharmacum, nocentem humorè respicere, nec nimis efrene esse debet, quia nocentium affectus sub nutu conuulsi- rantur. Si neruorum vulneris inferioribus par-

meratur à Gal. de victus ratione in mor- bis acutis, sed illud non leuis momenti, memoria nunquam excidat, quod si neruorum vulnera inferioribus partibus sint, non solutio pharmaco, sed vomitu vtendum est, contra in superioribus, quod eleganter tradit Galen. 4. meth. cap. 6. & 13. meth. cap. 6. Auic. 4. 1. cap. 4. Auerr. colliget. 6. cap. pharmaciae, Razes. 1. 1. continetis cap. 1. ex quo mire Hipp. lib. de infomnijs euomere illis precipit, qui vlcibus vel crurium laesionibus se affectos somniantur quod mirum est aurire etiã aquã putei sepius in die vlcibus crurium maxime prodesse experientia compertum est, quo autem pharmaco alius cienda sit, certa lege prescribi non potest, sed mediciperitiã relinquendum, nec scdm Gal. de curandi ratione per sanguinis missionem cap. 12. in principio, certa exhibendorum quantitas assignari potest.

Quintum documentum.

Quintum documentum est, vt principio linamenta, aut turundam in neruorum vulneribus, inde re minimè ausus sis, quin prius naturæ opus experiaris, quæ sæpe agglutinationem astruit, cuius artificium, linamentis destruitur, & si primis curationibus prosperi successus spes fouerit, reliquis idem intentum obseruabis, coalescentia duntaxat admouendo præsidia, quod si forsansymptomatum in cursu naturã impedita, ab instituto cesset, vanaque prima auxilia fuerint, tumente vulnere, latenteque interius pure, quod respirare nequeat, tunc ad breuia linamenta, ne tangantur nerui, atque dolorem inferant, coacte sane deueniendū est, & facile erit, vulneris oras, vel digitis, vel specillo aperire, equidē mea hæc est sententia, totius vitæ periculo probata, quam cum seque-

tibus sint, nō solutio pharmaco sed vomitu vtendum, contra in superioribus.

Quisomniauerit se crurium laesionibus affectos, enomere debent ex sententia Hippocratis. Quo pharmaco alius cienda & pharmaci qd titas certalege prescribi non potest.

Quintū documentum.

Linamenta in neruorum vulneribus quibus punctura nō est principio imittenda, quin potius agglutinatione tentanda, quæ si non respōdeat breuiturunda vtendum.

Multi linamentis immissis mortui multi citra ipsa sanati sunt.

Casus notandi.

Rationes quæ conuincunt fugienda esse linamenta.

Prima ratio.

Medici scopus incurandis vulneribus agglutinatione valneris est. Secunda ratio.

Medicus natura adiutor dicitur, & esse debet. Natura vulneris agglutinatione contendit.

Tertia ratio. A linamentis dolor acerrimus inflammatio & interdum conuulsio insurgunt.

Linamenta solum vbi pus expelli oportet, imittuntur.

Quarta ratio sumpta ab argumēto à fortiori.

Linamenta in thoracis penetranti vulnere prohibita sunt ne agglutinatione (natura opus) impediatur.

remur magna certè neruorum vulnera quam ocyssime perfectã agglutinatione ad Dei gloriã consequunt, cōtra, hac nō obseruata methodo multi è vita discesserunt, & vidi duos eiusdem ætatis, ac ferè tēperaturæ, eodē tpe, atq; eadē corpis parte sauciatos, quorum alter, linamentis inditis, dolore, symptomatis, cōuulsione correptus, intra 14. diem mortuus, alter, citra turundã curatus, in pristinã sanitatem diuino numine, redactus est, & hæc doctrina rōnibus certè vrgentiſsimis communitur. Primum, illa, medici in curandis vulneribus, scopus est ipsa agglutinatione, sed eã linamēta impedire incōperto est, ergo ab illis abstinendū. Consequentia patet nã si qd minus vñ inesse inest, ergo & id qd magis. Sed oleū & aqua vel pill' siue puluis vulneris agglutinatione prohibent, ex Gale. 4. meth. ca. 4. ergo à fortiori linamenta. Ad hæc, medicus nature adiutor esse debet, & ab vniuersis doctoribus sic vocatur, sed natura pro virili vulneris agglutinare contendit, ergo iuuare, eius intentū debet, & non impedire: iuuabit autem, si linamēta fugiat, impedimento erit, intra vulnus ea immittendo, accedat, vt linamenta tangendo neruos, præ nimio sensus acumine, & dolorem acerrimū, & inflammatione, & interdū cōuulsione accerceat, cui etm sniã Corne. lib. 5. c. 26. de agglutinatione vulnerū subscribit, quæ post habita turūda, cessant, rursus, linamēta hæc vbi pus expelli oportet, duntaxat imittunt, at principio, de quo nobis sermo, nulla sanies incrueta plaga est, ne cessaria ergo nō sunt, Præterea, argumēto, qd à fortiori dī, cōprobat, nã si in thoracis penetrantibus vulneribus, linamēta (ne scilicet naturæ opus impediatur) multis prohibent, fortius ergo in neruorū exteriore vulnere, principio, vbi agglutinatix deligatura rectè adaptari, danda est, insup illorū opinio iuxta Gale. sniam

tertio artis medicæ, & 3. meth. cap. 4. vbi vulneris oræ vt iungendæ, coniunctæq; manere debent asserit, quæ Guido nosse sequit tract. 3. capi. vniuersali de curatiōe vulnerum, intentū hoc inter reliqua summe cōmendat, cui linamētis vtentes, aduersi manifestè iremus, nec huic nra traditioni defuerunt authores, si quidē Guilielm. de Saliceto chirurgiæ facultatis, & peritia, & experiētia vir nō contēendus libr. 20. cap. 18. & Petrus Argelata libr. 3. tract. 1. cap. 19. linamenta quæ neruū tangant, fugienda esse docuerūt, affirmātes si linamentis nerui tangerent, dolorem, fluxionē, inflammationē, conuulsionē, & denique sæpe mortē euocari, quæ mala multis sæpissimè euenisse, experimēto & ipse vidi, quibus authoribus ego, addo, nullo modo principio, etsi neruum non tangant, linamētis vtendum, si modo alia agglutinationi minimè aduersent, sed fortassis, me falsæ sectæ inuentorem, vanilo cumque triuiales & cute tenus chirurgi, arbitrabuntur, retorquentes in me Gale. autoritatē. 6. meth. cap. 2. & 3. artis medicæ cap. 6. vbi maximè admonet, nō agglutinatoria præsidia in puncto neruo, sed quæ dolorē mitigent, & sanies exitū patefaciant, esse admouenda, & Auic. Fen. 4. dicto cap. vulnerum neruorū, iubentis ne ad consolidationē pperemus, sed inciendū à doloris sedatione. Sed ego quidem, iuuenes veritatis studiosos, quã doctrinã, & rōne verã, & longa experientia probatã scio, nec à doctis aspernandã fore, spero, docere cupio, nam imperitos alios multos, ab inueteratis erroribus reuocare, & à praua consuetudine auertere, per quã durū esset, quibus minimè fauēt Gale. qui in nerui punctura cæca, ex qua dolor ingens distorquet, apertè loquitur, nec Auicēna, qui quando principio symptomata insurgunt, intelligendus est, sed nos nōn de punctura nerui, sed de

Generale est vt vulneris oræ iungantur.

Guilielm. Saliceti Jaus: cuius & Petri Argelate auctoritate sententiam suã probat.

For et lera mat inlenem doctor hidalgo in a inatione m in m m m

Obiectio ex Galeni auctoritate.

In punctura nerui nō agglutinatione, sed quæ dolorē mitigent, & saniem expellant, admouenda sunt præsidia. Alia obiectio ex Auicēna.

A doloris sedatione incipiendum, non ad consolidationē properadū. Ab inueteratis erroribus & à praua consuetudine auertere per quã durum.

Quid incōmodi habet authoris sententia, & curadi methedus.

inciso neruo, vbi non infestant sympto-
mata tractamus, in quo principio (vt su-
perius admonui) consolidatio procuran-
da est, id tamē incommodi habet nostra
hac curandi methodus, quod dum egro-
tantes tam breui se sanatos conspiciunt
curationē negligentes, debita nos merce
de defraudāt, vt mihi non semel cōtigit.

Sextum documentum.

Sextum, ante oculos habere debes,
vt communem multorum errorem
fugias, existimantium, tanquam inuola-
tum legis esse præceptum, secundam vul-
neris curationem tertio die moliendam,
qui citra dicrimen vllum, superstitionē
semper id obseruant, capta (vt suspicor)
occasione, à Gale. 4. 5. & 6. meth. & alijs
in locis, & Cornelio, libr. 5. cap. de ratio-
ne victus, & notis vulnerū, qui tertio die,
vulnus soluere, & illi mederi aliquando
iubent, inferunt ergo isti, semper triduo,
ab illato vulnere curandum, imo (quod
fatis mirari nequeo) æstate, bishyeme se-
mel curari vulnera oportere, quæquidē
à ratione alienissima sunt, nam (vt cum
istis loqui liceat, qui legē hanc tam scrupu-
losam sanxerunt) scire opto, sympto-
matis quæ vulnus glutinari habent, non
infestantibus, quando iam immediatē co-
alescit, quorsum tu chirurge tertio die,
vulnus soluere, & curare properas, quem
cōsultius multo esset naturæ voto in glu-
tinando vulnere non resistere, sed in sex-
tum, & longius curationem protrahere,
est enim hoc Galeni menti consentaneū
in commentario supra lib. Hipp. de fract.
in illo. 5. incipienti. Postquā verò ad ter-
tiū diem, dum inquit, quod em̄ in lignis
quæ semel coniunguntur est gluten, id
cōfractis ossibus callus est, vt merito que
callo conglutinandæ sunt fracturæ, quie-
te summa indigeant, quippe cum si cal-
lus concrefcens agitetur, & moueatur,

dissolui nō fecus ac gluten quo ligna cō-
mittuntur, aut lac, qđ coagulatur, soleat,
Adhæc, cur cedo contrario, vbi sympto-
mata sequunt, tridui, imo horam spectas,
an vt interea dolore, atque ingenti inflā-
matione affecta particula, stiui potissi-
mū tempore, corrūpatur, Et cur queso,
vulneri puris experti, quod non sympto-
mata distorquent, æstate bis, fanioso ve-
ro cū symptomatis, hyeme, semel vno-
quoq; die mederis, cum illud, rarius, hoc
pluries curandum esset, ergo lex illa stul-
tissima prorsus & sine rōnē (si sine disci-
mine ea vtamur) cōfenda est, Quare ani-
maduertere debes, bifariam vulnus gluti-
nari contingere, aut primaria (quam vo-
cant) intentione, vbi cum symptomatis
nulla, aut leuis colluctatio est, nec prauis
succis corpus redundat, sed bona tempe-
ratura præditum, bonaque victus ratioe
vtitur, tunc quidem rore duntaxat nutri-
mētali (præsertim iuuenili corpore) con-
solidatio sæpissimē perficitur, aut secun-
da intentione, vbi nimirum hæc omnia
cessant, quin potius symptomata distor-
quent, dolor, inflammatio, vitiosiq; succi
ad vulnus percurrunt, quo casu non faci-
lè vulnus coalescit, imo ipsius oræ dissi-
dēt, cum ex vulnere, in vlcus conuertat,
vt iam nō primis, sed reliquis præsidijs cu-
randū sit, si igitur agglutinatio principio
rñdeat, prosperaq; omnia, inculpataque
sint, nec triduo, nec etiā sexto vulnus at-
tingendū est, qđ in oibus corporis vulne-
ribus, quæ glutinari volumus, regulare
esse debet. Si verò hæc absint, aduersaq; que
sint, non in tridui differenda curatio, sed
eodē die, & bis, totiesque noctu, qñque
curabis, potissimū, vbi dolor neruorū vul-
neribus peculiaris, defæuit, cui nřæ sniæ
astipulantur Auic. doctri. 4. 4. dicto capi-
te vulnerum neruorum, Aetij sermone
14. Trusiani supra. 3. artis medicæ, Cau-
liaci tract. 3. capit. de incisione & vulne-

Obiurgatio ex ratione.

Reprehensio ex ratione.

Vulnus bifariam glutinari contingit.

Vbi vulneris glutinatio prospere succedit, nō triduo, nec etiā sexto, sed cū opus fuerit curandum est, si aduersè succedat, & vrget symptomata eodem die, & crebro.

Quid incommodi habet authoris sententia, & curandi methodus.

Sextum documentum.

Vulnera nō necessario tertio die, & in hyeme semel curanda.

Obiectio ex Gal. & Cornel. auctoritate.

Reprehensio ex ratione.

Vulnus etiā cū craneifra-
ctura quoad
perfectē glu-
tinetur sol-
uendum nō
est.
Gale. & Cor-
nel. declarā-
tur.

Tertio die
recrudescere
& sœuire
vulnera so-
lent.

Quo tempo-
re curandū
vulnus, sīdo-
leat.

Septimū do-
cumentum.

Manu sexta
bella leuissi-
ma vel ex cu-
curbita fab-
refacta pā-
nis inuoluta
& cotone
farta, vulne-
rate manui
applicanda
& ratio.

Vulnerato
brachio ta-
bella appli-
canda.

Cruri vulne-
rato capsu-
la quæ glos-
so comondi-
citor molle
da & c. vti-
litas.

re magno, & Nicolai florentini sermo-
ne. 7. capite fracturæ cranei, qui fortiori
casu, nēpe in craneifractura, vulnus quo
ad perfectē cōglutinēt, soluendū nō esse
præcipit, nec obstat Gal. & Cornel. supra
citati, intelligendi em̄ manifestē sunt. Se-
cū dū nřam distinctionē, qñ scilicet prin-
cipio, symptomata, & alia, primariæ intē-
tioni impedimēto sunt, & ob id tridui po-
tissimū meminere, non qđ terminus ne-
cessarius sit, qđ præponi, nec postponi po-
sit, sed qđ tertio, vel quarto die, recrudē-
scere, & sœuire interdū vulnera magis so-
leant, vt Hippo. libr. de fracturis docet &
colligit ex Genes. 34. c. his verbis, acēsiq;
sunt oēs, circūcis cunctis maribus, & ec-
ce die tertio, qñ grauissimus vulnerū est
dolor &c. Vnde si tertio die, dolor hic tā
acerrimus torqueat, tertio, si primo, pri-
mo, si sexto, sexto, vuln^o curabis, nec per-
petua tridui lex statuenda est.

Septimum documētum.

Septimum erit, vt si in manu vulnus
constat, ex leuissima tabella, seu sic-
ca cucurbita, fabrefacta, pannis inuoluta
gospioque facta, vulneratę manui aptē
applicet, quæ & neruis, & vulneratis ossi-
bus maximē conducit, tum vt nerui, atq;
ossa quiescant, nec huc atque illuc diua-
gentur, nam sine quiete vulnerū aggluti-
natio non rectē contingit, auctore Gal.
5. meth. ca. 8. tum etiā, vt incisi nerui me-
lius atq; directius coalescant, tabellæ aut
huius author est Guido tract. 3. capi. vlti-
de vulnere cum incisione ossis, qui etsi
de ossibus loquatur, ex eadem ratioe ad
neruos trahendus est, si verò in brachio
vulnus sit, tabella longior qua nō manus
solum, sed totum brachium cōtineatur,
applicari debet, si in crure, capsulā, quam
Gale. 6. meth. cap. 5. glossocomon vocat
(vt ibidem præcipit) artificiose moliaris,
quæ præterquam, quod vulneri aggluti-

nando prodest, iuuat insigniter, cū æger
cubile mutat, aut etiam è ventre aliquid
excernit, & ne comprehendentium ma-
nibus, aut lecti stragulis offendatur, qua
ratione etiam arculum supra capsulam,
aut tabellas machinari soleo. Ceterum si
nerui duntaxat citra ossium incisionem
vulnerati sint, tabellæ, vel capsula cito a-
moueantur, quò callus, ad extensionem
flexionemq; exercendam, ductilis fiat,
& hoc si in manu vulnus sit, si verò & os
incisum, multo serius, quod ad congluti-
nationem maiori multo mora ei, quam
neruis opus sit, vulnerati autem membri
accommodā repositionem Gal. auctori-
tate Hippocr. 6. metho. capi. 5. eleganter
docet, vt nimirum, eam figuram quæ ma-
ximè à dolore absit, & quæ æger persiste-
re diutius immorus possit, eligamus, bra-
chio quidem angulosam, cruri verò quæ
paulò minus porrecta sit.

Octauum documentum.

Octauum documētum nunquam
memoria excidat, vt nimirū vbi
inflammatio, aut symptoma aliquod vul-
nus adoritur, calidis, nimisque humidis,
emollientibus, putrefaciētib;que præ-
sidijs, qualia sunt, calens aqua, pulres ex
hydroleo; id est aqua, & oleo; & triticea
farina confectæ, maluæ, althææ radix, a-
uium adeps, commune oleum, & his si-
milia, quæ emolliendi putrefaciēdi que-
vim retinent, minimè vtaris, nanque vul-
neratis neruis aduersissima sunt, qđ corru-
ptionem inducant, accedit vt cum ex hu-
mida fluida substantia progeniti ner-
ui fiat (vt superius admonuimus) à calido
& humido facile dissoluatur, vt Gale.
6. methodi capi. 2. & 3. de compositione
medicamentorum per genera capit. de
vulneribus neruorum, Auicēn. 4. quarti.
cap. sapius citato Auerr. colliget, 2. ca. de
cōplexione in ebriorū consimiliū, atque
Razes

Arculus supra capsulam ad aptandus & ratio.

Tabellæ & capsula ab incisis neruis cito amoueantur, sed à cæsis ossibus serius & ratio.

Qualis esse debeat vulnerati membri repositio.

Octauū do-
cumentum.

Emollientia
putrefaciē-
tiaq; p̄sidia
in humorū
vulneribus
glenda. & q̄
hæc sint.

Razes lib. 4. continētis capi. de punctura nerui, quos reliqui oēs sequuti sunt, p. clamatēs hmōi p̄sīdia, vt lethalia, & calamitatis plena fugiēda esse recensentque innumeros tristissimos successus ex emollientiū ac putrefacientiū vsu, vel potius abusu obortos, & mea tēpestate, multos satis deplorādos conspexi. Adde damandā etiā esse frigidā aquā quod insigniter neruos condenset, vnde Hipp. 5. aph. apho. 18. frigidū inquit, inimicū ofibus, dentibus, neruis &c. de quo supra iam latius primo documēto scripsimus, sed quāuis hoc in neruorū vulneribus regulare sit, in nerui tñ punctura principio qñ ob vulneris angustum osculum, sub carne, vel cute pus delitescit, emollientibus leuiusculis vti tuto decet, quō dolor, mitescat, & poriad. saniei fluxionem dilatentur, emollientia autem sunt cōe antiquū oleum solum vel cui sulphur; cōmīstam sit, lumbricorū sabinum oleum, & ex ouorum vitellis, & alia quæ potius dolorē sedandū, ac leuiter leniēdi, quā putrefaciendā vim fortiuntur.

Nonum documētum.

Nonum vniuersale p̄ceptum nō leuioris est momenti, quod conuulsionem quæ vbi immediatā à cerebro originem, atque sensus acumen, vulneratis neruis p̄sēpe insultare solet à corpore arceat, ergo si vulnus in superioribus membris, vt manibus, & brachijs consistat; axillæ, collum, ac spinalis medulla, vsque ad ceruicē, si cruribus inguina carenti oleo secundum Galenum. 6. Methodi capite. 3. illinienda sunt, cui sententiæ subscribere etiam Paul. lib. 4. cap. 51. Auic. 4. 4. cap. vulnerum neruorum, Razes lib. 3. continentis. capit. 6. & lib. 14. capit. 2. Sed oleum accommodatius erit, camamellinum, irinum, & lumbricorum, sed poteris ex hmōi oleis, addita hi-

sopo humida, adipe autum, æqua portione mixtis & tantillo lumbricorum, ac crocei pulueris, cum cæra quæ ad coagulandum sufficiat, vnguētum conficere, quo p̄dicta membra illinies, sed si iam hominem conuulsio corripuit efficaciora alia instituenda remedia, & vt non idem sed triplex conuelendi modus est, nempe ex inanitione, plenitudine neruorūq; & cerebri compāssione, sic non eadem p̄sīdia in vsu semper esse debent, sed alius, alia expostulat, igitur si ex inanitione & siccitate, quæ paulatim post sanguinis immodicam profusione, vel eximiū puris effluxum, vel diutinum alui profluuium, ardētissimasque febres innascitur, supra dicta membra humectantibus medicamentis, vt violaceo amigdalino lumbricorum, atque lini seminis oleo solo, vel vaccino butyro cum cæra alba coagulato, vbertim perungenda sunt, & quantum huiusmodi exinanitione cōuulsio lethalis Hippocrati sit (vt superius etiam admonui) aliquando tamen sed raro, maxime prodest, vulneratum intra ahenum vel tinam humectantium herbarū decocto plenum immitti, deinde p̄dictis illiniri, nec minus confert vtrē, quo oleū diu contineretur, obuoluit: sed si ex plenitudine, humores à quibus plenitudo excitatur, prius fortibus medicamentis purgabis, & sanguinē (si & ipse peccauerit) mittes, postea calidis & siccis temperate medicamentis, easdem partes fouebis: ea sunt, nardinum, laurinum, castoreū, euphorbij, atque lumbricorū oleum, ex quibus etiam vnguētum compones addendo castorei, sabinæ, & pulegij pollinē cum cæra quæ satis sit, vtatur etiam æger caput purgij & sternutatorijs, adde huic malo insigniter succurrere cauterium in colli vertebris auctor est Nicol. Floren. sermo. 7. tract. 4. summa prima capite de cura vulnerum neruorum per chirurgiā.

Si vero

Multū miferi periere hmōi emollientibus ac putrefacientibus.

Aqua frigida neruis aduersa.

Frigidū inimicum neruis.

In nerui punctura leuia emollientia conueniunt & quæ sunt.

Nonum documētum.

Quibus p̄sīdis cōuulsio arcenda sit.

Triplex cōuulsio ex inanitione plenitudine, & cerebri compāssione.

Quæ adhibenda remedia sunt vbi iam conuulsio hominē corripuit.

Inanitione ex sanguinis, aut puris vel alui immodico profuuiio innascitur.

Conuulsioni ex inanitione remedia.

Cōuulsio ex inanitione lethalis Hippocrati est.

Conuulsio ex plenitudine p̄sīdia.

Cauterium in colli vertebris insigniter conuulsioni ex plenitudine confert.

CAP. XIII.

De nerui punctura.

VNC ad particularē neruorū vulnerū curationē descendam in qb° ea solū quæ in vniuersali scripta non sunt pertractabim⁹, & primū nerui puncturā, vt periculosiorē curādā ppono, quæ nimirū ex neruoso loco vulnere arcto, doloreq; acerrimo palā erit, ergo vbi corpus gnalib⁹ remedijs iā superiore capite traditis p̄paraueris, ad tripartitissimū intēta omnem curationē rediges nēpe vt affixū telū (si qđ est) refrigeram⁹, dolor q; & inflātionē, & sc̄pē cōuulsionē excitat, arceat, etsi iā inuaserit, mitescat, virus, prauū ve vulneris ichorē extrahamus, vuln⁹ emūdem⁹, exsiccem⁹. Primū efficies vullsellis, aut alio subtili instrumēto vel etiā p̄sīdis quæ sanie foras pellere apta sunt, q̄lia erunt arūdinis radix cōmīnuta, pistata satis ac melle mixta, ppolis, amoniacū, quercinū viscus oleū antiquū, aut sabinū, vel sambucinū p se, aut cū cæra cōpactis, interiusq; (si vulnus pateat) cū specillo immisisis, sin minus extērius lintheo admōtis cōferre etiā solet incisa rana pūcturæ illicō applicata, ad sc̄m iuuabit insigniter sabinū antiquū oleū, vel sambucinū aut lumbricorū, non super rofaceo, vt alias solet confectum cuius lumbrici nō aceto, sed vino suffocati fuerint, vel cōmune vetus oleum separatim, aut optima terebinthina mixtum, tepidum intra puncturā instillatum, verum à consolidatibus p̄sīdis cauendum tibi sum mopere erit: sed his duntaxat quæ dolorē leniunt, ac poros aperit vtendum, vt Calenus. 6. methodi capite. 2. Razes lib. 13. continentis capite secundo. AEtius libro quarto. capite. 54. & latius superius dictum est, quō sit, vt rofaceum, & myrtinum oleum in nerui puncturā, tanq̄ stiprica, & obstruētia vulnus, nec vaporantia

Nerui punctura ex neruoso loco vulnere arcto & dolore acerrimo agnoscitur.

In nerui punctura i tres scopos tendit curatio, in refrigerando telo, sed dando dolore & inflātionē, & sc̄pē cōuulsionē, vulneris emundatione & exsiccatione.

Telum quibus refrigeratur.

Dolor cōmīnuta p̄sīdis mitescat.

Consolidantia p̄sīdia in nerui punctura fugiēda.

Rofaceum, & myrtinū oleum in punctura nerui aspernanda & quare.

Conuulsioni ex neruorum & cerebri compāssione remedia.

Si vero ex neruorū, & cerebri cōpāssioe, neruis ob acerrimū dolorem lædentem rem fugiētib⁹ versus suum principium cerebrum cōtractis, conuulsio excitetur, medicamentū de quo in huius documēti principio, eadem partes in primis perungendæ. Ceterū si punctura cæca, vel neruus per trāuersum partim non totus incisus in causa cōuulsiois sit, ad propria (de quib⁹ inferius) capita decurrēdū est. Vbi nota immeritō Argenterij Gale. taxasse: negat em̄ spasmū ex siccitate fieri ex eo qđ ethici cū summa iā siccitate nō conuellunt, sed valeant in ethicis enim humiditates toti⁹ corpis. f. ros cambiū & glutē iam sunt cōsumptæ & caro ipsa & interdū ossa siccitate constricta: igit qđ siccū admodū est, codtrahi non valet: in conuulsione vero siccitas non itidem.

Decimum documētum.

Decimū documētum.

Decimum & vltimum documētū, nec obliuioe dignū, nec minus necessariū, admonet, vt semper in neruorū curatiōis p̄gressū, laborātis atq; vulneris dispositionē, & naturā attētē cōsiderem⁹ sic vt sc̄m vulneris mutationes symptomatū varios incurfus, ægrotātis vicissitudines, p̄sīdia ipsa permutemus, remedia inuertam⁹, exēpli grā, si calidis vsus medicamētis, à calore offensum, fauciatū conspicias, neglectis illis cōtrario frigidis vtere si à frigidis noxa innascit, cōtemnes frigida, ex tēploque, ad calida decurres, qđ optime docet Auic. 4. 4. tract. 1. cap. de regimine habētū apostema, & dolorē, Habenda etiā rō est medicaminū qualitatis, & grad⁹, vt mēbri tēperaturæ rñdeāt, nec excedant, hæc sunt, quæ in huius capitis principio polliciti sumus documēta, quæ in vniuersum neruorū vulnera omnia, & affectus respiciūt, & licet propria illis sint, reliquis etiam corporis vulneribus multum conueniunt.

Remedia secundum vulneris mutationes, varianda.

Habenda ratio est medicaminū qualitatis & gradus vt vulnerata particula respondeant.

porantia aspernari debeāt, ex mēte Gal. loco citato, atq; Guid. sēpē allegato cap. laudātur etiam à Gal. 3. artis medicæ medicamenta tenui substantia prædita, quæ vsque ad offensi nerui ima penetrare possint, nec mirari debes, quod in neruorum vulneribus oleo vtamur, nā id duntaxat in nerui punctura, & vbi nerui nō patēt, in vsu esse debet, neq; em̄ (vt Gale. inquit 6. metho. cap. 2.) parum interest nudōne neruo oleum, an per interpositam cutē admoueas, confert similiter commixtio illa Auenzoharis. 2. sui theisir excerpta ex Gale. dicto capi. ad doloris leuamen à Doctoribus commendata, & à me non principio, sed curationis progressu, persepe experta constat ex sulphure ignis experte, non lapidoso, sed omnino tenuiū partium in pollinem redacto, & oleo cōmuni antiquo, laudat etiam Doctor ille eodem theisir tract. 5. cap. 2. oleum ex ouorum vitellis, quod perutile interdum vsu inueni, prædictum etiam sulphur cū euphorbio, aut euphorbiū cum antiquo oleo miscere solirus sum, quo, post aliquā inter capedinē t̄pis (præsertim in duris corporibus) vtor, iuxta Gal. dicto cap. sed quis h̄m̄di cōmune fabinū, & sambucinum oleum, aliaque lenientia, inter initia vtilissima sint, immodic⁹ tñ & creberimus eorū vsus neruo potissimū puncto detecto, q̄ neruos, nimis emolliant, pariterq; putrefaciant, deterrimus reddit, parcè ergo hisce oleis vtendum, & vbi puncturam eis illinieris succidam lanā calfactam super impones, quā non solū ad pūcturam, sed quæcunque neruorū vulnera cōmendat Gal. dicto cap. 2. & Auic. 4. 4. tract. 4. cap. de cur. vulnerū neruorū, vtere similiter ad dolorem, inflātionē ac vaporaciones quæ à sanie ad cerebrū conscendunt, arcendas, linimēto ex rosaceo lumbricorū bolo armeno atque aceto, in quo, lumbrici prædicti olei ferbuissent,

Medicamina renui sub stātia adner ui puncturā à Gal. commendātur.

Oleo in ner ui punctura vtimur vbi nerui nō patent, non in alio neruorum vulnere & ratio.

Immodicus fabini olei, & lenientiu vsus perniciosus potissimū in neruo puncto resecto & rō.

confecto, superiori membri parti longè à vulnere adaptato, fota prius lumbricorū calenti oleo tota particula. Tertiū intentum multifariā comparat, nam post venam sectā, aliaque vniuersalia, postq; fotam prædictis totam puncturā, atque illitam superiorē membri partem, si vulnere adhuc virus inhæreat, qđ respirare ad exteriora nequeat, tūc extractioni illius, deinde vulneris emūdationi, & denique exsiccationi, totis viribus incumbēdum, extrahes ichorem accōmodè si angustiosculi cucurbitulā puncturæ affixeris, si affixio nimirū apta figura locusve sit, cōstrictis interea fortiter funibus membrifque directim vulnere correspondēat, cucurbitula affixa prodesse solet vel hirudo fricta pri⁹ salsa aqua, aut sanguine aliquo vulnerata particula illita quo magis ad surgendum hirudo allicia, vt in nuit Auic. 4. 1. ca. 2. 1. Demum fermentū euphorbij puluere mixtū terebinthinęque oleo subactum applicandū erit, sed & ipsum solū terebinthinę feruens oleum pūcturæ instillatum, sēpē maximam vtilitatem attulit, cuius meminit Nicol. Floren. serm. 7. cap. de pūctura nerui, vbi etiā feruesactū cōe oleum intra puncturā infundere præcipit, peculiare scilicet apud vulgus præsidium, nec mirum cum ad ichoris noxā abolendā, humiditates quascūque insitas exsiccādas, conuulsionēque arcendā, medicamina hæc vim nō vulgarē fortiātur, nec interea cessare debet. linimētū illud (quod defensiuū vocant) boli Armenici de quo nuper dixim⁹, quo in mēbri superiore parte semp vtaris. Cæterū vt virus, humiditatesve exsiccent non parui emolumenti esse solet iuniperi oleū calens, in nerui puncturā aspersum, valet etiā plurimum guttula fortis aquæ alchimidarū, intra vulnus infusa, vsque adeo, vt etiam principio instillata, non alijs indigere præsidijs, mihi interdum contigerit, verum si

Ichoris extractio quibus comparatur.

Cucurbitula affixa virus & vulneris ichorem extrahit.

Pūcturæ affigenda est hirudo, vt vulneris virus extrahatur.

Cōmune feruens oleum vulgare, sed bonum præsidium ad nerui pūcturā.

rum si supradictis contumax vulnus sit, tum rasorio vel rectius aureo, aut ferreo cauterio, cutis dilatari debet, ea tenus quatenus nerui punctura liberius curari valeat, de quo cauterio Niculus & Guido dictis locis scripsere. Demum excisus vel vltus loc⁹ vnguēto ex optima terebinthina beti, vitello oui momentoq; croci, simul agitatis, ac lumbricorū olei guttulis aspersis, locus digerēdus, postea rosaceo melle, fabarum, vel orobi farina, tātilloq; terebinthinæ, emundādus, ex siccabit vero, carato ex propoli, terebinthina, resina euphorbio, atque aristolochia, siccoribus mēbris, & corporibus, in humidiorib⁹, thure masculo, modico serapini, opoponacis, atq; olei euphorbij, cum cera cōpactis quæ deinde manibus subigito: ad idē præstat medicamentū ex pice, cera, resina, terebinthina, oleo veteri, atque lumbricorū equè mistis: sed si (quia varia est hoīm natura bonis sēpē auxilijs renitens) vana tanta præsidia fuerint, symptomatumq; magis ac magis furiat incurfus, tunc, qñ auctore Hipp. apho. 1. apho. 16. extremis morbis, extrema atque exquisita remedia optima sunt, vt conuulsioni, mēbriq; corruptioni imo hoīs vite, succurramus, rasorio vel acuto cauterio totus nervus abscindendus est, iuxta Auicē. Inīam sēpē citato loco in hæc verba, & multoties est necessariū abscindere totum nervum vulneratum, ac punctum, cum totalitate, & prouenit ex eo quies, & separantur accidētia mala, idemq; docuit Cal. 3. meth. cap. 9. & alijs in locis, post incisum neruum, vulnus & digeratur, & exsicceatur, quēadmodū iam dictum est. Eadem quoque totalis incisio molienda est musculo non completè per transfuersum incisio. Sed ne post incisionem nerui puncti vel per trāsfuersum semi incisi eius vtriusque partibus retractis accidat quæ membrum mancū maneret: consueui ex meo

Ferreo, aut aureo cauterio cutis dilatanda si vulnus contumax fuerit.

Vulnus quibus digerendum, emundandum, & exsiccandū.

Extremis morbis extrema remedia optima sunt.

Si symptomata distorqueant, nec alijs mitescant, totus nervus rasorio vel cauterio abscindendus.

(vt aiunt) marte acu vtranque nerui partē secandā transfigere, & super acum neruum truncare demū acum filo extrahere: hoc addito, vt si insignior corruptio vulnus occupet ægyptiaco inscripto vnguento emundetur: vltimo medicamentum ex terebinthina paululo cere, & propoli, in lintheo vulnere applicato, nec fastidias tantam auxiliorū molem, est em̄ periculosissima sēpissimeq; lethalis nerui punctura, quæ bona curatione, experientifque multis de facile expugnatur, ex qua calamitosos casus quotidie euenire scio, vnde Plin. natur. hist. lib. 26. c. 1. secundum Lecanium Bassum pollice leuæ manus acu euulsa à semetipso, tam paruo vulnere, vt vix cerni possit obijisse, recenset. Cæterum si inflātio vulneratā particulā inuaserit ad caput de neruorū apostematibus, si conuulsio, addepræcauenda conuulsione capit. decurrendum est, sed non malè connectetur hic addubitatio illa, si nerui pūctura & hæmorrhagia (idest sanguinis profluuium) concurrat, quo pacto vtrunq; malum curabit, in angusto em̄ res posita v̄, qñ puncturam vulneris dilatatione hæmorrhagiā cōtrario consolidatiōe egere compertum habemus, sed trifariā tanto periculo succursum est, aut venę seu arteriæ vnde profluuium nascitur laquealis futura, punctum versus radicē venę sanguifluæ admouendo (vt latius cū de sanguinis fluxiōe agamus differemus) puncturam vero pprijs auxilijs curādo, aut ignito cauterio puncturæ admoto, sic em̄ sanguinē compesces, vulneris osculum ampleabis, nec nō virus igne consumes, aut cum Gal. 3. metho. c. 9. & lib. 7. consulo vbi in curatione complicantur affectus, vt ab vrgentiore citra cuius remedium alijs succurri non potest, incipias, est autem vrgentior hæmorrhagia, ergo imprimis quam ocissimè sistenda, deinde illico nerui puncturæ (si

Periculosissima & sēpē lethalis nerui punctura ex qua quotidie aduerisimilicas eueniunt.

Quintus Lecanius ex arctissimo vulnere in pollice leuæ manus acu inflato obijisse.

Si & nerui punctura & sanguinis profluuium cōcurrant tribus præsidijs vtrique malo succurritur.

ra (si inducias præbeat) subueniendum cui curandi methodo alludit etiam Auicenna. 4. primi. capite vltimo.

C A P. XIIII.

De neruis & tendonibus cæsim prorsus per transfuersum incisus & primum an consuendi sint.

AN vulnerati cæsim p transfuersum nerui, ac tendones consui debeant satis controuertit inter Chirurgo, nec vtraque quidem opinio argumentis desit, quem articulum, vt perutilem impræsentiarum qua possum diligentia pertractabo, & non consuendos esse neruos, & tendones illa sua dent. Primum quod futura, tunc molienda est cum sanguineæ & carnosæ: particula, quæ primaria duntaxat intentione glutinantur: disident, at nerui & tendones, qui sub seminalibus partibus censentur, secundaria (callo nimirum medio) consolidantur, non ergo consuendi. Præterea, in curandis huius vulneribus, id potissimum, quod dolorem inflammationem, atque conuulsionem accersit, maxime vitandum, sed talis est futura qua neruus pungitur, ergo fugienda. Quod autem nerui punctura prædicta mala excitet probat Galenus. 3. artis medicæ, & 6. metho. capit. 2. & Auicenna. 4. 4. dict. capite vulnerum neruorum. Rursus si futura in vulneratis neruis vt oporteret præcepisset vtique Gal. (omni genere doctrinæ auctor ac cultor optimus) apud quæ, nec vllum de ea verbū, adhæc Razes. 1. 3. continentis cap. 6. chirurgis præcipit, vt dum vulnus consuunt summopere caueant, ne acu neruum tangant, punctura enim (inquit) nerui conuulsionem euocare parata est. Vnde qui hanc partem de

sendunt, ex Raze colligunt: carnem duntaxat insuto derelicto neruo, consuendâ, hæc fuit opinio Dini Floren. Auic. interpretis, in illius cōmentario, Petri Argelæ. lib. 1. tract. 6. capi. de incisione neruorum, & aliorum. Contraria tamen longè verior & rōne, & longa experientia censenda est, quæ à Guid. tract. 3. cap. de vulneribus neruorū. & à Lanfranco, & Guilielmo de Saliceto probatur, sed Guilielmi excessum reprehendo, dum perperâ duplici futura, altera in carne, altera in neruis vtendum præcipit. Hanc etiâ partem defendit Auicenna sæpe citato capite, in hæc verba si autem dirumpitur neruus, secundum latitudinem, necessarium est ipsum suere, etsi non, nō conglutinari, & licet male, aduersæ factionis auctores, velut cæreum nasum, retorquere voluerint obiectionem illam ipsum adimplere, & solius carnis altam futuram nō ad nerui referentes, non tamen vilo pacto huiusmodi intelligentia defendi potest, cum clariora sint Auicennæ verba, quàm vt interpretatione egeant, nec vllus dubitaret, suendam esse carnem, sed non per se, sed cum neruis ipsis, nam si solam consueres, insutosque (vt illi volunt) neruos dimitteres, cum non carni continui, sed contigui, lenes & lubrici, ipsi sint, dū vulneris oras carnes ad suendum vehementius conduceres magis ac magis nedonē retrocederent, grandiorq; necessario generaretur porus, q seuisi & motui impedimento esset, & opinionis Auicennæ & reliquorum, fundamenta illa sunt. Primum ossa quæ siciora & multo ipsis neruis duriora sunt, primaria intentione sæpe in pueris vt caro ipsa immediatè consolidatur auctore Gal. 3. artis medicæ, & ibidē Trufiano interprete, ac Auic. 1. 1. doct. 5. capi. 1. de membro. anat. idem Auic. 5. 4. tract. 2. ca. 1. Fortius ergo glutinosi nerui futura media glutinabuntur. Porro neruosa

Secunda affirmatiua opinio tenenda quod nimirum nerui ac tendines cōsuantur.

Guiliel. excessus reprehenditur ex stimantis duplici & carnis & nerui futura vtendum.

Auic. locus male ab aduersæ opinionis doctoribus interpretatus, à præuo ipsorum sensu vindicatur.

Primum affirmatiuæ opinionis fundamentum.

Ossa in pueris sæpe immediate primaria intentione consolidantur. Scdm fundamentum.

Nerui & tendines an cōsuendi sint cōtrouertitur.

Negatiuæ partis argumenta.

Primum argumentum.

Nerui & tendones sub seminalibus partibus censentur.

Secundum argumentum.

Nerui punctura quæ symptomatica excitet.

Tertium argumentum.

Galenus omni genere doctrinæ auctor & cultor optimus.

Quartum argumentum.

Nerui punctura conuulsionem euocat.

Neruosæ ventris particula per futuram creberime coalescunt.

Tertium fundamentum.

Neruorum vulnera à reliquis, excepta punctura non differunt.

Quartum fundamentum.

Ossa nutrimentali humore, & nutriuntur & augetur.

Authoris opinio clarissima experientia in multis casibus probata est.

uosæ ventris particula vt Galen. 6. methodi cap. 4. probat, & experientia ipsa indicat, creberime per futuram coalescunt, igitur & nerui, in super Galen. 3. artis medicæ dum generaliter de curandis vulneribus ageret, nullum circa curationem (sola nerui punctura excepta) inter neruorum, & alia vulnera discrimen constituit, clarissimum scilicet argumentum, vt nec quo ad futuram, constituatur, imo & ipse Galenus. 6. methodi cap. 3. quem Paulus lib. 4. cap. 45. imitatur aperte docuit, vulnere neruorum curationem, communè esse cum ea quæ alijs vulneribus accommodatur. Quod si de solis medicamentis Galenum intelligendum cōtenderes, totam quidem ipsius doctrinam funditus euerteres: qua passim monet, medicamina, morborumq; præsidia, secundum vnius cuiusq; particula naturam varianda esse: ergo nō de medicamentis sed de futura Gal. est intelligendus. Similiter si nutrimentali humore à natali die & nutriuntur, & augetur ossa, nerui, aliaq; seminalia membra, vsq; dum adolescenti tempus excedant, præstantius multo eodem nutrimentali humore per futuram glutinabuntur. Potissimum in euchimis florenti ætate bonaq; temperatura corporibus. Quod si hæc cessent, negari certe non poterit quin conductis futura neruis, non tantus creabitur alienus callus, quantus insutis ipsis, consequenterq; facilius animalis spiritus, sensum, & motum ferens, ad vulneratum influet, atque irradiabit membrum: nec improbanda tam verissima, tanq; rationi consentanea sententia, longa oratio necessaria est. Nā etsi tantis argumentis destitueretur, vel ipsa certè clarissima conuinceretur experientia. Recensentur enim à doctoribus qui hanc partem fouerunt, mirabiles casus, vbi ope futuræ, membra vulneratis ueruis languida, in pristinum

motum, sensum, & salutem restituta fuerunt. Et testis ego sum oculatissimus, innumeros pene homines post confutos neruos, sensificam, & motiuam resumpsisse facultatem, & inter alios vnus in manu sæuisimè vulneratus, cui à chirurgo carne duntaxat confuta, ob idq; motu digitis orbatis, & à me ad curandum hominem accersito, sectis punctis, & confutis neruis ecce subito manum, & digitos mouere cepit. Sed ad contraria argumenta respondeamus. Primum ex his quæ dicta sunt facile diluitur, Secundum in cæca quidem punctura non in futura nerui procedit, vt excitatis locis aperte videre est. Nec tertium conuincit, cum ab auctoritate negatiue locus non procedat. Quarto non in difficile fit satis, cum Razes citato loco tantum absit à contraria opinione, vt manifeste nostram docuerit, ibi nanq; desuendis neruis agens iubeat, vt dum neruos chirurgi consuunt, caueant ne neruum pungant, non punctura, quæ transmissa acu, necessario, cum fuitur neruus, fit, sed cæca fuerit chirurgi incuria, aut neruorum lubricitate facta, quæ (vt iam dictum est) & dolorem, & inflammationem, & conuulsionem ob impeditam respirationem, accersit, aliter atq; transmissa (dum neruum suimus) punctura, vbi si ichor aliquis generetur, facile respirat, aut in carnosam ampliore vulneris sedem illabitur. Sed hanc nostram tam veram, tanq; securam traditionem, impugnare quidem videtur perigrinus locus Galeni. 3. de compositione medicamentorum per genera, cap. de vulneri. neruor. quem contrariæ sententiæ auctores referunt, dum inquit, itaque veritus tendines ipsis consuere denu datis prius illis à me, sic altioribus futuris vsus sum, haud ignarus carnosam ipsam musculorum partem periculovacare, tendines vero non itidem. Et statim subdit, cæ

Casus satis notandus.

Responso ad primum argumentum.

Responso ad secundum argumentum.

Ad tertium argumentum responso.

Locus ab auctoritate negatiue non procedit.

Ad Quartum argumentum responso.

Locus Galeni qui aduersari auctoritate videtur, declaratur.

H terum

terum nonnulli opus à me cōfectū imitan-
tes, anatomes imperiti, ab omnibus mu-
sculis subiectas membranas auellunt, ne-
scientes has simul cum musculis tutò cō-
fui, tendines autem similiter ipsis dilata-
tos: non mediocri cum periculo. Quibus
verbis, tendines consuere se non ausum,
quod periculosa sit futura, fatetur Gale-
nus, sed, nec vos à tã rationi consona, as-
duoq; periculo probata sententia, deter-
reat Galen. series, nam in illa speciali gla-
diatoris (de qua agit) curatione idcirco
Galen. tendines non consuit, qđ scilicet
vereret: in tã altissimo vulnere, vbi ten-
dines ipsi plurimū dissidebant, priusquã
acu traiceret, ipsos cæca punctura, quæ
prædicta parit incommoda: pungere, nec
mirum, cum tunc temporis, iuuenis in
exercitatus (vt ex eius textu constat) ef-
set, cæperatq; (nuper gladiatorum cura-
tione à Pontificibus sibi commissa,) ner-
uorum vulneribus mederi, at postea, per-
fectam nactus neruorum curationem, in
tantis suorū operum voluminibus, futu-
ram minime damnauit, imo certe ea vtē-
dum præcepit quando non differre à re-
liquis, neruorum vulnera edixit, ergo no-
stram hanc medendi rationem posteris
commendamus, quam fœlicem, prospe-
rantq; (Deo auspice) futuram spero.

CAP. XV.

De varia neruorum pertrans-
uersum incisorum futura, &
illorum curatione, ex pri-
maria intentione.

Neruorum
pertransuer-
sum inciso-
rum suendi
methodus.

Actenus conuenire in ner-
uorum vulneribus futurã
disputauimus, nunc de suẽ
di methodo, ac reliqua cu-
ratione agendum. Ergo
cum ad neruos & tendines incisos curan-
dos accedis, præmissis victus ratione, &

humoris nocentis vacuatione, & conuul-
sionis præcauendæ præsidijs præ oculis
in curandis vulneribus habendis, de qui-
bus vniuersali capit. absterfo prius tenui
lintheo, concreto vulneris sanguine, la-
uabis ipsum aqua ex colla, seu glutine, de
qua infra cap. de medicinis vulnerū ner-
uorum. Deinde vulnus consues, non (vt
perperam arbitratus est Guilielmus de Sa-
liceto alioqui doctissimus lib. 2. cap. 18.)
duplici separatim futura, altera solius ner-
ui cum neruo, altera superioris carnis,
quod quàm esset absurdum, nemo non
videt: nec (vt alius doct̃or non minus ma-
le docebat) alteram, nimirum carnis &
incisi nerui superiorem oram, cum alte-
ra tantum inferiori carnis parte, relicta
priori nerui ora, consuendo. Nanq; si sic
consueretur, animalis spiritus sensum, &
motum deferens, manifestè euanesceret,
cum ad nerui alteram partem minime ir-
radiare posset, perindeq; & sensus, & mo-
tus membrum expers redderetur. Admo-
uenda igitur glutinatrix futura, quæ car-
nem, & neruos vtrinq; simul comprē-
dat. Distentq; puncta inter sese, pertrans-
uerfi digiti spatium, reuoluta bis acu sub
ipso filo, ipsoque constricto & nodato.

Qua in futura, duo animaduertenda sum-
mopere sunt, Primum, vt vulnere simile-
tur, vt summo vulnere, summa futura,
alto, alta molliatur: si enim in summo pro-
funda, vtereris, dolorem sine causa exci-
tares: si vero contra supernæ atq; summæ
vulneris cohererent partes, internæq; dis-
siderent, vt ex Gale. colligitur. 3. de com-
positione medicamentorum per genera
cap. de vulneribus neruorum, essetq; ma-
ximi nocenti, cum necessario cauum
supereffet vulnus, Secundum, vt nec laxa
nec stricta nimis futura sit, iuxta Gale-
num. 6. methodi cap. 4. in illa enim vulne-
ris oræ dehiscunt, in hac, dolor insurgit,
& interdum ipsę oræ dirrumpuntur, alia

etiam

Reprehēditur
Guilielmus de Sa-
liceto in ada-
ptanda futu-
ra.

Cuiusdã ta-
citi authoris
quo ad futu-
ram repre-
henso.

In consuen-
dis neruis
quæ obser-
uanda sint.

Alto vulne-
ri alta futu-
ra summo
summa con-
uenit.

Sutura nec
laxa nec stri-
cta esse de-
bet.

Alia futura
quando do-
loris ac in-
flammati-
onis suspicio
est.

Si vulnus in
articulis cō-
sistat, nō cō-
suendum ni-
si insigniter
altum sit.

Filo ad suẽ-
dum, vel sũ-
co, vel in cẽ-
rato vtēdũ.

Acus ad futu-
rã tenuis
triangularis
& canis sit,
non aurea
nec argētea
vt male vo-
lebat Tru-
sianus.

Gallina per
medium in-
cisa vulneri
ab aere of-
fenso applica-
canda.

Curatio ex
primaria in-
tentione.

Terebinthi-
na cor vul-
neris princi-
pio vtantur.

etiam non inutili ego vtor futura vbi ob-
eximium loci sensum, dolorem, atq; in-
flammationem futuram suspicor, quam
vt prædictam molior, nisi quod in hac,
non nodatur, nec scinditur, sed illaquea-
tur filum, vt scilicet, cum symptomata di-
storserint, laxari (si oportuerit) pũcta po-
stea constringi possint, ne incidenda sint,
incisis enim, grandior generaretur po-
rus, hic tamen vos præmonitos volo, vt
si in articulis vulnus consistat, nisi insi-
gniter altum sit, minime consuatis. Nam
ex futura non læuia sequuntur incommo-
da, & contrario, ea non adhibita, magnã
laborantibus comparatam vtilitatem fre-
quenti experientia satis intellexi filum
aut suricum, aut incceratum in vsu tibi sit.
Quauis Auenzohar sui thesiri tracta. 7.
cap. 4. de neruoso vtero agens, setæ cru-
dæ filo aptius consui vulnus docuerit: &
talit futura, donec vulnus fere consoli-
detur non auferatur, ita tamen vt filum
non putrescat consolidetur, acus sit acu-
tæ, tenuis, & triangularis cuspidis, calibis,
non aurea, nec argentea, vt male voluit
Trusianus supra. 3. artis medicæ in com-
mentario illius. §. incipientis præcedit au-
tem eam, &c. cæterum si (vt nōnunquam
præsertim hyemali tempore euenit) à fri-
gore vulnus offendatur viuentem galli-
nam per medium incisa vulneri applica-
re, optimum præsidium censeo admota
igitur futura, pannus cum simplici tere-
binthina, vulneri applicandus est, & cir-
cum circa, atq; de super, oui candido stu-
pæ infusæ, deinde madefacti panni in oxi-
crato. Demumq; apta deligatura applicē-
tur: sed obijciat forsitan quis quorsum cura-
tionis principio vbi sanguis fluit, ac vul-
nus ardet, terebinthina vteris, quæ calo-
ris expers non est. Cui respondebis, tere-
binthinam, maximam quidem glutinan-
di neruos vim retinere: esseque (authore
Auicenna. 4. 4. capi. vulnerum neruorū)

insignius neruorū medicamentū, cuius
calor si q̃s est oui candido & posca tēpe-
rat, præstat etiam, albumē ipsum oui per
se vel rubeo, (quem vocant) puluere com-
misto. Potissimum si sanguinis proflu-
uium vrgeat, de quibus & alijs in antido-
tario latius. Sed si vllō articulo vulnus in-
federit oui candido ad dolorem sedan-
dum, omphacinum oleum permiscen-
dum, laxioriq; vtendum deligatura. Vlti-
mo tabellas, aut capsulam membro ada-
ptabis vt vniuersali cap. docuimus. Secũ-
da vulneris curatio iuxta doctrinã à me
dicto cap. traditam, vel properanda, vel
demoranda erit, & cum ad curandum ac-
ceseris, stypticovino albo calido incoctis
ibi lumbricis, pannos ac deligaturas ma-
defacies, ne cum abstuleris vulnus dilace-
res, sed caue ne huiusmodi pannos oleo
(vt quidam absurdè faciunt) intingas, o-
leum enim, & glutinationem impedit, &
putrefactionem inducit pannis sensim se-
motis attendendum est, reluceatne spes
aliqua glutinandi vulneris primaria intē-
tione: quæ si appareat, ad glutinationem
tota curatio dirigenda erit, ergo aqua ex
colla aut prædicto vino vulnus ablues,
quod si dixeris, huiusmodi vinum articu-
lorum vulneribus aduersari: Hippocra-
tis doctrina ductus de vlceribus libr. in
principio, dum inquit, vlcera nulla made-
fieri debent, præterquam vino nisi articu-
lum teneant, respondebo Hippocratis lo-
cum haud vlla ex parte obflare, nam (vt
in eius commentario optime explicat vi-
dus vidius) exceptio illa nisi articulum te-
neant non ad vinum, sed ad alia etiam hu-
meantia medicamenta referenda est,
vt quauis alia vlcera solo vino made-
fiant, articulorum tamen, & vino, & alijs
madefacienda sint non vt vulnera sunt,
quæ exsiccatione egent, sed obpericulū,
quod ex natura affectæ partis ingens sub-
est, ne neruorum distensio superueniat,
Hocq;

Vbi dolor
vrget laxio-
ri vtendum
deligatura.

Tabellæ aut
capsula mē-
bro applica-
da.

Panni & de-
ligaturæ sty-
ptico vino
antequã à
vulnere se-
parētur ma-
defacienda
ne vulnus dẽ-
lacere sed
non oleo in-
tingenda &
ratio.

Si glutina-
tionis spes
principio ap-
pareat ad
glutinatio-
nem tota cu-
ratio dirigē-
da est.

Vulnus vi-
no alluitur.
& Hipp. lo-
c⁹ primoin-
tuitu contra-
rius declara-
tur.

Vulnera qua-
tenus vulne-
ra exsiccatio-
ne egent.

hocq; ex Hipp. de fracturis, libro & Gale. in eius commentario confirmatur, vbi ex eadem ratione in fractis, & vlceratis particulis, non solū vino, sed etiam vino & oleo & carato, & rosaceo vtī præcipiunt. Fouebis postea membrum rosaceo, & lumblicorum oleo commisto, cura adhibita, ne vulnus tangat, quod Gale. monet. 4. methodi cap. 1. linimentumq; aut (quod vocant) defensiuum ex bolo Armeno in superiori membri parte appones supra vulnus, caratum gummi vernicis, aut aureum vnguentum Guido nis, vel ex colla, vel alia (de quibus inferior) vulneri adaptanda sunt, de super duplicatus pannus eodem stypticovino madefactus, & expressus, & cum vulneris consolidatio iam apparet, puncta subtiliter se-

Fila si facile incisis punctis extrahantur. vbi glutinosus vnguento extrahantur.

Cum curatio ex primaria intentione instituitur dirigentia & pus concitata (quæ sepe accenduntur) oleosa & Gal. dicuntur fugienda.

cabis & si illorum fila facile extrahantur ea finito, glutinosum enim applicandum medicamentum ea extrahet, id erit, vel tripharmacum, vel apostolicum chirurgicum vel oxycroceū, quod post vulneris glutinationem applicabis illud non obliuisci oportet vt quando curatio nem ex hac primaria intentione institue ris digerentibus, ac pus concitantibus (cum imperito vulgo) præsidij minime vtaris, quæ à Cornelio lib. 5. capit. 26. de glutinatione vulnerum sepea & à Galen. 2. ad Glauconem cap. 2. oleosa medicamenta dicuntur naturæ enim operi in vulnere glutinando aduersissima sunt.

CAP. XVI.

De prædictorum vulnerum curandi methodo ex secundaria intentione.

ALI A curandi methodus (quam secundariam intentionem nostri vocant) nunc agredienda est: cū vulnus vel ab aere alteratū, vel

Ex secundaria intentione quod doceri ratio aggredienda & cū aggredditur glutinantis

de perdita substantia, vel corpore vitiofis succis redundante, vel mala temperatura prædito, vel dolore fluxionē aut inflammatione infestantibus primaria intentione glutinari nequit quod dū hæc adfunt exsiccatia atq; glutinantis præsidia, cruentis plagis alioqui (inter initia) efficacissima, vana & irrita reddantur ergo tunc multis perfecta vulneris curatio comparatur, nempe lenientibus, suppuratibus, emundantibus, carnem producentibus, ac deniq; exsiccatibus auxilijs. Primum leni gossipio aut liniamentis parum con tortis, vulnus suaviter absterges, Deinde breuem turundam (quæ neruum non tangat, ne dolor concitetur) in decliuorem vulneris partem indito sit turunda, pene absciso capite, vt puris effluxioni locus pateat, nam integrum caput impedire exitum puris certum est, de super digerens medicamentum lintheo perforato (quo sanies prodire valeat) imposito, fouebis que abunde membri ambitum oleis, de quibus præcedenti cap. nec inconueniet (si dolor nimius sit,) tantillo olei quando que turundam inungere, nec enim alienum est ab Hipp. sententia, lib. de vlceribus, & Gal. de simplici medicina lib. 1. capit. de sanguine columbino, atque Pauli lib. 6. c. 9. qui curationis principio ad dolorem, sedandū, & inflammationē coercendā intra cerebri tenuissimas, neruisq; contextas mēbranas: rosaceū oleū infundi iubent cōfert etiā insigniter ad doloris leuamē, papaueris syrupu, vulneratū delingere autoritate Razes. 2. cōtinētis, & si ob doloris acrimoniā in tēperie aliquacalida mēbrū corripiait, frigidarū herbarū succis, cataplasmate, atq; vnguētis (que latius in antidotario describent) corrigēda erit, qua aut rōne cōuulsionis suspicio sit, ei occurras: superiā traditū habes, si vero inflammatio adoriait, eius curationis potissima rō (modo vulnus non profusus negligas,

& exsiccatia præsidia vana sunt.

Curatio ex secundaria intentione breuis turunda que neruum non tangat immittenda cuius ne abscisum caput sit & ratio.

In secundaria intentione breuis turunda que neruum non tangat immittenda cuius ne abscisum caput sit & ratio.

Si dolor insignis sit que olei tantillo turunda vngere alicui non est ab Hippo. & Gale.

Papaueris syrups dolorem insigniter sedat

Si vulnus inflammatio a-

curatio potissima in cubedū modo vulnus non profusus negligat & ratio.

Vulneris consolidatio ex sanguinis in carnem conuersione fit, cōuersio vero hæc ex mēbrī & sanguinis tēperie constat.

Temperatura & mēbrorum discriminem in admouēdis auxilijs obseruandum.

gligas, habēda est, vt docet Gal. 13. meth. c. 8. cuius causam in promptu habes, cum nimirū vulneris consolidatio ex sanguinis optimi in carnē conuersione fiat, huiusmodi aut cōuersio, mēbrī virtute, atq; sanguinis tēperie constat, quæ cum inflammatione infestante, cessent, & conuersionem, consequenterq; consolidationem cessare necesse est, inflammationis tū curationē, postea proprio loco docebim⁹, vulnere iā suppurato ac symptomatis remissis, tūc emūdatibus deinde narcoticis, seu carnē producentibus, tādē exsiccatibus auxilijs vtēdum, obseruato tñ (vt passim monet Galen.) temperaturarū, & mēbro rum naturę discrimine, postremo emplastrū aliquod ex his quæ superiori capite scripta sunt, membro applicato.

CAP. XVII. De neruis ac tendonibus pertransuersum partim, non ex toto, incisis.

Cum nerui, aut tendines non ex toto, sed partim pertransuersum præciduntur, periculose febris cōuulsionis delirij aliorumq; symptomatum impedit, & diligenti ac vigilanti chirurgico opus est.

Venit pertransuersum neruos, atq; tendines nō ex toto, sed partim quandoq; præcidi, quod vulneris genus periculi quidem plenum est, quod febris deliriū, cōuulsio, aliaq; symptomata (quæ iā supra notauimus) consequantur. Quare oportet, summopere diligentem vigilantemq; chirurgū se præstare. Ergo postquā vniuersalib⁹ semper permittēdis documentis: sauciatum præmuniueris hoc addito vt vberius in hoc vulnere ægrotanti sanguis mittat: autoritate Gal. 6. meth. c. 3. præcipuū curationis cōsiliū est, totū neruū à vulneris exordio amputare. Nā si sic dimitteres, ad sanas integrasq; fibras à dissectis vicinis dānū succederet, vt inquit Auic. sæpe citato cap. Cōtra neruo præciso ad cerebrū læsio minimè cōscēdit, quā per ipm neruū

Sanguis in vulnere nerui pertransuersum non ex toto incisi vberius mittendus. Vbi neruus pertransuersum non ex toto præcisus est, potiss

afferri: satis cōstat sati⁹ em est debile particulā manere: q̄ hominē interire, vt ait Auic. vbi supra, cui alludit Gal. 6. meth. c. 3. in fine quāuis interdū in bona tēperatura præditis, bona adhibita curatione, aliquādo in pristinam facultatē, præciso neruo, mēbrū restitutū viderim sectionis huius authores sunt, Galen. 3. method. cap. 9. & 6. c. 3. ac super lib. Hippo. de his quæ in medicatrina fiunt cōm. 14. Paul. lib. 4. c. 54. Razes. 13. cōtinētis. c. 6. atq; Auic. dict. c. vbi neruū sic amputaueris, laquea futura cuius supra meminimus consuito, hæc tñ in vulneris principio antequā recrudescat, fieri licebit: in progressu vero, quā iā symptomata vrgēt, nullaq; glutinandi vulneris spes superest nequaquā: crederet em ipsa symptomata, sed ne vbi neruū præcideris, retro ipse trahat, fugiatq; ad moliēdā statim futuram scindēdī, atq; cōsuēdi methodus (q̄ certe nec apud alios quē ex doctoribus legi, nec ea vtētē aliū vidi, sed longa experientia à me inuētam, probatissimā, & vtilissimā scio) illa est, traiecta acū per nerui partim incisi oras, antequam ipsa acus cum filo profusus extrahat, supra ipsam suppositā acū, neruū præcedito, deinde acū extrahito, cui⁹ filo neruū illaqueato sic em neruus (cum amputat) minime retrocedet, hac tñ futura in crassioribus nō in exilibus (præ illorū tenuitate) vt poteris vbi aduertito hæc futurā nō nisi primo vulneratū esse faciēdā oborta em inflammatione poti⁹ noceret q̄ iuuaret reliqua curatio quæ aliorum vulnerum neruorum adhibenda erit.

CAP. XVIII. De vulnerum neruorum secundum rectitudinem, curatione.

SED si vulnus iuxta nerui lōgi tudinē factū sit: sola duorū ineriorū deligatura curabis, vt docet Gal. 3. meth. c. finali, ac. 3.

Si curatio in eo profusus amputatio consistit & ratio.

Interdum in bona temperatura præditis, bona adhibita curatione præciso neruo in pristinam facultatem membrū restituitur.

Sutura in hoc vulneris genere in principio non postea conuenit & ratio.

Novum suturæ artificium ab authore excogitatu quo suendū neruus.

Vbi præcisus neruus minime retrocedat, quæ in crassioribus non in tenuibus vtēdum.

Sola duorū ineriorū deligatura vulneris secundum longi-

radium fa-
cti, ore vt su-
tara cocunt.

de cōpositione medicamētorū secundū genera cap. de vulneribus neruorum vt enim dissidentes vulneris oræ futura sic huiusmodi vulneribus deligatura (si rectè admoueatur) cōducit, curatio ad medicamēta pertinēs: cōmunis est, cū alijs neruorū vulneribus. Cæterum si (vt nō rarō cōtingit) directū vulnus: partim obliquū sit, ob idq; per trāsuersum neruus incidatur, tunc curatiō immediatē præcedenti cap. scripta cōpetit. Hoc discrimine obseruato, vt duplicata futura non supra vulneris oras (vt aliās affolet) sed per latera percurrat, sic vt vtrāq; partē carnis, & simul incisi nerui oras, simul cōprehendat, nō deturq; fili, nō supra vulnus, Sed ad latera reliquam curationem vt in alijs neruorum vulneribus admoueto.

C A P. XIX.

De neruorum vulneribus cū carnis abolitione ipsorumq; extra vulnus prolapsu.

Rurifariā nudari à carne neruū contingit, aut principio carne neruū operiente: telo amputata, aut curationis tractu putrefactiōe aliq̄ oborta, atq; interdū ipsius nerui substantia dissecta, & qñque nerui ex toto p̄ trāsuersum incisi: extra vulnus prolabant. Si carne telum neruos nudauerit: secundaria intentione (iam super scripta) curādos neminē lateret, si putrefactio nascatur: eadē curatio est, nisi q̄ hic fortib⁹ abstergetibus (q̄ sensorijs spiritibus iā exhalatis, dolōrē minime suspicemur) illic vero mitissimis, omnis acrimoniæ expertibus (quòd doloris atq; attractionis periculū impendat) opus est, idq; & experiētia & à Guid. tract. 3. c. de neruo denudato probat, quā rōne. Gale. 6. meth. c. 3. ad fordē vulneris abluendā, non ficcis linamētis, sed mollissima lana,

Quid si vul-
nus directū
partim obli-
quū sit per
trāsuersum
que neruus
incidatur.

Multis mo-
dis nudari
neruos con-
tingit, &
quē sit curā
di method⁹
obseruāda.

Nudatis à
telo neruis do-
loris atq; at-
tractionis pe-
riculam im-
pendet.

specillo circumuoluta tepenti sapa illita, deinde expressa vt iubet: que aut accommoda sint ad cōtusa vulnera medicamenta: in antidotario docebimus, Si extra vulnus prolabant nerui: diuersa curationis ratio obseruanda, tūc enim calētibus panis, vel gallina, vel palumbo per mediū viuo inciso, vulneri applicatis quò frigiditatis nerui calfiant in suam sedem reducendi: atq; (vt diximus) cum carne cōfuedi sunt, sed si his forsan adhuc reduci recusent: tūc cadēti ferramēto (citra carnis contactū) subtiliter tīgatur, sic enim, frigiditate, & humore (quibus laxati prodieri) igne cōsumptis: & cauteriū quasi lædētē rē fugiēdo retrocedēt, atq; reuertent, & certe species hæc vulneris (cū prolapsu nerui, iā mihi se obtulit, q̄ nec apud antiquiores, nec recētiore legi, et si Guidonis nostri authoritas tract. 3. c. de neruo denudato, præcipiētis cauterio neruū tīgere: aliquo casu obseruanda est, nullo certe magis q̄ hoc: verū si admoto cauterio cōuerti neruus nequeat: cōsuto vulnere, dimittes inter puncta neruū illū quē (si nullo cesserit auxilio) præcido, vulnusq; secundaria intentione curato.

C A P. XX.

De neruorum & tendonum contusis vulneribus ab aereq; offensis.

Contusa & ab aere alterata neruorum, & tendonum vulnera, à reliquis trifariā differūt. Primum insutura: incisis nanq; neruis, ac tendonibus glutinatrix strictior: istis verò laxior (q̄ labiorū vulneris seruatricē ad tēpus Guido vocat) adaptari debet. Secūdo (quod fere in idē recidit) in adaptāda deligatura, vt in p̄cisis constrictiore duorū initiorum: in cōtuis remissiore (quæ ab ipso Guid. tract. 3. cap. vniuersali) medica-

Prolapsi ex-
tra vulnus
nerui cura-
tio.

Cauterium
p̄lapso ner-
uo admotū
quo reduca-
tur insigni-
ter iuuat,
quo casu in-
telligēda est
Guidonis au-
thoritas.

Cōtusa ne-
rorum vul-
nera ab inci-
sistrifariā
differunt.

mētorum retentrix nuncupatur vt amur. Tertio in medicamētis, incisa enim principio enema, nempe coalescentia & exsiccantia expostulant, contusa, nequaquam, sed pus mouentia atq; poros dilatantia, hoc est digestionem, emundationem & tandem exsiccationem cuius differentiaratio est, quòd incisum, simplex continui solutio est, cui non alia complicatio adhærescit contusum verò (præter solutionem) alio complicatur, nempe ipsa contusione, quæ immediatam impedit glutinationem in vulnere (vt vulnus est) semper procuranda, quia contusum omnecū vulnere, (auctore Hipp. lib. de vlcibus ac de vulneribus capitis & ex omnium sententia) putrefieri, & in saniam conuerti necesse est, illud plane silentio non prætereundum, vt quanuis neruorum contusa vulnera, per initia digerentibus, & saniam concitantibus egeant, aliter tamen atq; in carnosus vulneribus accommodāda, nam in his contusis, minus humida, putredinemq; inducentia conueniunt, nec adeo in eorum vsu demorandum, cū enim neruosa particulæ (siccoris multo carne) sint semper (quoad fieri possit) natura obseruari debeat, fieret, vt (si æque supurares) maximam neruis putrefactionem induceres quod ex Auerr. 7. colliget. cap. de sol. cont. satis constat, Adhęc, si contusa vulnera vel sponte sua, vel multa sanie intus genita, vel calidis, & humidis plus æquo admotis præsidij, dehiscāt opere precium erit, fibularum futuram (quam vulgus plumacelorū vocat, apta administrare cuius notissima methodus est, eiusq; meminit Galen. 3. meth. cap. 4. & Cornel. lib. 5. c. de glutinatione vulnerū) ne tantus porus (impedimentū scilicet sensui & motui deferendis) in vulnere procreet, quod auxilijs cōe etiā est incisis vulneribus, qñ symptomatum causa dirupunt, curatiōnē aut (ne fibulas inter-

Incisum sim-
plex conti-
nui solutio
est.

Cūtasamim
mediatā im-
pedit glutina-
tionē que
in vulnere
(vt vulnus
est) semper
precurari de-
bet.

Omne cōtu-
sum cū vul-
nere putre-
fieri & in sa-
niā cōuerti
necesse est.
In contusis
vulneribus
quæ medica-
menta cō-
ueniant.
Neruosapar-
ticula sic-
coris multo
carne.

Natura par-
ticulæ quo
ad fieri pos-
sit semper
obseruāda.

Fibularū fu-
tura quādo
& qua me-
thodo vtē-
dum.

Fibularū fu-
tura.

curādū soluere cogaris) in hūc modum molire, per specilli perforatā cuspidē lintheolū lenissimū acu trajecto, cuius prioris sicca parte inter fibulas ducta, vulnus abstergito, Posteriori vero medicamento applicando illita intus relicta inungito alteramq; siccā partē præcido vt vulnus si particulæ contusio absq; exteriori vulnere contigerit, discutiētibus medicamētis vti decet, atq; pro virili cōcretū intus sanguinē phalitur discuti & si adhuc renitens sit, leuibus præsidij saniem mouentibus suppurari & præcociter ante perfectam suppurationem resicare oportet (ne putrescant nerui) deinde ad emundantia, & sarcotica & exsiccantia medicamenta ocysime conuerti curationē necesse est.

C A P. XXI.

An organicum membrū ex toto præcisum glutinari valeat, & de futura retis.

Non alienum à proposita materia videt, differere hic: an possibile sit, non solum amputatos neruos, venas, arterias, & ossa, sed totum organicū membrū ex toto præcisum glutinari nec vtrāq; pars argumētis desit: p̄ affirmatiua primū facit, quā excisas prorsus arbores alijs insertas coniungi atque copulari, copulatasque cōcrescere quotidie videmus, & à quibusdā, vt Auerr. 2. colliget atq; ab alijs affirmatū est animalū nōnulla vt spongiā marinā atque anguē dissecta cōiungi, vel crescere: p̄terea Itali chirurgi p̄cisi nasi loco, ex admoto brachio alium plane substituunt. Contrariū tñ (præter ipsam clarissimā experientia) & verius & lōge probabilius à Doctoribus ceteris, p̄sertim à Gal. 3. artis medicæ, Trusiano ibidē cōm. 46. & Hali Rhodō in cōmentario eiusdē libri, atque Guidonis tract. 3. c. vniuersali & c. de vulnerib⁹

Incisis etiā
vulneribus
cōpetit vbi
symptoma-
tū causa di-
rumpitur.

Si contusio
citra exter-
num vulnus
contigerit.

Præcisū ex
toto membrū
an possibile
sit glutinari.

affirmatiue
partis argu-
menta.

Primum ar-
gumentū.

Excisæ ar-
bores alijs
insertæ &
coalescunt.

Secundū ar-
gumentum.

Sunt qui af-
firmant dif-
flecta non-

nolla anima
lia coniugi.
Tertium ar
gumentum.
Itali chirurgi
cum ali
cui nat' prę
cidit ex bra
chio alium
substituunt.
Pracifi or
ganici mem
bri impossi
bilis & glut
inatio & ra
tio.
Responfio ad
primum ar
gumentum.

Secundi ar
gumentum re
fponfio.

Brutorū for
ma ex mate
rię potētia
educitur.

Organicum
membrū cū
aīa ipfū in
formante cō
tinuatur ei
demq; spiri
tus & vitę
sem defert
Et cum mē
brum præci
ditur infor
matio cessat
& glutinatio
est impossi
bilis.
Tertij argu
menti refpo
fio.

nas, huius potissima ratio est quia præci
fis ex toto poris, per quos nutrimentum,
sensus, & vita ipsi organico membro, de
ferebantur, spiritus, virtutes, atq; ipsa mē
bri vita (ob eorum. eximiam subtilitatē
ac pororum raritudinem) continuo ex
tinguntur, & contrarijs argumentis faci
le respondetur: primo disparem esse ra
tionem in plantis, vel arboribus, quarum
humor, atq; pori cū crassissimi, & solidif
simi sunt, fit, vt dissecti rami aut partes, hu
morem, ipsamq; vegetatiuam vitam mi
nime exhalent quin potius diutissime re
tineant, & consequenter, insertus ramus
coalescat, at in homine (contraria ratio
ne) contrario contingit, Secundo argu
mento dicendum, nihil quidem (quod
ad consolidationem pertinet) cōmune
cum cæteris animalibus hominem habe
re, nā (vt vulgatum axioma est) brutorū
forma ex materię potētia educit, visco
siorē præterea, & crassiorem sanguinem,
atq; densiores poros habent, vnde ampu
tato bruti mēbro, possibilis est consolida
tio, vel regeneratio, quæ cum in homine
cessent cuius pori, sanguis & spiritus sub
tilissimi sunt: cōtinueturq; organicū mē
brū, cū anima ipsum informantē, eidem
que spiritus, atq; virtutē deferat, quā pri
mū membrū abscinditur: informatio illa
cessat, nec à naturali agente, cum vita mē
bri exhalata sit, iterū induci pot, ac per in
de glutinatio est impossibilis cū viuū cū
mortuo aglutinari nō possit. Tertij argu
menti diuersa etiā ratio est, si quidem quā
do ē brachio nasum componimus non à
mortuo, sed à viuente mēbro, cum viuo
aglutinationē petimus, eidemq; os copu
lare laboramus, & ad locum abscisi nasi
ipsumq; brachiū, spiritus, cruor, atq; vita
(vt nouā illā compaginē iuuent) cōcur
runt, quare reformatio hōi cōtra ratio
nem non est, secus atq; in amputato pror
sus mēbro, à corpore separato spiritibus

ac sanguine, & demū à vita destituito, nō
igit deficit repugnantia medicinarū, vt
alirodō, opinabat, sed huc ptinet explo
rare, qua nam ratione, aut methodo loc^o
(à quo amputatū mēbrum discessit) con
fui (vt reliqua alia vulnera) valeat, & assi
dua experiētia, illā cōsuendi formā inue
ni (post vulnerationē) cōtractā carnē ver
sus ptē superiorē intētis virib⁹ vers⁹ partē
inferiorē attrahe vt quoad fieri possit vul
nus operiat, ac deinde cōstricto vinculo
superiori vulneris parte, (ne cutis retro
iterū trahat) forti acu cęrato & contorto
filo, cutis oras in orbem consuo, sic vt cō
suta cutis quasi clausum marsupium refe
rat, aliamq; de super fututā (instar retis)
moliior, vt merito retis futura à me voca
ri soleat, confert hæc: tunc ad sanguinis
profluuiū his sæuis vulneribus peculiarē
coercendum, tum vt operiente cute, ner
ui venę, arterię, & præcisa ossa à frigore
tueant, tum etiam vt (citra ossis expulsio
nem) breuius hominem medeamur: In
superq; cauteria molestissima prohibēt.

CAP. XXII.

De neruorum & tendinum
attritione, & contorsione absque
exteriore vulnere.

Vlra neruorū vulnera cōtinge
re etiā attritio atq; cōtorsio (ci
tra vulnus) solent quemadmo
dum in athleticis inquit Galen. 6. metho.
c. 3. cuius mali illa erit curatio, secta im
ptimis vena, bona adhibita victus rōne
(quę apud Hipp. atq; Galen. semper pro
bono regimine in omnibus. 6. rebus non
naturalibus vsurpant) conari debet me
dicus contortum membrum (si in articu
lis læsio consistat) mitissime dirigere. Po
stea cataplasma ex candido oui, & rosa
ceo, ac myrtino oleo simul agitatis, com
misto puluere rosarū & granorū myrti
affectę particulę calfactū admouere, de
inde

Sotera quā
auctor retis
vocat ab i
pso inuenta
optima est,
ad consuen
dum locum
vnde ampu
tatum ex to
to membrū
discessit, &
quæ sit futu
ræ huius ada
prande me
thodus & v
tilitas.

Attriti, ac
contortiner
uū vulneris
expertis, cu
ratio.

Cataplasma
ad contortū
membrum.
inde

Galenī me
dicamentum
ad idem.

Aqua vitę
post extra
ctum cata
plasma.

Aliud cata
plasma ad
membrū du
riciem, vel
articuli mo
tus difficult
tatem.

Fugientiā
q̄ respub. pe
stis vulgares
homines, &
vetulę luxa
toriam artē
temerē exer
centes.

inde post triduū (mō nullū infestet sym
ptoma) simili cataplasmate, modico olei
camemalini, & pulueris manę thuris ad
dito, curationē iterabis, post hoc, medica
mento quo vti præcepit Galen. citato lo
co, nēpe ex oxymelite, & fabacea farina
(cui miscere soleo non absq; insigni vtili
tate, florū camemæli puluerē) nec inter
ea obliuiscaris rosacei olei & aliorū quę
inflātionē arcere solēt in superiori læ
si mēbri parte, post septimū diem citra in
flātionis suspicionē super affectā par
tem medicamento ex melle, & myrtino
syrupo pari portione mixtis, & ad crassi
ciē feruefactis illinies: sparso & desuper
olibani, myrti, rosarum, atque camemæli
puluere, & dolore non repugnāte, stupis
& apta deligatura admotis, sic p aliquot
dies ægrotantē finito, cum aut cataplas
ma sponte sua amoueāt aqua vitę in am
pulla vitrea cera opta calfacta, membrū
irrigandū est. Tum ad membri corrob
orationē, tum etiam vt si qua infarta mate
ries supersit, per halitū discutiat, vltimo,
particulā vngueto dialthę calido, came
mæliano puluere atque cōmixtis perun
gito. Cæterum si duricies vllavel articuli
motus difficultas māserit, aliud cataplas
ma ex virētis althę corticibus & dacty
lis simul incoctis & pistatis, puluere bde
lij & lapdanī, æqua portio cōmixtis ad
moueto reliqua quę huc pertinet à 24. ca
pit. petenda sunt. Sed hic nō possum non
advertere, & Reipub. cōsulere vt tanquā
ipsi pestē fugiāt, vulgares quosdā hoīes
& perfricta fronte vetulas luxatoreā artē
inuerecundē sibi vendicātes q̄ cataplas
mata vulgo bizmas luxatis, ac contritis
mēbris fortissimē admouētēs & manib⁹
crudeliter mēbra fricantes ipsa emortua
atque sine vita reddūt sæpeque ægrotan
tes misere interimūt, quæ demētia vsque
adeo inualuit, vt vix sit q̄ persuaderi pos
sit, ossiū fracturas, & articularū disloca

tiōes ad chirurgū pertinere, sed istos ac
cerseūt ac si Hippocrates, Galenus & alij
q̄ tanta volumina, de articulis, de fractur
is, & dislocationibus scripsere tanta arti
ficia machinati sunt his solis, nec medicis
scripserint & infudauerint, deplorādum
quidē cū alijs medicinę calamitatibus.

CAP. XXIII.

De instaurandis mēbris, quę
post neruorum vulnerum coalescen
tiam imbecilla supersunt.

ROST neruorum vulnerum
agglutinationē, nō rarō mē
bra ipsa imbecilla manent: Bifariā mē
bra imbecilla manent: cui malo qua rōne succurra
tur, quæ mē, & ratio, & longa experiētia
docuere, explanare hic non inutile vide
tur. Et præmittere oportet, bifariā mbe
cilla mēbra à vulneratione reddi: aut ni
mio callo inter vulneris oras genito (ci
rus duricie, & magnitudine disidētibus
inter se neruis, aīalis spiritus à cerebro p
pagato, sensoriā, atque motiūā p neruos
deferēs virtutē, ad affectā partē irradiare
nequit) aut ob pcedentes suppuratas in
flātionēs. Ergo si callus in causa sit, e
mollentiū herbarū decocto, membrum
crebro fouendū: deinde plūbea bractea
cū constringente deligatura admouēda
est, Quæ ne dilabatur, sed constanter par
ticulę cohæreat, tenaci emplastro, cuius
orę bractę orbem excedant, firmabi
tur. Fiet hinc, vt calli excessus cōpressio
ne extenuetur. Ad idem etiam confert
pyritis lapidis igniti ex acerrimo aceto
ad ignem, vel ardentem solem suffitus,
aut si Pyritis copia non suppetat, mola
ris lapidis, non statim à prædio, vel cœna
modo prius callum oleo ex lateribus illi
niis. Post aliquot dies calētibus lauacris,
q̄bus leniendi, & discutiendi vis infit, fo
uendus, & illiniēdus callus est: postea fle
H 5 sten

Bifariā mē
bra imbecilla
sunt.

Curatio mē
bri ob ni
mum callū
imbecilli.

Pyritis lap
dis ignitis
suffitus.

stendū, atque extendū membrū, & prædicta bractea alternatim vtendū: tan dē ad cōsuetā opera reducendū: adde nō parū conducere, si in manu, aut brachio vulnus cōsistat, plumbeū globū p̄anis inuolutū manu gestare. Conetur etiā pendus aliquod eleuare: sed si ob medici forsā incuriā, vel vberiorē cibū, vsque adeo callus increuerit, vt hæc auxiliāna sint, calli excessum abscindere, & tractos retrō neruos sedulo perqrere, atq; laqueali futura, de qua superi⁹, & cōi curatiōe vulneri mederi cogendi sumus, vt non nunq̄ coactus feci. Adhæc, si callus nō insignis, sed mediocris sit, q̄ aiales sp̄s facilius irradare possint, p̄sidij de q̄bus in antidotario sigillatim, tractabimus, callū ex tenuabis: sed cauendū est, ne cum illis præsidij vtaris, intēperies calida membrum occupet, qđ vehemēter, & fricare, & flectere, tūc tēporis curabis. Demum vnguentū ex adipibus, vel alijs de quibus in ipso antidotario per vngito, hæc securius multo ætate, q̄ hyeme in vsu sunt, planē hiberno tpe sepatia emplastra, vt minus humida, ad idē accommodatiora sunt, de his oibus plenissimē in nō antidotario. Interdum in manū globū ex dictis sepatijs emplastris mittere, deligaturaque ipsam manū clausam constringere: interdū emplastrū ipsum ad extensam manū deligatura applicare operæpretium erit: deinde oleo ex late. ibus, vel ex therebinthina membrū fouendū est. Denique oīa alia cōferūt, quæ ad iuncturarū duricies à doctoribus tradunt. Illud tñ cōmēdatiōe dignū aduertito quod nō paucis salutare fuit, vt nimirū, cui manus debilis sit, leniētibus vnguētis, antidotario describendis illitā chirothecā gestet: cui⁹ digitis habere consuāt. Quibus nunc inflexi digiti, & manus, ad brachiū colligent: nunc contra colligatis habenis, extēdant. Si vero ab inflāmatiōibus imbecillitas cōtra

cta sit, intentū totum erit, membrū corroborare: corroborabis cōfortantiū herbarum decocto, aliquali frictione in membro postea facta atque arietino, vaccino, aut hircino sanguine p̄ sublimatoriū sãpius instillato. Cōferre etiā nō parū scio, manū, aut pedem inualidū aqua vitæ calfacta cui instillatiōis tpe Cinamomum, costū, & Euphorbiū pari portione commixta fuerint, addito postea ambaris grijsij, & muschi momento, manū, aut pedē inualidū lauare, planē, haud parū etiam p̄derit, brachio, aut cruri, vulturis, aut vulturis pellem adaptare. Ad idem mirē iuuat quauis ex causa membrū infirmū sit, qñ iugulant boues in ipsum iugulū mittere, vsq; dum sanguinis calor remittat: deinde calentibus pannis obuoluere. Rursus ad idem chirothecā muscho, & ambaregrisio interiūs, exteriūsque imbutam vulpini olei guttulis commixtis gestare.

CAP. XXIII.

Cur inualida infirma, atque macilenta à vulneratione, nec non paralyti affecta membra, sensus, & motus interdum expertia: non corrumpantur.

AVD immeritò quisquā dubitare poterit qđ in causa sit quominus infirma à vulneratione mēbra, itēq; paralyti affecta sensu, & motu interdū carentia non corrumpant. Cōtrarium em̄ illud suadebat, quod in hmōi affectibus ea mala vet̄ sent, quæ emortuū membrū reddere solēt, aialis, scilicet, spiritus, sensum, & motū particulis deferentis, impedimentū, & ipsius mēbri tēperaturæ hebetatio, atque compositionis, seu harmoniæ euersio. Hæc em̄ mēbrū corrumpere plus q̄ manifestū est, vt Auicē. Fen. 3. 4. tract. 1. ca. de estiomeno docet. Sed ratio quidem illa esse potest, q̄ etsi

Membri ob præcedētes suppuratas inflammaciones debilis curatio.

Vulturis, aut vulturis pellem membrum adaptanda. In iugulam bouis manū aut pedē inualidū mittere salubre. Chirotheca ambaregrisio, & muscho imbutam gestare perutile.

Inualida à vulneratiōe membra, & paralyti affecta, curnō corrumpantur.

Argumentum.

Solutio.

Plumbeum globum manu gestare.

Quādo alia præsidia vana sunt calli excessus amputandus.

Chyrotheca lenientibus vnguētis illita confortet & qualiter cauiendum.

natiuus calor hoc in affectu remittatur, superfit tamen aliqualis calor ad vitam conseruandam secundum particulæ exigentiam non insufficiens. Huiusmodi enim infirma membra ad sui conseruationem, spiritu duntaxat vitali, & naturali per venas, & arterias, à corde, & hepate deriuatis, non autem animali per neruos indigent. Quo fit, vt sine vitali, & naturali: non si animalis desit, corrumpantur, vt aperte plantæ ostendunt: quæ nutritiua tantum vita vigent, & à putrefactione tuētur. Exemplo etiam sunt ossa, quibus sensus deest, quæ tamen per nutrimentū, vitæ expertia non sunt. At cum gangrena membra emoriuntur, omni vita, omni naturali, vitali, & animali spiritu destitui, certum est. Quæ si scalpello aperias, nec sentiant, nec cruor aliquis effluat, & quandoque non amputata per se decidunt. Sed aduersus hanc nostram responsonem maximē vrgere videtur. Quod si cum sanguine vitalis, & naturalis spiritus ad membrum deferuntur fortiori ratione dicendum esset animales spiritus subtiliores multo ipso sanguine, ad ipsum membrum deferri, vt sicut per vitalem, & naturalem spiritum huiusmodi membra viuunt, & nutriuntur, per animales, sine calli impedimento, sentiant, & moueantur. Aut ergo fatendum est animales spiritus (quātumuis callus in medio sit) permeare, aut nec vitales, nec naturales, consequenterq; membrum ex toto perire. Sed ad argumentum trifariam respondeo primū: ex naturæ prouidentia, cōnātis semper mēbra nutrire, vtque vita aliquali potiantur, & incorrupta seruentur, id fieri, quæ tamen ob calli obicem potens non est, sensum, & motum impertiri. Secundò, quod inter abscessos neruos (corpus solidum) nempe callus medium est, atque hinc inde adhærescit, qui (ne animales spiritus permeent, neue

Ossa sensu carent per se, sed vitæ expertia nō sunt, paliud tamen. Cum gāgre na membra inuadit, omni vita destituntur, & quandoque per se decidunt. Obiectio.

Prima responso.

Natura semper membra nutrire, & incorrupta seruare conatur.

Secunda responso. Callus spirituum transitum, & ne

abscessus neruus cum altera abscessa parte retro iam tracta, nec parum distante, glutinetur) impedimento est. Quare spiritus ipse animalis per alios meatus diffusus nullam opem membri functionibus afferre potest, aliter atque in venis, & arterijs præcisus, quæ cū caua, ac veluti canaliculata corpora sint, quibus ipse carnosus callus, sanguine assidue fluente, veluti spiritus vehiculo, ad præcisā vasa transmissio, gignitur, vnde naturalis, & vitalis spiritus per sanguinis canales vehitur. Nec à callo impeditur, atque consequenter quauis animalis transire nequeat, & viuunt, & nutriuntur membrum. Tertio, quia venarum, & arteriarum cū maxima propagatio sit, quæ in multos ramos dispergitur, etsi præcipuē venæ, & arteriæ præcidantur, ab alijs iuuari membrum poterit, quod in neruis secus est, quorum non tanta est propagatio. Verum in paralesi, quæ sensus, & motus expertis membrum minimē corrumpitur, diuersa ratio est. Siquidem in ea callus non est; cuius duricie animales spiritus, vt in vulnerato impediuntur, sed vel spinalis medullæ (neruorum originis) læsio, vel crassioris materiæ membro infartæ obstructio, vel ingens resoluti membri frigus. Ex eo ergo membra non corrumpuntur quod vitalis, & naturalis spiritus transitus minimē impeditur.

abscessi nerui in tersecio hereant impeditur.

Venæ, & arteriæ, caua; & veluti canaliculata sunt, quibus abscessis a simili callus creatur.

Tertio responso. Venæ, & arteriæ in plures ramos disperguntur, nerui nō in tantos.

Quæ impediunt animales spiritus in paralesi.

Cor paralesi si affeēt membra non corrumpantur.

CAP. XXV.

De neruorum abscessibus, seu inflammationibus.

SOLENT vulneratis neruis inflammationes, vel à materie calidæ simpliciter, vel prædominantis, de fluxu, oboriri: quæ ex

Inflamatio nes, à quibus causis pueniant neruis & earum natura.

quæ ex dolore, & præter naturalem habitum tumore, principio palam fiunt. His vbi (vniuersalibus documentis, de quibus superius corpus euacuaueris) anodina, vel largè repellentia præsidia conueniunt: proprijs nanque repellentibus (ne ipsi nerui temperatura frigidi magis offendantur) minimè vtendum, nisi à vulnere inflammatio distet. Tunc enim (nisi aliud dissuadeat (non in comoda sunt. Putrefactia rursus (vt aliàs admonui) infestissima sunt. Ergo temperata anodina admodum sunt, quale erit rosaceum oleum, quod symmetrium est, temperamentum non excedens, dolorem enim sedat, atque ab humorum fluxione membrum tuetur. Quadrat etiam lumbricorum oleum, ad vulneratos neruos, nunquam satis laudatum. Hæc cum oui candido agitata, applicanda sunt. Conferunt denique emplastra quæ vltimo capit. describentur. Reliqua curatio communis est cum aliarum inflammationum curatione, quæ per insensilem diffusum discutiuntur. Plane si per halitum discuti inflammatio nõ possit, leuibus suppuratorijs (omnibus medicamentis alijs, & alui solutione, atque sanguinis missione relictis) vtendum est. Nanque huiusmodi euacuationes non solum materiam non discutiunt, sed suppurationem demorantur quia exhalatis cum sanguine spiritibus inflammatione recrudescit. Cui, ob similem rationem, alludere videtur Auicenn. Fen. 10. tertij. tracta. 1. ca. secundo. de pleuresi dum inquit (& cum phlebothomas, & euacuas, & non sedantur accidentia scias, quod prohibitio collectionis quam quæris est impossibilis: Non ergo iteres phlebothomiam, ne congeletur materia quæ habitura est collectionem. Ergo vbi suppuratam esse inflammationem cognoueris quam primum ad apertionem pro-

perabis: deinde vt reliqua vlcera curabis. In inflammationis tamen suppuratione, & apertione tria summopere sunt obseruanda: primum, vt suppuratoria simplicia veluti maluæ, athea, lini semen, & similia. Ex quibus constant emplastra, quæ ad hoc componuntur: non ex aqua, vt alias solent, sed ex vino, atque lixiuio incoquantur, vt putrefacendi vis, quam retinent, quæ neruis noceret remittatur. Alludit ad hoc Auicenn. Fen. 4. quarti. tracta. quarto. capit. de vulneribus neruorum. Et iam à peritioribus chirurgis in vsu esse scio. Secundum vt præcociter apertio inflammationis fiat, ne puris nimia mora neruos offendat, vt docet Auicenn. Fen. tertij. quarti. capit. 27. & communis est omnium sententia. Nec te in contrarium moueat Cornelij Celsi autoritas libr. septimo. capit. secundo. de his quæ per se intumescunt, dum ait: Sed cætera etiam sub cruda aperiri possunt: inter neruos verò vltima maturitas expectanda est, quæ cutem extenuet, eiq; pus iungat, quo proprius reperitur. Nam doctrina Cornelij alias doctissimi omni quidem ratione in hoc destituitur: cum ei contrarij sint reliqui authores. Tertium, vt si forsitan abscessus materies eovsq; lenta, mucosa, ac tenax, nonnulla flatuositate commixta sit, quæ tactui parum respondeat, duplici deligatura membrum deuinciat: altera superiori loco, altera inferiori. Sic enim cõpressionem faciliè materiei inundationem percipies. Illud tamen perpetuæ commendationis dignum est (quod cum magna laborantium vtilitate expertus sum) vt scilicet linamentum non integro capite, sed ferè absciso in apertione indatur: Si enim integrum caput esset, vt medicorum vulgus facere solet, faciliè ipso materia, vel pus operiretur, nec effluxioni puris locus esset, & retento

In abscessu suppuratione, & apertione tria obseruanda notat dignissima.

Cornelij rephendit.

In curandis abscessibus linamento non integri sed penè abscissi capitis vtendum.

retento pure partes internæ corrumpentur. Cum ergo linamentum diminuti capitis intromiseris torundam aliam tenuem inter apertum locum, & ipsum linamentum immitas, quò exitui puris amplior locus reddatur, quæ tamen statim abijcienda est. Reliquas alias apertionis communes conditiones quæ septem à Guidone tractatu. 2. capi. vniuersali, & ab alijs authoribus connumerantur, obseruabis.

Septem apertionis conditiones obseruandæ.

C A P. XXVI. Antidotarius vulnerum, & aliorum affectuum neruorum.

Simplicia calidæ, & sicce temperaturæ, tenuium partium, & acrimoniæ expertia, quibus vulneribus conueniant, & quibus non.

D vulnera, & alios neruorum affectus, simplicia & composita medicamenta, quæ à varijs Doctoribus traduntur, & me longa experientia docuit, hoc in capite explananda propono. Simplicia igitur calidæ, & sicce temperaturæ tenuium partium acrimoniæ expertia sunt. Vt ex Galeni sententia. 6. metho. cap. 2. Pauli libr. 4. capit. 54. Auicennæ Fen. 4. 4. tract. 4. c. 3. de medicinis vulnerum neruorum satis constat. Sed neque id perpetuum est. Nam secundum temporum, & symptomatum vicissitudines huiusmodi præsidia, vel mutantur, vel præponuntur, aut postponuntur. Exempli gratia in cæca nerui punctura, cui etsi medicamentum calidum, exsicicans, subtile, prodest, non tamen semper: sed ita demum si attractiuam virtutem retineat, atq; stipticitate careat. De quo latius capit. de nerui punctura. differuimus. Sic etiam à contundente telo illato vulnere calida, & sicca medicamenta illi commota incommoda essent: cum huiusmodi vulnus: emollientia, & partius

suppurantia potius exoptulent. Idem in in vulneribus contusis, quæ & dolor, & inflammatio simul comitantur: cum hæc ad leuem saltem digestionem perducere conemur. Ergo documentum hoc in simplici vulnere non symptomatis vllis cõplicato à laborantis particulæ natura indicatione sumpta vsurpandum est. Calidæ temperaturæ necessaria esse præsidia ex eo dixi, quòd nerui calore maximè iuuentur, cuius proprius est, quàm frigoris, dolorem sedare, extraneumque humorem omnivulneri peculiarem pellere potissimum cum nerui quamprimum vulnerantur ambientis aeris frigore offendantur: Licet enim secundum naturam frigida membra frigidis conseruetur: ex quo Galenus tertio. Artis medicæ. Similia, inquit, similibus offeres, si volueris conseruare corporis crasim, Id tamen in sano corpore, non infamò intelligendum est. Vnde affectis neruis suæ temperaturæ similia nocerent. vt Galen. eodem loco asseuerat, dum ait: & læduntur à similibus suæ crasi, iuuantur verò à contrarijs, moderato vsu, & ne Gale. pugnare videatur cum superiore textu hic de curatione, ibi verò de conseruatione intelligendus est. Ex igitur etiam, vt medicamenta sicce sint temperaturæ: Quòd siccitas humiditati, qua fauciati nerui infestari solent, opponitur. Sed quia in qua libet affectione membri natura conseruanda, contrariaq; repudianda est, vt multis locis methodi rectè admonet Galen. neruis ipsa carne siccioribus sicciora medicamenta conueniunt: quæ primariæ substantiæ nerui callum ad similem desuper generent: Sicciora enim siccioribus adhibere oportet ex Galen. Artis medicæ. 3. Nam siccitate ipsa membri natura conseruatur. Imò sicciora ipso neruo admodum sunt præsidia: vt siccitatis excessus ille, præternaturam affectum, hoc est, vulnere

Cur calidæ temperaturæ cõueniant præsidia.

infirmitas

Galeni textus interpretatur.

siccitas

neris humorem, consumat, iuxta Galeni sententiam. 3. Meth. capi. 3. vbi exemplo illo thuris, à se, & ab alijs tantopere decantato, vritur: quod scilicet thus sicca corpora humectet, humida exsiccat. Idè que euenit in alijs eiusdem siccitatis gradibus medicaminib⁹. Cuius ratio illa est, quod thus respectu corporis, aut membri temperati primum siccitatis gradum fortitur. Quare præterq^{ue} humidorum corporum naturalem temperaturam ad feruat: siccitate sua parū superante mēbri excremēta, quæ carnis consolidationem impediunt, consumit: contra in siccis corporibus, in quibus cum naturalem membri temperaturam minimè cōseruet, humens redditur. Humorem quidem exsiccare ineptū, sed concitare saniam aptissimum. Hinc rectè sanè Razes inquit: in vlceribus in quibus thus carnem producit Aristolochia eiusdem saniam concitat, atque è diuerso. Quod ante Razes tradidit Gal. 3. meth. c. 2. & 3. Quæ quidè differentia, non passiuis solū, sed actiuis etiam à temperamento parum secedentibus qualitibus, cōparata est, vt Gal. 2. de simpli. medi. c. 27. ostēdit. vbi de roseo oleo scribit, refrigerata corpora, aut membra calcare, calfacta infrigidare. Nam temperatum cum sit, vtriusque extremi particeps fit. Sed circa Aristolochiam, de qua nuper sermo erat illud ad praxim satis necessarium summè aduertito: duplicem reperiri, rotundam, & longam: sed rotundam quidem multò efficaciorē, quā in siccioribus corporibus, & particulis, secundum corporum differentiam vti oportet: in alijs minus siccis, longa. Quod ex Galeno libr. 6. de simplici medicina colligitur, quem Paulus, & Aetius imitantur. Nec solū in medicamentis secundum corporum discrimina, diuersi contingunt effectus: sed in ipso etiā vniuersalissimo agente, sole. Nanque ali-

Thuris conditio.

Rosacei olei qualitas.

Aristolochia duplex

ter in nubem raram: aliter in stipatam, & spissam operatur, diuersos colores, & figuras fingens. Hic salem exsiccat & lutum: picem, & cæram liquefacit: faciem nigram reddit: Lincum pannum dealbat. Hinc Auerroes. 7. collectaneorum. Galenum. 6. methodi prope finem imitatus, asserit, aurium vlcera aceto sanescunt: magna tamen trociscis ex calce, aceto, & scoria ferri. Imo idem Auerroes. 7. colliget, tractatu de cura solutionis continuitatis probat, in quibusdam corporibus valde siccis nō esse impossibile viride æris carnis esse productiuum. Vnde non abs re eodem loco inquit: Cum membrum naturaliter siccum ad humiditatem humidi peruenit membri à sua natura nimis est elongatum, & propterea eget exsiccatiuis in eo gradu ad quem peruenit membrum istud versus humiditatem. Nam medicina non sanant nisi quando sunt in contrario distemperatè, in eodem gradu, in quo membrum est distemperatum. Itaque si distemperatum fuerit in secundo gradu humiditatis, necessariū est, vt medicina distemperata sit in secūdo gradu siccitatis, & parū plus & statim subdit: & scias quòd quando vlcera non sanantur propter adhibitās medicinas, illud fit vnatrimum rerum: aut quia membrum cōplexioni conueniētes non sunt: aut quia materia, quæ transmittitur, conuenibilis non est: aut quia membri complexio læsa est, eo quòd ibi vna, vel plures species malæ complexionis sunt. Ergo scire debes quod vlcis sanatio, aut sit corporis euacuatione, aut temperamento complexionis, vel plagæ debita exsiccatione. Hactenus ille. Ergo vt rectè medicus medicinam exerceat naturæ, & medicamentorum differentias callere oportet, vt pulchro exēplo ostēdit Gal. 6. meth. c. 2. vbi ait. Ex

Solis variæ operationes.

Aurium vlcera aceto sanescunt: magna tamen trociscis ex calce, aceto, & scoria ferri.

Viride æris carnem producit ex Auerroes.

Medicus naturæ, & medicaminum differentias cognoscere tenetur.

ait. Ex

Exemplum Galeni.

ait. Ex duobus eodem loco fauciatis aliterum obeso corpore medicamento euphorbi breui sanitati restitutum: alterū macilentum, siccæque temperaturæ eodem medicamento deterius habuisse, q^{ue} scilicet hic siccioris esset tēperaturæ, quæ plus euphorbij exoptulabat, quo addito sanatus est. Quare in his perscrutādis differentijs alius, alio medicus est præstantior. Hinc Gal. 13. meth. c. 19. contra Thefalum lepidissimè: Si quis, inquit, eā quæ à partibus ipsis præstat, indicationē de mat, nihil obstat, quominus medicinam non solū sex mensibus, sed sex diebus totā perdiscat. Quæ autem rōne conuenire, aut non præsidia laborantis, aut mēbri temperaturæ, intelligamus, docet Auic. 4. 4. tract. 3. ca. vniuersali vlcerum, in hæc verba: & cum tu administraueris medicamen, & non inueneris humiditatem minui, aut videris eam augeri scias, q^{ue} medicamen secundum illud corpus nō est exsiccatiuū, quod intra triduum cognosci posse affirmat. Sed quid si corporis tēperaturæ humida proponatur: membri verò, aut vulneratæ particulæ sicca, aut contraria: quale medicamenrum adhiberes? Quæ in dubitatione ne plus æquo demoremur, decurrere oportet ad Gale. 3. metho. ca. 9. & Razem. 9. cōtinentis. Percurramus ergo simplicia medicamenta: quæ ad neruorū vulnera accōmoda sunt. Imprimis sese offert terebinthina. quā Auic. 4. 4. dist. c. vulnere neruorum milleprosequitur encomijs, eamque Arabico vocabulo glutinū, Albutin, id est, viri de granum appellat. Sed terebinthina quidè vera ab AEgyptia Terebintho arbore dicta, Hispania caret: sed eius loco pineam refinam non coctam, quæ sponte sua effluit, substituimus, auctoritate Galeni. 6. meth. ca. 2. & Diosco. lib. 1. cap. 90. aut lētiginam refinam. Cauendum tamè est ab adulterina terebinthina, quam nonnulli

Ex quo deprehendatur an cōueniat medicamina ægri, & membri tēperaturæ.

Qualè medicamentum adhibendum si corporis, & mēbri tēperaturæ inter se dissident.

Simplicia medicamenta ad neruorum vulnera.

Terebinthina ab Auic. laudatur.

pharmacopolæ oleo commixto, vt lucidior appareat vendere solent. Ex beto tñ pino longè præstantior est, quæ & Abietina, ab Abiete arbore ad simili, eiusdèq; speciei nuncupat, vt constat ex Dioscoride. & Marcel. Vergilio eius interprete, citato loco. Hæc terebinthina vlque adeo neruosis affectionibus opitulat, vt nō tantum exterius adnota, sed per os exhibitā, articulari morbo, in quo & ipsi nerui non parū laborāt, conferat. Quod tum multorum snia, tum ipso experimēto cōpertum habemus. Balsamum quod falso indicū vocant, siue resina alicuius odoriferæ arboris, siue arte compositum sit, carnosus vulneribus ab incidēte telo duntaxat illatis glutinandis hyemali præsertim tpe, non tēperaturæ biliosis, insigniter conferre, scio. Thus gummosum, mastix, & pix Græca in humidis temperaturis laudatur: sed pix Græca, quæ & Colophoniam dicitur Galen. 7. de simplici medicina cap. 19. ad vulnere, vel vlcere, conglutinationē præstantiorē esse pice nigra testatur. Nam cum minus sicca sit, ad vlcere digestiōem accōmodatior est. Vermes terrestres, seu lūbri, siue in polinam redigantur, siue vnguentis cōmifceantur, valde iuuant. Colla ad vnguenti formam redacta glutinandis vulneribus præstat. Myrrha & sarcocolla aliquantulum prædictis sicciora. Propolis, id est, alueorū apum sordities, satis prodest. Thuris cortex natura quidè reliquis suis speciebus, nempe gummoso, & minuto siccior. Aristolochia, & euphorbium, Cyrenaica lachryma, Serapinum, atque Assa foetida siccioribus corporibus admouenda sunt: Parū nanque inter se dissident: sed Euphorbij vires ad quartum, vel quintum annum protenduntur, deinceps euanescent, authore Gal. 3. de compositiōe medicamentorū per gñra. Recens à veterē eo distinguit, qd linguæ ad motū mor-

Balsamum indicum.

Thus gummosum, mastix, pix Græca.

Vermes terrestris.

Myrrha. Sarcocolla. Propolis. Thuris cortex.

Aristolochia euphorbium.

Cyrenaica lachryma. Serapinum, & Assa foetida.

Euphorbij vires quando diurent. Discrimen euphorbij veteris & recentis.

dicax

Sulphur.
Aeris, & ferri
scoria
chrysocolla

*buva ex abn
cardi platero*

dicax est, linguæ penè adhærescens: vetus contrà. Sulphur, scoria æris, & ferri. Chrysocolla, vulgò, aurigluten, Hispano sermone, *borrax*, siccissima sunt. Simplicia hæc medicamenta materies quidem sunt compositorum: alijs alijs commixtis, pro vulneris, & particulæ exigentia. Connectamur nunc prædictis composita præsidia, & primò quæ sedandi doloris vim retinent: illa sunt, irinum camæmellinum, lutea ouorum, rosaceum completum, omphacinum & lumbricorum oleum. Sed lumbrici ætate aceto, hyeme verò vino suffocandi sunt. Ad idem præstat antiquum commune oleû, & ex terebinthina, Balsaminum, & fabinum, quod duplex esse potest: aut Sabine regionis, vel arboris huius nominis, cuius meminit Mesue, cum de oleis tractaret cuius loco sambucinû substituere poteris. Ad idem valet euphorbij, & ex lateribus oleum. Ex his oleis ea quidem, quæ tenuium partium sunt nervi puncturæ, membrisque, quæ post vulneris glutinationem inualida, & imbecilla supersunt, accommodantur.

Quæ habeat
facultatē ag
glutinandi.

Glutinandi facultatem habent vnguentum ex vermibus: cuius compositionem describit Guido tracta. 3. capi. de incisione nervorum. Vnguentum gummi iuniperi. Cuius hæc est compositio. R. Gummi iuniperi, corticum thuris, sarcocollæ, myrrhæ, singulorum drachmas tres, & semis, masthicus, drachm. vj. cæra. vnci. j. & semis. terebinthinæ selectæ albo vino lotæ vnci. v. pulveris lumbricorû. vnci. j. fiat vnguentum, quod postea manibus aqua vitæ madefactis subigatur. Sed aduertendum est huiusmodi vnguentum auctores, de Sandarachavocare solitos esse iuniperum gummi sandaracham appellantes. Non igitur intelligas aurum pigmentum, quod à Græcis sandaracha dicitur: quo nil stultius, nec glutinando vul-

Aduersio.

neri contrarius esse posset. Quem errorem tempestate mea, pharmacopola quidam, nisi ego occurrissem, iam incidebat. Vnguentum hoc principio vbi nulla distorquent symptomata insigniter glutinandis vulneribus prodest. Ad idem eadem obseruata lege valet vnguentum ex colla, quod sic componitur. R. collæ comminutæ albo vino optimo veteræ per diem infusæ: deinde lento igne ad vini penè consumptionem incoctæ advnguenti formam redactæ, Adde terebinthinæ candidissimæ vnci. ij. olei rosacei, omphacini, hypericonis olei, masthicus, singulorum vnci. sem. cum quibus vehementer agitetur, & cum ab igne separaueris commisce pulueris corticum thuris, masthicus, lumbricorum, radicis vtriusque consolidæ, centauræ, cuiusque drachm. sem. crebra agitatione commiscendo, vnguentum ex omnibus astruito. Sed si adhuc grandioris exsiccationis medicamenta exoptas sicciores nempe temperaturas, vnguento sine oleis dupla terebinthina ex beto addita, paucòque euphorbij puluere commixto, atque manibus hypericonis oleo perunctis, postquam ab igne separaueris subacto, vt cæronti formam referat, vtere. Ad idem Recip. collæ comminutæ vnci. iij. quam in ampullâ aqua vitæ plenam immittito, ore massa occluso: sicque per triduum finito: postea in aliam ampullam excollata vtere. Alia aqua ex colla ad idem sic construitur. Recip. Collæ valde comminutæ optimi antiqui vini albi lib. ij. in quo centaureæ, & vtriusque consolidæ ana. P. j. efferbuerint, terebinthinæ clarissimæ, ex beto vnci. viij. pulveris bistortæ, myrrhæ, aloes, corticum thuris. ana. drach. vj. omnibus cum vino commixtis, & per triduum sic dimisisis, per sublimatorium instillentur. Poteris etiã loco vini aqua vitæ vt: quâ Arnaldus à Villanoua, & alij tradunt ad recentia

Aliud ad
idem.

Vnguentum
excolla.

Aqua excol
la ad idem.

recentia glutinanda vulnera plurimum valere, & hæc quidem vnguenta, & aque ex colla advulnerum glutinationem præter experimentum, nec ratione, nec auctoritate destituuntur. Ratio illa est: quod huiusmodi medicamina maximam glutinandi vim natura sua sortiuntur, ob maximam, scilicet, similitudinem, quam cum vulneratis neruosis particulis habent: cum ex neruis, & animalium corijs colla ipsa constet. Quæ ratione non solum ad glutinanda vulnera doctores exterius colla vtuntur, verum etiam ad tenaciorem sarcoidem callam generadum, Arietinam, authædinam depilatam, & valde incoctam pellem, quæ ipsius collæ materies est, edere iubent, vt Auicenna. 4. 1. cap. de medicatione solutionis continuitatis, & 5. 4. cap. de cibatione restaurati, & conferre collam exterius ad motam, siue ex piscibus, siue ex tergoribus constet glutinandis vulneribus, probat ipse Auicenna. 2. canonicus cap. de colla, atq; 4. 4. cap. de nascentia carnis in vlcere. Accedit, quod emplastrum, quod contra rupturam (vbi glutinare neruosum peritonæum, totum intentum est) componitur potissimum ex Arietini capitis glutinosa pellicula decocta, constat.

Oleum Ap.
paritij.

Nec reticere volui inter glutinantiæ præsidia, oleum illud Apparitij, empyrici hominis per totam Hispaniam celebratum: quod (nisi ille sine delectu advulnera omnia, nullaque obseruata victus ratione vteretur) negari certe non potest, quin glutinandis neruorum, & alijs vulneribus primaria intentione, insigniter præstaret. Sed si nec victus, nec vulnerum discriminum, nec symptomatum ratio habenda esset, maximum quidem arbitror delirium oleo illo curare: Ipsius illa est compositio. R. hypericonis lib. semis. Valerianæ, cardi benedicti virentium. ana vnci. ij. his comminutis in li-

bras duas vini albi veteris optimi per diem infusis, excolatis, & expressis, addatur veteris olei lib. iij. tritici pugillus. j. ferueant lento igne, vsq; ad vini consumptionem, & vbi ab igne separaueris, addito terebinthinæ ex beto, vel communis libram. j. & iterum donec rectè commisceantur, ferueant, & separatis ab igne adde thuris optimi in pollinem redacti vnci. iij. cum quo iterum paululum ad vnam ebullitionem ferueant, & in vitrea ampullâ cõseruato. Hoc etiam oleum ad lateralia incisa capitis vulnera, quæ futura facta primaria intentione glutinare procuramus insigniter valere scio. Sed si primaria hac intentione ob varias causas vulneris minime glutinetur secundaria aggredienda est: quæ digestionem, emundationem, carnis productionem, atq; exsiccationem comparatur, vbi nimirum contusa, aut ab aere nimis alterata, vel inflammatione affecta vulnera sunt.

Pus mouen
tia.

Digerentia, seu pus mouentia funto: vnguentum ex terebinthina, & ouorum vitellis, gummoso thure, puluere lumbricorum æquè mixtis crocei momento addito. Vnguentum basilicon minus, & alia huiusmodi. Aliud ad idem. R. vnguenti basiliconis maioris vnci. iij. terebinthinæ vnci. j. euphorbij vnci. semis. commixtis omnibus, & agitatiss, felle porcino addito, vnguentum compone.

Pus leniter emundat vnguentum illud. R. Rosacei mellis vnci. iij. terebinthinæ vnci. j. farinæ hordeaceæ vnci. iij. misce.

Pus emun
dans vnguē
tum.

Emundat præterea, & carnem alit, magistrale hoc vnguentum. Recip. Rosacei excolati mellis vnci. iij. terebinthinæ ex beto vnci. j. Resinæ pineæ vnci. iij. mellis centaureæ vnci. semis. Aquæ vitæ vnci. j. farinæ hordei, atq; fabaceæ, mastichæ, corticum oliuani, myrrhæ, sarcocollæ, gummi, mirobalanorum citrinorum vniuscuiusque vnci. semis. in pollinem redactis,

Aliud vnguentū pus emundans, & carnem alens.

I dactis,

daftis, quæ redigi poffunt, vnguentum composito, cuius alia parte, addendo rofaceum mel, liquidiori reddita, ad intingenda, interius indendalinenta, vti foleo, alia solidiora facta, cæra, & oleo mastichino additis ad vngendum pannum exterius applicandum.

Exficcantia, multo pure in vlcere exiftente, illa sunt Recip. Olei rofacei omphacini, olei myrthini, fingulorum vnci. iij. vini albi optimi in quo rosæ, myrthi grana, lauri baccæ, balauftium efferuuerint, atq; chalybis candentes laminæ extinctæ fuerint vnci. viij. omnibus feruefactis ad vini consumptionem, resinæ, & terebinthinæ ana. vnci. ij. pulueris corticum mirobalanorum citrinorum lithargyrij Antimonij, pulueris nucû cupressi in polinè redactorû, cuiusque dragm. iij. cum cæra, quæ ad coagulandû sufficiat, fiat vnguentum. Ad idem vinum stypticum, quod & ad abluenda vlcera præstat, constat ex oleastri, aut oliuæ, & lauri ramylis, cum ipsius lauri baccis rore marino cum floribus, centaurea chamæpithy de lumbricis, rosis cum capitibus, camæmello, cuiusque pugillo semis omnibus contusis, & ex tribus albi vini veteris libris vsque ad medijs consumptionem feruefactis, excolatis, atque expressis fiat decoctum.

Aliud ad idem.

Ad idem emplastrum tripharmacû Hispanè, sparatro, panno lini imbibitû, sed loco cõmunis olei myrthinû, & communis aceti sambucinû vsurpabis.

Præsidia ad inflammationes.

Ad inflammationes vulneratis neruis ex calida causa dolore infestante, & rubore apparente obortas. Recip. succi arnoglossæ, & solani cuiusq; lib. j. olei nymphææ, vulgo nenufar, & rofacei ana. vnci. ij. cum farina hordeo quod satis sit cataplasma composito.

Ad idem.

Aliud. Post vulneris principium dolore adhuc infestante. Recip. Panis medul-

lam in gallinaceo iure pingui incoctam, quam rofaceo, & chamæmelino oleo, atque oui luteo, & crocei momento addito, cõmisce, sed remisso iam calore illo emplastro vttere. Recip. sapa lib. j. olei lûbricorum, & chamæmelini ana. vnci. ij. furfuris torrefacti, & hordeaceæ, atque fabaceæ farinæ, & chamæmelini floris in pollinem redactorum ana. quod satis sit. Ad ignem fiat emplastrum. Sed si aliqua ex his desyderentur ex folis sapa vini, furfuribus, & floribus chamæmeli in pollinem redactis construi potest: erit que eiusdem penè vsus. Sapa etiam vini à Gal. 3. de compositione medicamentorum per genera ad neruorum abscessus laudatur.

Aliud. Recip. Artemisiæ: foliorû paruarum maluarum ana. m. ij. coquantur in nigro vino, satis diluto, lumbricorum cõminutorum, & pistatorum, pulueris florum chamæmeli, cuiusq; P. semis. pistentur per horam in mortario, & emplastrû construito: commixto modico vnguento dyaltheæ.

Sed si vulneris principio, vel temporis tractu profluuium sanguinis excitetur medicamentum ex thure, mastichæ, sanguine draconis bolarmeno æqua portione cum oui candido commixtis, & agitata, insigniter iuuat. Ad idem tamen omnibus præstat medicamentum Gale. 5. meth. cap. 4. constat ex thure gummofo. Aloë, pilis leporis, minutim scissis cû candido oui ad mellis crassiciè redactis.

Ad eneruatam particulam: materiei fluxionè impediendam atq; neruorum putrefactionem, atque ad tumoris abscessus resolutionem materierumq; exficcationem. Recip. lixiuij ex caprifici, palmiatum, illicis, & roris marini cinere, lib. iij. aceti non fortis lib. semis. mellis communis, vel oximelitis. vnci. iij. hordaceæ, fabaceæ, & orobi farinæ, fingulorû vnci. j. femis.

Ad idem.

Ad sangui- nis profuuium.

Ad eneruatam particulam fluxione materiei, & ad impediendam neruorû putrefactionem, & resoluendum tumorem abscessû, & exsiccandû materiam.

femis. omnibus commixtis, & incoctis, confice emplastrum, cui si maior exsiccandi vrferit necessitas, addito cicerum, lupinorum, & lentium farinæ ana. vnci. femis. si vero maxima modicum serapini illicis cineris, atq; caprini stercois: quorum maxima pars à Galen. 3. de compositione medicamentorum per genera, & Auicenna. 4. 4. tractatu. 4. capit. de apostematibus neruorû sunt desumpta. Sed cauere oportet vt antequam hoc emplastro, quod solet maxime membro affingi, vtaris: particulæ ambitum, lumbricorum oleo illinias, ne dum amoueatur, dolore concitet.

Ad idem.

Aliud ad idem. Recip. Absynthij fluuiialis, calamenti artemisiæ fingulorum mañ. ij. lymphato vino incoquantur: Deinde comminuantur, atq; pistentur. Quibus adde mellis vnci. ij. olei chamæmelini vnci. j. olei mastichis vnci. j. fabarum farinæ, furfurum torrefactorum & tritorum, florum chamæmeli, stercois vaccini puluerizatorum ana. P. semis. ex quibus iterum pistatis emplastrum conficito.

Pastilla si nerui sint denudati, & corrupti.

Sed si denudati, & corrupti ob præcedentem inflammationem, & materiei defluxum nerui sint, conferunt, pastilli ex calce, & cholcotar, seu vitriolo & vnguentum Aegyptiacum, & aqua alchymistarum.

Quæ conferant membrum instaurationi post vulneris coalescentiam.

Ad instaurandum membrum, post neruorum vulnerum coalescentiam, imbecille, præter ea quæ proprio capite scripta sunt. Recip. Vini albi optimi lib. j. femis. sapa lib. semis. olei chamæmelini, & nardini fingulorum vnci. j. femis. absynthij, florum chamæmeli, stercois gallinacei fingulorum pugillum. semis. vnguenti dyaltheæ. vnci. j. vinum prius feruefactum, cum paucis cinnamo-

mo, oleis, & vnguento dyaltheæ commisceatur, postea tritis, terendis simul mixtis atque incoctis fiat emplastrum, cui ad dantur duo ouorum vitelli, & crocei scrup. femis. Hoc alternis diebus aufeendum, atque abstergendum est, abluto membro prope ignem, vel iure capitum, pedum, & intestinorum arietum calfacto, incoctis ibi roris marini meliloti atque chamæmeli floribus: Post vero temporis intercapedinem vulpino oleo membrum fouendum.

Aliud. Recip. ladani vnci. femis. palmularum, passularum sine acinis foliorum vlmis, & maluarum, corticum radicum altheæ, fenugræci seminis lini, psyllij excorticati, seminis vrticæ, fingulorû. P. semis. omnibus cum capitibus, pedibus, & intestinis arietum nimis incoctis excollatis, atque expressis, lauacrum conficito: In quo calente succida lana madefacta ad ignem, vel ardentem solem alternis diebus membrum fouebis.

Demum illo vnguento. Recip. pinguedinis prædicti decocti assungia galinaceæ, anatis, anseris, & anguis, adipis leonis, vrsi, & equi, medullæ cruris vaccini, ac ceruini, fingulorum. vnci. j. vulpini olei vnci. ij. cum cæra quæ ad coagulandum sufficiat, fiat vnguentum.

Aliud. Catulum pinguem, in testam nouam, & recte obturatam conditum in furnum mittito: coquatq; ibi, donec totus disiectus sit, maneatq; pinguedo qua membrum perungatur.

Aliud. Recip. assungia mellis, vulgò, texon. Et hericij, aquilæ, & hominis, vnguenti Aragonis, & Marciatonis, vnguenti Agrippæ & dyaltheæ, hyssopi humida, mucilaginis altheæ, fenu Græci, &

femini lini singulorum vnci. semis. omnibus assungijs prius liquefactis, & per pannum excolatis, reliquis commixtis, cum cæra vnguentum conficito.

Adidem. Aliud. Recip. Assungijæ asininæ, muli, atque lupi, olei terebinthinæ, & ex lateribus, olei costini, & vulpini, singulorum vnci. semis. cum cæra quæ satis sit fiat vnguentum. Prædicta ætate potius quam hyeme conueniunt.

Adidem. Plane hyberno illo securè vtimur. Recip. sebi vaccini vitulini, hircini, atq; hædini, singulorum. vnci. j. omnibus à pellibus euulsis, comminutis, atq; pistatis, seminis lini, fenugræci, & radicum althææ, atque ladani puluere, æqua portione mixtis emplastrum construito, quod membro cum deligatura calidum vndique ap-

plicandum est, atque interdum ex eo formatus globus in manum immittendus, deligatura desuper constringente: interdum etiam oleum ex terebinthina vel ex lateribus membrum fouendo.

Hæc tanta, tamque varia medicamina, & præsidia, non sine consilio à me scripta sunt. Nam quæ varia existunt neruorū vulnera variæ affectiones non nisi varijs remedijs curari possunt: Ex quib⁹ doctus, & circūspectus medicus secundum vulnerum symptomatum, regionis, temporis, & aliorum differentias & ægrotantis naturā, vberioresque, aut tenuiores facultates, quod aptius censueri seligat. Et sic finit liber hic secundus. Ad gloriam & laudem omnipotentis Dei, Deiparæq; virginis Mariæ: Quorum auxilio non pœnitendos, neque inutiles labores hos nostros futuros speramus.

Finis libri Secundi.

ANDREAE ALCAZARIS Medici, ac Chirurghi.

Liber Tertius, De vulneribus Thoracis.

CAPVT PRIMVM.

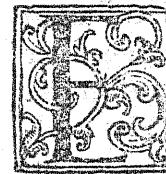
Hominis fabrica tribus ventribus constat.

Text anatomicis administrationibus conspicuum nobis est, totius microcosmi id est hominis machina tribus ventribus constat: nempe superiori, quo animata ac regalia membra insident: medio, vbi spiritualia: inferiori, vbi nutritiua: Nec enim repugnat Hippocratis. sententia sectione. 4. aphorif. 4. Vbi inquit, ætate superiores, hyeme vero inferiores ventres purgabis: vocat enim ventriculum: superiorem ventrem, intestinorum respectu, quæ inferiorius sunt: respectu tamen situs thoracis inferior venter est: quemadmodum etiã thorax, respectu situs capitis altioris: venter medius nuncupari potest. Præmissa igitur vulnere altioris ventris, id est capitis, nec non neruorum qui à cerebro originem trahunt doctrina: nunc ad vulnera thoracis medij ventris explicanda transire oportet: nam de inferioris ventris regionis ab dominis vulneribus potestea (auspice Deo) differemus.

CAP. II.

De causis Vulnerum Thoracis.

RG O vulnerum thoracis constat eas esse causas, quæ secare, scindere perforare, seu quouis modo membri continuationem separare aptæ

sunt siue ense, siue gladio, sagitta, lancea, fica, siue quocunq; alio telo vulnus fiat.

CAP. III.

De signis Vulnerum Thoracis.

Ignorant igitur vulnere ad internam pectoris cauitatem peruenientium, quædam sunt solius penetrationis statim à vulnere illato

apparentia, quædam vero temporis tractu: quædam autem læsionem interiorum membrorum indicantia. Quod ad prima pertinet, Primum signum est anhelitus paruus: quippe qui aere per vulnus ingrediēte, nativoq; calore, atq; spiritibus extra exhalatis, cor inde male euentilat: ac perinde inspiratio & respiratio ad vitã necessaria, recte exerceri non possunt, anhelitu paruò inde conflato. Secundũ spiritus, seu anhelitus per vulnus emissio, præsertim naribus atq; ore ipsius vulnerati clausis, vel spiritu quocunq; modo retento. Tertiũ exiguus sanguinis ad exteriora exitus, atq; interdũ nullus, recurren- te nimirum ad interiora sanguine. Quartũ extinctio, vel mor⁹ flãmæ lucernæ vulneri admotæ, vel flosculi carminati gossipij: spicillo enim huiusmodi vulnera explorari (vt nonnulli faciunt) periculosum est: mēbra enim interiora huiusmodi tactus non patiunt: quare consulo ab huius-

I 3 modi

Signa pene trationis uulnertis, quæ tempore tractu apparent.

modi experimento abstinere. Cæterum signa, quæ temporis tractu sanguinem iam putrem in thoracis cavitare indicare solent, ut medici fatentur, sunt, anhelitus difficultas, illius, foetor, & grauitas, atque pondus lateris, præsertim supra costas spurias, ubi septum transuersum terminatur: ibi enim sanguis prolapsus congregatur. Euenire etiam solent ipsi vulnerato maximæ anxietates: & interdum syncope, ac tussis. Pannorum præterea, qui vulneri applicantur, grauis odor, cum ab eo infecti separantur. Adde etiam quod si pectus, vinculo aliquo illito linimento, ut est boli Armenici, vel alterius cuiuspiam rei tingentis, circum uoluetur, citius multo linimentum, quod eam partem puris interioris tangit exsiccabitur: interdumque sputum putre excreatur. Est quoque eorum sermo uelox, & non sustinet æger, in sanam partem decumbere, sed ualde dolet, præ nimio pondere: si uero superlatus affectum decumbat, non dolet: suspensa enim plus dolent, quam si fulcumento aliquo innitantur, ut Hippo. libr. de internis affectionibus asserit. Verum læsionis interiorum membrorum hæc sunt signa, primò cordis vulnerati, extremorum frigiditas, sanguinis exeuntis nigredo sudor frigidus, totius corporis prostratio, uenæ languescunt, hoc est pulsus fit imbecillis, color pallidissimus faciei, & locus vulneris prope mammam sinistram: quanuis cor centraliter in medio pectoris situm habeat (ut anatome indicat.)

Signa, interiora membrorum læsione indicantur. Signa, interiora membrorum læsione indicantur. Signa, interiora membrorum læsione indicantur.

Pulmonis uero vulnerati signa sunt, spumosi & rubicundi sanguinis exitus, æger calefit, & tussit: difficulter, & cum sonitu spirat, & locus circa latera. Septi uero transuersi percussi indicia sunt. Præcordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus seu anhelitus rarus, & magnus, tussis sonans, & dolorosa: mentis alienatio,

Signa, interiora membrorum læsione indicantur. Signa, interiora membrorum læsione indicantur. Signa, interiora membrorum læsione indicantur.

sputum liuidum, sitis: cibi fastidium, cum eructatione, rigor pungitius, & sanguis sputans fertur, locusque vulneris iuxta spurias costas.

C A P. III.

De iudicijs: seu prognosticis vulnerum thoracis.

Vdicantur à Guidone nostro & alijs etiam authoribus, thoracis penetrantia uulnera periculosa multo in posteriori parte, quam

Thoracis penetrantia uulnera periculosa multo in posteriori parte, quam

anteriori: ibi enim principes uenæ, ac nerui, & spinalis medulla, sita sunt: inquit etiam penetrantia ad interna membra, magna ex parte esse lethalia, aer enim, qui absque uia præparatione ea ingreditur, ipsa offendit: calor itidem natiuus, atque uitalis spiritus, facile ad exteriora exhalant: quibus omnibus natura imbecillis admodum redditur: Adde etiam huiusmodi uulnera mundari intus recte non posse: Quo circa ferè semper & fistulas, & empiamata gignere assolent, cum quibus ægri moriuntur, ut Caulicus tract. 3. cap. vniuersali uulnerum, tradidit. Sed illud mori cum huiusmodi fistulis, bifariam intelligi potest, aut cum illis miserrime vitam, citra eius periculum, agere, cum nec agglutinari recte possint. Sed interdum pus in pectore coaceruatum, prout ipsi laborantes, atque tussientes, præsertim caua tenta plumbi uulneri admota, expellunt: interdum per sputum emittunt, aut aliter etiam, fistulam breuiori tempore ægrum interficere, uulnerato inde pulmone: cuius ulcus insanabile est, quod citra tussim expurgari non potest, etsi tussim excites: laceraueris ipsum: Itaque quasi per mutuas operas, malum hoc in orbem ducitur, & per multum, & longum interuallum, medicamenta vim suam amittunt:

vt

ut Galen. 5. meth. cap. 2. asseuerauit: & quod assidue mouetur: nec non quia substantiam habet spongi formem, humiditatibus plenam, cum contrarijs ulcus indigeat, nempe exsiccatione, & quiete: & quod denique pulmo ipse sanguine bilioso & tenui (ac proinde consolidationi inepto) nutriatur: cum tamen uulneris consolidatio glutinosa potius sanguine fieri soleat: Ex quibus in hecticam, atque tabem laborantes conspicuum est incidere.

Lethalia sunt septi transuersi uulnera si in eius neruosa parte sunt.

Citius eueniunt symptomata multo sanguine intus prolapsi sero uero pauco.

Lethalia magis sunt a re scindente illata uulnera quam a glande plumbea sclopetorum.

Sed quod ad septum transuersum attinet, illud admonere oportet, quod si in parte eius neruosa uulneris inflatum sit, tum ex eo quod ea ratione consolidari nequit, tum ob assiduum motum, quo uulneris magis dirumpitur, lethale censetur: uerum si in carnosa eius parte, interdum sanabile, ut Gal. 6. aphor. inquit, in comm. aphor. 18. Præterea, leuiores symptomata multo serius uulnerato superuenire aduertit, quando exiguus sanguis putris interius continetur: grauiora uero ac sæuiores & citius si multus: ut periculo sæpe compertum habeo. Præterea illud in bello didici, lethalia magis esse uulnera pectoris penetrantia, quando aliquo acuto telo fiunt, quam glande plumbea sclopetorum: illa enim tela incidentia, sanguinem intra pectus impellunt, quo intus putrefacto, uitæ discrimen suboritur. Hæc uero forsan suo igne, cauterij loco sanguinis profluuium cohibent. Hæc igitur de causis, signis, ac prognosticis dixisse sufficiat, quare curationem aggrediam tempestiuum est: nam de cordis uulnerati prælagijs nil est, quod dicamus, cum mors ocyssime sequatur.

C A P. V.

De Vulneribus thoracis non penetrantibus.

UONIAM A Vtem à simplicioribus semper est inchoandum; operæ pretium erit, prius uulnerum non penetrantium curationem proponere: sed quoniam ab aliorum uulnerum curatione non differunt, in quibus solam agglutinationem molimur, eadem curandi ratio seruanda est.

C A P. VI.

An inter initia: thoracis uulnera ad internam usque cavitatem pectoris penetrantia futura, agglutinantibus uel medicamentis absque linamento curanda sint, an è contrario.

Authorum diffidit in uulneribus thoracis penetrantibus curandis.

In his thoracis penetrantibus curandis uulneribus non minor profecto quam in penetrantibus capitis, superioris nempe uentris, apud graues auctores dissidium reperitur: Guidoni enim nostro, Theodorico, atque Henrico cum alijs, placuit, eiusmodi uulnera etiam penetrantia, nullo præsertim principe membro interius uulnerato, sanguine prius toto conatu expresso, (si futuram exoptulissent.) esse seruanda, & sine linamentis, uel turunda quomodolibet contingant, ænemis, seu agglutinatorijs, atque exsic-

I 4 canti-

Primæ opinionis ratio. cantibus medicamentis curanda: Quorum opinio his fulcitur, quia si aperta dimitterentur vulnera, genuinus calor, ac perinde vitalis, & naturalis spiritus, ad exterius corporis partes facile exhalarent: atque etiam exterior nos ambiens aer, omnibus vulneribus, potissimum interioribus infestissimus, interna, atque præcipua membra suo contactu valde offenderet: quod sine vitæ ipsius vulnerati discrimine fieri non posset. Alij vero ex neothericis, ut Guilielmus Lanfrancus atque eiusdem factionis, alijs diuerso thoracis penetrantia vulnera aperta cum linamentis manere iubent: quorum etiam assertio nec minori ratione ab illis munitur. Clauso enim (ut aiunt) futura vel agglutinantibus medicamentis ipso vulnere, effluxuque carente, sanguis versus interiora ac præcipua membra prolapsus, ac tandem putris, lethalia symptomata excitabit. Hæc igitur sunt quæ in his curandis vulneribus, chirurgos anxios, & ancipites reddunt: Sed quid hac de re sentiam, plane ostendam.

Ut igitur quæstionis huius veritas illucescat, admonere prius oportet, peculiare esse, vulnera omnia (ut vulnera sunt) vniõne, atque agglutinatione egere: est enim indicatio prima, & medicis, atque vulgaribus ipsis nota, ut Gal. 3. meth. cap. 1. atque alijs in locis testatur: Sed hæc varijs quidem modis auerti potest, atque interdum medici intentum frustrari, aut interueniente nimirum dolore nimio, fluxione, aut inflammatione, aut aeris alteratione, coctio, vel carnis forsitan deperditione: siue vitiosa aliqua humiditate, in aliqua principum membrorum cauitate detenta: nempe capitis, thoracis, ac ventris inferioris, aut forsitan ob ipsius vulnerati coæthæ, agglutinationis maximum impedimentum. Si igitur nulla harum complicatio numerum vulnerato insignis superuenerit,

medicus naturæ adiutor, pro viribus ei opem ferre, ac conari tenetur, ut vulneratum membrum à naturali habitu iam lapsum, ad pristinum reducat: Sed hoc conductis oris vulneris, vel deligata, vel futura, aut vtraque; atque agglutinantijs præfidijs fieri solet, nulloque modo per linamenta, quæ orarum vulneris agglutinationem, atque contactum prohibent. Ergo si in thora-

cis vulneribus prædicta impedimenta celsauerint, eligenda iuxta Guidonis doctrinam, hæc medendi methodus erit, quæ agglutinatione perficitur, oppositaque repudianda, quæ linamentis molitur. Nam linamenta ultra id quod agglutinatione prohibent, dolorum maximam excitant, atque in posterum, etiã si res bene cedat, post maxima laborum, & dolorum discrimina, fistulam per omnem ipsius vulnerati vitam, pariunt. Cum vlcus rotundæ figuræ reddant, cuius difficilis atque interdum impossibilis agglutinatio est, nullo ab interna parte solido fundamento cui caro ipsa generanda innitatur, reperto, ut Gal. in com. 1. prog. com. 4. asserit: Quo circa cum hæc omnia Guid. tract. 3. ca. de vulneribus thoracis animaduertent, syllogisticè profecto, hæc penetrantia vulnera consuenda esse, & absque linamentis curanda, satis probauit, etiã si non nihil sanguinis ad interiora fuerit prolapsus, sumpta (ni fallor) occasione ex Auic. Fen. 10. 3. tract. 5. cap.

de empiemate, ubi materiam in pectore contentam à natura ipsa, vel per lotium, vel secessum, vel apostimam ad inguina, vel spuitione, sæpius expelli asserit, atque etiã 4. 4. tract. 2. c. de casu & offensione, ubi ex sanguine ab interna corporis parte versus exteriores expulso, glandulas in adenis vel emunctorijs euenisse testatur. Nec non ex Hipp. sententia, tum libro de internis affectionibus, tum etiam lib. 6. aphor. 27. & 7. aphor. 45. & lib. 2. & 3. de morbis, & 7. aphor. 35. atque etiam ex Galen. in eius aphor.

Quæ nã sit sententia inter disidentes auctores eligenda.

Linamenta & dolorem concitant & partium diffidentium agglutinationem prohibent.

Natura sæpe expellit materiam in cauitate thoracis contentam varijs vijs.

Aphorismi comment. nec non. 6. de loc. aff. capit. quarto. asseuerantibus, contingibile ac sæpius experientia visum fuisse naturam membrorum interioribus grauata, materiam per loca superius dicta expellere: nos quoque longo temporis periculo idem experti sumus, non solum incuruentis vulneribus, sed etiam (quod creditu durius est) in antiquis: nam cum post temporis multam intercapedinem, iam iam infirmi salute desperata, nisi manente semper penetranti fistula, non absque ipsius laborantis discrimine, tunc abiectis prorsus linamentis, expresso prius pure, ipso laborante tulsiente, cruentatisque ipsius vlcis oris, concitatoque exterius sanguine, & agglutinatio medicamento, atque conglutinatrice deligatione, adhibitis, vlcereque ad vndecimum, vsque diem sic dimisso, ac si recens vulnus fuisset, vlcus conglutinatum vidimus. Nec interea temporis, cura nobis defuit, medicamenta per os exhibendi, tum emundantia, tum etiam extenuantia, atque expellendi puris vim habentia, per vias naturæ destinatas, ut nobis condentibus hæc certissimè euenit, in quadam nobili foemina Abulensi, quippe quæ vlcere penetrante cum laborasset, atque per mensem integrum, & amplius non exiguam puris quantitatem ipsi lotio commixtam emisisset, expulso prius non modico feri lactis caprini, quod intra Thoracis cauitatem Syphonè inieceram, quibusdam medicamentis emundantibus commixtis, prædicta medendi methodo, vlcus præter omnium, atque meam spem clausum apparuit, mirabile visu. De quibus medicamentis per os sumendis, atque alijs, inferius annuente Deo, diserturi sumus. Simile etiam Salmantice accidere vidimus, eum artem chirurgicam in cathedra publice le-

Sæpius vlcus antiquum medicamentis mundatum, cruentatque: ut vlcus recens prima intentio agglutinatur.

Medicamenta ore sumenda multum conferunt.

Casus notandus.

Alius casus satis admirandus.

geremus, in quodam iuvene scholari, prope cuspidem cordis gladio vulnerato, penetratione quidem non exigua, nam nullo sanguine à vulnere prorsus egrediente; sed intus retento, illico vulnere clauso, vnico tantum puncto ipsius vlcis agglutinatum fuisse, conspeximus: etiam si per integram noctem experis loquellæ, syncopa, & extremorum frigiditate, atque spiritus angustia laborasset. Vidimus etiam, cum pueri essemus, in ciuitate Guadalajaræ patriæ nostræ, hominem transuersim posteriori pectoris parte vulneratum, cum spinalis medullæ incisione: & (ne detremur) futura acuum (quam vocant) & absque linamentis sanitati fuisse restitutum, in manibus domini mei præceptoris, atque fœderi magistri Antonij, cuius anima feliciter requiescat. Mansit tamen vulneratus ille pronus & curuus. Postea tamen in regione admodum calida cum degisset, sensim pristinum corporis statum recuperavit. E diuerso autem multo post tempore, puerum quatuordecim annis natum, vidimus cuspidem cuspidei prope spinalem medullam vulneratum, arctissimo profecto vulnere, appositione solidissimi linamenti empirica manu, in dolorem ingentem, atque inflammationem & conuulsionem, & tandem mortem incidisse. Quibus omnibus, nempe ratione, atque experientia, nec non sapientum auctoritatibus conuincitur, rationem multo esse viam interimendam, horum vulnerum agglutinationem aggredi, atque naturæ opus, in hoc experiri. Sed haud immerito quisquam in hanc opinionem obijcere poterit, naturam forsitan imbecillam, sanguinem intra pectoris cauitatem concretum nullo modo expellere posse: ut supponebatur: quo intus coæruato, ac putrefacto, necessum erit mala, ac lethalia sympto-

Casus monstruosus.

Linamentum forte in paruo vulnere in thoracis spiralem medullam morans fuit.

Obiectio in auctoris celsuram.

CAP. VII.

De vulnerum Thoracis curatione ad internam vsque cavitatem penetrantium, quando agglutinantibus forsan medicamentis absque linamentis curari possint.

HSigitur vulneribus penetrantibus futuram (si alia non impediant) absque linamentis competere, iam superius & ratione, & auctoritatibus, atque etiam experientia ostensum est: curatio autem ita institueda. Primum, vulneratus reclinandus supra vulnus est, ut sanguis ad interiora illapsus foras exeat: iuuabit ad hoc, ipsi poscam, seu oxycratum tepidum propinare, ut sanguis eo incusus, ac dilutus aptius per os expuatur, vel extenuatus aceti vi, per vias nature designatas, expelli queat: quod Galeni sententia consonat. 5. metho. cap. 8. qui sanguine intra pectus coaceruato ex venae diruptione, vel ingenti casu, vel ex nimia vociferatione, idem imperauit. Oportet etiam egrum tussire, ut sanguinem melius expellat, deinde sutura admota (si ea opus sit) nullo linamento in vulnere dimisso, puluis ruber inspergendus, qualis erit ex thure, mastiche, sanguine draconis, pari portione commixtis imponendum desuper medicamentum agglutinatorium aliquod, quod sanguinis profluum cohibeat, hoc erit, vel simplex terebinthina, vel oui candidum, puluere rubro ibi commixto, in circumambitu vero ipsius vulneris, stupeuorum etiam candido infusa applicentur, panni quoque posca madefacti, potissimum si sanguinis profluum suspicetur, ad mouendi sunt: pannis tandem siccis atque deligatura apte desuper admotis,

Curatio quo modo in his vulneribus instituenda quibusve sanguis foras expellendus.

Quae medicamentavolneris que circumambitasit applicanda.

Responsio.

mata oboriri. Sed huic obiectioni facile responderetur, Nos quidem non perpetuo, ac sine discrimine, in vulneribus thoracis penetrantibus, agglutinationem, atque sine linamentis curationem consulere: sed inter initia tantum, ad naturae vires, atque opus (vt diximus) experiendum, cum medicus illius adiutor sit, eidemque teneatur semper opem ferre: nulloque modo obstare: obstabit igitur, si a principio (vt antea dictum est). Vulnus apertum dimittatur: tum exhalatis spiritibus ab internis partibus, & calore nativo: tum etiam aere ex tertio intus ingrediente: nam si columellae, seu vulae abscisio vitae discrimen affert, vt testatur Auenzohar suo thei fit, ingrediete nimirum aere ad pulmonem, & cor sine praeparatione, a fortiori igitur aer extraneus, per vulnus, cordi, & pulmone propinquior, maius longe periculum affert. Itaque oportet agglutinationem vulneris a principio medicum tentare: Caeterum si natura medicum (vt obijcitur) non respondeat, Apparentibus indicijs internam noxam indicantibus, facile profecto erit medico manibus vel specillo vulneris oras separare, ac linamentum immittere, data inde via, siue emissario, latentis intus puris effluxioni: praesertim infra triduum: quo tempore cum secunda vulneris permutatio fieri solet, auctore Albuchasi, suae operationis manualis libr. 2. solent symptomata praeritari, quae sanguinem putrefactum intus significant: quae si laborantur, facile (vt dictum est) vulnus reserabitur. Tunc igitur alia aggredienda erit via, aliaque curandi ratio instituenda. De prima ergo medendi methodo, quae agglutinatione molitur, prius differamus: deinde vero, haec forsitan prohibita, de secunda.

Quando oportet agglutinationem post habita consiliu mutare.

Quae medicamentavolneris que circumambitasit applicanda.

Quibus modis reuulsio paretur.

Quomodo varianda sit victus ratio.

motis, aeger in lecto iaceat. Caeterum quatuor in curatione praeculis habenda, primum sit optima victus ratio, principio quidem tenuis victus, qualis est ius pulli gallinaei. Deinde excorticibus radicū foeniculi, petroselini, concoctis, quae extenuandi sanguinem, interius coaceruatum, nec non, aperiendi vias, per quas sanguis ipse ad vterque, vel urinarios meatus deferri aptius possit, vim habent, far quoque, cum iure pulli, vel amyllum, conueniet, ac perinde cicerum iusculum, diu reticum enim est. Similiter amigdalatū, liquidum, ex cremore amigdarum, atque ex saccharo albisimo confectum, vitile erit. Nanque in thoracis affectibus, ob quatuor commoda, maximi momenti esse. Abenzohar in suo thesaurio capit. de pleuritide affirmat, scilicet quod pectus leniat, somnum conciliet, sputum facilius reddi faciat, morbi reliquias consummat, tandem omnis victus ratio eatenus institueda, minuenda, vel augenda est, quatenus ipsius vulnerati virtus postulauerit, consideratis, & aetate, & consuetudine, & anni tempore, atque constitutōe, & regione, quod Gal. multis in locis, methodi, medici peritiae & iudicio. Relinquitur censet, quod literis exprimi minimè possit. Potus vero, principio ex pluuiali aqua, quae ab Hippocrate libr. de aere aqua & locis laudatur, quem Cornelius multi que alij auctores imitantur, siue decocta cum hordeo, ac penidijs, vel glycyrrhyza. Caeterum, initio vulneris tenuis inedia ad septimum vsque diem iniungenda, vt sanguis & quantitate, & qualitate temperatior, ad vulneratum locū deferat, sed deinceps crassior, vt sanguis, producenda carnis materies, tenax, atque glutinosus sit. Secundum vero intentum erit, fricare atque fortissimis deligaturis constringere crura, tum sanguinem mittere, virtute, & aetate non repugnantibus,

Quatuor scopi in curatione seruandi.

De victu ratione obseruanda.

Quomodo varianda sit victus ratio.

Quibus modis reuulsio paretur.

Aluus praeterea (si non respondeat) glade, vel clystere cienda est. Rursus, syrupos ad alterandum ac temperandum cum aquis, quae ad id valeant, vulnerato propinabis, veluti violaccum, rosaccum, & similes, cum pectoralibus alijs syrupis (si opus fuerit) commixtos, aquae vero funto, buglosae, scabiosae, herbarumve simillium, elapso vero morbi principio, syrupus ex duabus, vel quinque radicibus, cum aqua glycyrrhyzae, aut scabiosae, exhiberi debet, neque obliuioni tradendum, vt ante septimum diem, leniens aliquod pharmacum propinetur, ex manna, casia, electuario diachaliconis, rhabarbaro, syrupo nouem infusionum. Caeterum, curatio vulneris, vel properanda, vel differenda est, prout aegri valetudo, vel symptomata postulauerint, si enim symptomata desint, non solum ad triduum, sed etiam ad sextum, curatione differes, atque tunc deligaturas, atque panos, vino prius (quod vocant stypticum, siue austero (si facile aufferi nequeat) madefacies, & medicamenta quae cruentis vulneribus applicari solent, adaptabis, inflammatione nimirum non repugnante: ea erunt, vel vnguentum gummi vernicis, seu iuniperi: aureum Guidonis, olei expers vel simplex terebinthina, pulueri rubeo admixta: loto prius ipso vulnere, vino austero, vt Gale. 4. metho. cap. 2. praecipit, haec quidem vulnere agglutinando, vt vulnus est, competunt, in ambitu vero olei rosacei, aut lumbricorum, aut nardini (hyemali praesertim tempore, fatus praecedat, ac proinde defensuum ex bolo armeno, oleo rosaceo, atque candida cera, liquefactis, addito modico pulueris rosarum cauebis tamen, ne isto rui aliquid vulnus attingat, coalescente vero iam vulnere, futura auferenda est, atque medicamentis agglutinantibus (quae iam scripta sunt) vtendum, denique vulnere iam clauso, per aliquod tempus, ad vul-

Qui sint sumendi syrapi quibusque aquis admittis.

Quanto intermisso tempore sit iteranda curatione.

Medicamentorum quae apponenda sunt ratio.

vulneratæ particulæ confortationem, & robur. Oxy croceū vel huiusmodi aliud, quale effret emplastrum à Ioanne de Vigo descriptum (quod confortatiuum vocat) ægrum gerere oportet, ius vltimum (quod obseruadum potissimum est) versatur. Circa sanguinis putris interius forsant detenti, expulsionem, atque extenuationem, ad quod, medicamenta non pauca simplicia, atque composita, inferius dicentur.

CAP. VIII.

De vulnerum thoracis ad cauum vsque penetrantiū curatione, quando prima curandi ratione agglutinari minimè possunt. Sed intus detenta sanie, æger superuenientibus afflictionibus vexatur.

Atenus de thoracis vulneribus discernimus: quæ, nullo superueniente symptomatæ, agglutinantijs medicamentis coalescere solent: nullo nempe sanguine forsant interius coaceruato vel forsant à natura pervias sibi designatas, iam expulso. Nunc vero de his vulneribus è diuerso agendū: quæ ipsa natura imbecilli, multo sanguine intus retento aggrauata, vel laborantis cacochymia, multo aliter se habent: tunc infestari ægrum infra triduum (magna ex parte) & tussi, atque spirandi difficultate, rigore, febre, atque alijs indicijs putrescentis sanguinis manifestis, affici videbis. Quo casu, putrem sanguinem expellere, atque pectus introrsum mundari oportere, manifestum est, quando videlicet natura ipsa, ob aliqua impedimenta, designatis vijs, nimirum per venteras ad vesicam: per meatus fecis ad in-

Indicia puris interioris contenti.

testina: per apostoma ad inguina: aut spiritum, per os deferre, aut expellere, nequit. Tunc ergo futura, si facta erat, scindenda est: atque vulneris oræ, siue manibus, siue spicillo, prorsus aperiende: atque ipse vulneratus tussiendo spiritumque vehementer retinendo, pus interius contentum, vitiosamve humiditatem foras mittere procuret: voluaturque intrunquelatus: deinde pronus supra vulnus iaceat, sanie igitur, quoad fieri possit, extracta, vlcereque gossipiō prorsus emundato, linamentum, quod vlceris cavitatem attingat, oui vitello, optimaque terebinthina, thure, & crocei momento commixtis, illitum intromitto, aligare tamen filo linamentum oportet, vt si in ipsius thoracis cavitatem deligatura comprimenta, illabatur, extrahi facile possit, sed hoc cautè, ne vlceris orificum, linamentum cooperiat: sanies enim intus prorsus detineretur. Quare danda opera est, vt aditus aliquis pateat, quopus effluere possit, quod non difficile continget, si linamento ea sit figura, capite nimirum abscisso, ne puris exitum impediat, nã si caput integrū habeat & pus detinebit & laborantis vitæ maximū discrimen adferret quod vitium, non paucos ex chirurgicis quotidie incidere video. Nec minus animaduertendum est, vt pãni quibus medicamentum admouetur, in medio incisi sint, vt sanies, putresque exhalationes exire possint. Fovebis deinceps vlceris ambitum rosaceo, atque lumbricorum oleo, vel nardino, commixtis (hyberno potissimum tempore) igne calefactis, cura maxima adhibita, vt vulneris curatio, quam ocysime fiat, ne viscera longa curationis mora, ab extraneo aere offendatur, & natiuus calor, atque spiritus, exhalent. In vulneris præterea ambitu medicamentū admouebis, ex his quæ sequuntur confectum ex oleo

Qua do futura scindenda sit atque linamentum immittendum. Confert maxime ad puris expulsio nem vulneratum in latus vtrunq; volui, pronunquē supra vulnus iacere.

caputentæ non debet vlceris orificium prorsus claudere.

Medicamentum in ambitu vulneris ad ponendum.

rosaceo

Medicamentum in ambitu vulneris apponendum.

rosaceo omphancino, ad vnci. ij. oleo camæmeli, vnci. j. sandalis rubeis, rosis, añ. dragm. j. & sem. bolò armeno, dragm. vj. cæra, quod satis sit, & postq̄ ab igne cæra & olea liquefacta separaueris, superaddito puluere eorū quæ modo diximus, & oui cãdidū ad imbibitionē vsq; agitabis, nanq; vnguētum hoc, vt ipsius simplicia ostēdunt, & humorum affluxiones cohibet, & doloris leuãdi, atq; affecti loci roborãdi, vim habet: desup vero stupa; vel carminata lana, panni, nec non deligatura, cum artificio moliantur, quæ vt firma sint, deligaturam super vtrunque humerum, atque per crura percurrere oportebit: Quod vero ad decubitus, & vulnerati situm, illud obseruabis, vt si vulnus in altiori aliqua parte sit, crura quoad fieri possit, reliquo corpore sint sublimiora: si vero in inferiori, aliquatenus eleuetur eger: vt puri expellendo commodior locus detur. Vt cunque tamen vulnus contingat, ægrotū ipsum pronum supra vulnus iacere iubebis: quod sanguis putris, aut sanies. ab imo corporis, ad exteriora melius deferatur: Quod si perpetuo fieri id non possit, curationis saltem tēpore, per aliquod spatium fiat, & tussiat, & supra vulnus decumbat. Sed interim spinalis medullæ cura sit, vngatur ergo, medicamento, ex oleo sabino, irino, camæmelino ex lumbricis, adipe anserino, anatis, muscillaginibus althææ, scœnogræci, & seminis lini, añ. vsque ad dragm. iij. pulueribus lumbricorum scrup. ij. puluere croci scrup. semis. superaddita cæra quæ sufficiat, quo spinalis ipsa medulla, inguina, axillæ. & collum, deliniantur. Postquam vero sanies apparuerit aliqua: à lenientibus medicamentis intra vulnus saltem, abstinentū prorsus est, ne humiditates quæ intra pectus sunt, augetur, quin potius emundantibus, ac desiccantibus vtendū, sarcoticis deinde (si res bene cedat.) Au-

Situs vulneratio.

Vnguētum quo inguina & spinalis medulla vngēda sint & loca adenosæ.

Emundantibus atq; sarcoticis, medicamentis, quando vtiliceat.

spicandum tamen erit ab illo medicamentō, quod continet rosacei mellis excolati, vnci. iij. terebinthinæ ex beto, vnci. j. ordeacæ farinæ. vnci. j. quo calfacto, vt ere, Exterius vero supra vulnus, & circumambientes partes, vnguētum imposito gummi enhemi, & quantuis à conciliatore diff. r. 1. ad aliud intentum, nempe ad vulnera cum fractura cranei penetranti, applicetur, experimento tñ comperitum est, ad huiusmodi vulnera nō parum conducere. Pus nanque quod intra cavitatē pectoris prolapsum est, euocat: Similiter huic malo potissimum conuenit resinæ vnguētum attractiuum inscriptum, multis enim opem tulit, constat ex ipsa pini resina, optima, atque cæra citrina, noua, æqua portioe mixtis, & liquefactis excolatisq; per pannū, manibusq; perunctis oleo nardino. subactis, Eidem quoque vnguēto superaddi potest, quarta portio solius gūmi enhemi, id est oleæ ætiopicæ, vel gūmi, oleastri, vt placet Plinio libr. 2. natura. histo. Idem efficit vnguētum ex oleo rosaceo, completo, oleo nardino, añ. vnci. ij. resinæ pini, terebinthinæ ex beto. añ. vnci. j. gummi enhemi, oppoponacis. añ. dragm. iij. sepi hēdi ni. vnci. j. puluere caudæ equinæ herbæ, propoli, nempe fordiciæ alueorum apū, añ. dragm. ij. sem. cæra, quod sit satis: cui addito croci puluerem. scrup. j. impones pãno perforato, vt sanies aptius foras expelli possit, quod commune in omnibus vulneribus tibi sit, Desuper lenissimam, atque tenuissimam spongiam, qua sanies extrahatur, & imbibatur, adaptabis. Cæterum, vt dolor sedetur, sanguisque intus fortasse concretus discutiat, illud medicamentū iam dudū expertus sum, quod constat ex absinthio, calamentho, artemisia, floribus camæmeli, ana. m. ij. minute incisis, vino atque melle incoctis, vehemēter cōtritis cui addita sit farina scœnogræci, fur-

Medicamentum apus attractiuum.

Sedantiadolorē & sanguinem intus concretum.

ci, furfur torrefactum : farinaq; fabarum, ana. P. semis, oleum nardinum, vnci. j. semis, croci puluis, Scrup. sem. addito etiã interterendũ, modico eiusdem decocti. Ad mundificationem vero vlcis, & carnis productionem, sequens vnguentum vtile esse, periculo inueni, sumito, rosacei mellis colati, vnci. v. terebinthinæ, vnci. j. & sem. resinę pini, vnci. sem. farina fabarum, thuris, mastiches, myrrhæ, farcolola, draconis sanguinis, mirobalanorũ, citrinorum corticum, mumix, singulorum dragm. j. quæ in pollinem redacta, alijs commisceantur, additis guttulis aquæ vitæ, hoc vnguento, & in linamentis intra vulnus, & in pãnis, exterius vtendum est. Sed id obseruabis, vt vnguenti pars, quæ in pannis admouetur, solidior conficiatur, addendo plus cæræ, semotaquæ aqua vitæ. Cæterũ alia medicamenta, tam per os sumenda, quàm exterius admouenda, atque syphone iniicienda, sequentibus capitibus auspice Deo, dicent.

C A P. IX.

De methodo in penetrantibus Thoracis vulneribus saniam iam intus continentibus, obseruanda, deque medicamentis admouendis.

VANDO autẽ morbus iam prolixior, ac natura ipsa ad saniam intus contentam expellendam, imbecillis videatur, tunc oportet, vehementer naturam iuuare, quod duobus obseruatis efficies, tum medicamenta per os exhibendo, quæ mundare, ac extenuare saniam, eandemque expellere, vijs natura designatis, valeant. Tum etiam in thoracis cauitatẽ syphone ini-

Duplex natura iuuandæ ratio.

ciendo, Primum quidem, multifariam completur, nam si febris infestet, vasculum decoctionis quam inferius describamane, ac vesperi, propinabis, continet, capillorum veneris, pimpinellæ pillofellæ, neptæ, summitatũ canabis, ruberę tinctorum, centauræ, teneritatum caulium rubeorum, glycyrrhyzæ, radicum arthemisiz, caudæ equinæ, singulorum. P. semis cunctis prout ars docet ex lib. vj. pluuiialis aquæ, vsque ad semisis consumptionem, incoctis, excolentur, addantur scabiosa aquæ vnci. iij. rosacei melli sexcolati optimi, vnci. vj. rapidiorum, vnci. j. semis. Sed si febre careat, decoctum quod ex supradictis simplicibus cõstat, ex optimo vino fieri debet, vbi non rosaceum mel, sed simplex commune optimum, miscendum eo prius despumato. Sed hic admonendi sumus, Guidonem, nonnullosque alios, perperam in hac potione garyophyllos posuisse, sunt enim calidissimi, vnde illis, febrem, & incendium maximè inter initia, augerent, sed arbitrator, garyophyllos, pro garyophyllata herba, quæ odore garyophyllis est adsimilis, ex eoque nomen assumpsit, male vsurpasse, huius herbæ quantitas, sit manipul. j. Mel præterea quod hoc indecocto continetur, ad pectoris interna vlcera, Auicenna Fen. 1. 3. tracta. 5. capit. 3. & Galen. 4. meth. cap. 6. maximè commendat: cibi enim, atque medicamenti optimi, vim habet, vehiculumq; præbet, vt medicamentorum transitus velox sit, vnde Auic. loco citato. cap. de pleurisi, noui (inquit) & timorosi nõ confidentes in se ipsis, in hoc timent mel, & ponunt loco eius zucarum, sed antiqui innuebant, vtendũ esse medicinis fortis mūdificationis, præparatis, cũ melle, hæc ille. Quare nõ immerito, Hipp. lib. de internis affectibus, cibi & medicinæ loco, organũ tenellam cum melle mixtam suppuratis præben-

psita febris
valis

Discrimen
potiõis exhi
bendę febre
molestante
vt minus.

Animaduert
tio.

Mel, & cibi,
& medica
menti vim
habet, vehi
culumq; est
aliorum me
dicamentorũ.

præbendam esse iubet. Verum si æger ingenti tussi excrucietur, pectoralia quædam medicamẽta exhiberi oportet, qualia sunt, diapenidium, diacalamentum, diagragantum, atque huiusmodi alia, Syrupi quoque quos largos vocant exhibendi, qui confici possunt ex glycyrrhyza, hyssopo sicca, iuiubis, capillis veneris, passulis enucleatis, nucib^o pineis, melle, ac saccharo, atque penidijs. Potus vero communis, sit pluuiialis aquæ, glycyrrhyzæ, decoctionis, & hordei ex corticati, inter initia, postea vero, semoto, hordeo, mel optimum addes, hordeum enim tũc inconuenit, febre potissimum sublata. Iuuabit præterea, ægrotum mane, per aliquot dies potare vnci. iij. aquæ ex. v. radicibus, cum confectioe earundem radicum diureticarum, ex melle optimo. Proderit similiter, vt materia subtilior fiat, eaq; ad vretas vias dirigatur, confectio ex dipsaco, id est, cardone fullone, est enim quàm accommoda, vt satis experimento cognoui, cum magna laborantium, ad Dei laudem, vtilitate. Conficitur vero, melle optimo est vino albo veteri, prout ars docet, vt etiam sit, ex supradictis quinque radicibus, exhibenda est cum aqua instillata, vel ipsius dipsaci, vel diureticarum radicum, quas diximus, quæ quidem confectio ab Auerroë 5. col liget summe laudatur. Superest, ea medicamenta docere, quæ ad internam pectoris cauitatem, syphone immittenda sunt, tum vt saniam emundent, tum etiã, vt ipsam extenuent, atque (vt sæpe dictum est) per vretas, vel alias naturæ signatas vias, facilius permeare possit. Quod varie perficitur: nam si aliquod febris vestigium adhuc supersit, sequentibus vtendum est. Recip. Hordei integri, rosarum, equinæ caudæ, radicis, dipsaci, corticum, capillorum veneris, ana. P. j. efficiesque decoctum, prout ars expostu-

Confectio
nes varie ad
materiã ex
tenuandam
in pectore
contentam
pellendãq;

lat, ex libra. iij. aquæ pluuiialis, vsque ad dimidij consumptionem, excolabis, ac superaddes vini albivnci. iij. rosacei mellis excolati vnci. iij. myrrhæ selectæ, in puluerem redactæ vnci. iij. efficies lauacrũ, atq; intra pectus syphone tepidum iniicies, toties, quousque, clarum sine aliqua puris commixtione, exeat, eiusdem interenti est, lauacrum ex aqua lactis caprini, cum rosaceo melle. Sed danda operã est, vt vulneris curatio quàm ocysime absoluatur, ne interiora membra longa mora ab externo aerẽ offendantur, natiuvs calor, spiritusque exhalent. Lauacro igitur immisso vulnere manu medici cooperito, æger ipse hinc inde super vtrunq; latus agitetur, vt interiorẽ pectoris cauitatem lauacrum commodius attingat, saniamque diluat, postea vero, supra vulnus pronus iaceat, tussiat atq; & spiritũ retineat, vt lauacro iam pus dilutũ egredi facilius possit: sed interim animaduertendum est, ne lauacrum statim foras emittatur, sed aliqua contracta mora, quod cum sanie commisceri aptius possit. Cæterũ medicamento saniam emundante, atque exficcante cuius superius meminimus, vt i oportet linamentis adaptato: licebit etiam loco linamenti: plumbeum specillum cauum, eodem medicamento illitum immittere: quo si quid puris intus supersit, instillari valeat: cuius meminit Hippocrates libro, de internis affectionibus. Sed oportet gossipij, aut lenissimæ & planæ spongiæ paululum applicare: quod progredientem saniam excipiat, atque in se imbibat: sit autem plumbeum specillum ad latera duobus, aut tribus locis perforatum: vt hinc inde ad seducere pus possit, quod quanto saniei effluxio minuetur, tanto decurtandum est, vt alia linamenta solent. At cum iam constiterit internam cauitatem à sanie esse emundatam (quod si lauacrum, clarum

Lauacra sy
phone per
vlcus iniiciẽ
da.

Æger cura
tionis tem
pore agitari
accõcuti de
bet vt luan
crũ vulnus
attingat, tuf
fiat, & supra
vuln^o iaceat
quo pus ex
cat.

clarum prorsus egrediatur, intelliges) tunc temporis exsiccantia, locaque interiora corroborantia medicamenta admovebis, ea sunt: vini albi veteris, atque optimi libra, iij. rosarum cum capitibus suis, balastiorum baccarum lauri, ac foliorum eiusdem, granorum & foliorum myrthi, centaureæ, roris marini, ana. P. semis. concoqui debent prout ars postulat, vsque ad semisis consumptionem, posteaque excolari, atque in ea decoctione candentia auti lamina extingui, superaddes rosacei mellis excolati vnci. iij. litij drachma. iij. mellis centaureæ vnci. j. myrthæ in pulverem redactæ drachm. iij. granæ selectissimæ in pulverem redactæ drachma. j. commixtis omnibus. Sed maximè cauere oportet, ne interius metallica medicamenta vel ore exhibeantur, vel siphone iniiciantur, vt viride æris, tutia, litargirium, cerusa: licet enim exterius innoxius sit eorum vsus, interius tamen, vt venehosa, vitæ discrimen afferunt. vt Galen. 4. metho. capit. 7. affirmat. Sed obijciat quis, nonne vtimur apostolorum (quod vocant) vnguento, cum augetur caro super cerebri membranam, in quo viride æris contineri nemo dubitat: similiter Galen. 4. de compositione medicamentorum secundum locos. Tum etiam quinto Isis vnguento in cerebri membranis, loco periculossimo vt iubet: in quo non solum viride æris, sed alumen, atque acerrimum acetum continentur. Guido etiam tractatu 4. capit. de vlcibus thoracis, ea vnguento apostolorum mundificari iubet, cur ergo affirmat ipse Guido periturum ægrum, qui his medicamentis curaretur. Sed responsionem colliges ex prædicta Gal. sententia quarto metho. cap. 7. & 3. de temperamentis, nimirum, aliud esse per os medicamenta illa vehementia exhibere, aut siphone in interiora immit-

Metallica nec ore sumenda, nec siphone intus iniicienda.

Obiectio.

Responsio.

tere, quod lethale esset: aliud vero (quod Galen. atque Guido admittunt) exterius supradictis vnguentis vti: verum si res secundè cesserit, sanie exsiccata, ægro sine febre. Tunc temporis, & in medicamentis quæ per os sumuntur, atque illis quæ siphone mittuntur licebit (imo oportet) styptica, atque austera, agglutinatoria commiscere, qualia sunt thus, mastiche, acacia, sarcocolla, dragagantum, balauftium, cupressi nuces, litium, symphitum, bolus Armenus, hypocistis, cidonium, & his similia. Idem obseruabis in his medicamentis, quæ exterius vulnere applicantur, atque interius: incibus quoque perutile erit, nonnulla etiam austera, quibus vti liceat, commiscere.

C A P. X.

De præcauendo errore Chirurgorum quorundam existimantium vulnera pectoris penetrare, cum secus sit. Deque modo procedendi in curatione præter superioris dicta.

Admonendi tamen sumus, ne cum Chirurgicis in anatome parum exercitatis decipiamur, membranam, quæ mediastinū nuncupatur, cavitatem thoracis, ac pulmonem secundum longitudinem diuidentem, à natura, ob maximas utilitates, quæ inde proueniunt, cum ad anteriorē partem peruenit, in duas diuisam esse partes, cavitatem inter ipsas aliquantulū spongi formi manente: quo fit vt existiment chirurgici, quādo vulnus ea pectoris parte, ad hanc cavitatem tantum protenditur,

Bipartitur mediastinū cum ad partem anteriorem pectoris protenditur.

Aduertitur chirurgorum error existimantium penetrasse thoracis vulnus

Discriminans verā penetrationem vulneris & apparentem.

Quando linamenta minui, & quando auferri prorsus conueniat.

Sarcotica exsiccantia medicamenta.

tur, prorsus ad interiora penetrasse: eo decepti, quod lauacrum iniectum intro recipiatur: Vnde medicamentis à ratione alienissimis abutuntur. Igitur vt errorem hunc caueamus, illa erunt indicia ad internam pectoris partem penetrationis quod anhelitus per vulnus respirat, quod odor atque mundificantis lauacri sapor ad ipsum vulneratum non solum peruenit, verū etiam interdū lauacrū ipsum cū pure vel sanguine commixtum per os emit titur. Si vero hæc absint, non penetrare intelliges: quod & per anatomen conspici cum mihi fuit: & longo experimento didici: posteaque apud Carpum virum insignem mundini anatomes interpretem inueni, comm. 2. 3. cap. de anatomia pancreaticulorum pectoris. Vbi asserit, se Florentiæ in quadam nobili scemina fistula eodem loco, nempe parte pectoris anteriori laborante vidisse, tuncque etiam medicos fuisse deceptos, dum existimarent vlcus penetrare. Quo sic animaduerso, curationem prosequamur. Vulnerato igitur ipso iam febre liberato, sanieque exsiccare incipiente tunc si res bene cedat, linamenta paulatim minuenda, ac tandem auferenda sunt: locusque ipsius vlcis excoriandus, cruentandusque, vt ipsius oræ facilius coalescant, de super vnguentum gummi vernicis, vel aureum Guidonis sine oleo, imponatur in ambitu vero duplicatus pannus, styptico vino madefactus. Vinum sic conficies. Assumas nigri vini meracissimi libra. iij. ex quo vsque ad semisis consumptionem, prout ars præcipit, incoquantur flores chamæmeli meliloti, flores lauri, cum baccis, oliuæ folia, marinum ros, cupressi nuces, myrthi folia, balastium, rois cuiusque P. semis. alumen dragm. iij. Thuris, mastiches, acatiæ, gummi iuniperi, conquassatorum, singulorum drag. j. quæ omnia in panno simul apponantur, fiatque decoctio

prædicto modo. Curatio vero quanto fieri possit ferius fiat. Sed interim vini potus nigri vulnerato exhibeatur, atque austera, vt cotonea aliaque styptica & agglutinantia cibaria, qualia sunt capita, & pedes arietum vitulorum, hædorum: Ex quibus tenax, forte, atque conglutinofum conficitur alimentum: ac perinde sanguis: quod ex Galen. 4. metho. cap. 7. colligi potest. Summopere tamen animaduertendum est, etiam si res secundè cesserit, oportere ægrotum multis diebus manē, vespereque prædicta displicite confectio ne, atque quinque diuriticarum radicum aqua vt si fed finge (vt euenire sæpius affollet) contentam interius sanie, à natura per vias sibi designatas, expelli non posse: imo per vlcis os, per omnem diem ægro præsertim tussiente, & prono, manare, vlcusque in callosam iam fistulam temporis diurnitate conuerti. Quæ ergo tunc curandi ratione vtendum erit? Quæ in re arbitror blanda seu (quam dicunt) palatiua curatione vti oportere, nimirum vt morbus licet non aboleatur, (id enim per difficile est) saltem vt laborantis & dolor & passio mitescat. Quæuis nonnunquam huiusmodi curatio in propriam, atque integram curationem, præter spem conuertatur. Vt testatur Guido tractatu. 4. capit. de vlcibus thoracis. Atque ego interdum periculo hifce oculis contigisse vidi: Sed præsertim in euchymis, mundisque corporibus, ac bona victus ratione vtentibus, nullaque febre vexatis, sed huiusmodi fistulæ curatione, plumbeo cauo specillo, & in lateribus perforato: vt hinc inde, sanie recipere, atque expellere aptius possit: intra vulnus admoto perficitur, capite etiam, & reuoluto, & per interualla inciso: atque lini panno, ne carnem lædat, subterposito: vt in praxi peculiare est. Sed pannus cum attractiuo resinæ vnguen-

Vt ratio: qua agglutinatio vulneris molitur.

Diplicite confectio multis diebus vtenda est.

Quæda palatiua curatione sit vtendum, quæ interdū in propriam conuertitur.

guento (cuius supra meminimus) de super immediate applicetur: ea parte, quæ vulneri correspondet, incisus, statimque tenuissima ac leuissima spongia, lenique gossipio vulnus abstergendum est. Raro sed aliquando tamen repidum aliquod lauacrum intus siphone immitendum est: exhydromele, vel vino & melle, aliquodve decoctum, ex simplicibus superius commemoratis: suggendaque ab ulcere interdum fanies est: vel per instrumentum puris attractiuum, quod Galeno. 5. methodi. capite. 8. ac. 2. ad Glauconem capite. 8. de sinu, 'pyulcam vocat non dissimile vitreo instrumento, quo præcipue in valentina ciuitate mulieres ad suggendum mamillarum lac, à partu retentum, communiter vtuntur. Attrahit enim pus omne, factu duntaxat laborantis: nec in ipsius os, sed in instrumenti ampliore cavitatem cadit. Sed si instrumentum id fortasse non reperis, siphone ipso prorsus vacuo, vti poteris, vel sicca cucurbitula angustifosculi: sed id raro, ligatis interea atque constrictis cruribus, vti per reuulsionem dolor ab affecta particula deriuetur, & ne humorum fluxio ad eam partem attrahatur: Atrahi etiam pus poterit, si amicus aliquis seu cognatus vulnerati, calamo saniem ipsam suggere secum sustineat, vti fecit tempestate mea immundus quidam chirurgus, qui loto prius acerrimo aceto ore, non parum puris fuxit. Quibus modis vti licet, quando pus à pectoris cavitatem, alia ratione ad exteriora euocari nequit. Verum enimvero, etiam si hoc diligenter fiat, interdum euenit, fistulam per ætatem omnem, ipsum vulneratum (citra aliud tamen nocumentum) comitari. Sed meo tempore, (Deo auspice) nonnullos (sed raros) curavi, palatiua eorum

Pyulca instrumentum puris attractiuum.

Cucurbitula sicca pus attrahit.

Alius attrahendi puris modus.

Aliquos curavi author quibus pa-

rum curatione in propriam, & perfectam conuersa: quippe paulatim diminuta iam sanie, atque pectore interiorius emundato, callosam carnem (quæ huiusmodi antiquis fistulis peculiaris est) abscindendo, sanguine inde concitato, veluti vulnus recens, atque cruentum curabam: agglutinante videlicet aliquo medicamento: veluti aureo Guidonis, vel iuniperi gummi, exterius admoto. Postea pannis, & constringente deligatura pectus ligabam: nec per aliquot dies, vulnus detegebam. Adhibita cura, vt æger in lecto decumberet, ciboque conglutinoso, ac potu vini nigri (febre scilicet deficiente) per multum tempus, vteretur, Cibus aptus erunt, arietinæ, hædine, ac vitulinæ extremitates. Nec minus conueniet displici confectio, (de qua superius) per aliquot dies, albo vino sumpta, quam certe ad hunc effectum, æquis laudibus efferre nequeo. Oportet etiam, circa sex res non naturales, laborantem se bene gerere: nam (vt est in communi verbo) non minor est virtus quam querere, parta tueri.

CAP. XI.

An in thoracis penetrantibus vulneribus, ad internam vsque cavitatem: pectore ipso pure grauato, contra aperire liceat.

ED quia non leuis momenti est, in thoracis penetrantibus vulneribus, pure intus retento, eoque natura grauata, scire, an

liatina verfa est in propriam curationem, & quæratione.

An contra aperire liceat vero don.

Negatiue partis argumenta.

Affirmatiue partis quam aucter tenet argumenta.

re, an contra aperire liceat, (vt nonnulli voluerint) an non. Dubium hoc, ad vtranque partem agitandum, hoc capite proponimus. Et pro negatiua parte, primum argumentum illud est debilibus debilitatem, ac dolentibus dolorem addere, non oportet: sed sæua hæc ac fera apertio. Id ipsum efficiet: Quippe quæ post temporis intercapedinem, iam ipsius laborantis viribus confractis, à chirurgo instituitur, ergo conuenire non potest. Secundum, vbi tumoris, vel inflammationis, vestigium aliquod, quo medicus duci possit, non adest, nequiquam aperire licet: sed costis sua duricie prohibentibus, ad exteriores partes eleuari pus non potest: nec locus intumescere, Igitur apertio inconuenit; Sed contrarium, & ratione, & experientia, atque grauissimorum auctorum doctrina, conuincitur, Experimento, quidem, ego ipse vidi hæc oculis, nonnullos his vulneribus, iam prope mortem, hac contra apertione (faente Deo) sanitati fuisse restitutos. Ratione etiam conuincitur, nam quibus alia salutis ratio non est, & quæ vnica videtur, ea dubia est: necessum arbitror his est, aduersos periculis ire. Galeno asseuerante. 10. methodi. capite decimo. Cornelius etiam Celsus libro secundo. capite decimo. melius (inquit) est, anceps expriri auxilium, quam nullum: sed nulla alia in hoc casu, euasione spes superest, ergo extremis morbis extrema, atque exquisita remedia optima sunt, ex Hippocratis sententia. 1. aphorismorum, aphorif. 6. Quocirca, ad hanc pectoris contra apertionem, veluti ad sacram anchoram confugiendum est. Et primum, ex Auicennæ sententia. 10. 3. tractatu. 5. capite. 5. qui sic inquit, Cum autem existimaueris in pleurisi, materiam plurimam, & non

mundificatur, in quadraginta diebus, nec in paucioribus, immo facit cadere in phthisim: tunc oportet, tenui cauterio aperire, vt fanies extrahatur, & ab ea pectus mundificetur. Eiusdem quoque sententiæ est Galenus, multis in locis, præsertim libro. 5. methodi. capite. 8. tum etiam libro. 6. aphorismorum. 27. in eius commentario. 7. aphorif. comment. 45. & Hippocrates. libro de internis affectionibus duobus in locis. Purulentis vel suppuratis, hanc reserationem fieri consueunt. Neoterici quoque auctores, vt Guidon. Guilielmus de Saliceto, Niculus Florentinus, ac fere omnes alij, tanquam fœdere inter se omnino percusso, præfatis auctoritatibus suffulti in vulneribus pectoris penetrantibus, retento intus pure: pari ratione. Idem faciendum esse docuerunt, Sed reliquum est, argumentis in contrariam partem adductis, satisfacere. Ad primum igitur, minor negatur: cuius negationis ratio est, quia longe maius iuuamentum ex puris extractione, facta reseratione sequitur, quam sit nocumentum, ex nonnullo dolore, tempore sectionis inducto. Ad secundam vero partem, minoris distinctione, respondetur. Nam aut ipsius laborantis virtus constans est, aut imbecillis, imbecillis quidem, aut ex puris aggrauatione, & contra aperire conuenit, extracto nanque pure, veluti sarcina qua premebatur deposita: natura potius robustior rediatur, aut infirmi robur confractum est, ex virtutis resolutione, quo casu, nullo modo competit. Sed si virium robur laborantis adsit, reserationem conuenire conspicuum est virtus enim fortis omnia sustinet, ac tolerat: debilis vero, quibus licet contristatur, Galeno. 1. method. asseuerante. Ad secundum vero argumentum,

Solutio argumentorū.

Naturæ imbecillitas duplex.

restitu

mentum, concessa maiore, minor negatur. Non enim (vt falso in casu supponebatur) costarum durities impedit tumorem apure intus retento conflatum, sursum eleuari. Illud enim, subueris, ac intergris costis, verum esset: Sed cum septum transversum, non quidem directe, transversaliter, sed diagonaliter, vel oblique membra spiritalia, à nutritiis diuidat, & quasi ad secundam vsque costam mendosam, siue spuriam, versus spinalem medullam descendendo, protrahatur, vbi pus in pectotis vastitate contentum retinetur, nullum in hac parte, nempe costarum spuriarum, impedimentum, erit, cum locus carnosus sit, quo tumor sursum eleuari, atque exterius apparere, & aliquam editionem facere possit. Qua exterius aliquatenus prodita non aliter, resectione fieri debet. Quod non solum recentiores, vt Guilielmus de Saliceto, & alij, qui in arte chirurgica claruerunt, sed etiam veridicus Hippocrates. libr. de internis affectionibus, idem faciendum esse censuere.

CAP. XII.

Quo differitur quo tempore contra aperire liceat, & quando nullo modo: & vtrum inter quartam, & quintam, vel tertiam, & quartam costam, atque qua parte sectio molienda sit, & de modo enumerandi costas, ad sectionem, ac de instructio quomodo resectione molietur.

QVOD AD RE-
 serationem attinet, nec illos sanè laudare chirurgos possum, qui pauco tempore, à vulnere in parte pectoris superiore inflictio: nullo habito discrimine, quia melius (vt aiunt) mundetur, statim antequam omnia alia præsidia. Atque naturæ opus (vt liceret) experiantur: partem pectoris inferiorem, inter quartam & quintam, vel inter tertiam & quartam costam, satis temere aperire properant. Est enim tunc, proprie dolenti dolorem addere, & afflictum affligere, imbecillumque imbecilliorum reddere: exhalatis inde nimirum spiritibus, atque genuino calore, & extraneo aere intus offendente. Nec ex diametro, reprehendi minus sunt, qui pure intra pectus retento, non expulsi-
 tione, non lotio. Nec alia vlla via à natura expulso, vulnerato in dies deterius se habente, etiam si externa aliqua pars tumeat, vel congregatum pus ex indicij apparet, virtute præsertim valida, contra aperire formidant. Quando quidem, ipse Hippocrates internarum affectionum, lib. superioribus videlicet concurrentibus: in purulentis, vel suppuratis, contra aperire sua sit. Idemque ex eadem (imo maiori) ratione, in penetrantibus pectoris vulneribus, vbi pus retinetur, conueniet: Cum in suppuratis, imbecillior multo ob temporis diuturnitatem, virtus sit, quam in vulneratis. Id ipsum, celebres alios authores Hippocratis vestigia sequutos, præcepisse legimus. Verum, si tumoris vehiculum aliquod exterius non appareat, virtusque ægri contracta sit, contra aperire non consulo. Ad secundum, nempe an inter quartam & quintam, vel tertiam & quartam costam

Nullo modo statim vulnere accepto, contra aperire licet.

Reprehensio eorum qui apparentibus symptomatis, interioris puris, resectione differunt.

Virtute imbecilli nullo; tumore exterius apparente, contra aperire non licet.

Septum transversum, non transversaliter, sed diagonaliter membra nutritiis diuidit.

Resectione non facienda nisi vbi exterius pus editione aequam fecerit.

stam, aperiendum sit, inter aliquos authores, dissidium reperitur. Ego vero Hippocratis doctrinam sequutus, anatomicisque administrationibus ductus, inter tertiam & quartam costam spuriam, prospero interdum successu. Contra aperire consueui. Prius tamen periculum quod imminet, prædicebam. Hæc tamen costarum connumerationem à parti inferiori facias, ab spurijis videlicet costis, vt Hippocrati internarum affectionum, sæpe citato libro. Atque alijs ex neotericis, placet. Nam à parte superiore connumerare costas, absurdum esset, quippe cum, ad pus retentum nullo modo daretur aditus, nec ipsius exitus, nisi inuerso corpore: quod quam ridiculum sit, nemo est qui nesciat, Ex huiusmodi tamen apertione, haud in modica dubitandi ratio insurgit, si enim in anteriori pectoris parte vulnus contingat, (cum pectus duodecim costis vtrinque constet: septem quidem veris, atque integris, quinque vero spurijis, non integris, sed diminutis: ob maximas, & notas commoditates à natura ad inuentas. Easque costas, veras à non veris, pariterque spiritalia membra à nutritiis, septum transversum diuidat incisione facta, inter tertiam & quartam costas spurias, quarta, atque quinta, simulque septo ipso transverso. Versus superiorem partem ratione incisionis, omisissis) videtur, incisionem frustra eo in loco fieri. Cum pus ipsum, cum ipso septo transverso, in quo continetur, in superiori parte necessario relinqui deberet. Nisi inter quintam & sextam, vltimam quidem ex spurijis, connumeratione à parte inferiori (vt oportet) facta, & primam exueris, secures. Sed ad obiectionem respondeas sic procedere, si in pectoris anteriore parte, sectio moliretur.

Dissentio auctororum de loco resectionis, atque auctorioris opinio.

Obiectio.

Responsio ad obiectiones.

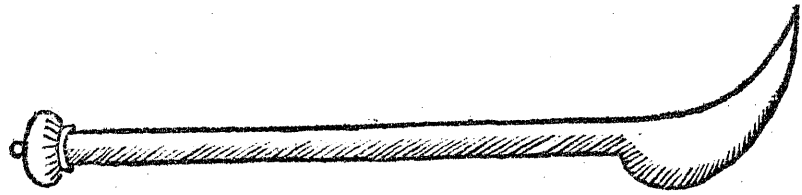
Sed non quidem in anteriore, sed in posteriore, necessario fieri debet. Nam septum transversum (vt obiter etiam superius adnotauimus) non quidem directe, sed diagonaliter siue oblique spiritalia membra, à nutritiis, veras costas, ab spurijis diuidit, nempe descendendo, quasi vsque ad secundam costam spuriam, versus spinalem medullam, vt anatome ostendit. Quare, si idem accidit, siue vulnus in anteriore pectoris parte, siue posteriore: contingat, resectione semper facienda est in lateris vulneris posteriori parte, licet Hippocrati. libro. 2. de morbis. Placeat, in parte læua resectionem esse faciendam: sed hoc insuppuratis forte, ex eo, quod ibi cor, à retento pure, magis offenderetur, aut quia dextera pars, calidior cum sit, inflammationem magis accersit. Nescio tamen, qua id ratione defendi possit, nam si in dextera parte pus prolapsum, continet resectione in parte læua pectoris facta, quo pacto mediastino prohibente pectusque secundum longitudinem diuidente, expurgari posset? nisi fingeres, corruptum iam esse mediastinum, sed hoc (saluo homine,) quomodo contingeret? Sed forsitan hoc dixit Hippocrates. velut quoddam præfagium, quasi diceret, periculosiorem esse in dextera parte resectionem ex supra dicta ratione. Cæterum, oportet ab ipsa spinali medulla per tres, quatuorue digitos, in sectione discedere, ac per transversum, Secundum costarum longitudinem aperire, sic enim, musculorum fibræ ea parte incedunt. Sed offert sese locus Hippocratis, libro. de internis affectionibus, vbi circa sectionem, parum sibi constans videtur, modo enim secari prius iubet, vsque ad costam, modo secari, ac simul vri, modo cum caua terebra costam perforari,

idem accidit

Hippocratis locus declaratus.

rarit. Hoc tamen ego sic conciliarem, vt si facta carnis sectione, vel vltione, inter costas, pus ob eius crassiciem, egredi non possit, tunc costa parum terebranda sit, sin minus. Ego tamen, Hippocratis sen-

tentiam, atque Galen. 6. lib. aphorismor. 27. nec non Cornelij Celsi libro. 3. capit. 22. & Auice. Fen. 10. 3. tracta. 5. capit. 5. sequutus, subtili candenti ferramento (cuius hæc est effigies) aperire consueui.

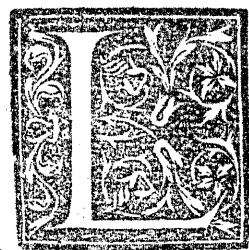

Extenuanda sanies est luacro per syphonem iniecto.

QVOD si sanies crassior sit, luacro per syphonem iniecto, subtiliorem, quod egredi facilius possit, reddes. Vnde opus non est, in huiusmodi penetrantibus vlcibus costæ terebratione.

CAP. XIII.

De methodo, obseruanda in reperatione, tam vulneris in parte posteriori quam anteriori pectoris inflicti, ac de varijs instrumentis ad abluendam pectoris cavitatem, extra hædumq; pus, idoneis.

LICET SUPERius dixerim, ad reperationem, ignitum cauterium mihi esse in vsu, suadeo tamen chirurgis. Parum in opere exercitatis, præsertim tumore exteri-
us vix apparente, vt rasorio potius,

vel scalpello sensim locum aperiant, vt interdum etiam feci, ac nonnulli iubent: sed inuoluto panno rasorio. Vel scalpello: cuspidem tantum detecta. Verum si tumor aliquatenus exterius emineat, reperatione candenti tenui ferramento commodius multo fiet. Non solum enim locum aperit: sed profluum sanguinis cohibet, locumque roborat, materias exsiccat, Sed cur obsecro Galen. supra citato loco, super. 6. libro. aphorismorum. 27. in suppuratis vltione, in hydropicis vero, punctione, aut sectione vti iubet? An quia in hydrope, si actuali cauterio reperatione fieret: crusta, aut scara. Necessario relicta, eaque postea semota, consequenterque ore vulneris extenso: tota hydropici aqua irruens, simul extra flueret, ob maximamque, ac subitam euacuationem, æger periret. Quæ interpretatio nostra, maximam habere videtur rationem, cui forsitan concinit auctor ipse Guido, vniuersali capite sui operis, qui secandi hydropicos modum docens, abdominis cutem, quantum fieri possit versus superiorem partem, contrahi, ac eleuari, dein de ferro pungere, vsque ad aquæ cavitatem iubet, aquamque per calamum, prout vires, virtusque ægri patiantur, extrahi: cutemque postea ipsius abdominis dimitti, in propriamque sedem collocari, vt

Authoris sententia.

Dubitandi ratio atque ipsius responso.

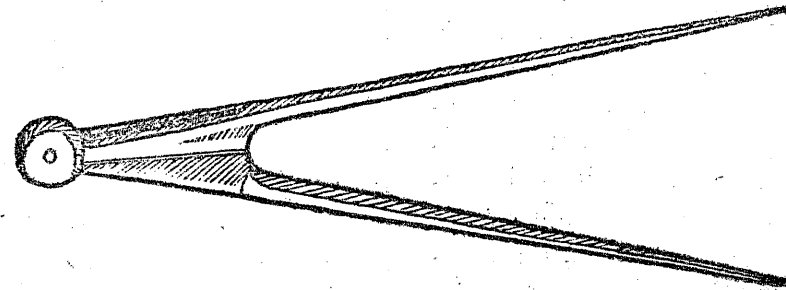
ri, vt eius parte sana peritanei os cooperiat: ne aquæ nimia, præter medicorum, egrediatur. At in suppuratis, id periculum minime contingit. Cum inter costas ad apertio fiat, quarum duricies. Atque cohærentia vna cum ipso linamento immodicum puris exitum (si quando euenisset) coacerent. Sed non abs re erit, subdubium illum aphorismum Hippocratis. 45. sectionis. 7. interpretari, inquit enim quicumque vruntur aut secantur, si pus purum fluxerit, & album, euadunt. Si vero subcruentum, & foetidum, pereunt: nam id perpetuo verum non est. Nanque in vulneratis, subruentum pus, & aliquatenus foetidum egredi potest,

Hippo. subdubius locus explicatur.

ægro interdum saluo, modo reperatione non serius multo fiat: sed eo tempore quo nondum prolapsus sanguis, ex vulnere iam diu retentus, in putredinem prorsus conuersus sit. Quare ego interpretor Hippocratis. sententiam, in suppuratis (de quibus ea in parte est sermo) potius quam in vulneratis, procedere. Sed iam vnde digressi sumus sermonem conuertamus. Vt igitur melius contra apertio fieri possit, plumbeum instrumentum huic operi accommodum, circino omnino ad simile ex meo (quod aiunt) marte iam dudum ad inueni, cuius hæc est imago.

si simul sanis.

Instrumenti effigies quo reperatione paratur, atque modus referandi.

CVIVS adaptandi, aperindiq; methodus illa est, immisso per vlcus ipso plûbeo instrumeto leni, hebet, longo aut breui, prout aperiendus locus, ab ipso vlcere distabit: & hoc sensim, donec septum transversum tantis per tangatur: tunc atramento eam partem signabis. Vbi cini instrumenti cuspidem per tigitisse, exterius editione aliqua facta, apparuerit, vel ad summum, per transversum digitis spatium, supra locum, quæ subtiliter, vel tenui candenti ferramento, vel alio instrumento (si expediat vt diximus) ad internam vsque cavitatem mediocriter secabis. At si pus forsitan abundauerit, non simul, sed paulatim extrahe

tur, ne spiritus, genuinusque calor exhalent, ægerque animi deliquium, ac forte mortem incidat, vt periculo iam euenisse vidimus. Atque ita Hippocrates. 6. lib. aphorismor. 27. & Galenus in eius commentario posteris faciendum esse literis mandarunt. Verum si vlcus anteriorem pectoris partem occupauerit. Cum reperatione in posteriore eiusdem pectoris parte molienda sit, (vt iam superius ex anatomica experientia probauimus) tunc temporis plumbeum illud instrumentum parum (imo nihil prorsus) prodesset. Inuestigandum ergo est qua nam methodo sectio fieri debeat. Qua in rescire oportet, cum affectus locus tumet, dolo-

Non extrahenda est to

Signa acmē thodus dignoscendi p

resq; magni ac pondus maximè infirmo supra latus oppositum subcumbente, infestant, coaceruati puris ibidem signa esse. Quæ si adsint, modo iam dicto secare opus est: sin minus, vt contentum pus agnoscas, infirmum humeris adprehensum concutito, atque vbi sonitum audieris, secabis: quod docet Hippocrates in purulentis, at in vulneratis lauacrum intus solitus ego sum per vulnus immittere, quo sonitus melius percipiatur, quod in suppuratis minimè fieri potest: cum exteriore vlcere careant. Sed ante apertionem abluendus locus est multa aqua calida, tum vt apertioni locus aptior reddatur: tum etiam vt pus extenuetur, quò facilius per apertum locum effluat. Adde, aliud esse experimentum, aut indicium contenti puris: nam si vinculo linimento rubeo intincto, ægrotantis pectus alligaueris, qua in parte linimentum illud citius desiccatum conspexeris, ibidem pus esse iudicabis: quod docet Hippocrates libr. De internis affectionibus. At vero ego consulo nullo modo apertionem hanc fieri, nisi vbi tumor externam aliquam editionem fecerit, atque ipsius laborantis virtus tulerit: ex Hippocrate eodem, De internis affectionibus libr. simulque mortis periculum prælagire oportet, nam reseratio huiusmodi interdum prospero interdum aduerso successu à me facta est. Aperto igitur loco mediocriter (vt diximus) linamentum vaccineo butyro liquefacto illitum nouo vulnere admoueat, veteri absque linamentum dimisso: vt aptius agglutinetur, ne orificijs duobus magis natura offendatur: admisso nimirum extraneo aere, natiuoque calore, spiritibusque exhalatis: sed si forsitan antiquius vulnus callosam cicatricem circum circa iam contraxerit, scalpello dirumpere opus est: vt cruentato

Alius modus cognoscendi puris.

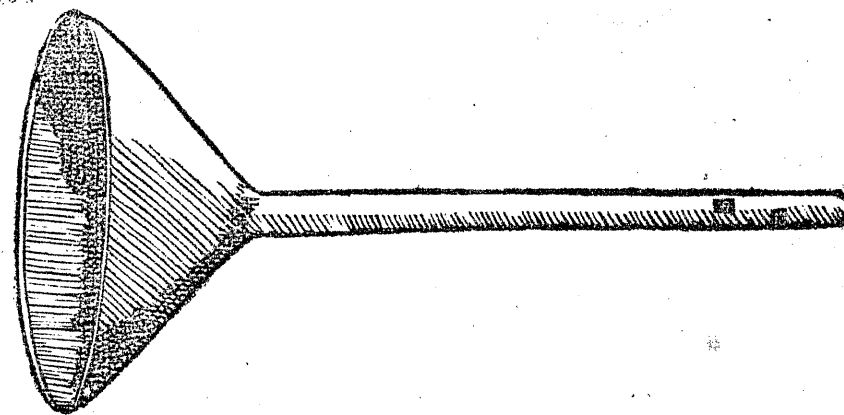
Prælagire oportet infirmi mortem ante reserationem.

Vulnus antiqum claudendum facta reseratione.

vlcere, eius oræ aptius coalescant. Deinde in vulneris ambitu, oui candidum rosaceo, atque lumbricorum oleo agitatum, cum stupis impones: verum si forsitan contra apertio sera molliatur, pusque foetidum egredi conspexeris: tunc vaccineum butyrum non intromittes, ne putredinem putrefactioni addas: sed medicamentum digestiuum inscriptum, ex terebinthina, oui vitello, puluereque crocei aliquo commixto admouebis. Deinde post duos tresve elapsos dies, emundantibus medicamentis, atque exsiccantibus (de quibus superius sermo fuit) recens illud vulnus curabis, atque antiquum linamento prorsus statim semoto) obturandum est, ex citato prius sanguine: conglutinosoque aliquo (ex supradictis) medicamento admoto, ac deinceps, omnem curam ad nouum illud vulnus reseratione factum conuerteres, cui lauacrum aliquod (ex suprascriptis) accommodatius, per syphonem intromittes: ac sensim locum interiorem mundabis, exsiccabis, ac tandem vulnus conglutinabis. Non solum (vt antea admonuimus) medicamentis exterius admotis, sed ore exhibitis, quorum iam meminimus. Sed quia per syphonem aer semper simul cum ipsa lotionem, intra pectus immittitur, cogitavi, quo pacto id malum præcauerem: ac tandem duo alia instrumenta excogitavi, quibus sine hoc incommodo lauacrum satis accommodè iniiceretur. Primum plumbeum est, cuius os instar infundibuli est: quod sequitur vero angustum, ac longum: versus cuspidem etiam hinc inde perforatum, vt lauacrum ad vtranque pectoris partem infundi melius possit. Hoc igitur instrumento, intra vlcus admoto, immissum lauacrum sensim per ipsum ad pectoris cauitatem traicitur, cuius hæc est forma.

In sera contra apertione butyro vaccineo non est vtendum.

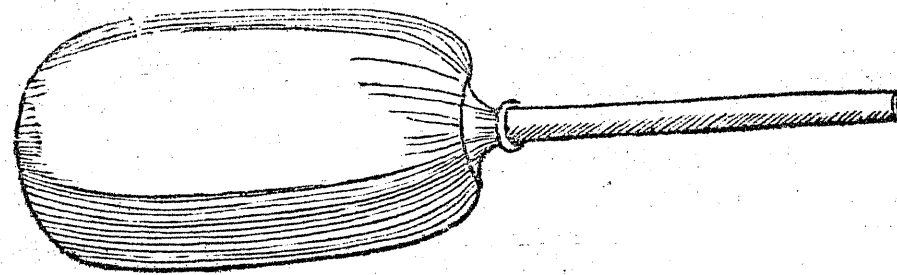
Secun-

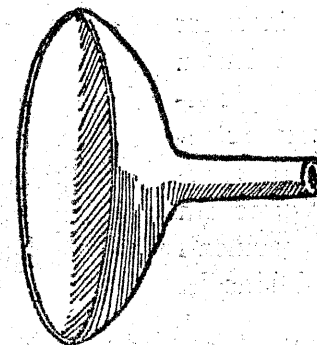
Secundum instrumentum.

Secundum instrumentum constat ex suilla vesica, intra bursam tenuissimi corij intromissa, atque ligata, cum eburneo ore. Lauacrum in ea intromittitur tepidum per argenti infundibulum, cum calamo, vel argenteo vel eburneo affixo: tunc lauacrum illud in tra thoracis cauitatem manu exprimitur. At (si forsitan) lauacrum vel pus intus retineatur, vt foras prodeat, quidam cucurbitulam vlceri affigunt: quidam verò labiorum suctu: alij autem piulca educunt: cuius meminit Gal. 5. meth. cap. 8.

Totius simul instrumenti ecce figura.

Infundibuli figura.

Immisso, igitur per aliquod (ex supradictis) instrumentum decocto, tunc æger tussire, spiritum que ore, & naribus clausis, continere, atque hinc inde volui

K 1 debet

Aeger hinc inde voluit debet ut per expellatur. **Obiectio.** nostra sententia forsitan quispiam obijciat: perperam nos huiusmodi tussim atque commotionem praecipere: cum Nicolaus Florentinus sermone. 7. capit. De vulnere thoracis penetrantibus (vbi Galenum etiam lib. 5. metho. cap. 8. in testem affert) contendat, huiusmodi vulneratos, a tussi, a motu, atque agitatione summopere cauere oportere, ac sub silentio esse. Sed errat in hoc vir ille alioqui doctissimus: omnes enim & veteres, & recentiores, in Apollinea arte clarissimi, contrarium docuere, ipsaque experientia docet. Nam si quies, tranquillitasque illa obseruaretur, in pectoris cavitatem contenta sanies, nullo modo foras prodire posset. Et ad Galeni auctoritatem ab ipso Nicolo perperam adductam, dicendum, ipsum eo in loco, non de vulneribus pectoris penetrantibus: sed de alicuius principis venae interioris disruptione, casu, vel valida vociferatione facta, agere, vbi tussis, anhelitus retentio, ingens motus, atque loquacitas, diruptae venae osculum per rumpent, vt ex Galeni serie manifeste constat. At in sanguine, vel pure, ex vulnere intra pectoris cavitatem coaceruatis. Longe aliter euenit. Nam necessario aeger (vt diximus) lauacro iniecto, tussire, atque spiritum retinere, corpus hinc inde agitare, atque in omni motu versari debet, atque etiam inflare, vt vitiosa quaeque humiditas in pectore clausa melius expellatur. Vnde non abs re eadem difficultas. **Casus admodum difficultis.** rit, monstruosum hic casum (difficilem quidem creditu) narrare. Nam iuuenis quidam Martini Muniosi oppidi incola,

in posteriori pectoris parte vulneratus, magno atque alto vulnere. Ex quo tamen in vndecimum vsque diem nil sanguinis, nec puris, expuitione, nec vlla alia via effluerat: me ex ciuitate Abulensi (vbi tunc degebam) accersuit, vt opem ei affererem: & cui multa, quo sanies emitteret, frustra experirer, iussi ipsum cornu, seu buccinam, quanta posset vi, insufflare, & ecce coram multis, qui huiusmodi inuentio nem prius irridebant, multa puris latentis intus quantitas egreditur: paulatimque pectus a sanie mundatum, atque post tempus aegrum pristinae sanitati (praeter omnium atque etiam meam spem) ad Dei gloriam, Deiparisque virginis, restitutum videres. Sed vt huic tractatui finem iam imponamus, illud admonendi sumus, post pectus a sanie emundatum, exsiccatibus, atque agglutinantibus interius & extra (prout latius dictum est) vti conuenire. Paulatimque linamentum seu tentamini nuere, alotioneque ipsa cessare: posteaque prorsus linamentum auferre: tunc nimirum quando lauacrum ipsum immissum omnino liquidum & clarum egrediatur: manifestum scilicet mundati pectoris indicium. Deinde per aliquod temporis spatium aeger emplastrum aliquod ex his quae locum corroborandi vim habent, supra vulnus, partesque circumstantes gestabit: quale esset caeruleum, vel centaureum, aut vtrunque mixtum: addito granae selectissimae puluere, momentoque moschi, & ambari grisij. Et sic finitur lib. hic tertius, ad laudem omnipotentis Dei, eiusque beatissimae matris virginis Mariae: quorum auxilio nostros hos labores Reip. vsui futuros speramus.

Finis Libri Tertij.

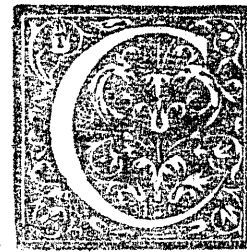
ANDREAE ALCAZARIS Medici, ac Chirurghi.

Liber Quartus, De vulneribus ventris inferioris, regionis abdominis.

CAPVT PRIMVM.

CAP II.

De causis Vulnerum ventris inferioris.

Ventris inferioris quaedam continentia, quaedam contenta.

CVM IN SUPERIORIBUS libris, de vulneribus superioris: atque medij ventris, nempe capitis, & thoracis, egerimus. Nunc de ventris inferioris regionis, abdominis, vulneribus, differamus nempe a septo transuerso, ad reliquas vsque alui partes. Membrorum igitur totius inferioris ventris, alia continentia, alia vero contenta sunt. Continentia a parte anteriori, abdomem, ex cute, pinguedine, panniculoque carnosio, ac musculis constans, atque peritoneum, membrana nimirum neruea, fortis. Omentum & intestina amplectens, quam ex duplici tenuissima membrana, constare, Galenus sexto metho. cap. 4. asseuerauit, quantum (vt inquit) plerique ex anatomicis geminas esse, minimè norunt. Cum ita cohaereant, vt labor sit eas separasse & summa propterea sint tenuitate praedita, a posteriori vero parte, sunt vertebrae renum, quinque, & caro ipsis supposita. Contentae partes sunt, omentum, ventriculus, intestina, haepar, fel, splen, mesenterium, renes, & vesica, cum matrice, licet haec inter partes ab his chijs procedentes, rectius connumerari possent. De his igitur inferioris ventris vulneribus, differendum nobis est, sed de causis, signis, & prognosticis prius tractemus.

Vulnerum ventris causae, quae aliorum omnium sunt, quaecunque videlicet, scindunt, pungunt, dirumpunt, continuumque soluere apta, vt ensis, gladius, pugio sica, hasta, sagitta & si quod aliud telum est.

CAP. III.

De Signis.

Signa horum vulnerum exteriorum, vt aliorum omnium, visu, tactuque, intelliguntur, sed an interiora pertigerint, necne, non nisi alijs indicijs percipies, voco autem non penetrans vulnus, quod ad peritoneum vsque penetrans, quando eo disrupto, omentum, vel solum, vel cum intestino aliquo, foras emittit. Non penetrasse vulnus, in misso digito, vel cerea candela, vel omentum neque exciderit, neque appareat, intelliges. In quo tamen, praecauendus est, chirurgorum vulgariu in homini explorandis vulneribus, error: quod abdomen duntaxat vulnerato, longe diuagatum esse vulnus existimant: eo decepti, quod digito, aut specillo, abdomem non difficile a peritoneo separatur. Vnde linamentum per longum immittit, quo dolor magnus insurgit, inde fluxio, inde inflammatio, ac saepe vulnerati

Signa vulneris non penetrantis.

Error quorundam chirurgorum.

nerati mors contingit. Qui si animaduerterent, ab domem ipsum peritoneo non continuum, sed contiguum esse, ac sine magna difficultate separabile, non ita deciperentur. Quare consulo, leuiter ac sine vi vlla, huiusmodi vulnera siue digito, siue specillo, explorari. Penetrantis vero vulneris indicia sumpto, omenti, vel intestini. Alicuius exitus, sed quia præter penetrationem ipsam, interdum etiam interiora membra læduntur, igitur de læsionis ipsorum signis agamus. Prius igitur vulnerati ventriculi hæc sunt signa, vt auctores, ac ipsa experientia docet, biliosus vomitus cum sanguine interdum, atque ipso cibo commixtus, interdumque puri sanguinis interdum vero solius cibi per vulnus emissio, vt rupto intestino, egestio egreditur. Appetitus prostratio, singultus, extremorum frigiditas, syncope, Pulsus imbecillus, Dolor præterea ad claviculam vsque protenditur augeturque, cum acida, atque mordicantia faucibus edit, vulnere potissimum in ventriculi ore inflicto. Est enim ea pars neruosa, summaque sensibilitate prædita, quod fit, vt sæpius deliquium animi ea læsa prouocet: vt de fatigato corde contingit. Quæ ratione, antiquiores ventriculi os, cardiacam, id est alterum cor, nuncupauere. Hepatis verò percussis notæ illæ sunt, percussio sub dextro hypochondrio, rubri sanguinis profusio, dolores, punctiones, ad iugulum vsque conscendentes, biliosus interdum vomitus, præcordia: spinam versus contrahuntur, cibi fastidium, indigestio. Signa vero fellis percussæ, Biliis per vulnus profluuium, vt Razes. 14. continentis testatur, atque ipsa experientia docet, quemadmodum vesicam incisam, lotij exitus in sequitur. Spleneni etiam indicant, percussio in sinistro hypochondrio, crassus, niger, exiguusque profluens sanguis, præcordia ex eadem

Signa vulneris penetrantis.

Hepatis percussis notæ.

Fellis percussæ signa.

Splenis incisi signa.

parte, indurescunt. Vulneris renum signa, lotij, vel difficultas, vel omnino nulla emissio & si quid emittitur, subcruentum, vel prorsus sanguineum. Vulneratorum vero, quorundam intestinorum ieiuni, ac portanarij (sic enim denominantur) indicia communia sunt, cum his quæ vulneratum ventriculum sequuntur. Nempe, per vulnus cibi, ac potus exitus, biliosus vomitus. Reliqua vulnerata esse intestina ostendunt, vel stercus prodiens, vel eius foetor, seu graueolentia, vel vtrunque, cum flatu aliquo.

Renum vulneris signa.

Intestinorum ieiunij, ac portanarij cussorum signa.

Intestinorum vulneratorum notæ.

Exitalia sunt vulnera, in ore ventriculi, sed contra in parte inferiore carnosæ.

Casus notandi.

C A P. IIII.

De Prælagijs.

V à vulnerati ventriculi prælagijs exordiamur, scire, oportet, vt ex illustriū auctorū monumentis præsertim Galeni. 6. method. 4. capite. constat, ipsaque docet experientia, in ipsius ventriculi ore inflicta vulnera, exitalia esse, ex eo quidem, quod locus neruosus sit, consolidationi ineptus: sensibilis nimis. Accedit, quod exhibita per os medicamenta, non nisi cursim vulnus attingunt, neque ibidem morari possunt. Contrario euenit, in vulnerata ventriculi inferiore parte, quæ cum carnosæ agglutinationique apta sit, & in qua medicamenta ore sumpta detinentur, medicabilis atque sanabilis sæpe redditur: vt Galenus citato superius loco aperte demonstrat, quanuis cibi, potusque humor sæpe agglutinari huiusmodi non sinat vulnera. Vnde non parui à me æstimatum est, dum nauam quandam curarem, in carnosæ hac parte vulneratum, cibo etiam per vulnus egredientem, ad

te, ad Dei gloriam, sanitati fuisse restitutum, vidi præterea alium, ex magna ventriculi inflammatione, iam dudum suppurata, suaque sponte dirupta, per vlcus paulatim, cibum semper emittentem, multum tamen tempus vixisse. Hepatis vero vulnera, siue magna, siue in parte eius caua sint, nisi in summa tantū superficie, lethalia sunt, ob præcipuas nimirum venas, quorum origo, ipsum est hepar. Accedit, esse naturalis virtutis sedem, quæ vniuersum corpus gubernat. Splenis vulnera non adeo exitalia, cum eius functio, ac officium, non tam vitæ sit necessarium. Vulnera renum periculo non vacant. Nam cum vulneratione, reddantur imbecilliores, aquaticum humorem, neque à iecinore separare, neque trahere valent. Vnde, & hepar, & ipse sanguis offenditur. Cæterum, intestinorum gracilium vulnera, quæ ordine, in superiore ventris parte sunt, in sanabilia prorsus, ac lethalia iudicantur: vt ex Hippocrate Apho. 6. 18. & Galeno, in eius commentario, & 6. meth. ca. 4. constat. Tum quod tenuia valde, tumque exanguia sunt. Idque potissimum in ieiuno intestino euenit, vt Galenus citato loco affirmat, ex eo, quod eius tunica neruosa, præ tenuis est, nec non, quod totam, puriorem bilem, ad se trahit: vicinioremque hepatis locum obtinet. At vulnera, quæ crasis intestinis infliguntur, sanabilia sunt, vt Galenus, citato loco aperte censet. Quod præter anatomem: ipsum longam, seu rectum intestinum, carnosum, etiam manifestat. Nam licet sæpe foras prolabatur, ac vlcerosa corrosione infestetur, sæpe numero tamen, pristino loco, atque etiam sanitati: restituitur, vt periculo incomperato est. Idemque cõspicitur, cum sectio in extrema eius parte molitur: quædo in sedis penetrante fistula, vtrunque, & sedis, & fistulæ orificium, falce vnitur,

Hepatis vulnera in parte interna lethalia.

Splenis vulnera non adeo semper lethalia.

Renum vulnera periculoiosa.

Tenuiorum intestinorum vulnera lethalia sunt.

Intestinorum crassorum vulnera sæpe sanabilia.

vt authores docent. Fit enim hoc securè, namque sunt huiusmodi intestina, crassissima atque carnosæ, consequenterque, agglutinationi, quam maximè accommoda. Circa quod, ego mea tempestate, monstruosos casus interdum vidi, quorum aliquos narrabo, quidam ex intestinali hernia, inguinis sectione, deligatione, & testiculi cum sua membrana (vt fieri solet) extractione, curatus fuerat, ob laxam tamen funiculi deligaturam, ante completam agglutinationem, vulnus diruptum fuit, & per vomitam, per totam vitam, stercus semper emittebat. Non dissimilem casum narrat Albucafis, libro secundo. capite octauo. de quodam, qui hasta fuit vulneratus, vidi præterea alium, cui lapis incisione fuit extractus, qui per fistulam manentem, excrementa emittebat. Et Salmantica, dum hæc scriberentur, hisce oculis vidi hominem, cui ob seram apertionem, inflammatum serotum corruptum, putrefactumque fuit: & tandem cum aperirem, ecce pus, pariterque lotium, cum egestionem prodire. De vesicæ vulneratæ prælagio, nunc dicendum, & prius Hippocratis in hoc, Aphorism. sexto. Aphorism. 18. & Galeni, in eius commentario placitâ afferam. Deinde quod me experientia docuit. Vesicæ quidem corpus, cum duplici, neruosa, tenui, exanguis, atque consolidationi inepta membrana constet, fit, vt corporis ipsius vulnera, mortalia ab Hippocrate, & Galeno, citatis in locis iure optimo censeantur, verum secus in vesicæ vulnerato collo contingit. Est enim sanguineum, carnosum, corpulentum, ad agglutinationem aptum: vnde vulnus ea in parte, facile sanatur: vt quotidie in extracto à vesica sectione calculo, videmus: & affirmat Galenus, in dicto commentario, & mea tempestate, dum ciuile bellū contra

Casus satis admirandi.

Vesicæ vulneris lethalis Hippo. censetur.

Vulnus colli vesicæ, agglutinatur.

tra Carolum Quintum, imperatorem inuictissimum, apud Toletum arderet, curavi commilitonem, prope ischiam, sæuissem, ense vulneratū, cui, per quindecim dies, lotium, per vulnus exiuit (res incredibilis) & Dei nutu, præter omnium spem, sanatus est. Similem casum depingit Gal. libr. 1. de locis affectis. capit. 1. Et ad ipsius auctoritatem citato Apho. dicendum, eum intellexisse, non leue, sed magnum, altumque vulnus, ipsam vesicam dissecās, aut dirupens, esse lethale, quod verba illa aphorismi, scilicet, discissa vesica, ostendunt. Atque ita innuit Galenus ibidem. Vel dicas, in illo admirando casu, vulnus vesicæ collo propinquius, quam ipsius corpori, fuisse: unde agglutinari non fuit impossibile. Vel denique dicas, cum Auerr. 7. colliget, interdum euenire monstrum in morbis, quemadmodum in ipsa natura. Vidi etiā Salmantinum scholarem, per sedem, urinam prorsus excernentem, quod malum, ex sedis iam dudum suppurata inflammatione, valdeque sero aperta ei contigit. Circa muliebris vteri præsentia, Auenzo. libr. 2. tracta. 5. antiquorum auctoritate ductus, censet: etiam si totus muliebris vterus prorsus excisus, aut amputatus sit: nullum tamen vitæ periculum, mulierem subituram, cum nullo alio vsui muliebris vterus sit, quam ad venerem, & conceptum appetendum. Et vt præciso virili membro homo viuit, sic mulier vtero. Describit etiam ipse Auenzo. ibidem. qua ratione prolapsus vterus curetur, sub positis nimirum mulieri, filo alligatis muribus, quod ego in Abulensi muliere, expertus sum, quæ per biennium, vterum à propria sede tractum, forisque pendentem habebat, vsque adeo, vt vlcerosa excoaratione, iam coxe afficeretur. Iussi enim, vt sub cruribus alligati mures subito mitteretur, quo facto, cum

Casus satis
aduertendus.

Cuius stupendus.

mulieri metus vehemens incuteretur, ecce, repente, vterus impropriam sedem reductus est, mirabile visu, vidimus præterea postmodum, mulierem, cui per longum tempus foras pependit exulceratus vterus, citra tamen mortis periculum.

C A P. V.

De curatione vulnerum ventris.

In curatione quidem ventris vulnerum, animaduertere oportet, quædam in continētibus partibus contingere, quædam vero ad contenta vsque mēbra penetrare. Quædam etiam ipsa interiora lædere, ac percutere. Quorum distinctio, signis, indicijs, atque symptomatis, quæ in superiori capite continentur fit. Igitur à non penetranti, vt à simpliciore, incipiamus. Et quidem curatio non penetrantis vulneris, ab ea, quæ incarnoso vulnere molitur, non dissidet. Consuendum enim est, & enæmis, seu agglutinantibus medicamentis curandum, facta reuulsione, vel per artium frictionem, vel vinculi constrictionem, vel denique ex talo, sanguinis missionem. Obseruatis etiam bona victus ratione, ægrotantis temperatura, ætate, regione, virtute, atque consuetudine, vt capite. 6. præcedentis libri admonuimus, & ipse Galenus passim monet. Quibus vero medicamentis vtendum sit, ibidem latissimè scripsimus. Sutura communis satis in his vulneribus sufficet. Sed deligaturam ad humeros, ad cruraque vel solam, vel fasciis quibusdam confutis (ne inconstans sit) adstringi oportebit. Verum, si huiusmodi vulnera contusa sint, suppuranda prius

prius quàm agglutinatorijs, aut sarcoticis vtaris. Iuxta Hippocratis vulgarem traditionem, tum de vlcibus, tum de vulneribus capitis. lib. atque Galeni, ipsum sectantis. quarti method. capite quinto. Auicennæ. Fen. 4. quarti. tractatu. 3. capite secundo. vniuersali, de vlcibus, affuerantium, contusam carnem, prius suppurari, vt minus flecgmone corripatur, postea de ficari.

C A P. VI.

De curandis Vulneribus totius ventris inferioris, quando ad interiora membra penetrant.

In curandis penetrantibus ad interiora ventris inferioris vulneribus, illud præmittendum duxi. Nullum apud auctores dissiidiū reperiri, quemadmodum in curatione vulnerum ventris superioris. Nempe capitis, atque ventris medijs, scilicet, pectoris reperitur. In capite enim cum fractura cranij penetranti vulnerato: auctores dubitant an perforatione & linamentis vulnus curandum sit an non: in pectoris vulnere vero penetranti vulnere: an claudendum futura, vel agglutinantibus medicamentis sit, an linamentis apertum retinendum, at vero in hoc inferiori ventre omnes conueniunt.

Ventris vulnera penetrantia absque linamentis initio curanda.

Argumentū à fortiori.

Vt vulnera pectoris consuuntur, atque enæmis siue agglutinantibus, sine linamentis curantur, hoc docet Auic. 4. quarti. tract. 1. c. 7. probatque Cauliacus auctor, efficacissimis rationibus, conuinciturque vulgatissima illa regula, scilicet, si quod magis videtur inesse, &c. Nā

si in vulnerato pectore, natura ipsa, quauis putrefacto intus sanguine aggrauata, per lotium, aut secessum, aut etiam apostuma ad inguina, sæpe saniem expellere valet, vt Hippocrates de internis affectis. lib. Gal. lib. 6. de locis affectis. cap. 4. duobus in locis. & Auic. 4. quarti. tract. 2. cap. de casu, & offensione testantur: & ipsa experientia demonstrat. Quanto fortius, materiam intra ventriculum, vel intestina contentam, per excrementorum, aut vrinæ meatus, loca quidem aptissima, ipsa natura nullo impedita, expellet. Verū, licet huiusmodi vulnera futura, aut agglutinatorijs curētur, non tamen vsu linamenti, perpetuo chirurgicis interdico. Nam si tumor aliquando vel à sanie, vel à concreto interius sanguine, in aliqua vulneris parte insurgat, qui per vulnus expurgari nequeat, tunc apertione paruula decliuiori loco facta, linamentum, breue immittendum est. Cæterum, circa quatuor potissimum versatur, tota curandi huiusmodi vulnera ratio, ex Gale. 6. metho. cap. 4. primum, in intestinorum restitutione, si qua pro lapsa sunt, consistit, cui addito, omenti demissi, aut solius, aut cum intestino, in suam sedem repositionem. Secundum, in loco suendo, Tertium, in medicamentis applicandis, Quartum in præcauendo ne princeps aliqua particula ab affecto vicino, loco offendatur. Ego addo quintum, qualiter nempe vulnerati corpus collocandum sit, ac decumbere oporteat. Sed quæret aliquis forsitan? Cur non solum Guido noster, Galeni in cunctis imitator, sed Galen. ipse, in omni vulnerum ventris, curatione, sanguinis missionis vel pharmaci exhibitionis, non meminerint: quæ antecedentem materiam (quam vocant) euacuare valent, vt alijs in morbis ipsi passim. Curue Gale. de uictus ab ægrotante seruanda ratione, nec verbum vllum fecerit. Sed

Scopi in curatione obseruandi. Dubia.

Solutio dubij. causa

causa esse potuit, quod neminem latere putauerint, per tritum Canonem, nempe, virtute; & ætate ferentibus, sanguinis missionem: atque in ediam, etiam in leuoribus vulneribus conuenire. Nam licet negatiue locus ab auctoritate, in rebus dubijs vrgere aliquatenus videatur, in insignibus tamen, & claris, non conuenit, sed arbitrandum est, tanquam notas, ab auctoribus prætermittas esse. Sed

Aliud dubium.

Solutio dubij præcedentis.

Vomitum conuenit affectibus inferioribus.

Vulneribus ventris penetrantibus vomitum non conuenit ex auctoris sententia.

quid de pharmaco dicendum, cuius in hac curatione oblitus videtur Galenus, quod quidem, vulneratis, ad minuendam antecedentem materiam, vel cacochimiam, accommodum esse, nemo est, qui nesciat: Sed respondendum, non sine magno consilio, Galenum silentio prætermisisse & solius euacuationis per clysteres meminisse euacuationem, quæ per pharmacum molitur, an quia præceptum illius est. 4. metho. capi. sexto. Hippocratem imitantis. & 1. 3. eiusdem methodi capi. 6. & 1. 1. alijque in locis; intestinorum: colle ac sedis morbis laborantibus, pharmacum exhiberi, perniciosum valde esse. Cum tunc à totius corporis superioribus partibus: ad affectam particulam, excrementa deferantur. Imo è contrario, in his inferiorum partium affectibus. Vomitus mirum immodum conferre docet: quod ad opposita materiam impellat, ac simul euacuet. Sed certe, si fides aliqua hac in parte mihi (qui ultra quinquagesimum annum in chirurgia, ac medicina, insudauit) haberetur: vomitus his ventris vulneribus, præsertim aliquo intestinorum læso, perniciosissimum esse censerem. Maxima enim vi, & conatu, ex ipso vomitu concitatis, ventris vultus, præcipue si magnum esset, dirumpitur. Neque est (vt opinor) sui compos vllus, qui hoc negare possit. Sed quid ad Galeni, Hippocratis, & aliorum sententiam, vomitum, in inferioribus affecti-

bus commendantium; dicendum. Et existimo (vt ipsa ratio suadet) intellexisse illos, in intestinis, colle & sede: non quidem vulneratis: sed inflammatione, vel alio quopiam affectu correptis, vomitum conuenire: vnde non abs re Galenus citato loco, clysteribus duntaxat, ad deriuandam materiam, in ventris vulneribus vti suauit.

Conciliatio sententiæ auctoris cum Gale. serie.

CAP. VII.

De ratione reducendi intestina, & omentum, extra ventris vulnus prolapsa.

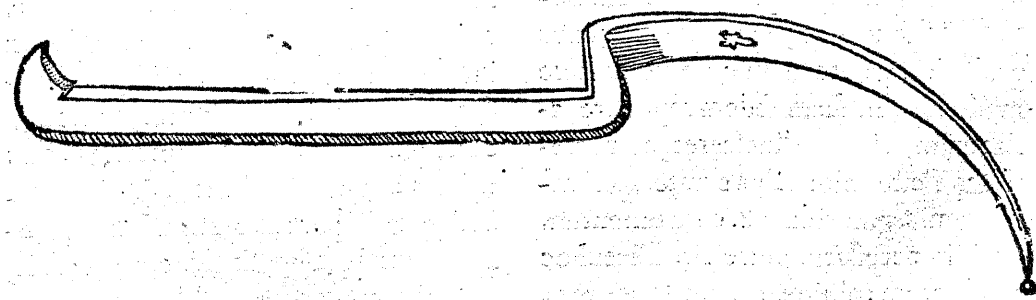
T igitur, quinque superiori capite proposita prosequamur. Primum, de reducendis intestinis, atque omento, doceamus, in quo animaduertendum est, duo impedimento esse, quominus hæc in pristinum locum collocentur: nempe, aut vulneris arctum, & strictum osculum, aut contrario amplum. Si enim angustum sit, siocyssime non reducuntur, ambientis aeris frigiditate, vsque adeo intestina inflantur, vt restitui (nisi difficillime) nequeant. Si vero amplum, facile labuntur, atque excidunt, difficilisque flatu exteriori contracto reuertunt. Quare, haud immerito Galenus ipse citato loco, in mediocri vulnere, non adeo difficilem esse curationem arbitratus est. Ergo si breuius vulnus contingat, occurratque illico dexter Chirurgus, manibus, atque calfactis pannis, antequam intestina inflentur omentumve frigeat, in locum suum suauiter reponere procuret. Et futura facta (si opus sit) & rubro puluere, de quo in antidotario inferius describendo, su-

Modi reducendi omentum & intestina.

do, super inperfo, vel terebinthina, panno applicata, medeatur. In ambitu vero, & supra vulnus, oui candidum; commode agitatum, cum stupis adaptabis: ac de super, latiore panno, aceto centaureæ decoctionis madefactum, quod sanguinis profusio, ab internis partibus immunis, arceatur, vnde Auic. Fen. 4. 4. tracta. 1. c. 7. de huiusmodi vulneribus agens, inquit. Intetio in eo, quod existimamus, quod est fissura, aut dirruptio interius est vt incarnetur, & non dimittatur sanguis coagulari, in interioribus, ita vt prohibeatur fluxus sanguinis. Et subdit, & melius medicamentum ad hoc est, vestimentum quando decoquitur in aceto, hæc ille. Cõtrouertunt tamè doctores, Auic. interpretantes, quid sibi velit ipsi in illis verbis, scilicet, vestimentum quando decoquitur in aceto. Et exponunt, id est pannus lini, ex aceto decoctis, Sed à medica quodam Arabica in lingua doctissimo, audiui, in originali Auic. non dicta verba sed illa, nepe Cetaurea in aceto decocta, staret, Egoq; medicum illum, atq; ipsam rationem sequutus, panno Centaureæ, atque aceti decocto madefacto vtor, Deinde enamis medicamentis, vt vngueto gummi vernicis, vel ex glutine, atq; styptico vino, de quibus

Loci Auicene explicatio.

Hæc est effigies.

Instrumenti effigies.

inferius agemus, Sed si (vt sæpius euenit) intestina, aut omentum, in angustum vulnus intromitti, quantumuis, chirurgus sua industria conetur, non possint, tunc vt al legato loco docet, Galenus altero duorum opus est, aut aeris intra intestina inclusi euacuatione, quæ per insensibilem fiet exhalationem, aut vulneris ampliatione. Ad primum, cõfert nigri vini calidi cum spõgia factus aut auis aliqua, per medium incissa, ægrotante supino, cruribusq; eleuatis, decumbente: super posita: aut alia: quæ eandem vim retineant. De quibus in antidotario latius, Sed si his omnibus in arcto vulnere tentatis: res forsitan non succedat, tunc, ad vulneris ampliationem, per syringo tomum instrumentum, ad incidendum fistulas accommodum, iuxta Galeni placita, perueniendum est, fistulæ tamen, instrumentique nomen, duplicem per se fert intelligentiam, aut enim significat id, quo fistulæ hoc est muscales tibiæ subcauantur, aut quo sedis fistulas secamus, quando nimirum vtriusque orificium vnitur: prout authotes docent. Est id, instar curuatae falciculæ, altera tantum parte secantis, hebetæ cuspide, quæ iam diu apud me est, cuius hæc est effigies.

Duplex instrumenti, & fistulæ significatio.

R Eductis igitur intestinis, calfacies calidis pannis crebro applicatis, &

alijs, quæ latius in illo Antidotario describam. Exhibebis nec non potionem aliquam,

quam, exijs, quæ lib. de vulneribus thoracis dictæ sunt. Illæ enim cum saniem, vel intus coaceruatam sanguinem discutiât, ac expellant: ex pari ratione, in his etiam vulneribus, conuenient. Sed antequam ad alia sermonem conuertamus, narrobo casum, qui Segobizæ mulieri cuidam accidit, cum maxima inguinis inflammatione corripere, sponte sua, ei aperta est, peritoneique membrana sensim corrupta. Et cum humeris disparem quandam sarcinam sustineret, ecce peritoneo dirupto. Intestina omnia subito irruere, atq; progressa sunt: circumstantibus haud immerito stupefactis, Accercitus ego toto conatu, atq; opera, in suam sedem paulatim intestina reduxi. Apposito de super prius ansere, per medium scisso, lauacris de quibus inferius, etiamq; sutura, instaretis, vsus. Sic mulier ad Dei gloriam, & beatissimæ eius matris, præter omnium, & meam spem, sanitati restituta fuit.

CAP. VIII.

De omento interdum excidendo & qua ratione.

MIRCA EXCIDENDUM omentum, iam superiori capite præmissum est. Conuenire, cum extra vulnus prolabitur, antequam ab externo aere infestetur, in suam sedem repouere, alias enim, facillime liuesceret, ac putrefieret. Teste enim Hippocrate. aphorismorum. 6. aphorism. 98. cum omentum excidit, necessario putrescit. Licet hoc tunc verum: obtineat, cum longa mora ab elapso omento contracta est. Sed si reduci omentum non contingat: danda opera est, vt à naturali dispositione

iam prorsus mutata. Ac nigricans eius pars, amputetur: vt Galenus. 6. method. capit. 4. & de vsu partium. 4. capit. 9. docuit. Licet hoc non sine magno incommodo fiat. Si insignis omenti pars præcidatur, cum inde frigidior, & ad cibi concoctionem peragendam, imbecillior ventriculus reddatur. Hoc inuit Galenus, supra citato loco de vsu partium, vbi, omentum totum vulnerato gladiatorum se ademisse narrat. Qui licet sanatus, patiebatur tamèn, & lædebatur ab externa frigiditate, vique adeo vt non sustineret, nudum habere ventrem, deficiente nimirum nativo calore, qui ab omento, ipsi ventriculo præstatur. Præsertimque (meo iudicio) contingit macilentis, secus atque in obesibus, in quibus vt pinguedo, ita & calor exuberat. Capiet ergo (cum curare voles) læsam eam partem, filoque forti alligato, deinde, nouacula quam ocyssime amputabis, ipso filo extra vulnus pendenti relicto. Quemadmodum, quando in intestinali hernia inciso inguine, testiculus cum interna membrana extrahitur, fieri assolet. Vt facta interius agglutinatione, à natura, funiculus melius expuatur. Sed dum curatur æger, frigus etiam æstiuo tempore, fugiendum, imo admoto igne, & cubiculum, & ipsa applicanda medicamenta calferi iubebis. Sed reuoco in dubium, conueniat ne post excisum omentum, illico cauterio sanam illius partem vres, & conuenire, illud suadet, quod in intestinali hernia, cum testiculus euellitur, ignitum cauterium, quo melius agglutinatio fiat, admouemus. Sed certè dispar ratio est. Nam cum omentum adiposum sit, si cauterio vres, statim liquefceret, ac dissolueretur.

Quod in herniosis minimè contingit.

CAP.

CAP. IX.

De abdomine, ac peritoneo vulneratis. consueudis de que præcisus intestinis curandis.

MIPSUM quidem abdomen ex substantia quadam carnosa, atque muculosa, agglutinationi accommodata: Peritoneum vero è diuerso, extenui, neruosa, non prima intentione agglutinabili constat: fit, vt Galenus. 6. meth. cap. 4. atq; alij multi, in huiusmodi consueudis vulneribus, quoniam ipsum peritoneum consolidationem ipsam à sanguine, quasi à vicino, mutuo accipiat, iubeant non simul abdominis & peritoneioras suere: Sed prius, per abdomen tantum acu transmissa, relicto in ea parte peritoneo, in altera, peritoneum simul cum ab domine, sutura iungere, & è diuerso, in altera parte ab domem tantum acu trajcere, in opposita vero vtriusque oras, donec totum vulnus hoc modo consutum sit. Nam si abdomen cum abdomine, peritoneum cum peritoneo vnires, ob abdominis laxitatem, intestina foras dilaberentur, peritoneo illorum fulcumento non consolidato, sed duntaxat, carnoso abdomine: quemadmodum in herneosis accidere solet. Hoc nos Galenus allegato. 4. capite docet: sed obscure satis, ac longiore oratione. In super alij sunt suendi modi, à Galeno, & alijs traditi. Nempe communis, vbi vtraque pars abdominis ac peritonei consuitur, Sed abdominis ora, parum peritoneo superposita: Sic enim aliqualis conglutinatio ab ipso abdomine peritoneo mutuatur. Alia sutura est duplicata, quæ per vulneris latera molitur, nempe, super ipsius o-

ras filo non transmissa, sed apud latera in nodato deinde excisso. Alia dicitur acui sutura, quæ ab Albucasi describitur, fit trajciendo acum per omnes quatuor & abdominis, & peritonei oras, in vtranque partem. Cum reuoluto ad ipsam acum filo, prout à sceminis, cum acus seruant, fieri assolet. Sed oportet acus breues, velut pelionum, esse, Alias enim, impedimento maximo, non vsui essent. Alia etiam est, quæ ego apte vtor, quæ pelionum dicitur, vbi puncta, quo vulnus præcipue magnum, firmiter superfit, crebriora admouentur. Sed studebis, vulnus maxima dexterritate consueudis, apprehenso nimirum manibus idonei ministri toto vulnere, ne intestina foras elabantur. Ipseque minister solum eam partem suenti chirurgo discooperiat, quæ vniciq; puncto fit satis. Ipsumque punctum, illico eadem manu non subleuata operiat, Quod Galenus suboscure satis, citato in loco voluit, dum, inquit, debet enim, vbi manibus suis rotum vulnus extrinsecus apprehenderit, intro reprimere, tunc constringere, atque exiguum semper suenti prænudare. Verum si vulnerata pars vel medicum incutere, plus iusto suturam constringentis, vel ex fluxione aliqua, temporis tractu intumeat, tunc, quo in loco magis expedire videbis, punctum scindes. Tum vt dolorem mitescat, tum vt puris fluxioni locus pateat. Notauit hic, medici in curiam. Nam in abdomine suendo dupliciter delinquit à medico potest: aut summa tantum vulneris cute apprehensa, aut contrario, nimis profunda sutura atq; constricta illud, quod consutum est, facile dirumpit: hoc, constrictione nimia, dolorem excitat, præterquam, quod cutem fædem in glutinat. Circa fili consistentiam, etiam erratur. Nam si iusto durius est, cutem rumpit. Si mollius, ipsum prius rumpetur. Quare in his omnibus, vitato excessu,

L 2 eligen-

Casus stupē
dus.Animaduē
tio casus Ga
leni.Modus alligandi omē
ti, atq; scin
dendi.Primus mo
dus consue
di abdomi
nis, vbi Ga
leni inten
tum breui
ri atque cla
riori serm
one explica
tur.

Dubium.

Solutio du
bii.Sub obscu
ra verba Ga
leni, breui
atq; clare ex
posita.Quo tempo
re aliquod
vulnere pu
tum coacte
excindendū.Duplex erro
ror quincō
suēdo abdo
mine à chi
rurgis pōt
committi.

eligenda media via est, iuxta Galen. sententiam. 6. metho. cap. 4. Sed, si sanguinis profluuium instauerit, medicamento, quod tantopere à Gale. 5. meth. cap. 4. effertur, sistendum est: nempe ex oui candido, pilis leporis minutissimè scisis thure atq; aloë ad mellis crassitiam mixtis. Vbi obiter aduertito, cur Hipp. lib. de vlceribus & Galen. 4. meth. cap. 6. atque etiam Guid. lib. 3. capit. de vulnere carnosio & Auic. 4. 4. mediocrem sanguinis profusionem vulneribus pro futuram esse asseuerauerint. Atq; eo, velut inflammationem cohibentem, concitandam esse. Cæterum locis citatis in vulneribus dumtaxat ventris, (quod mirum est) Hipp. atq; Galen. idem negant his verbis omni recenti facto vulnere, nisi in ventre sit, expedit ex ipso statim sanguinem plus, minusve effluere: quippe flegmone minus tentabitur. Sed ad hoc, meo iudicio, dicendum, causam esse, ne sanguis in ventris vastitatem illabatur: ibiq; retentus, putrescat. Quod in membris alijs (solida cum sint) non euenit. Si enim ab ipsis mediocris sanguinis quantitas effluat (quia foras fertur) inflammationem prohibet: contra verò in ventre. Et certe huic nostræ explicationi Auic. 4. 4. tract. 1. capit. 9. subscribit: vbi potissimam in his vulneribus curandis intentionem esse dicit, vt non dimittatur sanguis coagulari in interioribus ita vt prohibeat fluxus sanguinis. Verum, si intestina, vel scifa, vel perforata sint, quod ex flatu, atq; stercoreis exitu, palam fiet, abluenda prius sunt, vel aqua vitæ, vel styptico vino calfacto, si tæporis angustia tulerit. Deinde, subtili pelionum dicta futura. Præsertim crassa intestina, quæ consolidationi obediunt, suantur. Foras autem, futuræ filum dimitatur: vt in suendo abdomine, etiam admonuimus. Sed neminem latere existimo, duplicem hic admouendam esse su-

turam. Alteram, intestini (vt dictum est,) alteram, in abdomine, simul cum peritoneo, Nam ipsa intestina cum abdomine, nemo nisi demens confuere. Insuper, audiendi nullo modo sunt, qui nulla alia ducti ratione, quam vt artificiosi, aut paradoxo hominibus videantur, duplicem aliam intestinorum futuram somniauerunt, alteram, ex formicarum capitibus, alteram alicuius animalis intestini portione aliqua, cum hominis intestino confuta. Quo nil stultius esse potest. Nam etsi fingeremus, (quod impossibile est,) medicum viuentes formicas vulnerationis tempore, in marsupio portare, quarum abscessis capitibus intestina confui possent: quæso obsecro corporis humiditatibus, tum excrementorum, tum alijs, an confutum non diffueretur? Quod in altera intestini animalis tam extraneæ rei futura, etiam contingeret, præterquam, quod particulam exanguem, emortuam, cum viuento, forsanq; exanguem (tã longa potissimum in quærendo animalis intestino, ipsoq; coniuendo contracta mora) coniungere, erat impossibile. Vnde esset, & operam, (vt in verbo est) & impensam perdere. Vnde fugienda à ratione hominis sunt hæc deliramenta.

CAP. X.

De medicamentis ad omnia ventris vulnera, & primo de victus ratione.

VM ventriculus, atq; ipsa vulnerata intestina, cibi ac potus via, receptaculaque sint: consequenter, humiditatibus illis agglutinatio impeditur. Vnde inter vulneris initia, ad septimum vsque diem, tenuis inedia ac medicinalis, non solum virtute, & potentia, sed etiam substantia sicca, iniungenda

Sutura capitum formicarum, irritanda atq; frustra intestini animalis confusi.

Temperatura membrorum nutritiuorum quæ vulneratur in cibis atq; medicamentis obseruanda.

Cibus si alius non prohibeat sensum ad augendum.

Ad septimum vsque diem inedia, virtute, & substantia sicca iniungenda.

genda est. Et si in ventriculi regione vulnus sit. Confortationem eius respicies, exhibendo amyllum vel far. Modico coriandri præparati, ac cinamomi momento, vel menthæ commixtis, in aqua calibis, vel ferrata, his omnibus conditis, aut infusionem tertiam furfuris, in eadem ferrata aqua, ad mellis crassitiam, post excolationem, redactam, cum paululo coralli, rosarum: atq; præparati coryandri puluere, Si vero è regione hepatis vulnus sit, eisdem cibandus est, additis alijs, quæ ipsius temperaturam confortent, & conseruent: vt rosarum, agrimonæ, consolidæ maioris, aut diarhodonis abbatis puluere. Si in parte splenis sit, eadem conueniunt, ita tamen, vt puluerem ex capparibus addas, aut ex alijs, quæ spleni sint propria. Circa intestina vulnerata quadrant dragagantum, gummi arabicum. Symphitum, sanguis draconis pulegium, impollinem redacta, commixto faccaro. Ne sapor vulneratum offendant. Ad hæc, ad renes vulneratos, glycyrrhiza, cibo, ac potu conuenit, eundem scopum quadam tenuis, in admouendis medicamentis obseruabis, ex Galen. 1. 1. metho. cap. 16. & 1. 3. cap. 14. Cibus vero sensum mutari debet, nam post tenuem inediam, iusculum pullæ, in ferrata aqua nimis coctæ, vbi centaurea, ac radices consolidæ, etiam incoctæ sint, exhibebis. A potu summopere (quantum ferre poterit) æger abstineat: & cum iam bibendum ei sit, propinabis pluuialem ferratam aquam, incoctis ibi mastiche, thure, gummi iuniperi, cum guttulis syrapi myrtini, aut ex citri cortibus. In initio prandij, vesca tur prunis syluestribus, modico sparso faccaro, aut citonio asso, cinamomi & faccari momento commixto, aut coryandro, faccaro præparato. Postea si res bene cesserit, crassioribus vtatur, vt gallinis, caponibus, perdicibus. Postea hædorum

& vitulorum depilatis pedibus. Atque capitibus. Potus, sit vinum nigrum, & tandem, paulatim ad veterem quam sanus obseruabat consuetudinem, æger erit reducendus.

CAP. XI.

De medicamentis sanguinis profusionem cohibentibus, atq; agglutinantibus.

VLNERI inflisto non penetranti, simplex terebinthina, vel oui agitatum candidum, illico applicatum, sufficit. Et si symptoma aliquod non infestauerit, quanto tardius curaueris, tanto magis proficies, & cum iam ad curationem perueneris, styptico dumtaxat vino calfacto, vel aqua vitæ, vulnus abluendum est. Deinde, terebinthinarubeo puluere admixto applicanda, puluis, continet thuris, mastiches, sanguinis draconis, lumbricorum, qui in neruosis affectionibus, maximam vim habet, ana. dragm. j. Vinum autem recipit, squinanti, filicris montani, pulegij, florum chamæmeli, anethi, meliloti, cumini, baccarum lauri, anthos. ana. P. semis. vini nigri lib. ij. coquantur prout ars docet, vsq; ad semisis consumptionem.

Vulnus quod tardius curatur, nullo symptomate videlicet prohibente eo melius.

CAP. XII.

De medicamentis in vulnere ventris penetranti exterius etiam admouendis, & de his, quæ concrefci sanguinem non sinunt.

L 3 Verum

C A P. XIII.

De medicamentis intestino-
rum flatum discutienti-
bus, quo in suum lo-
cum melius redu-
cantur.

Vntestinatorum flatum di-
scutias, calentes pannos,
aut lanam sordidam super
imponito, manibusq; , aut
suilla inflata vesica, ipso æ-
rotante supino locum leniter comprī-
mes : Deinde , spongia decoctione vi-
ni, rutæ, chamæmeli, meliloti, atque pu-
legij, intestina fouebis : quæ si non pos-
sint: arietino, aut vaccino calido pulmo-
ne, applicato: aut lintheo sacculo consu-
tis intus, cumini, anethi, pulegij, rutæ,
floris roris marini, ac lauendulæ pulue-
rizatis, uel uiuo ansere, catulo, vel porcel-
lo, per medium incisus. Curationem ten-
tabis: Si vero hæc ad discutiendum æ-
rem non valuerint, per sedem follibus
immisis, flatum ibi receptum, extrahes.
Nanque vt ab Hippoc. libr. 4. de morbis
cap. de voluulo, & ipsa experientia do-
ctus sum, eius modi immisi folles mire
conclusum aerem extrahunt: vel eleua-
tis cruribus, & capite, vt moueatur æger,
leuiter curabis. Nam sic, omentum, atq;
intestina, manibus compressis, in suum
locum forsan restitues. Sed si tantis, tam-
que medicinæ, ac rationi, consonis reme-
dijs, huic malo occurrī posse disparau-
eris, tunc ad vulneris abdominis amplia-
tionem, per syringotoma (vltimum qui-
ddem auxilium) peruenire cogendus es,
vt Galenus citato loco docet. Instrumen-
ti effigiem superius. 7. capite. depictam
habes, Et quia non leuis momenti est de

Medicamē-
ta quæ fla-
tum intesti-
norū discu-
tiunt, vt me-
l^o intra vul-
nus reducā-
tur.

Nova inuen-
tio extrahē-
di flatum in-
testinarum
per sedem.

Modus am-
pliandi vul-
neris abdo-
minis, quan-
do alia ad
reducēda in-
testina non
profunt.

situ

Vulnus post
futuram, a-
bluendum
quo medica-
mento.

Vnguentū ex
colla fatiſa ac
comodum.

VERM si penetrans vul-
nus fuerit, post reducta in-
testina, & omentum exci-
sum (si excisione opus fue-
rit,) vulnusque confutum,
ipsum huiusmodi medicamento tepido
abluendum est, Maximam enim agglu-
tinandi vim retinet. Recipit, aquæ vi-
tæ vnci. vj. collæ, siue glutinis dragm.
iij. mastichis, gummi arabici, gummi dra-
gantia, sanguinis draconis, ana. dragm.
prima. omnib^o in polinem redactis, cras-
so modo, in vitrea ampulla, cæra coo-
perta, seu farinacea massa, recondes, in
duplici vase omnibus seruefactis. Eius-
dem vis erit superscriptum vinum, ablu-
tione facta, in ambitu applicabis pannū,
in decoctione Centauræ ex aceto fa-
cta, madefactum. Supra vero, aliquid ex
his quæ supra diximus, quale est vnguen-
tum ex glutine, siue colla confectum,
quo in secunda etiam, atque in alijs cura-
tionibus, vti poteris. Id ex meo (quod a-
iunt) marte compositum est, continet
collæ, aut glutinis comminuti, in infusio-
ne vini styptici optimi, ad duodecim ho-
ras dimissi. vnci. ij. & postquam cum vi-
no, ad ignem ebulluerit, ad consumptio-
nem fere vini, super addesterebinthinæ
abietis, vel ex beto. vnci. j. semis, resinæ
vnci. semis. thuris, mastiches, sanguinis
draconis, gummi vernicis, in pollinem
redactorum, ana. scrup. ij. ex omnibus de-
coctis, efficies vnguentum, quod vbi la-
uacro (de quo superius) vulnus ablu-
eris, vtaris apponito. Sed quia (vt ad-
monuimus,) quandoque refrigera-
ta, atque inflata intestina, in
suum locum reduci ne-
queunt quibus reducan-
tur præsidia accom-
moda, atq; exper-
ta afferamus.

situ ac decubitu vulneranti agere, itaque
sequenti capite de ipsis differemus.

C A P. XIII.

De præcauendo, ne ventris
vulneribus sana præcipua
aliqua pars ab affecta
vicina offendatur,
ac de vulnerati
de cubitu.

Ltimo restat, qualiter sa-
næ particulæ innoxie ab af-
fectarum morbo seruen-
tur adnotare, quouè modo
ægrum decumbere conue-
niat, qui licet huius libri fini reliqueri-
mus, tamen in medici obseruatione pri-
mum esse debet. Primum quidem effi-
cies, si præcipua membra, cor nempe, at-
que hæpar, epithymate aliquo, vt vngue-
to rosaceo, aut sandalino, commixto pul-
ueris momento, diarrhodonis abbatis,
ac diamargaritonis, vel similibus, corro-
boraueris, & adenas, principium mem-
brorum emunctoria, oleo rutaceo, irino,
chamæmelino, hyssopo humida, adipe
auium, cum cæra confecto vnguento per-
vngeris, quo dolori, atq; conuulsioni his
partibus imminenti, obstare possis. Se-
cundum, edocet nos Albucaſis authori-
tas, inquit enim. 2. lib. cap. 87. de vulneri-
bus ventris, & exitu intestinorum, in hæc
verba, cum ergo amplificatur vulnus, vel
quia per se amplum inflatum est, vel in-
strumento syringotoma amplificatum,
& ingreditur intestinum, tunc, oportet,
vt sit reductio eius secundum formam
suam naturalē, in loco suo, sibi proprio,
si possibile est, quoniam est melius, quan-
do vero disruptio est ampla, in inferiori
parte ventris, tunc oportet, vt infirmum
facias iacere super dorsum, & ponere cru-

Confortan-
da sunt mē-
bra præci-
pua, quæ ex
affinitate
vel consen-
su patiūtur.

Per vngen-
da sunt emū-
ctoria:

ra sua, altiora capite suo. Et si est in supe-
riori parte ventris, tunc pone caput eius
& pectus, altiora, &c. Deinde subdit, po-
ne intentionem, & considerationem tuā
in hoc, vt pars in qua est vulnus, sit altior
parte altera, hæc illæ. Quæ quidē à Gale-
no desumpta sunt. 6. meth. cap. 4. qui etiā
præcipit, vt si vulnus in dextris sit, in con-
trariam partem corpus decumbat: si ve-
ro in sinistris, in dextram: ne intestina,
quæ in opposita regione sunt, læsam par-
tem comprimant, ac lædant. Deniq; iu-
bet Galen. iure optimo, vt, quæ vulnera-
ta pars est, semper altio rem locum occu-
pet. Qua in re, tam grauisimorum pa-
trum sententiam attulisse, contentus, tan-
tum illud addam, expedire maxime,
ægotantem quiete iacere neq; etiam ad
egerendum moueri. Sed per ipsum per-
foratum lectum, egerere, aut apprehen-
so manibus pendenti fune, eleuari.

Decubitus
vulnerati.

Modus quo
vulneratus
immobilis
pene egerere
possit.

C A P. XV.

De medicamentis aduersus
intestinorum tormina, & do-
lorem, ac tumorem ven-
tris vulnerum a ven-
triculo vsq; ad in-
feriora inte-
stina.

RECIPE, Absinthij, cha-
mæmeli, meliloti, calamen-
thi, singulorum. m. j. conco-
quantur in vino optimo al-
bo. Deinde minutissime in-
cisa, conterantur: quibus, addito nardini
olei, absinthij, lumbricorum, ana. vnci. j.
squinantia, drag. ij. spicæ nardi, drag. j. sano
græci, vnci. j. in pollinem quæ redigenda
sunt, redactis, commixtis omnibus, ac
contritis, efficies instar cataplasmat. Quod
calfactum, vulnere applicabis. Et

Quæ sunt
commiscen-
da medica-
mentis quæ
L. 4. fin

applicatur
vulneratis
particulis in
teriorib' vt
earum natu
ra afferues.

Valera
crassiorū in
testinorū re
medijs, quæ
per sedem
inijciuntur,
egent.
In tenuibus
testinis vul
nere insti
to: opusest
& medica
mentis qua
ore assumū
tur & qua
per sedem
inijciuntur.
Clysteres in
ijciendi.

si in ventriculi regionem vulnus verferit, menthæ puluis, rosarum, & similiarum, addendus est. Si in hæpatis, mastichinum oleum, cum farina ordæcea. Si in splenis, paululum sabucini acetii, atq; ex cappariibus olei. Si vero versus inferiora intestina, oleum rutæ, & ruta ipsa ex vino decocta. Sed hic illud admonendi sumus, ex Gal. 4. meth. cap. 7. quod si vulnera in crassis sint intestinis: quæ per sedem inijciuntur remedijs magis egent. Quippe cui, magis sunt propinqua. Secus atque in tenuibus, quoniam, & loginquiora sunt, & medio situ posita. Vnde ambo requirunt, nimirum, & quæ supernè exhibentur, & quæ infernè per sedem inijciuntur. Sacculi etiam, ex pulueribus prædictarum hæbarum non parum conferre solent. Clysteres quoque, ex eodem vini decocto, superaddito cumino: eisdemq; oleis, nempe rutaceo, & ex lumbricis, addita benedictæ confectio, insigniti contulisse vidimus. Et cum iam agglutinare ventris vulnus opportunum videbitur, tunc & cibus per os exhibendis, ac potui. Atq; etiam medicamentis exterius supra vulnus admouendis, nec non clysteribus, quæ conglutinandi vim retineant, sunt admiscenda. Ea erunt, gummi arabicum, dragagantum, mastiche, cidonia & similia. Quales autem esse debent conglutinosi ipsi cibi, iam supra à me explicatum est, clysteres vero per sedem inijciendi, constare debent ex optimo vino nigro ferrato, in decoctione Rois, balostiorum vtriusq; consolidæ, capitum rosarum, nucum cupressi, thuris, mastichies, dragaganti, gummi arabici, boli armeni, sanguinis draconis, glutinis corij, sarcocolle, in pollinè redactore ana. drag. ij. omnibus incoctis, deinde excolatis, & ex-

pressis, fiat clyster, cui addito, mellis centaureæ, vnci. semis. inijcitur tepidus. Et per os exhibeantur trochisci, ex bolo armeno, pruna syluestria, faccaro delibuta, ne sapor ægrotantem offendant. Exterius supra vulnus vtaris prædicto medicamento, ex glutine corij, vel collæ, vel aureo Guidonis, vel quòd sequitur, Recipe olei rosacei, omphacini hypericonis, cidoniorū, ana. vnci. semis. incoquantur, ex dupla vini nigri, styptici quantitate (de quo superius, quo ad, totum vinum consumatur, postea, addes resinæ, vnci. ij. terebinthinæ ex beto, vnci. j. semis. quibus cum oleis simul liquefactis, postquam ab igne sepeaueris, addes, pulueris gummi vernicis, thuris, mastiches, sanguinis draconis, sarcocollæ, in puluerem redactorum. ana. scrup. ij. ceræ quod satis sit, efficies admodū carati. Verum si forsan emundatione vlceris opus sit, recurrendum est ad tertium librum, de vulneribus thoracis, vbi medicamentorum quamplurium copiam inuenies. Postremò, post totius vulneris agglutinationem, oportet ægrum per multum temporis spatium, in tota vulneris regione aliquod, ex emplastris membrum corroborantibus, gerere. Vt cæro-neum ex Centaurea, oxycroceum, aut simile. Et si vulnus in guinibus, aut umbilico proximum sit, experientia, perutile esse didici, brachiali ex duplici scuto, per aliquod tempus vti, quo imbecillæ particulæ robur præstetur. Quod si (vt supra dictum est) omenti pars insignis aliqua necessario incidenda sit, conueniet, egrotantis ventrem assidue lanis obuolui, ne ab externa frigiditate lædatur & vt concoctionem iuuat prout Galen. 4. de vsu part. capit. 9. suadet.

Medicamē
ta exterius
admouenda.

Brachiale
standū est,
multo tēpo
re post sani
tatem & rō.
Insigni quā
titate omen
ti incisa ac
extracta o
portet post
inductā ci
carricem la
tū lana obu
olui.

Finis Liber Quartus de vulneribus ventris inferioris.

ANDREAE ALCAZARIS
Medici, ac Chirurghi.

Liber Quintus, De Pudendagra, vel Mentagra, vel Lychenis vulgò Morbo Gallico.

Proœmium Authoris.

Vanquam me audaciorem fatear dubiam hanc tractationem affectus Gallici vulgò nuncupati (nondum à priscis, nec recentioribus prorsus enucleatam in præfenti disserturam) prouinciam tamen hanc aggredi non erubui: tum nonnullis amicorum (quibus mos gerendum erat) id efflagitantibus: tum etiam, quia huiuscemodi latissimus campus penè in culto me audaciareddidit. Quamobrem etsi maiora viribus aggrediar, nullus tamen iure optimo mirabitur, si hoc æquo animo perpenderit. Nam si forsan aliquid emolumenti opus hoc attulerit: laudi potius quam vitio doctissimus quisque verret. Igitur Angelorum regina in hoc atque alijs opem ferente huic operi accingamus.

CAPVT PRIMVM.

Quo author ostendit aduersam hanc luem longè antiquiùs à nostro seculo etiam vexasse eandemque non solum à neotericis, sed priscis authoribus inter alia morborum genera esse tractatam: indicatque eiusdem affectus descriptiones.

Vanquam à multis, non solum vulgaribus, sed etiam nonnullis medicis, iam diu assertum sit hanc rebellem valetudinem à nullo priscorum, neque recentiorum esse descriptam: multò tamen secus res ipsa se habet à multis si-

quidem ipsorum explorata est. Quippe cum Plinius Veronensis vir nempe stupendæ eruditionis lib. vigesimo sexto. Historiæ naturalis cap. 1. De lychenis: huius deterrimi affectus cum omnibus suis notis fuit memor. Afferens ibidè hanc luem in Italiã aduentasse Tyberij Clau-

Probat au
thor contra
vulgi opi
nionem hæc
aduersã va
letudinè ef
se antiquissi
mam.

L 5 dij Cæ-

dij Cæsaris principatu, quodam Perfino equitè ab Asia contagiouem huius morbi importante, à Græcisque lychenis nūcupari. Speciem nimirum pro genere (vt opinor) autumantibus. Latini verò, quia huiusmodi pustulæ à mēto, vel circa propè semper inter initia in se debant, menta gran vocauere. Vnde sic infectos solo leui osculo alios infecisse refert, A Egyptumque huius morbi genetricem fuisse, & inde medicos hanc solam opem afferentes aduētaffe, Nicolaus etiam Leonicensis modernis tēporibus huius morbi lepidissimum tractatum edidit. Ad hæc Hugo Senensis suis consilijs de cutis infectionibus cum pustulis faciei huius morbi apertè meminit, asseuerans iuuenem viginti annis natum ostreacas, testaceasque pustulas totum corpus ambientes intensis doloribus passum fuisse, eisdem noctu magis molestātibus, diuq; lentescētibz. Princeps quoque secundo Canonis cap. de Olibano hunc morbum apertè his verbis pandit. Et confert (dicens) thus illitum cum aceto dolori, qui nominatur compositus, ex quo proueniunt in corpore sicuti verrucæ cum quadam re quæ est sicut ambulatio formicæ. At verò Hippoc. ipse Græcorū auctor vetustissimus, priusque Medicinæ parens multis in locis præsertim. 3. Aph. videlicet. 20. Apho. lychnum meminit. Vnde Iacobus Forliuiesis eū exponens lychnes cutis defecationes esse, ex falsa pituita ortum habentes testatur. Ipse etiam Hippoc. 2. de morbis cap. de carie, seu teredine, tubercula atque vlcera, hodie hunc affectum comitātia, atque ossa ante apertionē erodentia, suis tēporibus euenisse refert. Quibus ostēsis licet difficile admodū sit hunc morbū tot, tantisq; speciebz associatū prorsus definitiōe propria explicare vniuersim tñ ab eo que qd plurimum in hoc morbo molestat vehi-

culum sumentes iuxta quorūdam auctorum mentem dicamus: Mentagra vel pudentagra est cutis corporis, vel ipsius extremorum vniuersa defecatio cum dolore, excoriationeque haud immodica, vel aliter: Mentagra est pustula, vel pustulæ ex varia humorū corruptiōe obortæ propter aeris nimiam in caliditate & humiditatem præsertim intemperiem, pudenda vel mentum, seu gutturis particulas primum, deinde reliquum corpus cum magno interdum dolore ambiētes. Cur igitur pudēda primum hic affectus inuadat duplex est ratio: tum quia venereo accubitu sapius huius aduersæ valedudinis principium cōtrahit, nempe partibus obscēnis mulieri eo morbo infectæ adhærentibus: tum verò earum partium temperatura calida & humida, aqua potissimum humiditate superante putrefactio oboriri solet.

Mentagræ descriptio.

Alia descriptio.

Qua ratioe hic morbus vt plurimū pudēda prius inuadat.

C A P. II.

Quo indagatur quid in causa sit, vt hunc morbum aliās antiquissimū, cuius prisca auctores meminere à Neotericis recens nuncupetur arbitratibus nostra tempestate ortum contraxisse, & de eius causis.

Hic iam disertis indagare pretium operæ erit, quorsum hanc vetustissimam luem superioribus sæculis iam diu inuadentē (vt præcedenti capite ostendimus) nouam siue recentem nonnulli fuisse censuerint. Cui obiectioni bifariam satisfieri poterit primum, quod dupliciter eius origo potest considerari primū aut penes eius antiquā radicē siue originē & ita vetustissima nūcupari potest quā rōnabiliter probare nititur Nicolaus Leonicensis suo libro, de mor-

de morbo Gallico his verbis. Ego (inquiens) sicuti neque illis assentior qui varias huic morbo indidere appellationes, haud quaquā eius naturæ congruētes, ita vbi considero eadem natura præditos homines sub eodem cœlo natos, sub eisdem sideribus educatos, eisdem etiā semper fuisse morbis obnoxios, cogor existimare. Neque potest mihi in captum mentis peruenire, nempe natam hanc repente labem nostram ita infecisse ætatem, vt nullam superiorem. Aliter verò si consideretur penes eius post multa annorum curricula inuasionem, ita vt nullus memor esset eius prioris radicis, dicimus, quod ex aliquorum neotericorum autoritate hic morbus ortum habuit ex quodam bello quod Neapoligestum est, Anno 1493. & ex aliorum assertione constat hunc morbum proenisse ex infectis Indis quos tunc temporis Dominus Christophorus Colon transfretauerat ex insula Diui Dominici quæ apud occidentem sedem habet, vt eos conspectui Regis Ferdinandi offerret qui tunc temporis erat Neapoli. Cum autem nostrorum legiones rem haberent cum Indis scemnis cōtagione infecti sunt quæ paulatim serpere cœpit non solum per nostrorum sed & Gallorum corpora, qui Neapolim obsidebant, vt refert Monardes in capite de ligno sancto, libr. de facultatibus simplicium medicamentorum à nouo regno occidentali venientibus. A quorum opinione dissentio innotet; autoritati, & experimento magni cuiusdam viri (qui Leonardus fiorauanti dicitur) medicam, & chirurgam artem Venetiæ exercētis: & pro eius vera cognitione sciēdum est, quod Anno à virgineo partu 1456. Ioannes filius Renati quondam Andegauicæ Ducis bellum gessit cum Alphonso Rege Neapolis, ob cuius diurnitatem comatus defecere, annonæque inopia præ-

Duplex cōsideratio circa originem morbi Gallici.

Industria & historia Leonardi Fiorauanti satis laudanda circa persequutionem huius morbi.

mebatur vterq; exercitus eo que deuenit vt copia præberetur carniū conditoribus ac fartoribus, qui noctu sumebant humana corpora, ea condita per frustra clam, assata, & elixa siue aliter condita interdum miseris vendēdi militibus. Ex quarum carniū frequenti vsu, tam nostrorum copię quā Gallorum exercitus tali infecti sunt labe, vt plurimū numerus dolorum affectus, tumores, & alopeciā patienterentur, quæ lue magis oppressi Galli receptui cecinere & in Galliam pedes verterunt asserentes morbū illum à Neapolitanis originem trahere Neapolitanūq; vocauerunt. Itali verò & Hispani ex opposita parte affirmabant ortum ducere à Gallis eumque morbū Gallicum appellare: quā nomen claturā adhuc apud omnes gentes retinet. Hoc præhabito dictus vir diligentissimus occultarum rerum scrutator Neapolim migrasset suaderetque indagationi memorabilium rerum, verba agens cum sene quodam cui Paschalis Gibilothus nomen erat, seque affirmaret XC VII I. iam cōpleuisse annū, & apud ciues senior cæteris haberet inter alia supra dicti belli progressum minutim recēfuit & dixit se à patre suo quodam accepisse (qui carniū conditor tempore dicti belli erat) conditores ea tempestate ex corporibus humanis plurā cōdimenta, & pulpamenta confecisse quæ militibus interdum venalia exponēbant, & hoc ita occultum fuisse, vt nunquam reuelatum fuerit. Cuius contagionis veram causam indagare volens dictus Leonardus, acceptam fuculam in cubili quodam ligauit, ciboque quo solita erat nutrirī admiscuit pinguedinē suis, vnde fucula paucis inde diebus pustulis plena, & tumoribus setarum defluuū passa est. Hoc exēplo minimē satisfactus aliud periculū facere voluit. Accepto ergo catulo ligauit in camera nec aliud quā caninas carnes

carnes ei duorum mēstrum interstitio in nutrimentum dedit eisdemque affectus quos succula manifeste subiit, & ita miserè vltabat, vt nihil tristius. Hoc idem expatus est in miluo quē ex miluorū carnis bus nutriuit, q̄ nec à relatis passioibus se subtrahere posuit. Ex q̄bus tam manifestissimis argumētis hāc deduxit conclusionē, nēpe, simile ex suo simili nutritū in summam deuenire corruptionē & supra dicta accidētia subire, quod cōprobari pōt Indorū aliquorū exēplo quos Antropophagos vocitāt eo q̄d humana comedāt corpora, eaq; summū sint eis delictū in conuiujs quāobrē hoc morbo valde infestant, & hāc morbi vulgo Gallici originē subdere volui q̄nquidē plures frustra in eius indagatōne laborauere.

CAP. III.

De Causis huius affectus.

Causae tam particula- res quā vniuersales huius affectus.

Anteaq̄ medendi rōnem huius morbi aggrediamur ipsius de- nuo apparitionē prāfato anno indagare siue ipsius causas aperire fas est: sed quia causarū eius quaedā vniuersales, quaedā particulares existūt, ideo de ipsis sigillatim differendū est. Vniuersales quidē causae fuere maxima caeli in caliditate & humiditate intēperies. Humiditate eo anno maximē exuberātē, nec non ma- leuolus planetarū aspectus causa inferiori etiā adiuante, dixi humiditatem maxi- mē eo anno redūdare, quā quoties cali- ditatē superat causam putrefactionis esse Philosophus plerisq; in locis testatur q̄d his carminibus lepidissimē atq; elegāter lib. citato indicat leonicenus.

Tempore Alexandri Sexti nonisq̄ Decembris Inueniunt Tiber bis senas circiter vlnas Insula quaeque domus facta est, mediisque repente Circumducta viis aquabat cymba fenestris

De ualionei vix tantum tempore tellus Diluuium passa est, latuit cum tota sub vndis.

Particularis verò causae maxima fuit praeuiadispositio corporum: ad im- pressionē recipiendā, veluti cacochymia ex praua victus rōne, vt patuit supra, nec non ex bellica, laboriosaq̄ vita, & inde humorū corruptela ex hepatis intempe- rie, quibus prāfata aeris impressio adiun- cta homines magis infecit, & vt supra di- ximus concubitus cum foedis mulierib⁹ eo morbo infectis: interdum verò solo osculo, modo hominum duntaxat com- mercio interdum etiam veluti aegritudo hāreditaria euenire solet nempe à paren- tum semine vitiato, modo verò citra has causas, sed sua sponte praua dūtaxat qua- litate, ac malo victus regimine, post habi- ta in hoc vulgarium medicorum opinio- ne asseuerantium hunc affectum sola ho- minum contagione aduentasse. Nun- quid primus hoc morbo affectus ab alio fuit infectus? non sanē. Quo circa ferina hāc lues varijs varijsque modis secundū indiuiduorum varietatem eo anno inua- dere pullulareq̄ coepit, supponendo ip- sum aegrotantem siue in calido siue in fri- gido tali indui qualitate qualem tempe- raturam in ipso inueniebat: cum vniuer- sali agente, à particulari dispositione, de- terminato, aliter atque aliter effectus pro- ducatur. Itaque si homini pituitosa attra- biliosaue temperatura prādito inuade- bat morbus, vt plurimum eandem for- tiebatur qualitatem, quia frigidam: si verò bile flaua, calidam, vt plurimum in ipso vincentem neglecta in hoc vul- gari opinione falsō asseuerantium hunc semper affectum à frigido humore nul- la adhibita distinctione exoriri. Quo euenit medicos tunc temporis eadem semper medicamenta in omni siue ca- lido siue frigido morbo, atque tempe- ratura non absque aegrotantium iactu- ra vsur-

Quod hic morbus hu- manae corpo- ra secundū eorum va- riam tempe- raturam in- uadere so- let.

Vulgi opi- nio in hoc speruenda.

Inuehit in quosdā me- dicos à prin- cipio nulla adhibita di- stinctione eo- dem modo medicantes hunc mor- bum.

ra vsurpare, quos veluti futores eodē ca- lopodio oēs calceantes Gal. 9. Meth. me- dendi. c. 16. lepidissimē taxat. Coepit igitur lues hāc non solū Italas oras verum Iberica, vel Hispanica regna vsque ad In- dicas regiōes penetrare, & hāc de causis.

CAP. III.

De Notis huius morbi.

Otae siue indicia hoc malum indicantia varia esse solent, vt pote menti, frontis, capitis ac totius vultus pustulae: gutturis vlcuscula, excoriationeque, cibi & prae- fertim potus ob maiore musculorū in de- glutiedo cōpressionē phibentia: priapi, vel vuluz, ac testiu, sedisque interdū vlcera, interdum obscenę pustulae, articularū dolores noctu aegro magis infestantes: ossium tubercula: quae oīa comitari solet q̄nque pilorū casus siue alopecia: facies quoque aegrotātis discolor: disformisque reddit. Quae quidem signa interdū simul cumalata, interdū verò singularia aegros inuadunt: quibus apparentibus vulgare adagium vsurpare poterimus: Foenum habet in cornu, longē fuge.

CAP. V.

De varijs huius morbi speciebus.

Diuitio spe- cierum huius morbi.

Descriptione igitur, causis, no- tisque huius affectus praestolen- sis, licebit etiam nūc in suas spe- cies ipsum diuidere: non quidem logica diuisione aliā perquirēda, sed medica nē- pe penes maiore, minoreve eius in subie- cto fixationē, quē admodū in febre habitua- li fixa seu hectica febre. Est igitur prima eius species q̄n ipsi aegrotanti pustulae in pudēdo, vel sede, vel excoriatō in guttu- re apparere coeperint, vel itidem pustulae in frōte & capite pullulare. Secūda: verò

1. species.

2. species.

speciei hae sunt notae: articularum dolor, quē interdū tubercula comitant: interdū verò alopecia. Tertia autē species non so- lū pustulis atq; articularū doloribus, sed etiā vlcerebus corpus afficit. Modo etiam cirrhosis tuberculis, mō dolorificis, mo- do dolore expertibus. Quartā verò spe- cie vltimā pernitiē huius affectus digno- sces, q̄n corpus nō solūm vlcerebus, alijs- que affectionibus dictis affligit, sed etiā ossium corrosione & carie, atque febricula corpus extenuate. De quorū curatio- ne Deo auspice seorsum differemus.

3. species.

4. species.

CAP. VI.

Quo indagatur, an in primae speciei curatione huius affectus, de qua modo differetur, siue in alijs eius speciebus, postea differendis, sanguinis detractio à medi- corum vulgo profus- danata comperat: an non.

Ntea q̄ curationē primae speciei huius mali aggrediamur (q̄a in ea nō rarō sanguinē mitti neces- sum est: quae quidē sanguinis missio à ple- risq; Medicis insipienter satis dānatur) vt hmōi quāstiois veritas magis elucescat, vtraq; ex pte in p̄senti differēt. Assenerā- tiū igit sanguinis detractio nō cōueni- re hāc sunt fulcimēta: primū q̄a vbi bilis atra (sanguini extrahēdo vtraq; qualitate nēpe actiua & passiua apposita) vt pluri- mū prādnatur, non vī sanguinis missio expedire: sed hmōi est in hoc morbo, vt ossiū tubercula, febris carētia, morbi diu- rurnitas ostēdunt, igit. Secūdo, imbecilli- bus non est addēda imbecillitas, sed hoc morbo infecti vt plurimum sunt viribus eneruati, ac debiles, & phlebotomia eas debiliores redderet, igit. Tertiō, apparēti- bus iā pustulis exterioribus huius morbi phlebotomia (nimirū retracta materia d- circum-

Refutatur, primo me- ditorū opi- nio sangui- nis missio- nem in hoc morbo dan- tantium, & eorum sigil- latim funda- menta. Primū fun- damentum.

Secūdu fun- damentum.

Tertiū fun- damentum.

Quartū fal-
cimentum.

circunferentijs ad centrum) naturæ opus prohiberet. Quartum, pustularum exteriorum corrupta materies sanguinis de tractione via vacui alium sanguinem sibi commixtum magis inficeret, igitur.

Responso ad
obiecta.

Sed huius oppositum non solum ratione, sed etiam experientia atque authorum sententijs colligitur. Primò, quidem constat manifestè. Quis nanque mentis compos ambiget hunc effectum homini temperaturæ sanguinæ, atque sanguine in ipso redundante inuadere posse? & huic phlebotomia virtute ferente & ætate conuenire? Nullus sanè. Rursus experientia confirmatur. Multos enim hoc morbo laborantium doloribus ac pustulis cruciatos, vidimus sanguinis missione incolumes euasisse. Quare non conticendam

Laudat Nicolai Leonice-
ni opinio.

censeo auctoritatem Nicolai Leonice- ni huic negotio satis accommodam, suo libro de morbo Gallico hunc in modum scribentis. Quare etiã ut aliqua ex parte curandi viam ac rationem attingam, nil aliud in hoc morbo expedire puto quàm plenis venis multum sanguinis mittere: sicuti vbi flaua bilis in corpore redundauerit, hunc præcipuè humorem conueniente, ac proprio pharmaco euacuare. Et sic similiter dicere possumus de bile

Author satis
facit rationi-
bus & argu-
mentis con-
trariæ opi-
nionis.

atra & pituita. Quibus disertis superest argu- mentis in contrarium allatis satisfacere. Ad primum ex superiori suppositio- ne in capit. 3. patet responsio, videlicet ægritudinem talem sortiri qualitatem in hoc morbo, qualem temperaturã & humo- rum redundantiam in ipso laborante inuenerit. Itaque plethora inuenta sangui- nis missione præcipuè est opus: si vero ca- cochymia alui solutione: si vtraque, am- babus. Ad secundum verò rñdetur viriũ robur esse potissimum sanguinis mitten- di scopum, quod si adfit fieri rectè pote- rit, sin minus non est exercenda, vt in alijs affectib' fieri solet. Ad tertium & quar-

tum dicendũ, q̄ pustularũ materies cum extra vasa sit, per phlebotomiam ad inte- riora non vertitur, vt aliũ sanguinẽ in fice- re, & opus naturæ prohibere possit. Rur- sus si quod magis videtur inesse, inest: er- go & id quod minus: sed in materia vene- nosa morborũ & variolarũ post eorum apparitionẽ in vehementi sanguinis re- pletione Auic. 1. 4. cap. proprio sanguinẽ mitti iubet. Ergo à fortiori post appari- tionem pustularũ huius morbi competit sanguinis missio, nõ solum in principio, sed in augmento & quocunq; tempore si sanguinis redundãtia adfit, dierũ nume- ro posthabito, vt ex Gale. sententia tum libro. 6. de curandi ratione per sanguinis missionem: tum etiam. 9. meth. capi. 5. & Auic. 4. 1. cap. 20. colligitur.

C A P. VII.

De curatione primæ speciei mentagræ.

Ognita igitur ex notis iam præcedentibus prima huius morbi specie, tũc curationis scopus tri-

Tribus sco-
pis curatio
adimplenda.

bus intentiõibus adimpletur. Prima, qui- de optimo regimine in sex rebus non na- turalib' obseruãdo. Secũda, corporis eua- cuatione. Tertia topicis medicamentis. Prima igitur cõpletur esu carniũ pullorũ gallinarum, caponum, perdicum, passula- rum, amygdalarũ & denique bonũ chy- lum generantiũ. At verò si facultas non sit, Arietina carne, vitulina atq; hædina, ouisque recẽtibus, vescat: cœna sit leuior prandio. Cæterum si æger iuuenis sit ca- lida materia in morbo prædominante à vino prorsus cauendum, præsertim ver- no siue æstiuo tempore. Sed commu- nis potus sit aqua decoctionis rubi Indici vel ligni sancti. Secunda, verò intentio circa materiei antecedentis euacuationẽ versatur. Quæ quidem secundum varie- tatem

Prima inten-
tio.

Secunda in-
tentio.

Exercitatio
ne vti vtilif-
simam.

Confectio
syrupi San-
cti Ambro-
sij.

Instillatio
ad excitan-
dum sudorẽ
proficua.

tatem temperaturarũ atque materierum in corpore redundantium molitur. Si em̄ sanguinis prædominantis signa apparue- rint, audacter, vt dictum est mittatur. Si verò aliorum humorum, proprio phar- maco educetur: si vtraque sit opus eua- cuatione cautè fiat, quorum pharmaco- rum postea sigillatim fiet mentio. Facta igitur conuenienti corporis euacuatio- ne, æger ieiunus manè exercitiõ aliquo vtatur, veluti deambulatione, pilæ ludo fofarum ex cauatione, seu quãpiam alia exercitatione, vt inde sudor excitetur, & eo morbi materies discutiatur. Citato ve- rò sudore æger lecto acquiescat. Verum si his morbus non finiatur syrupi Sancti Ambrosij ad hoc mihi iam sæpius exper- ti cum optimo successu vnci. vj. manè & totidem sero per sex dies æger assumat. Constat autè ex millio excorticato. P. j. in libr. j. & sem. pluuiialis aquæ ad eius cre- paturam optimè incocto, postea addita tertia parte vini albi veteris, ac deinde pa- rum simul feruefactis & per pannum ex collatis post corporis euacuationem, vt diximus sumatur. Sed aduertito obsecro hũc syrupum seu potionem fortius mul- tũ sudorem acersire, si ramentum cornu taurini simul cum millio benè incoqua- tur. Eidem etiam primæ speciei huius af- fectus opem fert sudorem quòque euo- cando sequens destillatio per viginti dies manè in quantitate vnci. vj. bibita, cuius hæc est permixtio. Recip. Radicis brionie & henule campanæ, florum roris ma- rini fumarie recentiu. añ. lib. sem. electæ theriacæ vnci. iij. omnibus cõmixtis atq; contusis in massa farinæ frumenti farciã- tur, & in furno coquantur, postea minu- ratim frangat & instillatorio instilletur, & modo prædicto exhibeatur hæc instil- latio. Solet perinde magnopere ad idem iuuare puluis radicis brionie atque henu- læ campanæ. dragm. j. si vino albo in fri-

gida temperatura, atque materiã frigida bibatur, in calida verò aqua papaueris ru- bri, vel scabiosæ. At verò si hoc malũ ad huc his non cesserit remedijs, & topicis medicamentis sit opus hæc sunt mihi pro- bata à leuiorib' orsus primo aqua alumi- nosa quæ ex plantagine, portulaca, agre- sta, alumine, ouorum albuminibus pari- portione cõmixtis atque contusis, instil- latisque, vel aqua Lanfrãci nemini igno- ra quæ constat ex optimi vini albi veteris lib. j. aquæ rosatæ & plantaginis. añ. vnci. vj. viridis æris auri pigmenti, ana. dragm. iij. puluerizatis puluerizandis, & vino commixtis & vnica ebullitione feruefa- ctis fiat lauarum, quo pustulæ bis, terve in die abluantur, postea, loco non exsic- cato. Ad idem quoque fortius opem fert aqua cinnabaris ex meo (vt aiunt mar- te) quæ sic conficitur. Recip. vini albi an- tiqui lib. j. æruginis, auri pigmenti, alumi- nis añ. dragm. iij. cinnabaris. dragm. v. sublimati drag. ij. redactis in pollinem, & vino cõmixtis, & feruefactis fiat lauarũ. Quod non solũ scedis pustulis hui' mor- bi totius vultus, sed etiã antiquæ tineæ & ani obscenitatis pustulis opem fert. At verò nõ miretur quisq; si eadẽ medicamẽta fa- ciei pustulis, atq; ani pro futura esse dix- erim quòquidẽ Auic. lib. 3. ca. de labiorũ fi- suris idem facit, iubens, si furas labiorũ vn- tiõẽ fumini & ani curari. Vbi obiter no- tandũ multos satis absurdè in hoc decipi imaginãtes Auic. in hoc textu præcipere p̄ furas labiorũ fumẽ & anũ aliquo me- dicamẽto illinienda esse, vt in superficie litera significare vñ. Consensu em̄ quodã & colligãtia (vt dicunt) contẽperato nimi- rũ humore ab illis partibus ad os vsque a- scendente, veluti remota causa, furas la- biorum auferantur. Sed quantum exposi- tio hæc ridicula sit ne morationis com- pos ignorabit. Vera igitur textus in- interpretatio est, vt ratio suadet atque etiam

Topica me-
dicamenta.

aquam in vasa
ad pustulas et
maculas faciei
non peris e
sed et horis si
sures
et aliam man-
Biquem

Ridicula
quorũdam
expositio
text. Auic.

Vera expo-
sitis textus
Auicennæ.

etiam Petrus de Argelata vir in chirur-
ga facultate non postremæ notæ libr. 3.
capit. de fistulis labiorum apertè senfit: vt
eadem medicamenta quæ fistulis suminis
& ani opitulatur: possent propter pari-
tatem rationis effisuris labiorū etiā con-
ferre: quia in illis omnibus eadem cura-
tionis methodo indigemus. Verum si
pustulæ admodum ostracosa vultui in-
hæserint, vltimum auxilium est factis vni-
uersalibus euacuationibus: aqua alchimi-
starum intingere: deinde altero die suffi-
tum ex decocto hordei scœnu græci & se-
minis lini in vultu recipere. Vnum præ-
ter dicta in hoc morbo notandum aduer-
tito: sæpius abscessum inguinibus eueni-
re: vlcere in colle præcedenti. Hunc igitur
si præcociter aperiamus, & longa ma-
natione apertum obseruamus ab inci-
penti, vel futura allopecia huic morbo
peculiariter ægrotum obseruare compertū
est, pernicioso fortassis succo, ipilorum
defluxus causa, illic veluti reuulsione at-
tracto. Attrahitur autem in hunc locum
materies, suppuraturque tum potissimū
siccis cucurbitulis: tum emplastro quod
recipit radices brionis, cœpæ, corticum
radicum alteæ recentis, foliorum malua-
rum ficuum siccarum, passillarum enu-
cleatarum piperis aquaticis, sing. P. j. co-
quantur optimè atque pistentur, postea
addatur fermenti, axungie suillæ insul-
sæ, butyri vaccini sing. vnci. ij. Euphorbij
puluerizati dragm. j. fiat emplastrū. Rur-
sus pretium operæ erithic aduertere (ne-
quis forsan decipiatur) ano, vel pudendo
laborantibus catarticum ex soluens sca-
monium recipiens non esse ægrotis exhi-
bendum, ne supernarum partium recre-
menta ad partem inferiorem laborantem
ferantur, morbumque adaugeant. Quod
non solum ratio ipsa indicat, sed etiam
Galen. tum. 4. Meth. ca. 6. tum etiam. 13.
eiusdem cap. 6. atque alijs plerisque in lo-

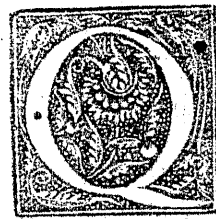
Animadu-
eritio multi-
sano mome-
ti.

Aduersione
Medici in
errantem in-
cidant.

cis contravero euenit in effectibus mem-
brorum superiorum nanque soluens me-
dicamentum ac recrementa ad inferiora
trahit. Cæterum si euacuatione fuerit o-
pus solam castiam fistula, mannam, diaca-
tholiconem, vel syrupum rosarum perfic-
carum nouem infusionum callosi medi-
ci exhibere consueuerunt, vel vomitum
ciere, quo materies & sursum reuellatur,
& à ventriculo vomitione reijciatur. Cly-
steribus etiam deriuantibus vtuntur. At
verò hac Galeni sententia non obstante,
si liceret, dicere auisim etiam pharmacū
exoluens dictis inferioribus affectioni-
bus conuenire. Longè enim maius fe-
queretur iuuamentum in posterum di-
minutis membrorum superiorum recre-
mentis euacuatione) remota nempe cau-
sa) quam nocumentum ex aliquantula
humorum ad eam partem attractione
per pharmacum.

CAP. VIII.

Quo ante curationem secun-
dæ speciei huius morbi: de in-
uentione ligni indici, seu
sancti, eiusque tempe-
ratura differi-
tur.

VI A secunda huius
malispecies per quam
rarissimè absque deco-
cto ligni huius curari
solet, sicuti tertia spe-
cies, & potissimū quar-
ta absque vnctione mercurij, vt experi-
entia docet, itaque in hoc capit. 2. De ligni
sancti inuentione, ac temperatura disse-
ramus: in sequentibus verò capitulis, de
mercurij temperatura & longa eius di-
sputa-

sputatione; eiusque in medicamentis tuta
commixtione pro curatione præsertim
tertiæ & quartæ speciei. Cum natura pro-
cax semper in nostris ostenderetur mise-
rijs parum erant homini tot morborum
genera, cum supra trecentum numerum
esset, (Plinio lib. 26. cap. 1. assueuerante) ni-
si noua, atque inuisa timerentur? sicuti hæc
lues acerrima plaga Gallici, morbi post
multa iam annorum curricula à cessatio-
ne, nostris temporibus denuo homines
infestantis. Misertus tamen summus opi-
fex turbæ dolentim ac lugentium quos
condidit hoc lignum sanctum homini-
bus reuelauit, ab Indis, Guaiacam latinis
verò, vt creditur, hebanum nuncupatum
vt ex Auicennæ sententia. 2. canonis ac
Dioscoridis lib. 1. capit. 110. aliquatenus
colligi potest: cuius decoctionis haustu
quam plurimam penè deplorati sanita-
ti sunt restituti. Sed anteaquam metho-
dum exhibendi decoctum huius ligni ag-
grediamur, quod iam circa eius inuentio-
nem non parua solertia adeptus sum, in-
medium adferam. Olim igitur magno-
pere nobis queritantibus, vnde nam hu-
ius medendi ratio originem contraxisset,
tandem indagacione non pigra à me-
dicis Hispalensibus doctissimis (vbi im-
mediatius ab Indicis oris hæc contagio
peruenerat) certò sciui Indos hoc malo
acerrimè olim cruciatis quam plurima
expertos fuisse, vt aliquid commodi tan-
to malo consequi valuissent: At verò nul-
lo inde iuuamento secuto, huius ligni de-
coctum tam in potu assumptum quam
exteriùs admotum ad obscænas pustulas
abluendū experti sunt scælicissimo inde
succesu adinuento. Neque ab ipsis Indis
Medici dicebāt hoc remedium primitus
fuisse repertū, sed hoc mō contigisse, ho-
mine hoc morbo iam prope mortem na-
ui qua uehebatur laborante, ecce procel-
la maxima super nauim secuta fuit, eo

Perscruta-
tio Authoris
circa iuen-
tionē ligni
Indici siue
ipsius deco-
cti.

Historia li-
gni Indici.

vsque; vt fluctibus, vndis, aduersisq; ventis
omnes vexati proximam iam mortem
expectabant. Tunc igitur ægrotantem il-
lum iam penè animam exhalantem fe-
cus litus vt interdum fieri assolet eiece-
re. Quo loco miserimè derelictus pau-
co tempore post imbecillus admodum
serpens fonticulam iuxta arboris radicē
scaturientem, deo duce, adinuenit, vbi tū
morbo, tum fame fermè periens biscocti
pannis buccellam, quam forte fortuna
gesserat, vnda madefecit, comedit, bibit-
que, atque eadem aqua pustulas, tubercu-
la, vlceraque abluit, quibus vires aliquan-
tis per recuperauit deinde affecta omnia
corporis loca sæpius abluens biscocto pa-
ne, aquaque; duntaxat nutritus prosperam
valetudinem Deo auspice fuit affectus.
Coniectans igitur arboris virtute, & a-
quæ ab eo scaturientis sanitatem esse ade-
ptum, frondes atque ligna ipsius arboris
experiendi gratia secum tulit, in aliaque;
Indicas se transferens oras & eadem me-
thodo plures hoc morbo cruciatis libe-
rauit: Deinde Indi ipsi eadem iam cura-
tione vsi fuere maximo inde commodo
affecto. Demum post aliquam tempo-
ris intercapedinem indies huiusmodi cu-
ratio in vrbe Hispalensem (vt ita dixe-
rim) transfretauit, vbi periti medici po-
stea bonam victus rationem, atque corpo-
ris euacuationem ante haustum decocti
huius ligni, atque etiam post in curatio-
ne addidere, atque meliorem assumendi
ordinem. Hinc igitur in totum Hispania-
rum regnum atque in exteras nationes
vsque hodie diuagatur magnique; habetur
& licet Doctor quidam alioqui certè do-
ctissimus cum Plinio lib. 22. cap. 14. sæ-
pius diceret mihi non placere remedijs
tam longè nascentia: Sed quæso, Rhabar-
barum, agaricus & alia quam plurima
medicamenta longè admodum nascentia,
quæ prædicta auctoritate possent etiā

Reprehēso
in quēdam
doctissimū
virum.

M. calum-

calumniari, humanis corporibus ægrotantibus nonne præsidio sunt? Quibus ostensis superest modo huius ligni temperaturam eiusq; electionem explicare: pauca licet de ipso apud priores medicos reperiantur: Quidam enim calidam atq; siccam ex elementis sortiri temperaturam in secundo gradu: quidam verò paulo supra affeuerunt, indicio quidem sumpto à caliditate sensibili corpori humano ab eo citra læsionem inducta: quæ quidem operatio à Galen. 5. de simplici medicina affeuerante secundo gradui ad scribitur. Verum quia eius decoctum & calidis & frigidis affectibus subuenire sæpius solet, ut periculo constat, symmetriam temperatura dici non inconueniret, cuius quippe est & calfacta refrigerare, & refrigerata calfacere, ut de oleo rosato Galen. 2. simplicium. cap. 27. & ultimo asserit. At verò sicuti, de oleo rosato ibidem dicit plus membra calfacta refrigerare quam infrigidata calfacere, per oppositum (ut ipsa experientia docet) huius ligni decoctum plus membra refrigerata calfacere, quam calfacta infrigerare habet. Poterimus tamen aliquantulum eius caliditatem magis temperare, commixtis in decocto, (ut sæpe facere consueui, cum morbus postulat) aliquibus simplicibus frigidis medicamentis, veluti è diuerso calidis ad magis calfaciendū (cum oportet) ut suo dicitur loco. Penes etiam secūdas atq; tertias medicinarum operationes, quarum Auerr. 5. collectionum meminit, hoc lignum sanctum mirificè operatur, quibus varijs naturis forsam opem fert. Verum fateor ex accidenti symmetriam temperaturam hoc lignū excedere posse, atq; finem caliditatis secundi gradus prorsus attingere: adaucta nempe in decoctione nimia ligni quantitate, & eo vsq; incocti ut minor multo decoctionis superfit quantitas. Per quan-

titatem nimirum continuam, vel discretam gradu ipsius caloris adaucto. Quantitas enim licet intensiue non ad augeat gradum extensiue tamen ipsum ad auge re potest: augetur etiam eius caliditas sumpta vberiori decocti quantitate.

CAP. IX.

De curatione secundæ speciei huius morbi per haustum decocti ligni sancti, deq; eius electione.

Qvando autem secundam huius morbi speciem curandam susceperis, nempe pustulis scedis non solum, sed interdum nonnulla osium inæqualitate, atq; alopecia præcedentibus, tunc potus decocti huius ligni maximo est iuuamento. Sed licebit prius commodiores huius ligni notas hinc describere, quas callosa iam experientia nos docuit. Sunt igitur nouem. 1. ut lignum sit solidum, crassumq; ut maior in demultitudo formæ, ac perinde maior astiuitas in eo reperiat. 2. recentius quod haberi possit ne sua antiquitate vires amittat. 3. lene nodositatis expers, ut in eo virtus æqualiter recondatur. 4. ut sit cortice integra non cariota, satisq; adherente circumductum, quod, lignum esse recens indicat, quadantenus odoriferum ut aliquam aromaticam virtutem præferat. 5. ut cor siue medium eius sit colore sub nigro præditum: circumferentia verò eius inter albedinem & pallorem. 6. qd lingnæ contactu in colorem crocei mutetur, hoc nanq; magis recens quam vetus lignum esse indicat. 7. ut lingnæ etiam contactu aliqua percipia-

Notæ electionis.

tur

tur amaritudo. Ex hoc nanq; aliqua sensibilis caliditas apta materiam per sensibilem diflatum discutere censenda est. 8. ut ponderosum sit, quo enim ponderosius eo recentius indicatur, & si cum his tale lignum inueniretur, ut ab eo igni ad moto non nihil gummositatis efflueret, nil ad hanc rem vtilius.

Deuaria cibandi ratio ne sumetes decoctum ligni Indici.

Pro sumendo autem huius ligni sancti decocto (sic enim ob eius mirificas operationes ipsum nuncupauere) aliqua oportet præmittere fundamenta. Primū ut tempore verno, vel autumnno ex regulari cura assumatur. His nanq; temporibus nec calor nec frigus infestant. Secundum ut non eadem inedia omnibus iniungatur, sed secundum virtutis robur. Si enim vires sinant à principio tenuis sit, nempe ex passulis, amygdalis, biscoctoq; pane, ut postea latius dicitur: sin minus caro pulli asseis non prohibeatur, sed oportet tunc hos ægrotantes hunc potum longiori tempore assumere, verum qui à principio viribus constant, si forsitan postea animo deficiant, pullorum etiam carne cibandi sunt: confortatisq; ipsis cibo ab solitam inediam redeundum est. Ediuerso verò viribus imbecillibus quibus à principio pullorum carnem concessimus, postea iam viribus recuperatis denovo iniungenda tunc inedia eis est. Nanq; si nullo adhibito discrimine hæc curatio indifferenter in omnibus exerceretur, hoc certe ligno vapulare quispiam aut interfici, sicuti alio quoppiam ligno posset. Vnde haud immeritò apud auctores omnes veluti axioma dicitur, medicos dextro quidem oculo virtutem, sinistro vero ægritudinem inspicere.

manu veluti habenis quibusdam frænanda inedia, vel vrgenda est. Secundo, quando pro vlcibus huius morbi hoc ligni decoctum exhibetur: oportere ea vlcera prius esse prorsus munda, ac pura, & ossa ab omni carie libera: secus enim bona caro non regeneraretur, sed fordida ut experimentū sepe nobis indicauit. Quarto, notandum qd si forsitan æger capitis affectionibus laborauerit, vel paralyti stachadem atq; maioranam saluam, atq; rutam prædicto decocto esse commiscenda: oculis verò male affectis euphrasiam, chelodonium: artetica laborantibus camæpitim: in iecoris verò obstructione absinthium eupathorium: lichenosis verò splenium, caparis radicem: stomacho laboranti, mentā: renibus glyzyrrhizam. Ad quod præter experientiam cum optimo successu Gal. 13. meth. c. 14. visus est hallucinari. Nanq; ex huius morbi materia omnes morborum species atq; etiam hecticam posse euenire periculo compertum habemus. Aduertendum rursus est, in foeminis hoc morbo laborantibus quibus menstrua defecerunt oportere in decocto ligni huius: arthemisiam, ac choriandrum putei, vel capillum veneris, siue adianthos commisceri: quibus quidē euocandi menstrua virtus inest: quauis periculo compertum habeam tempore quo hoc ligni decoctum ab eis assumitur, menstrua, vel minui, vel prorsus deficere, nempe sudore, atq; sicca inedia menstruorum materia consumpta. Quinto, ut ante huius potus assumptionem venas si morbus, ut iam ostendimus, postulauerit secetur, vel venter soluat, vel vtrunque (si opus sit) fiat. Verum syrapi atque pharmaca pro qualibet materia digerenda atq; euacuanda in antidotario (Deo duce) explicabuntur. Sexto, non conticendum documentum est, interdum in hoc morbo euenire symptomata circiter vigesimum

Non esse exhibendū decoctam ligni Indici ante integram vlcera mundificationē.

Aduerte varias herbas commiscendas decocto ligni Indici secundum varias affectiones.

Interdū secundanda vena est.

Interdū adaucta symptomata vigesimum

Interdū adaucta symptomata vigesimum

M 2 gesimum

Varia quorundam placita circa temperaturam ligni Indici.

Authoris opinio.

Declaratur.

Aduersio.

miorē salu-
tis spem pol-
liceri.

gestimum diem à decocti assumptione
grauiora, quæ nempe vt sapiissime exper-
tus sum firmiorem salutis spem pollicen-
tur, commotis nimirum tunc attrabilio-
sis materieb⁹ in hoc morbo prædominã-
tibus, posteaq; natura vitare euadente vt
in pugna aliorum morborū. Vnde non
ab re Galen. 3. de crisi bus cap. 2. & Ioan-
nes Alexandrinus, in commentarijs de
morbis vulgaribus: tempore status mor-
bi quando accidentia magis infestant ar-
tistam quidem medicū lætari, idiotamq;
contristari asserunt. Idemq; Auicē. 2. 4.
tract. 1. cap. 20. sensit apertè his verbis: &
scias quod signa mala cum aggregantur
& est dies creticus tunc spes est verior &
fortior quam si sit e contrario. Quibus o-
stensis tempestiuum erit, methodum su-
mendi huius ligni decoctum docere. Su-
me igitur eius ramenti prædicto modo
electi lib. j. & in viginti libris aquæ pluui-
alis intesta recenti per triduum infundito:
postea igne carbonum leui absque fumo
eo vsq; feruescat, vt ad lib. vj. redigatur,
cooperta olla inter coquendum recenti
operculo, depositaque spuma cochleari
nouo ex eodem ligno Indico fabricato.
Hac igitur spuma tepida vlcera, vel tu-
bercula, seu dolorifica loca sunt illinien-
da siccis linamentis super impositis, om-
ni alio medicamento tunc posthabito,
vel abluantur decocto solius corticis hu-
ius ligni in vino albo veteri. Decocto igitur
modo dicto iam facto olla pannis ob-
seruetur cooperta vsq; in sequentem diē.
Tunc antem panno excolletur, exprima-
turque, atque in vitrea ampulla, vel quo-
piam alio mundo vase ad vsum referue-
tur: verum quod superfit post collatu-
ram ramentum in olla plena aqua ad me-
diætatis consumptionem iterum ebul-
liat. Harum igitur decoctionum prima,
manēs sumenda, Quæ quidem medicina
lis syrupus nuncupatur. Secunda, verò in

Method⁹ su-
mendi deco-
ctum ligni
indici.

prandio atque cœna, bibenda cōis potus
dicitur. Primæ igitur in solis ortu lib. se-
mis. bibendum dato tepidæ. At verò si
vasculum quo ista aqua prima siue secun-
da propinatur, ex prædicto ligno fabrica-
tur, saluherrimum erit, vt experientia iã
diu me edocuit: sicuti lyenosis vase tama-
risci, & angina affectis vase hederæ bibe-
re summè prodesse compertum est, Auicē.
2. canonis cap. proprio asseuerante. Potio-
ne igitur iam assumpta æger pan-
nis siue stragulis inter sudandum coope-
riatur. Post quinq; verò horas deposita su-
bucula panno lintheo à sudore absterga-
tur, & subucula alia induatur. Medici ve-
rò Flandriæ, vt certò sciui, atque Itali in-
firmum prorsus nudum syndone tātum
inuolutum sudare iubēt: facilius enim, ac
citiùs multò dicunt syndonem quam su-
buculam posse remoueri. Cibus igitur
iuxta secundum documentum præpare-
tur, exhibeaturque, nempe debilibus,
assus pullus: virtute verò constantibus
passulæ, amygdalæ ana. vnci. j. biscocti
panis. vnci. j. semis, vel vnci. ij. Huiusmo-
di autem panis ex farina optimi frumen-
ti vino, saccharo, & aniso conficitur: à qui-
busdam verò vitelli ouorum adduntur,
licet interdum viderim pauperes plures
solo pane torrefacto loco biscocti optata
etiam sanitate frui. Potus verò prandij at-
que cœnæ sit aquæ secundæ: atque siti
molestante quocunque tempore eam
concedimus. Transatis igitur quinque
horis à potu eadem quantitas primæ de-
coctionis ligni tepida infirmo exhibea-
tur, atque totidem elapsis horis vt pran-
sus fuit, ita cœnandum, & ad nouem
vsque dies eadem inedia obseruetur. Car-
nis esu de cura regulari prohibito. Vnde
memini profectò iam diu quendam iu-
uenem, amicū atque affinem meum,
robustissimum sanè corrosiuus vlceri-
bus totius vultus atque vnius pedis labo-
rantem

rantem, salutis diu amissæ desyderantem
me inuito eandem inedia tenuem per
25. dies obseruasse, & sic (Deo auspice) sa-
nus euasit. Demum addendus, minuendus
ve cibus est (vt iam suprâ tetigimus)
pro virtutis robore, vel imbecillitate: vbi
robur est minuendo, vbi verò imbecilli-
tas, vel animi deliquium (quocunq; tem-
pore) addendo, ita vt virtus sola vtriusq;
scopus sit. Prædictis igitur nouem diebus
iam finitis ex regulari curatione pulli
alsi medietatem pro prandio illis conce-
dimus: pro cœna verò assuetam inediã,
duplicata tamen quantitate. Quæ qui-
dem victus ratio post quindecim, postea
dies vsurpanda est: quibus transactis no-
ctu iam pullus assus cum biscocto pane
pro cœna concedatur: pro potu verò a-
qua secunda. At verò nutritis pullis fur-
fure cum aqua huius ligni decocti con-
fecto, prosperum certè euentum eueni-
re vidi. Verum interim memoria sum-
mopere tenendum est, vt tribus elapsis
diebus à potu vnus libræ primi deco-
cti, altera libra in alijs viginti libris a-
quæ pluuialis sicuti prius infundatur: vt
sic anteaquam primæ libræ decoctum fi-
niatur, hæc secunda (vt ostesum iam est)
etiam per triduum infundi ac perinde
concoqui possit, vt nullo intermitten-
te die decoctum bibatur, & non secus,
vsque ad triginta dies faciendum est. Sex-
to quoque die libræ vnus decoctum æ-
gris sumentibus, principio, medio, at-
que fine triginta dierum, aluo conue-
nienti pharmaco soluto, quorum phar-
macorum in antidotario fiet mentio. Cæ-
terum toto integro mense transacto atq;
multo post: nullo modo valetudinarius
manus neque faciem abluat, transacto
verò mense, vel vino albo calido, vel li-
gni decocto tepido fieri poterit. Cura
etiam maximè adhibita vt æger optima
victus ratione vtatur, prohibitis ei viri-

dibus, falsis, acetosisque cibus, & non su-
bitò, sed sensim ad solitam consuetudi-
nem reducatur, & per aliquam tempori-
s intercapedinem aliquo catapotio cor-
pus euacuetur, atque aquam secundam
decocti ligni sit ei communis potus per
aliquod tempus: secus enim morbus iam
penè solutus forsàn denuò recidiuam fa-
ceret. Sed hic obiter notandum quos-
dam ægrotantium interdum reperiri nul-
lo modo volentes, vel valentes legibus
huius decocti ligni subijci. His igitur al-
terum duorum consulendum erit, aut sy-
rupum decocti huius ligni in antidota-
rio describendum per triginta dierum
spatium manè in quantitate vnus. j. asse-
mere cum bono regimine, & potu aquæ
secundæ: aut si hoc facere reuolat, licebit
tunc per multum tempus decoctum hu-
ius ligni pro communi potu cum bono
cibo penè solito assidue bibere; oī alio
potu prætermisso, interposita interdum,
si fieri possit aliqua corporis euacuatio-
ne. Hoc nanque modo multos certè vidi
non solum ab egritudine, cuius causa po-
tus decocti ligni illis propinabatur inco-
lumes euadere: imo præter spem ab alijs
antiquioribus affectibus, vt à surditate ac
suffusione quod mirum est. Quod vi-
dens quidam valetudinarius alia omni
potione deinde spretâ per annum atque
longius tempus hæc duntaxat cum so-
lito cibo fuit vsus. Verum quia hanc se-
cundam speciem huius morbi allopec-
cia sæpe consequi solet, nonnulla mihi
experta medicamenta aduersus hanc
luem in antidotario describentur. Neq;
prætermittendum est breuiter agere de
alia curandi via, quam hominum solici-
tudo, solertia atque necessitas post ligni
huius iuuentionem excogitauit, nempe
quæ rubo Indico, vulgo, çarça parrilla,
graminis specie vt quibusdam placet: a-
lij verò lupulorum, perficitur. Atque

Renuētibus
decoctū li-
gni his legi-
bus sumere
quid expe-
diat.

etiam eam curationem quæ radice chine molitur inuenere. Vtriusq; curatio à curatione potus ligni Indici paucis differt, nisi quòd sicuti lignum per libras: isthæc per vnci. iiii. vna quaq; vice cum minori aquæ quantitate, nempe in lib. xvj. decoquantur, & quia calidiora aliquantò sunt, breuiori tempore, tenuiori; victu exhibentur. In alijs verò eadem est propinandi methodus. At vero, siue hac sumpta potione, siue illa decocti ligni ad sudorem ciendum, si sudor ipse pigre moueretur, confert pedibus & alis vacuias veficas semiplenas decoctione actu calida aneti, pulegij, roris marini, & similium apponere. Sudor enim inde conflatur. Quidam verò decoctum ligni Indi in vino exhibet: quod non laudo nisi forsitan senibus admodum pituitosis vel regionem frigidissimam incolentibus ac præsertim tempore hyemis vinoque valde assuetis.

CAP. X.

De curatione secundæ speciei huius morbi per topica medicamenta.

DIXIMVS AVTEM, admonuimusque præcedenti capite decoctum huius ligni eis qui vlcibus laborant, nullo modo absq; omnigenæ eorum mundificatione, & abstersione esse exhibendum. Cùm enim carnis productio naturæ opus sit, sicuti substractio artis auctore Galen. 3. meth. cap. 6. nisi vlcera prorsus munda ac pura sint vitiosa caro à natura in ipsis generaretur contra verò puritate in vlcere reperta

tunc facile natura carnem puram alit. Igitur vlcera si fordida sint: facta vniuersali corporis euacuatione non solum mundificanda, sed abstergenda ab omni forde prius sunt, veluti vnguento apostolorum, vel si opus sit in maiori necessitate abstersionis Aegyptiaco vnguento: at verò ad aucta magis in vlcere vitiosa caro, puluere Ioannis de Vigo dematur (dico autem Ioannis de Vigo iuxta vulgi opinionem) licet alij superiores eo medici hunc puluerem adinuerint, nempe Nicolaus Mafa suo libro de morbo Gallico, ac perinde Leonardus de Vertapallia, sed longè fortiùs puluis ille operatur, vt sæpe expertus sum, si linamentum, vel torunda prius in aqua alchimistarũ, deinde in prædicto puluere intingatur, vel potest quoque alio potenciali corrupta caro prorsus absumi, sicuti eo quod ex vnguento populeone, opio & semine Iusquiami ana. drag. sem. & sublimato. drag. j. conficitur, puluerizatis nimirum puluerizandis, & cum vnguento commixtis. At verò si fortiùs adhuc id medicamentum fieri oporteat de sublimato addito: si mitiùs, minue. Aliud quoque ad idem facere consueui, ex frusto suillæ carnis, salitæ, pinguis perforatæ crebris foraminibus, ipsisq; sublimato puluere impletis. Hoc igitur veru figatur igneque; affetur, & quæ inter assandum effluat pinguedo in uasculo aqua rosata pleno recipiatur, & postea digitis subigatur, & proficuum potentiale habebis, ad interficiendos etiam mures id præstat. Aliud nonnunquam potentiale aliter conficio ex puluere sublimati cum candido oui cõmixti, atque exiccati & in pollinem redacti. Alio etiam vtor, nempe ex puluere sublimati dragm. ij. cū succi iusquiami vnci. j. commixti, & exiccati, & postea in pollinem redacti. Nec minus ex rasura panni lini veteris cum aqua alchimistarũ commixta

Modus augendi vel minuendi caustici operatio nem.

Varia caustica medicamenta.

Longe securiorem effectum actuale quam potentiale causticij: & rō nisi quātarisimè.

mixta & post exiccationem in pollinem reddito. Hæc sunt potentialia mihi experta. Ad mouenda tamen cautè sunt, secus enim multa adferunt interdum in cõmoda. Modus verò admouendi est post corporis euacuationem cum inedia vergente ad frigiditatem & humiditatem, & post causticum ad motum (secuta forsitan notabili alteratione) secunda vena est: adaptandi verò modus sit talis. Pona tur pecia panni lini cum vnguento albo in medio secundum quantitatem vlcis perforata, ita vt totum vlcus pateat: postea ipsi tantum potentiale subtiliter applicetur, super impositis demum filis siccis: deinde pecicula panni lini cum aliquo medicamento super imposito veluti est vnguentum, dimidiæ confectionis, seu pallidum, in circumambitu verò vlcis pannos oxocrato, & succo plantaginis, vel solani madefactos, vt caliditas ex potentiali superueniens prohibeatur: qui bis terve in die immutentur: post eã vaccino butyro, vel medicamento ex oui vitello atque rosato guttatim commixto vlcis crusta euellatur. Demum vlcera emundentur & carne impleantur cicatrice in posterum inducta medicamentis in antidotario describendis: At verò si ossis caries in vlcere reperiatur quod visu, vel specillo dignoscas (retinetur enim specillũ in carie ossis) tunc, curatione sequenti capite, quo de tertia specie huius morbi agitur curãda chirurgia est. Sed in calce huius capituli aduertito obsecro superposita causticij actualis, seu potentialis necessitate, fugiendum prorsus à potentiali esse, atque actuali vtendum: nisi forsitan, vel æger timidus admodũ sit, vel syncope capi consuetus, vel necessum sit aliud, nempe à principi aliqua particula humorem molestantem reuellere, vel deriuare, seu interciperè, vel ad locum cauterizandum trahere tunc enim maiore

mora caustici operationis huiusmodi materies magis atrahitur. Cæterum in alijs longè tutius est actuale cauterium ipso potenciali vt neminem latet: vtriusque enim operatio, meo iudicio, san guinis missione, & alui solutioni æquiparatur: illa enim digito cum voluerimus statim cohiberi poterit: hæc verò nullo modo. Sicuti sagitta è manu iaculatoris semel ejaculata, vt Gal. æquiparauit: sic igitur actuali cauterio in nostra potestate ac electione est, hanc, vel illam partem in summo, vel alto parum, vel multum adurere: in operatione vero potentialis nullo modo. Vnde Galen. de pernacie caustici. 2. de symptomate. causticis capite. 5. agens: Si causticum, inquit, medicamentum particulæ vlcerate, imponas, primò quidem dolent: postea rigent: mox febriunt &c. & Albucahis libro primo. capite primo. Scitote, inquit, fratres, quod ex secreto curationis per cauterium cum igne & bonitate eius; super medicina comburentis est, quoniam ignis est simplex, cuius actio non peruenit, nisi ad membrum quod cauterizatur, & non nocet membro conjuncto cum eo, nisi nocimento paruo: Medicina verò comburentis actio venit ad illud quod elongatur ex membris, & fortassis facit accidere in membro ægritudinem difficilis sanationis, & fortasse interficit: ignis verò propter subtilitatem, & bonitatem substantiæ non facit illud &c. Deniq; vt caustici perniciem summam dicam audiat obsecro Guidonem tractatu. 4. capit. 8. de vlcibus coxarum, vbi inquit: caue de quantitate corrosiui, seu caustici, quia ex hoc pericula vidi à quibus nos liberet omnium liberator.

Authoris cõparatio inter actuale & potentiale cauterium cum vena solutione & alui solutione.

Praua symptomata & vitæ discrimina interdum euenire ex caustici applicatio ne.

CAP. XI.

De curatione tertiae speciei huius affectus.

Quando autem huius tertiae morbi iam species accedit (in qua reger ultra ea incommoda, quorum iam facta est mentio) ossium etiam carie et scyrrhosis eorum tuberculis affligitur nunc opus est, accuratius multo rem tractare, & licet dicitur repetere saepius videar, non tamen in memoriam reuocare finam oportere semper corporis euacuationem medicamenta topica praecedere. Quandoquidem Galen. id nos passim docet. Hacigitur peracta ubi vlcera carnem erodentia adsint (vt praecedenti capite dictum est) curentur: auxilio etiam ab antidotario assumpto. Verum si tubercula ossium scyrrhosa (qua Auenzoar etiā libr. 2. Theis tractat. 6. cap. 5. ossis ingrossationem praeter naturam nuncupauit) innascentur, ipsa interdum mercurij vnctionibus & topicis medicamentis curatur, interdum verò non sine chirurgia, vel manuali operatione. Medicamentis igitur his huiusmodi tubercula nonnunquam curari solent, dummodo cariola non sint, videlicet pharmaco solutiuo, in antidotario describendo, corpore prius euacuato, deinde Recip. aceti sambucini acerrimi vnci. ij. succi foliorum caulium rubeorum vnci. vij. olei ligni Indici, olei cucumeris agrestis ana vnci. ij. fellis vacini nume. j. cum sufficiente quantitate pulueris ligni Indici, & florum chamemelli, & roris marini floris ana. confice emplastrum. Ad idem summe cinnabaris vnci. ij. cum aceto schilitico & melle aequis portionibus mixtis fiat omnium commixtio, quo tuberculum ossis liniatur, apposita de su-

Oportere semper corporis euacuatione topica medicamenta praecedere.

emplastrum cinnabaris ad tubercula ossis nata

per lana succida, & hoc certe medicamentum prodesse solet. Cinnabaris namque est veluti argentum viuum potentia, constat enim quae arte factitia est ex argento viuo atque sulphure: caeterum quae vera est fossilis ex minera argenti viui veluti lapis ruber extrahitur, quem iam diu vidi. Rursus caeratum illud Ioannis de Vigo id quo argentum viuum, & viperarum axungia, & oleum croci, & caetera ingrediuntur. Nec minus oleum ligni Indici in antidotario describendum ad hoc prodest. Aliud ad idem vngue melle calido ossis tuberculi & super spagito puluere chamemelli & chamemepitis super imposita cespilana, deinde ligatura. Ad idem quoque praestat lixiuum ex cinere ligni Indici, & roris marini & palmitum, commixto pauco aceto sambucino, & spongia noua in eo infusa, atque expressa loco prius melle illito vt spongia melius adhæreat, quae quidem deligatura comprimatur. Suffictus etiā lapidis piritidis igniti in aceto acerrimo proiecti, vel loco eius lapidis molendini pretium opere est. Sed oportet vt docet Galen. 14. metho. cap. 4. non vti aceto in hoc casu longo tempore, nec internitiis, Sed morbo iam adducto, & non nisi cum praeparata iam sub emolientibus pars fuerit: quia aliter laederet: praesertim in locis neruosis, lamina quoque plumbi super imposita iuuamento esse solet. Sed ne hinc inde lubricet, oportet super aliquo emplastro applicari in panno lini: cuius emplastri quantitas, super eminenti quantitati bractearum plumbi, vt ipsa ossis tuberculo melius adhæreat, ac minimè diuagetur. Neque obstat plumbum frigidam temperaturam discussione oppositam fortiri, Galenus namque 9. de simplicibus capite de mollibus, id est, plumbo asserit, discutiendi virtutem habere, & scyrrhosos nodos per halitum digerere, idemque multi authorum asserunt,

Duplex cinnabaris species.

Varia medicamenta topica ad ossium cyrrhosas durities.

Plumbum quoniam frigidum, virtutem aliam quam discutiendi fortiri.

Ossa non verè, sed improprie & similitudinariè apostemari posse.

asserunt, an quia inest plumbum complexio debilis nexus: cuius meminit Auenzoar secundo canonis capite. primo. in qua quidem complexione: partes mixtae non sunt firmæ, sed faciles ad disgregandum. Et sic partes calidae elementales, partim plumbum constituentes, possent discutere ganglium, ac cirrhosas durities. Nulla enim medicina à Deo frigida est, quin partes aliquot caliditatis obtineat, & e contra: Et in hoc longa esset indagatio physica quam tractatu meo de ossium fracturis longè reperies. Auenzoar quoque quinto collig. capite. de medicinis quae ex mineris sunt huius etiam causam aliter docens, inquit, quod licet plumbum frigidum sit, habet tamen virtutem dissolutionem, comparando ipsam carni hominis. Vtrum autem ossa possint apostemari dubia certe quaestio est, sed sub breui epilogo hæc est eius resolutio, nempe duplicem esse apostematis generatiōis modum, scilicet, verè & proprie, sicuti membrum raræ contexturæ apostematur, in quibus quidem, vt communiter dici solet, prius replentur venæ magnæ, deinde parua, postea membri porositates Galeno libro de tumoribus praeter naturam capite secundo. quo quidem modo ossa verè non possunt apostemari, tum sua duricie: tum etiam quia praedictorum sunt expertia. Aliter verò non proprie & verè, sed improprie & similitudinariè: omne enim membrum quod alimentum suscipit aptum est cum eo aliquid recrementi recipere, quo praeter naturam extenso intumescit, & idem suo modo ossibus secundum eorum capacitatem, accidit sensim parte super partem indurata, donec quis tumor & extensio emineat, ingrossata nimirum aliquatenus ossis cauitate. Vnde Galen. sexto metho. cap. quinto. planè intelligens ossa veluti membrum reliqua verè ac certè apostemari non

posse, sed improprie ac non verè, vt diximus, inquit. Nec sane mireris, si phlegmones quidam simile etiam ipsis fractis ossibus accidar. Quem Serapio imitatus inquit: si dentes viriditatem in toto suo recipiant corpore, tunc non est mirandum quod consequatur eos illud, quod simile apostemati existit. At verò qui hanc tractationem impensius videre cupit, Conciliatorem differentia. 96. legat. Verum si praefata ossium tubercula medicamentis vniuersalibus, & particularibus non cadant, chirurgia certe opus erit. Saepius enim earne ipsa penè illæsa, nulloque pure intus genito (quod mirum est) in hoc morbo teperitur, quod passim videmus, & mihi quidem non raro contingit, huiusmodi tubercula puris & interdum doloris expertia in capite aperire, ex temporeque vtrunque ossis caluariae tabellulam, vsque ad duram cerebri membranam prorsus vitiatam inuenisse: ægroto postea (Deo auspice) euadente (mirabile sane dictum) cuius causam prius indagabo: deinde eius curam aggrediar. Causa igitur forsitan esse potest, aut quia attrabiliosa materies in his tuberculis, vt plurimum peculiaris frigidae, ac siccae temperaturæ cum sit, ossibus ipsis eadem etiam temperatura praeditis prorsus adhæreat, carne verò parum, vel nihil vitiatam: Aut quia huiusmodi attrabiliosus humor proprium ossium & membranarum alimentum recrementa etiam secum ferat. Quibus adactis ipsa ossa potissimum vitientur, & aliquatenus praeter naturam intumescant, caro autem non itidem: A. ut fortassis, quia agentia fortia in passo magis resistenti intensius agunt, neglecto ab ipsis passo debiliore. Auctore em Philosofo, non quodlibet agit in quodlibet, sed determinatum in determinatum. Et hæc etiā ratione. 3. Meteororum capite. 1. inquit, resistentia patiuntur ali-

Sæpe carne illesa in hoc morbo ossa carie afficiuntur & ratio.

quid, quæ autem non nihil: unde fulmen hominem interfecit, vestimenta tamen eius non combusit. Atque ut inquit lan- tæ æræ infixæ in clypeo ligneo fuerunt liquefactæ, & lignum propter raritatem nihil fuit passum. Sic igitur humor ille at- trabiliosus magnæ certæ impressiõis po- titus in os magis resistens quam in carne nullius resistentiæ operatur. Sed reliquũ hæud minoris admirationis explicandum superest: nempe lethalia propè semper symptomata quæ capitis vulnera, præfer- tim cum ossis fractiõne comitari sæ- pè solita sunt, vt febres: inordinatosque rigores, ac vomitiones: in tuberculis tñ capitis vlceratis cum maxima ossis ero- sione, etiam cerebri membrana detecta: vel profus deficere, vel vt plurimum ci- tra mortis discrimen euenire. Quod ex- perientia nobis sæpè indicauit. Interdum enim vidimus quosdam ægotantium tu- berculis capitis: circiter medietatem ani- ni laborantes, eisdemque symptomatis cruciatis, facta apertioe, & ossis rasiõne, & cerebri membranæ mūdificatis (Deo auspice) incolumes euasisse. Interdũ ve- rò nullo prædictorũ adueniente sympto- mate dicta methodo sanatos fuisse: cuius quidem euentus nonnullæ se nobis offe- runt causæ. Prima, aut quia natura ipsa ne scio quidnam foederis nõ solum cu hoc, sed etiam cum alijs plerisque morbis con- traxerit, ita vt ipsa remissius multo à solu- tione continuitatis interna sensim eue- nienti offendatur, veluti sibi minus extra- nea quam ab externa subito inflicta: hæc enim multo magis, & citius spiritibus ex- halatis natura ipsa debilitat, quod patet. Nam licet Hipp. 6. Aph. 18. dixerit, solu- tam continuitatem vesicæ, cerebri, & cor- dis &c. esse lethalem, compertum tamen est: hoc debere intelligi solutione conti- nuitatis à vulnere exteriori illata: non au- tem interna. Nanque inflammata, siue vl-

Lethalia sim- ptomata in vulneribus ca- pitis sæpè i- hoc morbo, ossibus cor- ruptis & me- brana cere- bri detecta- citra vitæ di- scrimen eue- nire.

Quare al- ter vitæ pe- riculũ à so- luta conti- nuitate ex- terna aliter ab interna eueniat pri- ma causa.

cærata vesica: in veterno quoque, siue le- thargico cerebri abscessu, vel phrenitide solutio continuitatis interna reperitur ægotis tamen sæpius euadentibus, vt Ra- sis tum primo, tum etiam. 10. continētis, & Auic. 1. 3. cap. 8. tum etiam. 19. 3. aper- tæ asserunt. Corde etiam abscessu saltim frigido laboranti interdũ æger seruetur, vt Auenzoar. 1. li. Theisir. tract. 12. ca. 7. & Auic. 1. 3. tract. 1. cap. 2. sensere, sed so- lutione continuã vulnere exteriori eue- niente nequaquam, nisi veluti miraculo vulnerati seruentur: aut forsan causa alia simul esse poterit, quia in vulnere capitis ad interiora penetranti sanguis, seu alia quæuis humiditas facillè ac subito super duram cerebri membranã irruit, ac pro- labitur. Præua inde adducens symptoma- ta. Ossa verò tuberculis huius morbi cor- pulentiora, atque aliquatenus tumentia cum sint: vitiosa humiditas atrabiliosa ossibus tēperatura ad similes, in ipsis qua- dam tenus inflatis imbuta retinetur, cere- bri membranæ non lædens. Quibus obi- ter non absque ratione enucleatis, ad cu- rationem redeamus. Aperto igitur, vel ra- sorio, vel candenti ferramento ossis tu- berculo: nudatoque vitiatō offe post cor- poris totius, vt dictitatum est, euacuatio- nem, euulsaque postea crusta siue ignis scara, os purum atque ab omni carie mū- dum reddere oportet, quod scalpris, siue rasorijs instrumentis perficitur eo vsque vt os lubricũ ac lene rasiõne profus euad- dat: deinde actuali cauterio os tangere oportet, vt vitiosa humiditas in eo, eiusq; circumferentijs imbuta profus absorba- tur, vt auctoribus recentioribus placuit. Deinde ossis superficies tum rasiõne, & igne, tum etiam medicamentis, & aere ambiẽte à natura alteratur, expelliturq; pura deinde carne ab ipsa subtus regene- rata. Methodus verò recta adurẽdi cario- sa ossa iam scalpris rafa est, vt si tēpus tu- lerit,

Secũda cau- sa.

Tumore a- perto os ca- riosum radẽ- dum.

Methodus adurẽdi of- sa post rasiõ- nem.

lerit, fructum virentis cucurbitæ in me- dio perforatæ secundum quantitatẽ ossis cauterizandi super membrũ applicetur. Demum cauterium cautè admoueto: for- te nimirum in magna ossis corrosione, debile verò in parua. Cuius quidem viri- dis cucurbitæ applicatio primo sua actua- li frigiditate ignis incendium ac exarsio- nem temperat, ac refrigerat, atque etiam humorum fluxionem cohibet. Prohibet etiam vt plusquã oporteat locus igne nõ tangatur. At verò si viridis cucurbitæ tē- pus non sit, triplicato pãno in medio per- forato, in aqua rosata infuso, idẽ fieri pote- rit. Sed in hoc aduertito obsecro quod si fortis fiat cauterizatio, nempe cauterio moram super ipso offe contrahente, non opus esse rasiõne, vt iam longa experien- tia didici. Sic enim cariosum os totum, ignis incendio sensim à natura expelle- tur. Sed considerandum etiam est in offe capitis carioso nullo modo cauterizatio- ne, vt in alijs cariosis ossibus esse vtendũ periculum enim esset, ne cerebrũ ignis incendio coagularetur. Mortis inde oc- casione oborta, vt experimento iam vi- di. Sed rasiõne tantum scalpris admota opus est, deinde aqua alchimistarum os rasum duntaxat tangere oportet. Huius- modi enim ossa quantumuis cariosa præ- dicto modo cum tenuissima sint, à natu- ra citra periculum expellerentur, maxi- mē aeris extranei, & medicamentorum atque etiã puris contactu, vt innuit Hip- po. lib. de vulnerib. capitis. Vtrum autem in cariosis alijs ossibus eadem methodo nempe detectiõne & aquæ alchimistarũ contactu citra rasiõnem, & vstionem cu- ratio fieri possit, & sic à natura expelli si- cuti in capite: dubium non contemnen- dum est. Cui responderetur tripliciratione in alijs ossibus densioribus id fieri nõ pos- se, primo quidem quia capitis ossa tenuis- sima admodum sunt: tum etiam secundo

Ossa capitis cariosa ra- dendã & nul- lo modo vt- alijs cante- rizando.

Quæuis ossa cariosa capi- tis detectiõ post rasiõnẽ à natura ex- pellipossent non iridem alia ossa, & causæ.

quia membrum admodum frigidum ei subest. Nempe cerebrum tertio, quia os capitis paucula carne vestitur, in alijs ve- rò ossibus omnia contrario accidunt mo- do. Nãq; ossa crassiora & solidiora sunt: medulla verò, quæ ipsis subest, calida & humida secundo de partibus animalium cap. 7. caro etiam in ipsis corpulentior ad- modum est. Quibus contingit ea ossa ca- pitis illæsa quantuncq; à natura posse expelli: alia verò ossa non itidem vt pro- batum est.

Sed tempestiuum iam videtur, vt ad- curationem tertix speciei huius affectus perficiendam redeamus. Admota igitur (modo ostenso) ossis cauterizatiõne siue in ipso offe præter naturam aducto, ac si- mul carioso, siue carioso tantum, eleua- taq; crusta, seu scara butyro vaccino, vel quopiam alio humectante atq; calfacien- te medicamento, tunc vlcus profus mū- dari oportet, ad quã nempe intentionẽ, (vt expertus sum) illud Auic. medicamẽ- tum. 4. 4. capi. de vlcere cum offe corrup- to, maximè facit. Habet enim virtutem non solum ossium frustula extrahẽdi, sed etiam producendæ carnis. Quod recipit Aristolochiæ, Aloes, Myrrhæ corticis plantæ opoponacis, cambil adusti, corti- cis pini añ. aggregetur cum melle & est, vt inquit, mirabile faciens cadere ossium cortices & nasci desuper carnem bonã. Sed miror certè Auic. 2. canonis cap. de cambil, quid nam esset cambil asseueran- tem, dixisse esse terram rubeam minutã sicut arena, minoris rubedinis quã illa quæ in felte bobis reperitur. Hoc nanque sanè nil aliud videtur quã ignotum per ignotius interpretari. At verò licet quid sit cambil ignoremus, scimus tamen ter- ram esse admodum ficcam atq; calidam in tertio gradu, vt idẽ Auic. testatur. Quæ quidẽ mēbris siccoribus, nempe ossibus accommodatur. Siccora enim secundum naturam

Proficuum medicamen- tum pro vlc- cere si ossis corrosione.

Quid sit Cã- bil cũ igno- retur loccip- sus calcin- de vsta vren- dum & rã.

naturam siccioribus egent medicamentis, Galeno asseuerate lib. 3. artis medicae capi. 43. Eadem itaque ratione loco cambil in hoc medicamento Auicennae chalcitide vsta lota, exiccataque impollinem redacta vtor: easdem enim vires nempe calfaciendi, & exiccandi in tertio gradu sortitur. Cui nempe sicut Serapio nec non Bertapaglia suffragari videntur. Facta igitur iam prorsus siue hoc, siue alio quopiam medicamento vlcis mundificatione, natura suo munere vtens carnem alit, inducitur in vltimo cicatrice medicamentis in antidotario ad hoc paratis. At verò vt firmius caro ac cutis generentur sine reciduationis metu, tunc temporis siue in secunda siue in tertia specie huius morbi praesertim in nomis seu vlcibus corrosiuis opus est ad linimenta mercurij, id est argenti viui tanquam ad sacram anchoram recurrere. Sed anteaquam ad alia digrediamur, vnde nam Mercurium huic morbo prodesse à superioribus medicis inuentum sit, sequenti capite differemus. Deinde in duobus alijs proximioribus. Primo quidem an eius vsus sit tutus, tractabitur. Secundò verò de eius temperatura: praeterea varia linimenti compositio secundum varias aegrotantium temperaturas describetur.

CAP. XII.

Quo indagatur quonam pacto antiquiores Medici argentum viuum huic morbo pro futurum esse inuenere.

VI A curatio huius aduersae valetudinis, post multa annorum curricula denuo homines infestantis, medicos illius repestatis alioqui eruditissimos prorsus latebat, ita vt adhibitis debitis praesidijs, nullamque opem eis adferentes per alterius morbi sibi similis curatione huic

etiam satis recte curare tentarunt: forsitan huic Cornelij sententiae lib. 1. cap. procommiali innixi, sic scribentis. Si incidat genus mali aliquod ignotum non ideo tamen fore Medico de rebus cogitandum obscuris, sed eum protinus visurum cui morbo id proximum sit, tentaturumque remedia similia istis, quae vicino malo saepe succurrerunt, & per eius similitudinem opem reperiturum. Inuenere itaque Medici hunc morbum lichenis, vel asaphati, vel prae caedaeque scabiei, vel malo mortuo, vel elephantiae quadantenus esse ad similem, pro quibus quidem curandis Auic. 7. 4. tract. 3. cap. de scabie, atque auctores alij medicamentis in quibus argentum viuum ingreditur, vtuntur. Nec sane medicos illius temporis vnguentum sarracenicum Arnaldi de Villano. 2. breuiarij cap. de foeda scabie curanda latuit, in cuius vnguenti constructione potissimum argentum viuum commiscetur: quippe, quod oris expurgatione, atque muscillagineae materiei longa expuitione foeda scabiei, atque salsa pituita, alijsque huiusmodi prauis affectionibus, vt ibidem dicit, & experientia docet, medetur. Hinc igitur sumpto indicio medicamentis cum ipso mercurio commixtis in hoc morbo vti coepere: atque inuenta ex hoc utilitate secundum laborantium temperaturam, & alia à circumspicis Medicis, tam in victus ratione quam corporis euacuatione aduertenda, argenti viui vsus in huiusmodi vnguentis in hunc vsque diem receptus fuit.

CAP. XIII.

Quo prima fronte probatur mercurij simplicis vsus, neque huic morbo, neque alijs conuenire. Demum extinctum atque moderamine commixtum esse proficuum.

VT

Quod morbi natura ignaturcu ratione alterius sibi similis procedere medicus debet.

Satisfacit obiectionibus.

T distinctius huiusmodi quaestioni veritas omnibus pateat prima facie vt nullo modo argenti viui illinitio nem laboratibus hoc morbo conuenire. Primo, quidem quia venosa eius materies quoad eius saltim contagionem veneni naturam praese fert. Ergo argentum viuum quadantenus apud oes venenosum minus ei opitulari poterit. Confirmatur, quia ex regula topica, tale additum tali facit ipsum furere. Vltra hoc ipsius etiam mercurij est dentibus, visui, cerebro, neruisque ab eo propagatis maximè nocere, paralyticumque ingerere Auic. 2. canonis. cap. de argenti viui asseuerante. Rursus argenti viui proprium est materies à circumferentijs eo illitis versus centrū repellere. Igitur non confert. Amplius, quod praecipuis membris inimicatur tantum abest, vt opem ferat, vt maxime noceat: sed huiusmodi est argentum viuum: ergo. vnde Auic. 3. 4. tract. 3. ca. de cura scabiei inquit: Elonga illud vnguentum in quo ingreditur argentum viuum à partibus stomachi, & membrorum nobilium, ergo, sed huiusmodi oppositum periculo comprobatur: namque tam in sedandis doloribus, quam extirpandis pustulis, mededisque vlcibus huiusmodi morbi: argentum viuum cum hoc morbo foedus, patiturque contraxisse comprobatur est. Rursus scamonium, eleborus, seu veratrum & eis similia membrum principibus infestissima, ac deteriora sunt quam argentum viuum, sed eisdem, vt o-

portet correctis intus extraque corpore asiduò vtimur, igitur, Insuper illiacae passio ni Paulus mercurium exhibendum comedat lib. 7. ca. 3. & tandem Gal. lib. 9. de simplici medicina cap. 31. de hydrargyros, id est, de argenti viuo fateor, nullum ipsius habuisse periculum, nec occideris ebibiti, neque foris admoti. Ego verò iam saepius vidi argentum viuum exterius illitum, interiusque exhibitum, non solum nocentum non attulisse, sed etiam iuuamento esse: eorumque, vt puerulis dent ipsum vetule: ipsis illaesis euadentibus. Ad argumenta verò ad primum dicendum, superposito argentum viuum aliquatenus esse venenosum: non tamen esse inconueniens vnum saepius venenum alteri commixtum eiusdem esse remedium, vt Plinius lib. 27. capi. 2. lepidissimè refert. Namque alterum alteri destruens aeger praeter spem seruatur, vt Galen. lib. de Theriaca ad Pisonem narrat de quodam laborante elephantia, seu lepra, qui aquam in qua suffocata fuerat vipera bibit, & illaesus euasit, atque de alio eodem morbo correpto cum menses vinum exhibuissent, in quo itidem vipera inuenerat suffocata interficiendi ipsum gratia & pariter seruatus fuit. Quae quidem venenorum inter se destructio non solum fit comparatione vnus veneni ad morbum venenosum infirmi, vt ostendimus, sed etiam vnus veneni cum altero, vt sequenti epigrammate de ipso argento viuo alteri veneno commixto aegro felicissimè euadenti patebit.

Ad primum.

Vnum saepe venenum alterum destruit & exemplum.

Toxica Zoelotypo dedit vxor moecha marito
Nec satis ad mortem credidit esse datum
Miscuit argenti lethalia pondera viui
Cogeret vt celerem geminata necem.
Diuidat haec si quis, faciet discreta venena
Antidotum sumet, qui sociata bibat.
Ergo inter se, dum noxa pocula certant.

Cassius

Cæsislethalis noxa salutifera
 Protinus & vacuos alui petiere recessus
 Lubrica deiectis qua via nota cibus
 Quam pia cura Deum prodest crudelior vxor
 Et cum fata volunt bina venena iuuant.

Ad secundum.

AD secundum verò argumentum dicendum, aut illud de argento viuo in sua minera existente esse intelligendum, aut de eo quod exterius neque extinctum est, neq; vlllo modo correctum, & quantitate adaucta administratur, aut iuuamenta ab eo correcto, & commixto esse longè vtiliora aliquantulo nocumèto postea remediabili. Ad tertium verò respondetur multum discriminis esse inter repercussionè aliam quæ frigidis medicamentis molitur, & hanc quæ linamētis calidis: in illa enim materies ad interiora repellitur, intusque retenta nocet:

Ad tertium.

in hac verò etiam si repellatur varijs quidem vijs nempe longa exputione, vel alui pro fluuio, vel sudore eximio ab ipsa natura extra corpus propellitur, vt cuilibet in huius morbi curatione exercitato patebit.

Ad quartum verò dicendum eruditos Medicos vnguentis in quibus argentum viuum ingreditur, super ipsa præcipua membra non admouere, sed extrema duntaxat corporis eis illiniunt, nempe brachia & crura à cubitis, & genubus infra, atque inter vngendum confortatis ipsis præcipuis membris.

Ad quartum.

C A P V T. XIII.

Quo longè tractatur de temperatura mercurij, siue hydrargyros, id est, argenti viui, quo in linimentis pro huius morbi curatione vtimur, & de varijs in hoc auctorum sententijs, eorumq; cõcordantijs.

MAxima me præsit cura iã diu in argenti viui temperatura indaganda. Quidã em̄ vt Constantinus. I. I. practicæ cap. de virtutibus metallorũ. Platearius etiã circa instans cap. de argento viuo. Haliabas in regali dispositione. 2. pract. cap. de metallis corporibus in. 4. gradu calidũ esse censuere. Rasis quoque. 3. ad Almanforẽ eò vsque calidũ censet, vt dicat: qñ extinguit ardens est, & sublimatum sicut ignis adurit. ¶ Quidã verò è diuerso, vt Auic. 2. canonis cap. de argẽto viuo, & Albertus magn. 4. lib. de mineralib. capi. de natura

Autorum dissenso circa argenti viui naturam.

argenti viui. Guilielm. quoq; Placētinus 5. suæ chirurgiæ lib. ca. 10. frigidũ, & humidũ esse asserunt: In alijs quoq; auctorũ libris frigidũ in. 4. gradu esse reperit. Quorũ auctorũ quilibet in sua assertione probanda à qualitatibus motiuis, atq; alteratiuis, siue effectibus indicia assumunt. Primò quidem ex magna ipsius argenti viui agilitate, motuq; hinc inde assiduo, atq; celerrimo cursu à caliditate prouenientibus: ab alteratiuis verò siue effectibus, sudoris cõcitatio, qui ex cõuersione humoris in formam vaporis cum fiat, primò & perse ac propriè, non nisi à calido euenire

Primæ opinionis fundamenta.

nire solet. Nec minùs indicium summæ caliditatis argenti viui dignoscitur ex vaporibus eius calidissimis, quibus gingiuar, atque os exulcerantur, & foetore afficiuntur. Etiam pedibus duntaxat infirmi illitis aliquo medicamẽto in quo mercurium siue argẽtum viuum ingreditur. Idem perinde in vasis deaurandis ipso argento viuo interueniente, apertè cernitur: à fornace enim vbi metalla effunduntur argenti viui exhalationes sursum ascendunt: quibus in syndone aqua madefacta super imposta congelatis igne cessante, inde verum argentum viuum colligitur. Magnum etiã eius caliditatis indicium est maxima ipsius mercurij etiã, vsque ad interiora ossium penetratio, vt periculo compertum est, nimirum argẽto viuo reperto intra ossa capitũ diu post mortem illorum, qui assiduo in argenti viui officinis laborauerant. His igitur nixi, quidam auctorum argentum viuum summè calidum temperatura esse recensere.

Secundæ opinionis ratio.

Alterius verò factionis Medici argentum viuum frigidæ temperaturæ esse asseuerantes eius frigiditatis argumẽta ex hoc probant, primo quia admodum ponderosum est, coloreq; albo, lucido, aquoso, saporeque insipido præditum, instar grãdinis. Quibus omnibus frigiditatem coarguentibus, frigidum esse affirmant. Eius etiam nomenclatura idem pandit: appellatur namq; secundum Dioscoridem hydrargyros, ab hydor Græcè quod est aqua, & argyros argentum, quasi aqua argenti. Aqua verò frigida est & humida. A qualitatibus præterea alteratiuis siue effectibus eius; ingens frigiditas apparet: tum ex maxima actuali frigiditate percepta ab his qui ipsum argentum viuum ex sua minera diu exhausterunt: ex motu quoque tremulo eis consecuto, neruis ingenti frigiditate læsis.

Quibus omnibus frigidæ temperaturæ esse non parum asseuerauerunt. Sed quid de hoc auctorum dissidio sit dicendum, inferius apparebit.

C A P. XV.

Quo Gonciliatoris, & quorundam aliorum sententiæ in medium adferuntur, confutanturque.

Rimò igitur in hac ancipiti quæstione Gonciliatoris sententiã differẽtia: i. s. i. merito forsan calumniandam adferamus. Ait enim ipsi mercurio duplicem elementalem naturam inesse, alteram terreã sulphureã, qua ex parte calidam censendum esse inquit: alteram verò aqueã, vel vt eius materiam, & sic frigidum. Sed in hac quidem sententiã nullo modo intellectus acquiescit. Non enim in abstracto, sed in concreto partes elementales alicuius mixti pro sua naturali temperatura sunt considerandæ. Si enim sic esset idem certè, quod de temperatura argenti viui dicit, de quolibet etiam mixto dici poterit, quod esset absurdum: imò nullum elementatum mixtum quantumuis calidum aliquantulæ frigiditatis erit expers, neque frigidum caliditatis, quanto colliget. Sed in calido quidem mixto partibus elementalibus calidis prorsus vincens, frigidisque omnino refractis, & sub esse remisso manentibus, calidum totum euadit: & calidum absolutè dicitur, atque è diuerso. Per omnem namq; motum ad formam nouã, vt asserit Philosophus. 2. de generatione, & corruptiõẽ corruptiã tota forma præcedens, & acquiriã noua quæ potè dici complexio

Gonciliatoris opinio confutatur.

secundum

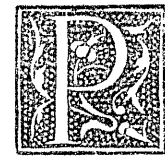
secunda à qualitatibus primis pendēs elementorum. Non ergo videtur conciliatorem per dilucidationem singularum qualitatū elementorum argentum viuū. Primo constituentium, ipsius temperaturam secundam inde proueniētem dilucidasse eo præsertim, quòd ipsius temperatura non est debilis nexus, vt partes ipsius possint separari, quemadmodum lactis in caseitatem, butyrositatem, & aquositate, quarum qualibet suam adseruant variam temperaturam: imo firmi atque fortis nexus ita vt ipsius partes sic nequeant, separari. Quarum complexionū fortis, vel debilis nexus Auicē. 2. canonis cap. 1. meminit. Quidam verò hos auctores in hac re dissentientes conciliantur, ita vt interdum argēti viui temperaturam ad natiuam, atque essentialē ab elementis sortitam referant, modo verò ad accidentalem. Quo pacto dicunt non esse inconueniēs argentum viuū variæ temperaturæ à doctoribus recenseri. Sed hæc quidem expositio præhabitum dubium minimè diluit, quando quidem medicinarum temperatura, in caliditate, vel frigiditate anagogicè, vel, penes essentialē & natiuam graduari solet. Nam etsi gelida frigida, cum sit ex accidenti caliditatis effectum interdum operetur, nempe sudorem euocando, qui propriè à calfacientibus concitari assolet. 5. Aphorism. 22. non tamen ideo calidæ temperaturæ est recensenda, & non secus de mercurio dicendum.

Neque vllō modo conciliandi auctores sunt, vt Platearius loco citato conatur, nempe, vt qui frigidum esse temperatura argentum viuū, dixerint de actuali eius frigiditate intelligant. Qui verò calidum de virtuali: quippe cum Galeno authore. primo. De simplici medicina capi. tertio. medicinæ penes earum effectum primo, & de per se in corpus

humanum inductum, vel inducibilem & penes earum actuales qualitates sunt in temperatura graduandæ.

C A P. XVI.

Quo author conatur auctoritates, in hoc dissentientes conciliare, atque veram mercurij temperaturam auctoritatibus, & rationibus ostendere.

RO his igitur conciliandis auctoribus prima fronte apparentibus maximè discordare. Supposita prius quadam Magistri de Sanctes suo libro, de venenis. Notandum quadrupliciter mercurium siue argentum viuū apud auctores reperiri. Primo quidem purgatum, ita videlicet repertum in sua minera naturali. Auicē. 2. canonis capit. proprio, ac Dioscoride libr. 6. capit. 28. atque Plinio libr. 33. cap. 6. asseuerantibus. Quoddam verò non purgatum, quod trifariam ignis elaboratione conficitur. Primum quidem factitium ex lapidibus mineræ argenti viui purgati concrematis, qui argentum viuū potentia ac virtute possident. Aliud verò iuxta Dioscoridem libr. 5. de simplicibus cap. 60. ex minio ac cinnabari fossilibus, pro eodem cum prædicto reputatis, fit. Vbi sic inquit: Mittitur in cacabum testēum, ac ferreo cooperculo cooperitur, & munitur argylla, & ponitur in foco, & post duas horas aperitur, & quod cooperculo inhæserit, hoc collige, quia hoc est argentum viuū. Huic quoque consimile est quod Plinius libr. 33. capit. 8. de hydrargiro confici præcipit,

Quatuor argenti viui species.

Modi conficiendi argenti viui factitium.

Has auctoritatum expositiones circa supra dicta non satisfacere.

pit, ex minio, vel fossile in aceto æreis mortarijs, pistellisq; trito, aut patinis fictilibus impositum ferrea concha, calice coopertum argylla superillita, &c. Alia verò species argenti viui factitij est sublimatum, quod corrupto vocabulo vulgo soliman dicitur: constat enim ex sale communi, atq; salenitro, & calcantho, & argento viuo, quod non purgatum, sed factitium est. De quo intelligit Rasis vrere sicut ignis, atq; mures interficere: ac perinde Haliabas cum dicit, acutum, id est, sublimatum, adurit sicut ignis: nec non Auic. 2. canonis cap. de argento viuo cum dicit: sublimatum est interficiens propter vehementem inasionem; cum prius tamen eodem libro & capite dixerit, argētum viuū frigidum esse in. 2. gradu. His itaq; Magister de Sanctes satisfactè conatur auctores in hac materia dissidentes conciliare, asseuerans purgatum argentum viuū à natura in suaq; minera repertum frigidum esse atq; humidum: non purgatum verò à natura, sed igne, modis dictis factitium, calidum circiter Quartum gradum. At verò si aduersus hanc interpretationem dicatur cuiuslibet mixti naturalem temperaturam analogicè semper esse petendam, & idem de argento viuo purgato naturaliter in sua minera reperto, frigido, dicendum, non esse inconueniens vnum medicinæ genus plures species temperatura varias interdum possidere, vt patet ex cicuta, quæ licet ab auctoribus frigida nuncupetur, quædam tamen eius species nempe orta in locis siccis terrestribus calidam sortitur temperaturam, vt ponitur à Conciliatore differentia. 150. Vnde Mesues dictum in canonibus suis vniuersalibus non dissonum est huic sententiæ, cum inquit: Diuersitas autem loci has, vel illas incolumitat. Sed dubium circa argentum viuū calidum non purgatum, sed

Dubium.

factitium insurgit. Nam cum ex lapidibus frigidis mineræ argenti viui purgati fiat, & decidit fortiri debeat naturam illius à quo deciditur, videtur non calidū, sed frigidum inde euadere. Cui respondetur per acquisitionem nouæ formæ priorem permutari, vt patet de calce ex lapidibus frigidis igne concrematis genita: calida postea, atque exustiua instar ignis euadente aut dicendum lapides illos minere argenti viui non frigidam vt alios lapides sed calidam & siccam temperaturam sortiri.

C A P. XVII.

Quo circa temperaturam frigidam mercurij purgati auctores conciliantur: quorum quidam frigidum in. 4. gradu: quidam verò in. 2. esse testantur.

RO hac igitur auctorum repugnantia, concilianda quadam Auicē. seriem. 1. 1. c. de complexionibus, præmittere oportet, vbi in hunc inquit modum. Quandoque vna medicina calida, vel frigida comparatione corporis Petri magis quam comparatione corporis Pauli existit: sic igitur argentum viuū respectu effectus in quibusdam corporibus ab ipso inducti frigidum in. 4. gradu auctores nonnulli esse recēsuere, respectu verò effectus in alijs corporibus in. 2. gradu alij frigidū & humidum esse dicunt: virtus namq; medicinarū scdm varietatē subiectorū in quibus agit, variū ac variū inducit effectum, licet medicina nō sit calidior, vel frigidior in uno quā in reliquo, vt peculiare est, & mille exemplis probabile. Graduandæ enim sunt medicinæ in

Intendū vel remittū posse vim medicamentorum secundū subiectorum varietatem.

N calidi-

caliditate, vel frigiditate penes effectum primo & deperse in humana corpora introductum, vel introducibilem authore Gal. 1. de simplicibus cap. 3. vel forsan dicendum argentum viuum purgatum in minori dosi interius adhibitum, vel exterius illitum posse remissius operari, & sic frigidum in. 2. gradu à Doctoribus dici, in dosi tamen excedenti quantitate in. 4. gradu. Quantitas enim cum sit de gremio materiei licet intensiue non augeat gradum, extensiue tamen ipsum adaugere potest, vt author est Arnaldus de Villanova in suo de graduatione medicinarum tractatu.

C A P. XVIII.

In quo satis fit qualitatibus motiuis & alteratiuis inter se pugnātibus quarum quedam caliditatem quædam vero frigiditatem eiusdem argenti viui videbantur in dicare.

Monciliatis iam igitur authorum autoritatibus, superest nunc diuersorum effectuum, atq; signorum ipsius mercurij contrarietati satisfacere cuiuslibet enim ipsius speciei, tam purgati quam non purgati sub forma liquida manentis, signa ac perinde effectus caliditatis ac frigiditatis in sunt utroq; modo à qualitatibus motiuis & alteratiuis sumpta indicatione vt in principio huius tractationis impensius dilucidauimus. Si ergo, argentum viuum purgatum frigida temperatura esset præditum signa quidem ac pariter effectus frigiditatis haberet: si autem non

purgatum calidum, caliditatis. Sed respōdetur q̄ in argento viuo purgato frigida atq; humide temperaturæ signa quæcunque atque effectus frigiditatis erunt sibi propria primo & deperse: caliditatis vero ex accidenti. Si autem non purgatum calidum dummodo liquidæ substantiæ sit è diuerso. Quod minimè inconuenire ostenditur, & 1. à qualitatibus motiuis nec colore, nec sapore semper ex necessitate summi: verum argumentum super veram ac naturalem temperaturam aliquius misti in comperto est: cui sententię Gal. 3. & 4. de simplicibus cap. vltimo & Auerr. 5. collig. & Auic. 2. canonis aperte suffragantur: indicantes quidem iudicium à talibus qualitatibus accidentibus esse debile, ac sæpius iudiciū ignorantia, & primo, de grauitate vtriusque argenti viui frigiditatem coarguente bifariam respondetur, aut vtrunque licet ponderosum, purgatum: tamen naturaliter frigidum: ipso non purgato calido esse ponderosum, vt iam periculo compertum est: aut dicendum grauitatem non semper super frigiditatem indicare, vt Galen. 2. de simplici medicina capi. 3. testatur: caphura enim frigida est, admodum tamē leuis. Vel aliter dicendum q̄ argento viuo purgato frigido & humido grauitas naturaliter, deperse veluti essentialiter frigido inest: non purgato vero calido per accidens, superante adhuc in ipso etiam post ignis elaborationem multa humiditate. Rursus: Multa calida grauitatem fortiuntur, veluti lapis spiritus vulgo marcasita, ac perinde sal, & alia multa calida temperatura prædita vt patet. Ad agilitatem vero ipsius mercurij, atq; celerimum cursum super caliditatem coarguentia respondetur, eius velocem cursum, motumq; assiduū, nū sibi à caliditate prouenire, cum alia eo longe calidiora minimè moueantur, nisi terreatate & aquei-

Non semper à colore vel pōdere summi verum iudicium qualitatis.

Satisfacit alijs argumētis secundæ opinionis iā præpositis.

Qua ratione mercurio celerimum motus accidat.

aqueitate quadam, atque spherica figura in eo admixtis. Quo fit, vt tangenti tantum in puncto ipsum mercurium nō adhæreat, fugiens facilè vt præcitata differentia Conciliator rectè inquit. Ad aliud verò de colore albo ipsius mercurij frigiditatem indicante, dicendum hanc indicationem esse debilem. Quippe cū color ipse superficiæ tantum colorati in hæreat. Auerro. 5. collect. asserente. Quam obrem idem sæpe color & rei calidæ & frigida inest: quæadmodū enim aqua, nix, grandis, caphura, rosa alba & alia frigida albo induuntur colore: sic ad eundem modum multa calida vt patet de sale, cæpis, alijs, cholocynthide, agarico veratro albo & similibus. Ad aliud quoque de sapore insipido frigiditatem indicante dicendum hoc non inconuenire. Videmus enim multa ex calidis gumis insipida. Cæterum ad effectus contrarietatem ipsius mercurij frigidi & humidifudorem concitantis dicendum illud per accidens prouenire sicuti aqua frigida vt Hipp. 6. aphor. 21. & Gal. 2. ad Glauc. & 3. de simplicibus testantur. Nempe frigiditate nimia natiuo calore ad interiora per antiparistasim reuocato, postea fortior euadens sudorem acersit. Vel dicendum argentum viuum purgatum frigidū quod hisce linimentis pro curatione huius morbi commiscetur, non prorsus per se nec ex accidenti sudorem euocare, sed ratione medicinarum calidarum quæ sibi in vnguentis commiscetur habentiū virtutem ciendi sudorem. Ad corrosionem verò gingiuarum eo illitis eueniens dicendum, non esse inconueniens ab ipso argento viuo frigido quadantenus venenoso partes ipsi calidas sursum euaporare, atq; partibus illis mollibus gingiuarum adhærere easq; corrosione afficere, adiuncta nimirum praua huius morbi materiei qualitate illitione argenti viui

commota. Ex quo etiam experimento auri fabricorum vasa deaurantium argentea, mercurio interueniente, responsio patet: exhalant enim actione ignis partes ipsius argenti viui calidæ, congelanturq; postea. Ad penetrationem verò ossium dicendum etiam id fieri partibus subtilioribus ipsius argenti viui sua nimia penetratione. Circa nocumētum vero resolutionis seu paralysis fecutę laborantibus in officinis argenti viui, vel intrantibus in puteis ipsius: dicendum in ea minera solum argentum viuum purgatum frigidum natura contineri. Vbi ultra frigiditatem naturalem ipsius ex maxima etiam quæ actualiter sentitur neruis infestissima, resolutionem acersire poterit iuxta Hippocratem. 5. aphor. 28.

C A P. XIX.

De modo illiniendi in. 3. specie huius morbi illitione ei maximè propria: quo etiam ostenditur quomodo huic tertiæ speciei morbo: linimento argenti viui succurritur.

QUIA atrox affectio hæc homines interdum ita sæuissimè inuadere solet, vt alijs omnibus medicamentis nullam vim afferentibus, prorsusq; neglectis, ad mercurij linimenta tanquam ad vltimum auxilium recurrere necessum sit. Habet enim nescio quid fœderis cum eo, licet non sine aliquo nocumēti vestigio, sed cum non possit vehemēti malo nisi æquè vehemens auxilium succurrere, vt Cornelius rectè sanè inquit: ad huius linimenti vsum præsertim pro curatione tertiæ speciei huius morbi accedamus. Facta igitur prius prout decet corporis euacuatione tempore veris seu autumni cubiculo pannis benè munito, & ab aere

Preparanda ad illitionem argenti viui.

tuto barba vnguibusq; manuum ac pedum abscifis, brachia & crura à cubitis & genibus infra abluantur sequenti lauacro Recip. Florum roris marini, & chamæmelli, meliloti, foliorum lauri stæchadis, labédulæ, ana. m. j. squinanti drag. iij. cinammomi vnci. semis. omnibus conquassatis bulliant in sufficienti quantitate aquæ cum tertia parte vini albi. Facta igitur ablutione prædicto lauacro actu calido mador linteis exsiccentur: postea in nomine Patris & filij & Spiritus sancti prædictæ partes nempe à cubitis & genibus infra, linimento pro curatione, tertiæ speciei in antidotario describendo illiniantur. Non autem vt deceptores faciunt ventriculus emunctoria & spinalis medulla, atque articuli illiniantur quod sum m opere Auic. 2. canon. cap. proprio prohibet. Sed non oportet vt vnguētum igne liquefcat. Sic enim mercurium ad fundum vasis prorsus descenderet, & sic nullius actiuitatis redderetur illinitio vt sum expertus. Nanq; argentum viuū quatuor uis extinctum atq; alijs medicinis optimè per diem integrum magna agitatione commixtum ita vt sensu visus non perciperetur: si post annum integrum voluisses ipsum ab alijs medicinis prorsus se parare facile fiet nempe eo in cacabo liquefacto, & præsertim pauco aceti commixto sic enim ad fundum vasis totum mercurium sua grauitate petit. Sed oportet vnguentum post duos aut tres menses ante à esse confectum vt ipsius argenti viui malitia aliquatenus corrigatur, atq; obtundatur. Verùm inter vngendum, membra eo linimento fricentur, vt imbibibi melius possit. Cibus sit pullorum, vel gallinarum caro, & si facultas de sit arietina: illinitio verò vis die mane & sero molliatur per sex dies absq; interpollatione, nisi aliquo symptomate interueniente, tunc enim interpolatio præstat. Cœ-

Visturō.

Illiniēdi modus & tempus.

na sit leuior prandio. Sed aduertito obsecro, qd si anteaquam ad sextum diem aut septimum illinitionis tempus peruentū sit: æger sufficienter, vel mediocriter exspuat, gingiuæq; intumescant, statim à linitione sistendum erit, idemq; fieri oportet aliquo forsan denuo occurrenti symptomate, veluti animi deliquio, vel alui profluuiō: tunc enim à linitione abstinere. Sed facta aliqua interpolatione, naturaq; confortata, ad linitionem redeundum est, eaq; modo dicto vtendum, donec æger expuere incipiat. Melior nanq; euacuatio huius morbi spuitione perficitur. Sed hîc non absq; magna vtilitate: aduertito quosdam medicorum in huiusmodi curatione non rectè solitos esse diebus illinitionis iam fluxis ex templo tartaricum solutiuum ægrotis exhibere: quod infestissimum censeo: Materies nanq; huius morbi quæ oris expuitione præsertim euacuatur, vt experientia ipsa docet, pharmaco exhibitō ad interiora retrahuntur: quo duorum alterum, aut vtrunque euenire est necesse: aut naturæ opus duplici euacuatione contraria perturbari, impediriq; aut membrorum interiorum læsionem, materia intus, vel re tenta, vel delata per membra nobilia. Non ergo pharmaco exoluenti nisi post totalem ablationem sputi vtendum est nisi forsan contingat (quod rarò fit) oris, & buccarum ingens corrosio. Sed tunc experiri prius oportet crurium frictiones, deuinctionesque dolorificas, ac lauacra eadem, quibus ante illinitionem crura lauari præcepimus. Sed præstat à linitionis initio ad finem vsque expuitionis: calamum, vel annulum auri, vel argenti ipsum ægrotum inter dentes retinere, vt nonnulli præcipiunt, & rectè sanè, nempe vt exhalationes argenti viui aliquatenus venenosæ intra os minimè retineantur, sed foras euadant. Transacta igitur iâ prorsus

Animaduersione satis proficua.

Non vtēdū pharmaco solutiuo donec prorsus oris euacuatio finiatur & ratio.

Animaduersione.

prorsus materierum per os expuitione, post quinque dies iterum oportet brachia & crura eodem lauacro quod à principio diximus etiam lauare, vt si aliqua præua qualitas mercurij vnguenti in eis superfit rectificari valeat. Sed aliud quoq; in his vnctionibus menti commendato, siue in prima, siue in secunda siue alia huius morbi specie, nempe prætium opere esse pro vlcibus gutturis, vel oris huius affectus non esse vtendum. his illinitionibus mercurij. Cū enim hæc lues, prauorum succorū oris expuitione: præsertim curetur, sua nempe acritudine & acutiē maiorem certè corrosionem partibus oris induceret, venenosa ferè materie ibidem attracta. Cui quidem sententiæ Gallicallucinari videtur. 13. meth. cap. 10. imò illis partibus laborantibus decocto ligni Indici multò tutius succurritur. Vnum tãdem in fine huius capituli notandum adferamus, nepe non protinus: gingiuis tumefieri incipientibus vtendum esse intra os & guttur lauacris, quæ malum arceant, sæpius enim imo semper hoc maximū adfert incommodum, nimirum sputo indè retento intus. Sed oportet cum res vrget à leuioribus, tutioribusq; medicamentis repercussionis expertibus curationē auspiciari, quæ abluendi, atq; mundandi os virtutem duntaxat sortiantur, qualia sunt aqua casei, modico rosati mellis in ea diluto. At vero si sordes maior sit vinum addatur, & mel commune. Verùm si vlcera te à parte interiori (vt fieri assolet) buccæ ac gingiuæ sint, vnguento Aegyptiaco vino albo diluto abluantur. Vnū hoc etiã sciro periculo me iam compertum habere prodesse maximè ad corrigendam argenti viui malitiam suffutur ex perdicū pennis, & gummi iuniperi intra os recepta. Ad absterfionem verò vlcum gutturis cum aliquantula confortatione atq; tēperie: deficiente iam sputo sequens lauac-

Pro vlcibus gutturis etoris nō esse vtendum illinitione mercurij sed potius haustu decocti ligni Indici.

Non statim gingiuis intumescere incipientibus, & spuitione medicamentis repercuti finis vtendū & ratio.

Varia medicamēta pro vlcibus oris admodū da secundū variam eorum dispositionem.

Nota.

crum maxime opē fert. Recip. Succu plātaginis, mellis optimi ana. vncij. aluminis communis drag. iij. aceti schilitici vnci. j. myrrhæ granæ finissimæ ana. drag. ij. puluerizatis puluerizadis, & cum alijs cōmixtis vsq; ad aliquantulam consistentiā ebullitis confice vnguentū instar Aegyptiaci vnguenti, quo os fricetur. Demum abluatur vinō decoctionis florum & foliorum lauri, & florum roris marini vltimè oportet catapotijs fumarizæ, vel aliquo cathartico ex eis quæ in antidotario continentur: concocta materie syrupis etiam illic repertis pro qualibet materia digerenda corpus purgare. Si verò vlcera nondum sint completè munda medicamentorum copia tam ad ea mandanda quam carne implenda, atque cicatrice inducenda, in antidotario reperies. Oportet igitur postea per aliquam temporis intercapedinē bono vti regimine in sex rebus non naturalibus, & abstinere præsertim ab oleribus & acetosis atque aqua frigida, sed vtatur ea decocta cū pauca ratura ligni Indici: Manus quoq; ac faciem, vel ea aqua, vel vino albo abluat: venere quoq; veluti infestissimo hoste in supercaueat. Deniq; ad sanitatis consuetudinē nō subito sed sensim ac sensim reducat.

Regimen post illinitionē argenti viui vel post haustu decocti ligni Indici obseruandum.

C A P. XX.
 Quo docetur quibus remedijs ischiadis, siue coxendicum dolori, & claudicationi succurratur, tertiæ speciei huius morbi euenienti, & vtrum cautetizatio alicubi aurum apud quosdam Medicos vtilitata iuuamento sit.

cautio

N ischiadis, vel coxendicum dolore in veterato quando vniuersalia, ac priuata remedia nil adferunt commodi, antiqui omnes neoterici artis medicæ præmissa bona victus ratione, & præuacuato corpore, ad cauterium velut ad sacram anchoram decurrunt. Quod crassum, lentum pituitosumq; humorem in ima coxarum sede concretum recluso fonte sensim maxime foras expellat, vnde dolor, idq; internum vitium coërceatur. Sed variè quidem ac variè hoc remedio authores vtuntur. Hipp. enim. 6. aphor. 60. & Gal. in cōmen. ac Celsus lib. 4. cap. 22. Paulus lib. 6. cap. 77. de coxarum morbis, Aetius sermo. 4. ex ordine. 1. cap. 3. ac perinde multi recentiores super ischiæ vertebra vrere suadent: idq; fieri assolet quincuspide ferro, quo quinq; fonticulæ aperiantur: alij verò circiter manus articulum: alij in pede: nonnulli in poplite: quidam per interualla quædam circa dolentia loca ipsius cruris: alij denique in syluestri parte sub genu affecti lateris cauterium admo- ueri iubent: vt consulenti citatos locos videre erit. Testis est etiam Rasis. 12. Continentis. Albucasis suæ chirurgiæ lib. 11. prope initium, atq; Nicolaus Florentinus serm. 7. tract. 2. cap. 24. ac penè innumeris alij. Quod etiam celebres nostrates in praxi habere passim videmus, & idem nos experiri sumus. Sed illum vrendi modum inter reliquos dūtaxat probaui qui super ischiæ vertebra admouetur. Et si æger propter imbecillitatem non tulerit, sub genu (vt dixi) in parte syluestri in musculorum discrimine. Sed licebit hic indagare, vtrum auris combustio (tātōpere à multis pro huius morbi remedio usurpata) sit etiam interdum conueniens, & 1. fronte vñ non conuenire: nulla em huiusmodi cauterizationis conspicuè authori-

tas reperitur, nec ratio pariter subscribit. Nanque si aliquid commodi cauterium huic affectui afferre debuisset, potius in loco inferiori à parte dolenti quam in superiori, nempe aure esset admouendum: tum vt humorū siue reuulsio, siue deriuatio aptius fieret: tum etiā quia peculiaris humor huius inueterati morbi frigidus, pituitosus, ac lentus propè semper reperitur, cuius proprius est descendere inferius quam sursum ascendere. Igitur non videtur conuenire. Sed huius oppositum colligitur tum ratione tum etiam periculo quæ sunt duo maxima indicatoria, auctore Gal. 9. meth. cap. 6. ac plerisq; alijs in locis experimento quidem, nam multis ischiatico morbo laborantibus huiusmodi cauterizationem magnum profectum attulisse compertum est quò Medici multi hac cauterizatione vtuntur. Ratio etiam huic auris cauterizationi subscribit. Quemadmodum enim fetis venis radice auris prolificum semen ad testes loca longinquiora ischia: descendere prohibetur, vnde homines steriles fiunt, vt longa historia ac narratione lib. de aere, aquis & locis apud Scythias Hippo. se vidisse refert nihil igitur mirandum erit si ad eundem prorsus modum auris cauterio longa eius emanatione excrementorum defluxum à cerebro & partibus sibi proximis ad ischiā descendere cohibeatur, sicuti etiam ad prohibendū rheumatis à capite ad pectus defluxū, vt in pthisi in coronaria futura: cauterium admoueri, multi antiquorum, ac iuniorum tradiderunt. Nec desunt præterea authoritates quæ huic sententiæ hallucinantur. Vnde Ioannes Alexandrinus super. 6. de morbis popularibus in cōmen. illius canonis: pruritus: in auribus retro venas incidere, eidem subscribit sententiæ, vocat enim ibi, pruritus vel laboriosas ægritudines, vel discutionem articu-

Variis cauteriorum v-
sus in ischia
de.

Dubium.

ticulorum, vel ischiam amplius Gal. lib. de sanguinis missione, & razes. 15. Continentis & Auic. 4. 1. cap. 20. asserunt, quendam passum fuisse vulnus in collo in quo quædam pulsatilis vena fuerat rupta quæ curata sanus euasit de quodam antiquo vitio quod erat in ancha eius. Ergo rationis paritate poterit fonticula cauterij sua longa emanatione mediatè, vel immediatè humorum defluxum ad ischiā prohibere. Ad argumentum verò dicendum, q̄ licet humores facilius versus inferiora quam superiora ferantur, ad superiora etiam membra nutrienda simul cū recrementis trahuntur: à iecore enim ad superiora etiam membra cum iuuatio alimentoso que succo recrementa etiam scendant: quorum descensum ad ischiā dolentem in posterum auris combustio sensim sua longa emanatione cohibet. Sæpius etiam crure laborante incubito venam secamus, aut dolorificas deuictiones ibi admouemus. Rursus catharticum medicamentum licet à partibus superioribus versus inferiores facilius atrahat, easdem tamen licet difficilius à partibus inferioribus sursum versus violenter trahendo eradicat, & euacuat, vt Auic. 4. 1. cap. 3. rectè asserit. Ipsa itaque auris combustio, vt ex superioribus ratione, autoritate, atque etiam experimēto patet, dolori ischiatico iuuamento erit.

Quænam auris comburenda sit, & quo loco, dicendum fieri debere in eadem parte ischiæ dolorificæ: sic enim seruatata catexi longè maius iuuamentum affequitur. De loco autem dicimus debere fieri in ponticula cartilaginea interiori auris, vt peculiare est. At verò vt diutius aperta fonticula possit asseruari, in radice auris eam fieri consulo, instrumento ad hoc aptissimo, apposita videlicet prius ferri lamina frigida in medio perforata, admoto que demum per idem fora-

Responso ad
argumenta
contraria.

Quæ auris
comburenda
& qua
parte.

Fonticulam
in radice au-
ris commo-
dius fieri, &
modò caute
rizandi.

men tenui cauterio adunco punctuato ac breuiter me facere vidistis: postea euulsa ignis crustula vaccino butyro, pilla cærea cum puluere turbiti, hermodactylorum, agarici, & chamæpithis digitis subigata cauterij osculū apertū asseruetur.

C A P. XXI.

In quo differitur an malo mortuo (quod vocant) nempe ostracosis pustulis admodum fœdis, antiquis crura potissimum occupantibus elephantiaæ aliquatenus similibus hirudines iuuamento sint, & ultra hoc de quibusdam medicamentis ad hanc affectionem expertis.

PRIMA fronte videtur hirudinum admotionem non conuenire huic malo. Cū enim suctu tenuior sanguis magis fluxilis, promptius ad exteriora trahatur, necessum est crassum, atrabiliosumq; sanguinem huius mali materiem, intus retineri, magisq; in crassari morbo inde deteriori redacto. Confirmatur, quia naturā non impedita, subtile super graue semper ascendit igitur, Sed huius oppositum. Primo experientia docet, cū sæpe viderimus hirudinū affixionē huiusmodi prauis pustulis maximam attulisse opem idemq; Gal. lib. de hirudinibus, &c. & Rasis. 15. conti. & Auic. 4. 1. c. de sanguisugis innuere: qui atrabiliosis affectionibus eas commendauerunt, maxime hirudines non venenosas, sed habentes capita parua, non degentes in aquis cænosis, foetidis, ruffas, rotundas

Argumenta
quibus pri-
ma fronte ap-
paret hiru-
dinū admo-
tionem huic
malo nō cō-
uenire.

Electio hiru-
dinum &
modus eas
adaptandi.

coloris hepatis, caudæ muris adsimiles, filaduo coloris arsenici habentes, collectasq; vna die anteaquam affigantur, ac compressas vt quod in ventribus earum continetur euomant, vt ad fuggendum & suspendendum auidiores reddantur, & aliquantula (si qua est) intus venenofitas foras euadat. Fricandus quoq; est locus vbi affigendæ sunt, & aqua salita abluendus donec rubescat: deinde sanguine aliquo illiniendus, vt Auic. citato docet. Ad inconueniens verò adductum, quod nonnulli afferunt, nempe ex suctione subtilioris sanguinis illæsi, ac boni, crassiori relicto, aliquot sunt respondendi modi. Primo quidem aut hirudines atrabiliosa seu melancholica, terrestriq; natura præditas nullo modo sanguinem illæsum subtilem, sed crassum, melancholicum in eo morbo prædominantem, vt proprium sibi alimentum, sugere: quemadmodum herbæ nutrimentum sibi proprium ex eadem terra sugunt: calidum, si herbæ calidam fortiantur naturam: frigidum, si frigidam, vt Galen. in calce. 2. libri de elementis ait. Ad eundem etiam prorsus modum ex massa eadem sanguinea nutrimentali, os crassius, caro verò tenuis alimentum suscipiunt, natura ipsa (cuius opus Phil. 1. 2. Metaphysicæ asseuerante est opus intelligentiæ) miraculosè ferè operante. Aut aliter dicendū, his fœdis pustulis in membro diu iam inueteratis: membri temperaturam naturalem in melancholicam præter naturam præ nimia antiquitate iam prorsus esse commutatam: idèd hirudines tali membro adhærentes crassum sanguinem melancholicum prædominantem proprium sibi alimentum suctione sua exhauriunt, tenuipenè non reperto. Simile quidem in ducenda aluo aliquo cathartico, quadatenus euenit: Quippe quod (vt authores afferunt) non inuento in corpore hu-

Responso ad
argumenta
superiora.

more, ab eo, proprietate peculiari, euacuando, ad alium in corpore superabundantem euacuandum de proprietate communi properat. Sic igitur hirudines licet aptius sanguinem subtilem longè magis fluxilem, suctioneque magis attrahibilem suggerent, tamen quia hîc non subtilis sanguis, sed crassus melancholicus longa assuefactione prorsus prædominatur, ipsum potius quam subtilem sua suctione foras attrahunt. Sed summo pere aduertito non mihi arridere quod quidam perperam faciunt, nempe valetudinarium hoc morbo pustuloso laborantem in riuulo vbi hirudines reperiuntur immittendo, sic enim venenosæ ac non venenosæ ita adhærescunt, vt non solum sanguinis profusionem interdum moueant, sed, quod deterius est, venenositatem intus reliquunt. Debent igitur adaptari, vt Doctores docent, corpore prius purgato vt etiam iam superius indicauimus. Debentq; dimitti, donec per se decendant. At verò ipsis sanguine feculento iam repletis per se non cadentibus puluere lanæ succidæ combustæ spongiæ, aut tegulæ itidem combustæ earum capita inspergantur. Si verò vt iam vidi his omnibus non auferantur, per medium scindantur, & post earum ablationem cinis super locum spargatur. Conducit præterea ipsos pustuloso morbo laborantes tempore veris intratinam sequenti decocto ferè plenam immitti. Recip. Lupinorum fumarizæ, fabarum, aphrodilorum, lupulorum, rutæ, berbasci, lapathi acuti, vrticarum, maluarum ana. p. vj. salis. p. j. siclæ. p. j. omnibus conuassatis ferueant in magna aquæ quantitate, & in tinam immissa æger per dimidiam horam ibi demoretur, & à balneo egrediente ab humiditate absterfo in lecto collocetur, & dragma. j. theriacæ electæ

Perperam facere quia valetudinarium in riuulo vbi hirudines degunt immittunt, & ratio.

Demodoau ferendi hirudines iam sanguine repletas & ad huc mēbro affixas.

Varie herbe ad balneum in tina recipiendum.

electæ in aqua acetosæ, dilutæ ei propinetur optimè obseruato sudore. Verùm sequenti, vel altero die pustulæ hoc vnguèto illiniant. Recip. radicis hennulæ campanæ recentis minutatim scissæ. vnci. viij. duabus aquæ partibus & vna aceti & modico vini albi optimè concoquant, deinde pistetur, & per cribrum excollatur, & addatur axungizæ suillæ insulsæ libr. sem. succi ebuli, & fumarizæ. añ. vnci. j. mercurij salua ieiuni optimè extincti. vnci. j. & sem. cærusæ, lithargirij. añ. vnci. ij. sulphuris viui. drag. iij. misce & longa agitatiõe per horam vnâ pulueribus sensim commixtis fiat veluti linimētū. Sed haud mediocri cura aduertito hunc morbū iā diu infestantē tunc non tutò prorsus semper esse sanandū, vt Guido cap. vniuersali initio docet, quemadmodū veteres hæmorrhoides nisi vna euacuatōis gratia derelicta iuxta Hippo. sniam. 6. Apho. 1. 2. vbi Gal. in cōm. exactè docet vitæ discrimen quod retentio totalis veteris emanatōis adfert, atq; causam. Itaque cum hoc malum iam diu infestauerit, ne fœculēta, ac vitiosa, vel splenis, vel epatis materies ad eas partes iam fluere consueta ad mēbra mandātia interiora reuertatur, & mortē adferat, oportet in vtroque inguine, vbi prope semper scyrrhosum tuberculū manere solet, fonticulā candenti ferramēto aperire, pilea cærea, atq; hederæ foliō, vt fieri solet super imposito, vel in vtroque crure sub genubus tribus digitis in parte syluestri, seu exteriori, in muscutorum discrimine fonticulæ referentur, & diu (vt aliàs iam diximus) aperta afferuentur.

Vnguentum pro illinitio ne pustularum.

Aduersio magni momenti.

C A P. XXII.

Quo ostenditur sinuosa, vel cauulcera posse, vt simplicia vulnera nonnunquam prima intentione agglutinari.

EC conticendam esse censeo, quod per multa annorū curricula longa praxi adiuueni, cum maxima ad laudē Dei ægrotantium vtilitate, & mei ipsius haud immodico honore, mirantibus certè medicis, & chirurgis: in sinuosis vlceribus breuis sanationis prosperum euentum. Primò igit suppositis canonicè supponendis tam in victus ratione q̄ corporis euacuatione, vlcereque iam prorsus absterfo, ac puro per iniectionem lauacri intus abstergentis siphone immisi oportet tunc (omnibus linamentis ab vlcere prorsus se motis) sanguinē à parte interna vlceris panno exasperante, vel scalpello ciere, iuxta Hipp. doctrinam lib. de vlceribus. Atque extemplo vlceris oras manibus toto conamine coniungere, deinde conglutinatoriū aliquod medicamentum velut vnguentum gummi iuniperi, (quod de sandaracha vocant) atq; splenia in vino stiptico madefacta radici sinus & deligaturam longā firmam super imponere. Cura adhibita, vt os vlceris à lintheo deligaturæ non tanga, imò pateat, vt medicamēto in panno in medio inciso, & bindelo superimposito alternis dieb? facile requiratur, lenis spongiæ frustulo adhærenti, vitta tñ altera longa nō nisi post multos dies (nisi dolore vrgente) aut alio symptomate soluat. Præstiterit etiā eam totā vitā tenaci aliquo medicamēto anteaquā admoueatur illiniri, veluti præfatoro vnguento de sandaracha, vel terebinthina cum puluere rubro, nempe ex thūre, mastichæ, sanguine draconis omnibus commixtis: quo in casu pretium operæ erit, hanc vittam esse duorum initiorum, vim enim futuræ continet. Huic certæ medendirationi Hipp. lib. de vlceribus, & Gale. 2. ad Glauc. capi. de sinu, atque Aibucasis libr. suo de operatione manuali capi. de chuze. & Guido tra-

C A P. XXIII.

De quarta huius morbi specie.

 Vando autē hoc morbi genus ad tantā peruenit perniciē, vt non solū corporis superficies uarijs in locis pustulet, vlcerebusq; scateat, & nonnullis articularū dolorib⁹, vt dictū est, afficiat, sed etiā tuberculis magnis cū magna ofsiū carie, teredine, seu corrosione, præsertim cū febre, quarta huius affectus species rectē connumerat. Eo igitur tpe suppositis, vt dictitatum est canonicē supponēdis, nēpe victus ratiōe, & corporis euacuatione, vt morbi, & humoris rō ex postulauerint, reliquū est (Deo auspice) medicamēta, p̄ficua sēpius nobis experta aduersus hanc luem hic asferre. Optimē igitur corpore prius put decet euacuato ofsiū carie p̄sus auferre, atq; deinde carnē mundā, ac purā generare oportet. Tertio vt mercurij vnctionibus, suffitibus, & vomitionib⁹ (nēpe in vlcere partiū inferiorū) antecedētē hui⁹ affect⁹ pessimā materiē oris spuitione ciere, atq; expellere valētib⁹, vtaris. Sine hac, em̄ casta atq; irrita prorsus esset hmoi morbi, præsertim tertiæ speciei, curatio. Quoad primū igitur oportet facta totius corporis prius euacuatione, vlcera candenti ferramento adure re: est em̄ multo præstantius potētiali, vt creberrimē iam dixi, pluribusque rationibus iā probaui, quō locus carioli ofsis vndique p̄sus pateat, ita vt sine carnis cōtractu os ipm̄ scalpris, & radi, & postea aduri meli⁹ possit iuxta methodū quā cap. de 3. spē hui⁹ affectus iā impēse docuim⁹ ad quā recurrere oportet, verum si vlcus figuræ rotundæ sit (quia difficillimæ consolidationis est, propterea, quod per omnes lineas distat, quæ capacior inter omnes figuras à geometris censetur, & etiam quia talia vlcera rotunda principij à quo cicatrix sit auspicianda experta sint) eo usque

Vlcerebus cū ofsis certē oportere cautē admoueri quod longe vtili⁹ est potētiali.

Vomitionibus, & suffitibus.

Nota.

usque retardatur cicatrix, vt induretur, quā in circūambitu vlcereis indurata non potest cutis vltra procedere. Quamobrē Hippo. libr. de vlcerebus: & auctores alij iubent huiusmodi figuram rotundam vlcereis, candenti ferramento rectificari, ita vt ex rotūda longa, vel triangularis reddatur, dicunt etiā Auic. 4. 4. atque Guid. huiusmodi vlcera interficere infantes nēpe ob longum tempus: resolutis eorū corporibus cū sint cito resolubilia. Euulsa igitur scara, vel crusta ignis, vel butyro vaccino vel alio quopiam emollienti medicamēto locus abstergetur, atque mundificetur vngueto de chambil, cuius præfatio capite de curatione tertiæ speciei huius morbi iam meminimus. Demum caro sarcopticis, & vltimō epuloticis, seu cutem inducentibus medicamentis vtaris, quorū copia in antidotario inuenietur. Verū quia ferina hæc lues difficilē succurritur oportet in eius curatione ad fortius linimentum quod plus argenti viui continet peruenire, quæ distincta linimentā pro qualibet huius morbi specie illic etiā inuenies. Illiniendi autem methodum cap. de curatione tertiæ speciei iam docuimus ad quod recurre. Sed vltimā medicamentā huic quartæ speciei morbi suffitus atque vomitio sunt. Conficitur quidē vomitorium sic. Recip. cataputiæ minoris, drag. j. pulueris Ioānis de Vigo. gran. iij. formetur pillula, atque in aurora assumatur. Aliud ad idem. Recip. cataputiæ. drag. j. veratri nigri, agarici añ. scrup. j. calcinati Ioannis de Vigo gran. iij. puluerizatis puluerizandis, & cum melle rosato mixtis fiat pillula & noctu sumatur, & antea per 8. horas & totidem post ieiunet, nisi vomitus ingens, vel magna alui solutio vel anxietates eum infestauerint, tunc enim cibo assumpto symptomata aquiescunt, vt sum expertus. Stibij quoque id est antimoniij electi nempe Itali opti-

mē præparati gran. iij. deuorata vomitionem & alui sciendo mirō modo prodest, sed hoc præsidio non nisi in robustis habitudinib⁹, vel attrabiliosa, pituitosa vltima temperatura præditis vtaris.

De suffitu quo sudor atque in gens exputio per os, & gingiuarum tumor, & oris scoriatio contingat veluti si æger linimento mercurij vngetur.

Verū suffitus sic cōficitur. Recip. cynnabaris. vnc. j. lapidis piritidis. vnc. sem. præcipitati. drag. iij. omnibus grosso modo puluerizatis & guttulis storacis liquidæ mixtis, formentur troscisci, quorum vnus super prunas in vase fictili ponatur, & æger talari veste pedibus renus coopertus capite tantū detecto ne lædatur: suffitū recipiat postea lecto succumbat, atque sudorem asseruet, idemq; per sex dies semel in die fiat, & bonis cibis nutriatur. Verū si chironica vlcera rebellia; sanāturque difficillima sint, hoc vnguētō vtaris. Recip. olei rosati completi vnc. iij. pulueris Ioānis de Vigo, lythargirij. ana. vnc. sem. caræ quod sufficit fiat vnguētū. Ad idem aliud. Recip. olei rosati vnc. iij. pulueris veratri nigri, pulueris de Vigo añ. drag. iij. caræ albæ quod sit satis confice vnguētū.

At verō si vlcera ad modum antiqua sint, præsertim crurium, vel brachiorum, timor est ne ipsis iam p̄sus elausis, emanatione cessante, assuetus humor non sine vitæ discrimine ad membra præcipua interiora cōuertatur, quapropter ne hoc accidat fonticula referenda est a tribus digitis sub genu partis syluestris sine externa in muscutorum discrimine. At verō si in parte domestica cruris vlcera antiqua insederint, licebit tunc in parte interna sub genu (vt dictū est) fonticulam aperire, vt euacuationi antiquæ assuetæ serua-

Vlcerebus ex diuturno tempore manantibus iā clausis oportere fonticulam aliam quam in parte ignobiliori referari, & ratio.

Antiqua vlcera interdū velati simplicia vulnere interdum agglutinari & method⁹.

Aduertenda prædictæ curationis methodo requisita.

ita. 4. cap. de vlcere cauernofo alludunt, & certē Galen. loco citato, & Auic. 4. 4. cap. vniuersali de vlcerebus: familia antiqua vlcera iam prorsus munda, cruentaque veluti simplicia vulnere consueuerant: quod nonnunquam ad laudem Dei optimo successu expertus sum. Interdū etiā non rarō per quindecim dies membrum non dissoluens vlcus maximē sinuosum prædicta methodo agglutinatum inueni, medicis non parū mirantibus. Deniq; eam ferē curandi rationē his sinuosis vlcerebus interdum admoueo, qualem fracturæ ofsis cū vulnere admouere soleo, nonnunquam etiā quod magis est, tabellulas stupis, pannisque munitas ab vlcere ore separatas impono, vt in ofsis confectione cum vulnere fieri assolet, non absque magna ipsius laborantis vtilitate. Sed ne error in hac curandi via committat, non nulla licebit præmittere in ea obseruanda. Primū quod in tali vlcere os læsum nō sit. Secundū, vt post vltimatam, integramque vlcereis mundificationem & abstersionem molliatur. Tertium, quod prius sanguis purus in eo concitetur. Quartum, quod sit vlcus in membro solido, vt brachijs, vel cruribus quibus firma, vel expultrix, vel agglutinatrix deligatio rectē admoueri possit. Quintum, quod dolor nimis non infestet. Sextum, quod inflammatio non adsit. His denique deficientibus intrepidē hanc curandi methodo vtaris. Hactamen lege, vt si quando symptoma aliquod ex dictis agglutinationem impediens denuō superuenierit iuxta commune verbū, scilicet, sapientis est mutare consiliū, ipsum mutabis. Et tunc communem vlcereis curationem aggredipoteris, & certē nonnullos chirurgorum vidi huius medendi rationis ignaros miserimos infirmos frustra trucidasse totā cavitatem maxima strage secantes, miserabile visu.

seruata cantexi æquialere melius posset licet in cessui aliquod impedimentum esset: in parte vero externa non itidem. Cæterum quia febricula, cum membrorum extenuatione hanc quartam morbi speciem comitari etiam solet, interdum ad torridam marasum, & hecticam perueniens (non enim inconuenit alias etiam morborum species (vt experientia docet) huic affectui conuenire) tunc curatione hecticæ febris curetur. Verum quia omnibus huius morbi speciebus alopecia siue capillorum defluuium barbæ & superciliarum euenire cõsuevit: nonnulla topica medicamenta aduersus hanc lucem mihi sapius experta commiscere volui: quorum quædam à Galeno tum lib. 1. de comp. med. secundum locos ea. 1. tum etiã lib. de Theriaca ad Pisonem, necnon. 1. 4. meth. cap. 18. & Araf. 25. conti. cap. vlti. Sed prius cognoscere oportet quis, nam color illi parti ubi pili defluunt, sit. Nam si albidior quàm pro naturæ habitu sit, pituitosi humoris purgationem adhibebis: si pallidior, in modum bilis purgationem non fecus quàm si nigrior conspiciatur, quæ nigra detrahant bilem offeres. Eadem etiã ad aduersione victus rationem ægrotis impones, contrariam ei qui abundat humori, vt ex. 14. Meth. ca. 18. colliges. Topica verò medicamenta capiti, barbæ, supercilijsq; postea imponenda sunt: prius frictione crebra panno facta exasperante: illitò illico ex murium stercore cum aceto. triro. Rursus murium capita cõcremata, & melle illita iuuameto esto. Ad idè quoq; expertum habeo decoctum ex Abrotano, fumaris, cauda equina lapathio acuto anam. j. in coctis lib. iij. vini albi veteris optimi ad medietatis consumptionem, & caput prius peritum; præfacto lauacro actu calido cum sponsa noua in eo infusa abluatur, & exiccato madore pannis calidis: illitio fiat aliquo dictorum vnguento

rum cum aliquantula frictione: manè verò illita partes prædicto decocto abluantur, & sic alternatim his medicamentis erit vtendum, vel vngueto sequenti modo dicto. Recip. muscarum exsiccatarum, stercoreis maris, lapidis lazuli, abrotani. añ. drag. j. puluerizatis puluerizandis, & cum duabus vnci. de oleo antiquissimo, ac paucula cæra vnguëtum confice. Quibus remedijs & interim euacuatione per interualla vtaris. Sed vnum intelligas velim ea omnia medicamenta in capillorum defluuium (quod hecticam febrem comitari solet) nullum allatura iuuamentum: hoc namque symptoma inter indicia lethalia in febre fixa habituali, vel hecticæ præsertim cum tibiaram inflatione, & pediculorum multitudine à Doctoribus connumeratur, summam namque virtutis imbecillitatem præ se fert. Verum alijs alopecie speciebus ex vitioso humore tantum radices capillorum erodente prædicta medicamenta maximo iuuameto sunt. Vnum tandem in calce huius capituli aduertitò nepe me experimeto vidisse: laborantibus alopetia, canitiè, licet raro euenire: post sanitatem vero, capillos in priorè nigritiam redire, quod etiam Rasis. 25. conti. cap. vlti. asserit. Experientia quoque inueni, quod aperire tuberculum in guinis præcoci ter, id est, ante integram maturitatem, & retinere ipsum reclusum per multum tempus præseruat ab alopetia.

C A P. XXIII.

Quo seorsum agitur de vlcibus gutturis huius morbi modo columellam, modo verò tonsillas, & palatum corrumpentibus, & perforantibus.

PRAE-

RAEcedentibus capitulis adnotauimus, auctoritatibusq; & rationibus, impensè probauimus in gutturis vlcibus mercurij, linimentis tunc non esse vtendum. Nam cum potissimum huius morbi materies mercurij causa ore expurgetur, nocumento noxæ addito, vlcera admodum irritarentur. His igitur simili vlcere laborantibus decoctum ligni indici vel suffitus, quorum narratio præcessit tuius accommodatur. Ea igitur vlcera si summam oris & gutturis partes duntaxat occupauerint facta prius corporis euacuatione, & caput purgijs per nares ex mellicrato, vel succo siclæ, cum oleo amygdalarum amararum receptis: fat erit ea loca sequenti lauacro lauare. Recip. hordei mundati, lentium excorticatarum, saturegiæ, rosarum, caudæ equinæ, plantaginis singul. p. sem. fiat decoctum secundum artem in lib. iij. aquæ pluuialis ad medietatis consumptionem, postea excolletur, adde mellis rosati collati vnci. v. myrrhæ electæ in polinem redactæ drag. iij. fiat lauacrum. Verum si maiori absterfione sit opus parum vnguenti AEgyptiaci ei commiscebimus, & cum mundificari iam cõeperint addatur parum liscij, & sirupi myrrhini, & cornu ceruini vsti, & tunc ipsum decoctum cum quatuor partibus vini albi, & vna aquæ ex pylla fabri ferrarij fiat. At verò si collumela, vel tonsillæ corrosiuo vlcere afficiant, opus est panno in cuspide specilli inuoluto sequenti medicamento madefacto ea vlcera intrepidè subtiliter tangere. Recip. aquæ alchimistarum, vnguenti AEgyptiaci añ. vnci. sem. pulueris cucurbitæ cõbustæ drag. j. luteorum ouorum. nu. j. fiat mixtio, vel tangantur ipsa sola aqua alchimistarum cum modico pulueris sandalorum rubeorum cõmixti, sed oportet aliquod mite decoctum esse paratum vt si æger medicamento vi exarstione

& incendio maximo afficiatur, eo in ore & gutture retento mitescant. & sic conficitur. Recip. hordei mundi confracti, scænuigræci, feminis cythoniorum, & maluarum añ. p. sem. fiat decoctum in lib. ij. aquæ ad medietatis consumptionem, & excolletur. Aqua quoq; cynnabaris pretium operæ his vlcibus est, quam sic conficito. Recip. vini albi lib. ij. viridis æris, auri pigmenti, aluminis añ. drag. iij. sublimati drag. ij. cinnabaris. drag. iij. & sem. puluerizatis puluarizandis & vino mixtis bulliant duabus ebullitionibus. Verum interdum contingit tonsillarum carunculas eousque intumescere, vt non solum deglutitionem, sed adhuc anhelitum prohibeant. Quocirca alijs non conferentibus interdum coactum fui eas vncino manu sinistra sursum eleuatas forcipede dextra sensim incidere, deinde alchimistarum aqua pauco puluere sandali rubri commixto intingere deinde decocto immediatè exposito guttur abluere. Quod si ex incisione tonsillarum fortè sanguis irruet: eo restricto postea cucurbitula in occipitio cum scarificatione affigatur. Et ad sanguinis profluuium, oxicroto, & succo plantaginis colluatur, illito à parte exteriori gutture sequenti vnguento. Recip. olei violati, & amygdalarum dulcium, olei rosati, & chamæmelli, axungie gallinæ ana. dragm. sem. cum pauco ceræ albæ confice vnguentum. Tonsillas verò sedato dolore tali miscella molli panno in cuspide specilli circumuoluto illinies. Recip. syrapi myrrhini, & rosati, ex rosis siccis, mellis rosati collati, vini albi, decoctionis rosarum, balostiarum granorum, myrrhi ana. vnci. j. pulueris foliorum myrrhi, alluminis vsti, & stercoreis canis ana. dragm. j. misce & vtere, vt dixi. Insufflare etiam per calamum puluerem stercoreis canis, vel per se, vel cum allumine vsto, secundum exigentiam maxi-

Omnes affectionum species huic morbo commplicari solent

Qualiter vitio humoris alopecie efficiens dignoscatur: & curationis discrimen.

Topica medicamenta aduersus alopeciam.

Capillorum defluuium in ethica febre præsertim cum alijs malis indicijs esse vnguentum.

Medicamenta ad abluendum vlcera gutturis & oris.

Interdum coactum tonfilarum ad uictu caruncula esse incidendam.

Cucurbitulam occipitio affixam huic morbo atque sanguinis profluuii superuenientis prodesse.

maximè prodest. Ad idem quoq; puluis cornu cerui vsti & corali albi prestat: quã tam autè vim habeat sterco caninũ, atq; humanũ aduersus anginam & vlcera oris sciet ille qui legerit Gale. 10. de simplici medicina. c. de stercore humano. Si verò in palato vlcus infederit, materiam ad nares loca proxima deriuari licebit, quẽ admodũ è diuerso si in naribus affectio esset per palatum deriuari eius materiam liceret, vt Gal. 13. Meth. cap. 11. & plerisq; alijs in locis docet. Verũm q̃a in hac parte os tenuissimũ est, & humiditatibus cerebri admodum obnoxium, corruptioniq; inde aptissimum, atque intus locus sit vacuus, danda pro viribus opera est, vt à corrosione tueatur. Si enim ab ea parte os extrahatur, nõ solum voci, sed loquelæ (turpe quidem nocumẽtum) superest, vt passim experientia docet. Cum enim articulatio vocis, nec locutionis extracto offe: foramineque ibi relicto formari possit. Nanque vt Philosophus. 4. de hist. natu. cap. 9. testatur os lingua palatum duo labia & quinque dentes prædictæ actioni requirantur. Nonnulla igitur carie forsan ibi apparẽte subtiliter os radatur, locusq; cruentetur, statimque ad mundificantia, & sarcotica properandum est, nullo ibi linamento relicto, ne caro magis disgregetur. Sed si forsan res ipsa medici voto, vt fieri assolet, non correspondeat, & frustulum aliquod ossis sua sponte decidat, tũc difficilè admodum, ac penè impossibile est, tale orificium agglutinari, tum propter internam vacuitatem qua basis, seu fundamentum producendæ carnis deficit (nulla enim pars solida cui innitatur existit) tum etiam ob eius figuram sphericam vbique difficillimæ quidem consolidationis, & præcipuè in hac parte propter causam iam dictam: tum etiam propter humiditates ad eam partem assidue confluentes. Memini tamen quondam

Vlcerib⁹ palatum occupantibus oportere materiam deriuare per nares, & econtra.

Foramen vlcis palati offe ablato difficile admodum agglutinari & curatio.

puellam cui os paruulum ex simili vlcere deciderat, morosa curatione curasse, nulla ex prædictis noxa ad laudem Dei manente. Methodus verò curationis fuit omni die sanguinem incircumambitu vlcis ne cicatrice ipsum induceretur ciete, & vino stiptico, & melle centaureæ commixtis locum sæpius abluere, exicareque pannò exasperanti, deinde melle etiam centaureæ locum linire, & peticulam panni rotundi, cum vnguento bernicis, seu de sandaraca superimponere, & quoties à salua perfundatur toties adapteretur. Quando verò os, quod excidit, vel magnũ est, vel seriũs quàm oportebat medicus fuit acersitus vlcere iam in fistulam mutato, quo tempore de vlcis agglutinatione diffidendum est. Tũc expertus sum ad turpem loquelam auferendam, ac naturali similem reddendam: lichinum ex mastyce, ac cera simul commixtis, capite lychini vlceri pauculo superante, imponere, quo æger velut sanus loquebatur, semoto verò lychinio turpiter admodum. Verũm columella, siue vuula exulcerata solet interdum in hoc morbo facillè corrumpi. Est enim carneæ spongiformis penè substantiæ ac pendens, facillè inde corruptionem recipiens. Qua corrupta ac prorsus separata vltra id quòd turpem aliquatenus loquelam, ac vocem reddit, vitæ etiam discrimen adfert. Inter eius nanque vsus ille potissimus est, vt Galeno lib. de voce & 11. de vsu part. testatur, vt aerem vitæ necessarium ad pulmonem refrigerandi cordis gratia ingredientem contemperet, ac præparet. Si enim crudus absque præparatione ingrederetur, maximo esset nocumento, & vltra hoc eius prorsus incisio tertio Prognosticorum, periculo sa admodum censetur, idemque Auenzoar quarto Theisir testatur, sed præsertim quando æqualiter tumet deglutio

Curationis methodus si qua est.

Methodus quæ loquela & vox ad tẽpus refarcitur.

Nocumenta quæ ex ablatione columellæ consequuntur.

nem, & aeris attractionem prohibens, solet enim ingens sanguinis profluuium ex eius incisione provenire: Conandum igitur pro viribus est ne ad tantam corruptionem perueniat, vt eius incisione sit opus. Fiat ergo primo sanguinis missio, signis dominij sanguinis apparentibus, deinde cucurbitula cum scarificatiõẽ in occipitio affigatur, & solutiũ aliquod non expectata humorũ concoctione patienti coactè exhibebis, vt Hipp. 2. Aph. 22. præcepit cum dicit: concocta medicari oportet &c. Et. 4. Aphor. 10. Medicari in valde acutis si materia turget eadem die &c. Topica igitur remedia prius sint, gutturis ex posca ablutio, sandalis rubris ei commixtis, deinde dianucum, vel diamoronis confectio etiam commixta. Ad idem quoque, vt sæpe expertus sum primas tenet malum punicum acidum recens cum cortice mansum, constringit enim facillè tumentem columellam. At si tempus non sit, in aceto & aqua rosata ipsum infundito, deinde contundito, exprimaturque, & cocleari paruulo nostroi succum illum columelle adaptabis: ita, vt intra coclear quantum possibile sit retineatur: deinde per calamum puluerem crissocholæ, & boli Armenici, & trociscorum de charabe, & salis armoniaci ac gallarum balustiarum añã. commistorum insufflabis, vel cum succo cithoniorum admouebis. At verò si columella ipsa non solum tumore atque relaxatione, verum etiam corrosiuo vlcere, vt in hoc affectu fieri assolet, afficiatur, tunc aqua cinnabaris (eius supra meminimus) tangatur, & si fortiori medicamento vt liceat, aqua alchimistarum. Si verò corrupta iam sit, corã sole vncino instrumento affigatur, forcipeque per partem superiorem eius graciliorem scindatur, posteaque eadem alchimistarũ aqua irrigatur. Quidam verò candeti ferramẽ

Medicamentum proficuum.

Modus incidendi corruptam columellam alijs medicamentis non proficientibus.

to per calamum immisso & eam scindunt ac simul adurunt; nempe perforato ipso calamo prope eius extremitatem, per superiorem partem, quo foramine columellam intromittito, & (vt dictum est) secato, atq; adurito: deinde eodem decocto ad intra atque vngueto ab extra vtaris, quæ hoc eodem capite in abscisione tonsillarum posuimus. Hoc vno animaduerso, vt corrosione permittete, radicitus ipsa columella non scindatur, sed partim, vt nõ nihil in suo munere obeundo prodesse possit, vt Auic. Fen. 13. 3. tract. 1. capi. 15. consulit. Deinde lauacris exiccatis curabis. Sed vnum penè monstruosum casum, quem vidi olim in fine huius capituli vobis narrabo, nempe hominem duplicem columellam à natiuitate (ipso in scio) habentem, & quæ præter naturam erat sæpius inflammatione atque anginæ symptomatis corripiebatur. Quocirca medicus huius rei ignarus creberimè ipsi ægrotanti venam secabat, donec ipsum ad maximam perduxit imbecillitatẽ. Ego verò fortè fortuna semel illic adfui & ad solem exposito, oreque aperto suppressa specillo lingua guttur illi inspexi, & certè in admirationem incidi duplicem columellam aspiciens. Tandem illius & omnium qui aderant consensu eam quæ magis præter naturam mihi videbatur abscidi, deinde curatione vlcis communi ipsum curavi, ac postea nunquam angina suspecta laborauit. Postea mecum voluens non magis hoc miratus fui quàm sextũ digitũ cuius euentus sæpe accidit.

Monstruosus casus & curatio.

CAP. XXV.

De vlcibus pennis & corruptione præputij in hoc sæpè morbo euenientibus.

QVIA

VIA (vt iam antea diximus) obscenae pudendorum partes ultra id, quod ex concubitu hoc morbo infectae mulieris inficiuntur, calida etiam atque humida natura sint praeditae

Aduersio p. ficua ne iuuenes hoc morbo afficiantur.

nec non quia, vt inquit Galen. 5. Metho. cap. 4. excrementorum sunt canales, facile putrescunt. Itaque satis ad rem erit hinc de ipsis seorsum caput edere, & prius iuuenibus quibus haec saepe contagio ex venere concitari solet, admonere volo, vt ab ipsa praeseruari valeant, vt statim a muliere suspecta discedentibus aqua & aceto rosatis totum pudendum saepius abluant; aqua videlicet rosata in duplo acetum superante, nam hoc certe consilio multi ab hoc malo praeseruati sunt. Si igitur pustulae, vel vlcera summa tantum pennis partem occupauerint, tunc sat erit allumino sa aqua, quae a Galeno. i. de simplici medicina cap. de aquae potestate inscribitur, vel quae a Guidone tractu 6. capi. de gutta rosata instillatione paratur eluere, sic tantum linamentis superimpositis, & totum deinde pudendum panno vnguenti albi cooperies. At vero si exarsio, vel incendium sentiat pennis succo arno glofae, & aqua rosata, ac modico aceto madefactis superadmotis saepe mutatis, curabis, & sanguine extalo mittito, & tuberculum inguinis huiusmodi vlceribus peculiare anodyno aliquo medicamento ilimito, veluti facta ex asungia gallinacea, oleo irino, chamamelino aequis portionibus cum cera coagulatis. Vnde in hoc vulgaris opinio sicuti in multis alijs palam decipitur. Credunt enim inguinis tubercula, vel subalis, post auresve vlcera, vel scabiem in partibus ei correspondentibus ac proximis genuisse, cum multo secus contingat: vlcera namque illa, vel scabies, quaelibetve percussio, siue in crure,

In vlcere pudendi tuberculum in inguine superuenire peculiare est, & ratio.

vel pede sit, vel in penne, quia dolorem accersit, materies praescepto naturae ad dlorificum locum maxime in corpore vel plethora, aut cacochymia laborante influit, & cum glandosa, seu adnosa emunctoriorum caro rara, atque spongi formis, via ac transitus fluentis humoris ad ea loca sit, hoc humore in ea raritate suscepto, atque imbuto tuberculum fit, quod vulgo seca nuncupare solet. Et idem subinde contingit, si in manu vulnusculum aliquod appareat, quia subalis tuberculum accessit, & in collo similiter si in capite. Quod optime a Galeno. 13. Metho. cap. 5. declaratur. Verum si pustula iam vlcerosa altius penetrauerint, non solum cutem, sed etiam carnem iam corrodescentes, tunc maxime opere quidem circumspecte oportet, an locus pellis, siue praeputij liuescat, vel nigricat, aut non, si non vnguentum apostolorum sat erit: si vero vlcerosa altius (vt diximus) penetrauerit, & maiore abstersione sit opus, Aegyptiacovnguento vtaris, vel per se, vel luteo oui vel pauculo vnguenti albi commixto, vel puluere Ioannis de vigo supersparso, siue vnguento commixto, vt morbi ratio exoptulauerit, quae in linamentis admo ueantur, desuper vero in panno totum ferè pennem cooperiente vnguentum album, vel pompholigis imponito, postea vlceris, vel vnguento mundificatio communi ex apio (quod vocant) vel alio con simili mulcebri mundificetur. Quod recipit succi apij. vnci. ij. mellis rosati collatione: quod vlceri iam profus mundo sarcoticum simul fieri etiam potest, nempe additis myrrha, mumia & sarcocolla, habita temperaturae ratione, & in posterum vlceris cicatrice inducatur, sequenti puluere. Recip. foliorum oliuae, lithargirij, turbae praeparatae sacchari candidi, aloes. an. dragm.

Varia medicamenta topica.

drag. sem. misce, & in polline reddito, & sic linamentis super impositis curetur curbita etiam in furno exiccata, in pollinemque redacta, & charta combusta mirum in modum a Gale. 5. meth. cap. ultimo in calce laudatur. Puluis quoque stercoreis canis, & cornu cerui vsti, & foliorum myrthi ad idem operatur. Caeterum si vlcerosa cacoetica ac profus erodentia nigricantia, ac mollia sint, gangrenae via tendentia, cum sensu, vel hebetate, vel nullo, quae foetor vehemens comitatur, tunc seca prius ex talo, si virtus tolerauerit, venena, alta scalpellatio summa, vel mediocris, vt res exoptulauerit, fiat, & sanguine nigro toto inde expresso, acetoque salito abluto, aqua chymistarum vlcerosa intingito: demum vaccino butyro crustula eleuetur, loco semper in circumambitu vnguento de bolo Armeno, vel alijs refrigerantibus illito. At vero si gangrena totum praeputium altius iam occupauerit, totum ipsum amputato, atque candenti ferramento in circumambitu adurito. Demum crusta mollificante aliquo medicamento vt modo etiam diximus euellatur. Postea vnguento ex apij succo, & alijs quae diximus vlceris curabis. Sed quoniam interdum euenit pellem ipsius praeputij in parte tantum superiori glandis corrumpi, atque ob id per orificium corruptionis glandem foras egredi, reliqua praeputij parte sub ipso pudendo instar pilae aggregata, turpissimum quidem atque veneri, & proli impedimento. Itaque cum hoc contigerit oportet totum illud funiculo alligari, atque constringi, demum praecidi, & candenti ferro orbiculatim subtiliter tangi vt interdum etiam post integram vlceris cicatrizationem feci.

Secunda ex talo.

Quando oportet huiusmodi malo candente rio actuali succurrere.

Verum nonnunquam contingit (vt saepe vidi) aliud turpe huic membro euenire, vt iam saepe periculo compertum ha-

beo, nempe egrotum ipsum pudendi glandem ad aliqua vlcerosa, vel excoriationem in ipsa curanda, pellem ipsius praeputij sursum versus detegere ac eleuare, & sic imprudenter per aliquod tempus relicto, cutis eousque inflari, vt postea non solum in suum reduci nequeat, verum etiam inflammatione, & interdum gangrena tentetur. Itaque quo pacto hoc malum a principio non magno negotio prohiberi possit, Deo auspice, docebo in praesenti. Cum igitur hoc contigerit, propter ipsius valetudinarij vel forsitan medici inficitiam oportet statim medicum, vel vnguibus quatuor digitorum manus finitram praeter pollicem, vel panno ex asperate totum simul praeputium versus partem inferiorem vt glandem cooperiat violenter trahere: impellente nimirum simul pollice eiusdem ipsam glandem versus partem interiorem, interim manu dextra pudendum firmiter tenente, & sic glans, praeputium attracto, contegetur. At vero anteaquam cutis in suum naturalem locum reducat, si forsitan aliquatenus iam induruerit, sume corticum radicem altheae recentis, foenugraeci, feminis lini, sing. P. j. feruescant optime simul & per pannum excollentur, & in eo sepi vaccini liquefacti, vnci. ij. commiscebis, & totum pudendum in hoc lauacro calido sommergito, & ibi lana succida fricabis, & postea panno in eo madefacto circumuoluto, & altero die (vt docuimus) praeputium reducito vt saepius feci.

Aduerte in gens malum quod eleuato praeputio & sic imprudenter dimisso euenire solet.

Modus reduciendipraeputium.

Sed restat nunc vltimo cuiusdam non leuis mali hic meminisse, quod interdum euenire vidi, eidemque subuenire. Vlceribus igitur exedentibus hoc membrum nonnunquam euenit, fistulam internam vrinariam aliquatenus abrumpi, lotio satisturpiter inde egredienti; oportet ergo, tunc temporis foramine vlceris iam satis mundificato cauam plumbeam ten-

○ tam

tam tenuem pervrinarium meatum subtiliter intromitti, & inde per aliquod dies urinam excerni, ne vulceris osculum in transitu ab ea tangatur, licet enim virtute & potentia exiccans sit, substantia tamen est humens, quo & etiam sua acrimonia agglutinationem prohibet. Verum si omnibus his contingat interius orificium meatus vrinarij adhuc agglutinari non posse, oportet tunc altero duorum remedio uti: nempe aut inter fistulam vrinariam, & pellem pudendi summa obliquaque incisione, excoarationeue, vt sic cutis per deligaturam ac medicamentum emplastricum versus partem anteriorem extensa, orificium, quo lotium egrediebatur, cooperire agglutinarique possit: aut facto vulnere exterius in toto circumambitu penis retrorsum & hinc inde cute disgregata impleatur vulnus linamentis, sic enim totum, quod in vulnere cutis porus occupavit elongari versus partem anteriorem poterit: & sic orificium, quo lotium à parte interna egrediebatur, operies: & pro viribus, sarcoticis carnem alere, & cutem epuloticis super inducere magnopere curabis. Sed hoc maximè cauendum tibi consulo, vt in pelle secanda, vt diximus, nimis cautè & subtiliter sectionem exerceas, eatenus vt fistulam internam vrinariam minimè tangas, nam maius nocumentum inde sequeretur, & nempe duobus orificijs inde secutis per quæ lotium egredieretur, cuius exitum per vnum tantum ne egrederetur antea conabamur. Cui quidem medendi rationi allucinatur Cornelius Celsus libro septimo, capite vigesimo quarto. Sed caue (vt dicit) ne interius altius incisione penetres. Interdum præterea præputij pelle per partem superiorem disrupta glans per orificium egreditur pli-

Methodus duplex curandi pudendi vlcus corrupto meatu vrinario & inde lotio egrediente.

Aduerte summa cum diligentia.

cata desuptus ipsa pelle atque tumente, turpissimum admodum atque veneri & proli impedimentum. Quare tunc secanda cutis illa prorsus est & candenti ferramento tangenda.

C A P. XXVI.

Quo nonnulla dubia circa hunc affectum Gallicum proponuntur, diluunturq;.

INTER MULTA certè dubia scitu admodum digna in hac Gallica affectione, tria in præsententi potissimum se offerunt. Primum

quidem cur tubercula magna, vt strumæ, scyrrhus, ædemata doloris sint expertia vt Galen. tum. 14. methodi. capite secundo. & 3. & 2. ad Glauco. capit. de ædemate, & de scyrrho asserit, cum omnes quidem doloris causæ nempe intemperies, atque soluta continuitas secundum eundem Galenum. 12. methodi. capite. 7. & Auicenna. 4. 4. capite. 30. in ipsis abscessibus reperiantur, sine quibus quidem apostima (vt eius definitio pandit) fieri non potest, constat, enim vt neminem latet ex intemperie ac soluta continuitate, & compositione deprauata. Secundum dubium cum solutio continuitatis inter obiecta sensus tactus cui dolor adscribitur non ingrediatur, quæ secundum Philosophum. 2. de anima sunt octo nempe calidum, frigidum, humidum, siccum, asperum, lenè, durum, molle, non igitur apparet ipsam solutam continuitatem dolorem posse inferre. Tertium, quid nam in causa

Cur huius morbi tubercula doloris sint expertia.

Secundum dubium.

Tertium dubium.

C A P. XXVII.

De antidotario in quo varia medicamēta admodum huic morbo vtilia atque experta inscribuntur, & primo de varijs syrupis, & pharmacis pro diuersis temperaturis, atq; etiam de quodam syrupo loco decocti ligni Indici non cum minori iuuamento exhibendo.

Hoc quidem antidotarij capite plurima nobis experta medicamenta adferemus. Primo quidem syropos pro qualibet temperatura exhibendos, non solum concoctioni euacuandæ materie huius morbi, sed etiam integræ ipsius curationi Deo auspice pro futuros, præmissa videlicet corporis euacuatione, eademque habitus ratione, quæ in decocto ligni Indici obseruari assolet: cuius quidem syrups. vncij. iij. per triginta dies mane & sero eger delingat. Prius igitur pro biliosis temperatura. Recip. limaturæ ligni Indici electi (vt supra docuimus) per qua triiduum infusæ in. x. lib. aquæ pluuialis, deinde lento igne vsque ad duarum partium consumptionem feruescat: postea verò excolletur, & igni exponatur, cui excolaturæ adde florum borraginis, buglossæ, rosarum, violarum, singulorum. p. j. & postquam secundum artem ebullierint

Syrupus morbo Gallico correptis, temperatura biliosis.

in causa sit vt vlcere siue pustulis exterioribus huius morbi laborantes, minori multò dolore excrucientur quam alij valetudinarij, quibus ista in eodem morbo deficiunt. Pro enodatione huius primi dubij dicendum iuxta præfatorum auctorum atque aliorum omnium sententiam, illam solutam continuitatem, ac pariter in temperiem ex materia calida, per viam defluxus, vel deriuationis subito in membrum irruentes, atque inuadentes: duntaxat dolorem afferre, cum natura subita inuasionè patiatur, nulloq; modo in frigidis omnino materiebus, ex quibus abscessus doloris expertes per paulatinam congestionem seriùs multò ac sensim gignuntur, quo fit vt non itidem natura offendatur, ac rursus materies sua etiam frigiditate membri sensum hebetat, quibus apostima dolore priuatur, etiam si suppuretur, licet contra Hippocratis sententiam. 2. aphorismor. 47. apertè hoc pugnet, cum dicit: dum pus conficitur &c. Solum enim in inflammationibus ex calidis materiebus verificatur, vt assidue docet experientia. Ad secundum dicendum ipsam solutam continuitatem alicui dictorum obiectorum nempe partium asperitati eleuationem inductæ referri. Sic igitur soluta continuitas, nisi modo dicto impediatur est causa doloris. Ad tertium dico cum Nicolao Leoniceo libr. suo de morbo Gallico, vbi inquit, quod humor nanque noxius quem natura imbecillior tentauit quidem, non tamen potuit ad exteriora propellere, tandem in articulorum neruis in sedens, ibi prohibita transpiratione dolore in gentem concitabit: apparentibus verò pustulis, vel vlcerebus in partibus corporis exterioribus, perniciosus humor exterius euaporans remissius multò offendit ægrum.

Solutio primi dubij.

Solutio secundum dubij.

Solutio tertij dubij.

O 2

lierint iterum excoletur, & cum saccharo albo, quod sufficiat, syrupum conficito: & in ligatura in ipso infundatur puluis trium sandalorum drag. ij. & (vt diximus) assumatur, sudore, quantum fieri possit, obseruato: & eodem modo de sequentibus syrupis intelligas.

Syrupi pro atrabiliosis temperaturis.

Syrupus pro
temperatura
atrabili-
osis.

S Vmeramenti eiusdem ligni Indici lib. j. omnium specierum mirabolanorum cuiusque dragma. iij. hermodactylorum drag. iij. fistulicorum, tamarindorum singulorum vnci. j. folij Indi. p. j. falis amoniaci drag. iij. epythymi, senæ, polypodij ana. p. semis. prunorum damascenorum. p. iij. infusa rasura ligni Indici in eadem aquæ pluuialis quantitate per quadriduum: postea vsque ad consumptionem duarum partium incoquatur, & tandem excolletur, & alijs simplicibus secundum artem mistis, & incoctis cum melle optimo atque saccharo æquis portionibus fiat syrupus: pro diuitibus verò addatur musci, ambre ana. gran. iij.

Pro pituitosis temperaturis.

R ECIP. Ramenti ligni Indici, rubi Indici, vulgo çarçaparrilla, minutatim incisi, singulorum. libra. semis. prunorum Damascenorum. p. iij. turbith, hermodactylorum ana. vnci. semis. fumarizæ viridis. p. ij. iuncianæ, Aristolochizæ ana. vnci. semis. omnibus conquassatis dimittantur per quadriduum in decem libr. aquæ, postea ebulliant modo supra dicto: deinde excolletur, & cum optimo melle fiat syrupus secundum artem. Sed aduertito huiusmodi syrupi vnci. iij. vel

perse, vel cum decocto eiusdem ligni Indici per triginta dies (vt diximus) esse sumendas. Cæterum quando syrupus exhibetur solum pro euacuandæ materiæ concoctione sufficit quatuor quinque diebus ipsum delingere, & postea pharmacum conueniens, secundum materiæ diuersitatem, exhibeatur.

De varijs vnctionibus mercurij, pro curatione morbi Gallici confirmati.

P Rimo in huiusmodi vnctionibus aduertendum est, non omnibus hoc morbo laborantibus, eadem linimenta æqualiter conuenire, nulla adhibita distinctione, vt apud vulgus vsurpatur, instar malifitoris omnes eodem calapodio calceare, laborantis vt Galen. 9. methodi. capite decimosexto. inquit. Sed cuiuslibet temperaturæ atque ætatis varia medendi methodus est adhibenda, & sic varias vnctiones pro diuersis temperaturis & ætatibus conficere oportet: quarum varietas circa maiorem, minoremve mercurij quantitatem discriminatur.

In atrabiliosis nanque ac temperatura robustis mercurij quantitas augenda est: in pituitosis verò aliquatenus minuenda: cæterum sanguineis & biliosis temperaturis, vel quocunq; modo debilibus, minor quàm in omnibus alijs mercurij proportio commiscenda est. Quibus ostensis. Recip. assungizæ suillæ salis expertis vnci. xvj. mercurij optimè purgati & diu extincti cum salina ieiuni, vel cum oleo ipericonis, in fortibus, vel temperatura atrabiliosis, atque vlcerosis. vnci. v. pituitosis verò vnci. iij. sanguineis, vel biliosis, & pariter debilibus vnci. iij. olei laurini. vnci. j. theriacæ. vnci. semis. cerusæ. vnci. j.

Syrupi dupli-
plex vsus.

Vnctiones
easdem non
omnibus con-
uenire: Sed
variæ pro
ætatibus, &
tèperaturis.

Quantitas
mercurij quæ
augenda quæ
dovè minuetur.

Vnctiones
pro varijs tē-
peraturis, &
ætatibus con-
dendæ.

vnci. j. lithargirij. vnci. ij. euphorbij, olivani singulorum. dragm. iij. assungia per se prius minutissimè scissa atque in mortario cum argento viuo guttatim, sensimque commixta, atque diu eousque agitata vt nullo modo argentum viuum visu percipiatur. Demum alia simplicia optimè secundum artem misceantur. In fine adde storacis liquidi modicum.

Aliud linimentum ad idem.

R ECIP. Axungizæ porcine infusæ vnci. xvj. olei chamæmellini, anethini, & laurini, & spicæ ana. vnci. semis. Resinæ, therebinthynæ cuiusque. vnci. j. euphorbij. vnci. semis. liquefactis liquefaciendis cum sufficienti quantitate cærx, postea argentum viuum secundum prædictam proportionem sensim commisceantur, & vltimò addatur storacis liquidi vnci. j. & vnguentum conficito.

Ad idem, linimentum aliud.

R ECIP. Axungizæ porcine sine sale libra. j. radicum recentium ebulli & hennulæ campanæ conquassatarum, stæchadis ana. p. j. olei anethi, & chamæmeli, & laurini, & irini singulorum. vnci. semis. squinanti. drag. iij. euphorbij, cerusæ ana. drag. iij. therebinthina, resinæ, cuiusque vnci. j. thuris, mastycis ana. dragm. iij. vini albi veteris libra. j. semis. sic conficito prius axungia cum vino, & radicibus dictis atque stæchade, & squinanto ferè vsque ad vini consumptionem ebulliant, postea forti expressione excellentur, deinde therbynthina, atque resina cum sufficienti quantitate cærx simul cum prædicta excollatura lique-

fiant, & in mortario ponantur, deinde puluerizatis puluerizandis, ac simul sensim commixtis cum ipso argento viuo, & morosa agitatione pistatis vnguentum conficito.

Linimentum pro formidantibus illiniri argento viuo.

Q VI A nonnulli hoc morbo laborantium eo vsque mercurij illinitionem timent, vt à medico expostulent, vt coram seipsis vnguentum prædictum absque argenti viui admittione conficiatur: itaque in præsentia medicamentum adferam in quo licet mercurium actu percipi non possit, potentia tamen ipsum ingrediatur, eodemque modo operetur. Hoc igitur facies si duplum cinnabaris loco mercurij vnguento commisceas, & maximè si cinnabaris ipsa fossilis sit, quam Auicen.

Linimentum
argenti viui
formidanti-
bus, quibus
remedijs ven-
tendum.

2. cano. cap. proprio de argento viuo vzi fur nuncupavit, nempe intra mineram ipsius argenti viui inuentam: quæ si haberi non possit factitiam commisceto, quæ ex sulphure & argento viuo constat, Auic. citato loco asseuerante. Sed in huiusmodi vnguentis argento viuo commiscendis duo potissimum aduertito. Primum quidem pro iuuenibus biliosisq; temperatura inungendis, argentum viuum purgatum minerale frigidum, si possibile sit, fore eligendum: senibus verò, pituitosisve ediuersò, videlicet non purgatum, calidum, factitiumque. Dixi autem (si possibile sit) non enim semper hoc ad votum eligi poterit, nisi forsitan aut ærotante ipso vicino mineræ argenti viui, aut eo vsque diuite vt in regionem illam vbi vtrunque argentum viuum venditur mittere possit. Secundum

Aduersio.

operæ pretium esse adulterinas deceptio-
nes, quæ à venundantibus ipsum argen-
tum viuum committi solent, in præfenti
pandere, quas ab aurificibus ipso argen-
to viuo in deaurandis vasis vrētibus, di-
dici. Solent enim (vt ipsi aiunt) quartam
partem, vel quintam plumbi ipsi argen-
to viuo commiscere. Hoc experieris &
nocumentum auertes. Primum quia sta-
tera qua ipsum argentum viuum ponde-
ratur quadantenus plumbeo colore infi-
citur. Secundum prohibebis plumbi no-
cumentum, ab argentoq; viuo illud sepa-
rabis, si aluta corij ipsum excollaueris for-
tissimeq; per ipsam expresseris: sic enim,
(vt sæpe expertū est) si quid plumbi mer-
curio commixtum erat, alutæ post colla-
turam & expressiōem veluti plumbea
infectio adhærebit.

Animaduersio.

SED mihi nunc in mētem venit pro-
ficuum aliud notabile, non coticen-
dum, pluribus enim ad laudem Dei ma-
ximum attulit iuuamentum (illis videli-
cet, qui tuberculū huius morbi in capite
laborant) nempe inter vngēdum ipso
argento viuo, vel inter sumendum aquā
ligni Indi, capiti prius pertuso pileum cæ-
ræ capitalibus herbis in pollinem reda-
ctis ei commixtis admouere: cuiusmodi
sunt stæchas, maiorana, chamæmelum,
melilotum, flos roris marini, & huiusmo-
di alia. Hoc nanq; experimento plures sa-
nitati restitutos ad laudem Dei vidi.

C A P. XXVIII.

De pharmacis simplicibus at-
que cōpositis pro morbi Gal-
lici materia euacuanda & pri-
mo de ijs quæ biliositas tem-
peraturis sunt acom-
moda.

MEDICAMENTVM Medicamē-
ta varia sim-
plicia, atq;
cōposita p
qualibet ma-
teria vacuā
da.
colagogum, id est, est bilis
flauæ solutiuum, quem ad-
modum flegmagogum pi-
tuitæ. Sed huius potestatis

quædam sunt simplicia, quædam sunt
composita, veluti manna, casia fistula,
violarumq; species quædam, prunorum
Damascenorum caro, Rhabarbarum, sca-
monium, siue diagredium. Composita,
vt confectio diaprunis simplicis, hoc est
sine scamonio: & compositi, scilicet cū
ipso scamonio. Electuarium de succo ro-
farum. Electuarium rosatum Mesue, &
electuarium de Psillio. Pillulæ ad febres
colericas. Flegmagogum medicamen-
tum est simplex, mirabolanus albus, er-
modactylus, turbit, agaricum, aloes.
Composita sunt diaturbith, mel rosatum
Alexandrinum, pillulæ aureæ, aggregati-
uæ, Indæ, scetidæ. Diacarthamū, electua-
rium elefscoph, vel sequens electuarium
satis expertum. Recip. Turbith. vncij. se-
mi. ermodactylorum dragma. iij. diagre-
dij dragm. semis. epithimi Zedoarie sin-
gulorum scrup. j. zinziberis. dragm. j. ga-
lange, gariofilorum, masticis singulo-
rum. drag. viij. seminis millij solis, anisi,
fæniculi agarici, singulorum scrup. j. fac-
cari albi quod sufficiat misce, & cum a-
qua scabiosæ confice electuarium in ta-
bellulis. Cuius vncij. in gallinaceo iure
mane patienti exhibeatur. Syrupus quo-
que solutiuus supra inter syrupos cogno-
minatus, flegma educit. Cæterum soluti-
ua bilis atræ medicamēta simplicia, sunt,
nigri mirabolani, senæ, polipodij, lapis la-
zuli, epitymus, serum lactis caprini, &
similia. Composita, confectio diasenæ
confectio Hamec, decoctio epithymi
Mesue, quæ in hac materia atrabiliosa e-
ducenda primas tenet, pilulæ fumaricæ &
de lapide lazuli, hiera logodionis, quo-
rum certus vsus, quantitasque vt Galen.
multis

multis in locis adfert, nec lingua profer-
ri, nec calamo scribi possent sed ingenio
medici, industria & mentis indagatiōe
adquiritur. Materia igitur prius aliquo
ex supra commemoratis syrups iam cō-
cocta, aluoq; secundum prædictam di-
stinctionem soluta, nec non vlcibus, si
qua sint, puris, ac mundis, tunc ad ligni
sancti decoctum, vel linimentum mercu-
rij recurrendum est, hoc vno menti com-
mendato, nempe vlcibus forsan pedes,
vel crura occupantibus, vomitum potius
quam pharmacum conuenire: contra ve-
rò in his quæ supra sunt, quibusalui solu-
tio iuuamento est, cuius causam aliàs in-
dagauimus, atque authorum sententijs
probauimus.

Causiticum medicamentum,
seu potentiale ultra ea quæ
superius ostendimus
proficuum.

Medicamen-
tum causti-
cum profi-
cium.

Recip. Medullæ fermenti. vncij. iij.
sublimati. drag. x. minij vncij. semis.
puluerizatis puluerizandis, & cum fer-
mento & aqua plantaginis mistis fiat
massula, cui in furno exsiccatæ pulueriza-
tæq; puluis amilij & cerusæ ana. drag. iij.
& succi aphrodilorum. dragm. x. & ace-
ti albi. dragm. v. misceantur, & vsque ad
succum & aceti consumptionem in coquā-
tur, & iterum exsiccentur, & in pollinem
reddantur, atq; pauculo vnguento basali-
conis commiscebis, & confice vnguen-
tum. Quod si solidius facere velis plus
pulueris, sin minus plus vnguenti addi-
to. Ad idem accommodantur troscisci ex
succo aphrodilorum vncij. vj. & catce vi-
ua, & auro pigmento ana. vncij. semis. mi-
stis, & exsiccatis in vmbra.

Medicamentum in circum-
ambitu vlcis admouen-
dum, quando huiusmodi

causticis medicamentis vti-
mur ad fluxionem & cali-
dam in tempetiem coer-
cendam.

Recip. Olei rosati, omphacitidis, & Medicamen-
tum pro cir-
cumambitu
vlcis, cui
causticad-
mouetur.
myrthini, succi plantaginis, vel sola-
ni, aceti rosati ana. vncij. ferueant simul
ferè vsque ad succi & aceti consumptionem,
postea adde cæræ, quod coagula-
tioni sit satis, & liquefiant simul, postea
in mortario plumbi imposito. Deinde
sequens puluis sensim commisceatur, &
plurimum agitentur. Recip. cærusæ lotæ
& exsiccatæ, sandalorum rubeorum, bo-
li Armenici puluerizatorum ana. drag. v.
fiat vnguentum. Aduertito ad abstergen-
da vlcera praua: caustico medicamento
nondum indigentia, pretium opere esse
vti melle rosato. excollato: commixto si-
bi puluere rubro Ioannes de Vigo, vide-
licet cum vncij. j. mellis. drag. j. pulueris.

Lauacra ad abluenda brachia
& crura linimento mercurij
vngenda.

Recip. Florum roris marini, & cha-
mæmeli, foliorum lauri, berbasci,
papaueris rubri, squinanti, cinnamomi,
lauendulæ, stæchadis ana. p. semis. omni-
bus conquassatis, & aqua & vino albo in-
coctis fiat lauacrum quo ante illinitio-
nem mercurij & post calido, brachia &
crura abluantur, & pannis calidis exsic-
centur. Quibus me-
dicamentis
brachia, ar-
que, crura
ante illini-
tionem me-
dicamenti
mercurij
sunt abluen-
da.

Medicamenta pro vlcibus
huius morbi iam mundis.

Recip. Emplastri gratiæ Dei, emplastri Sarcoticav-
ceribus iam
puris appli-
canda.
chalcitidis, vnguenti pōpholigis a-
na. vncij. j. cum guttulis olei ligni Indici
confice vnguentum. Ad idem quoq; sum-
mè confert fel porcinum vnguento basa-
licone commixtum.

Medicamenta pro vlceribus huius morbi post decoctum ligni sancti iam assumptum, vel illinitionem mercurij susceptam.

Sarcotica vlceribus, nisi iam prorsus mundis, minime admo uenda.

IAM superius (vt opinor) admonuites haustum ligni Indici fumere, neq; linimentum argenti viui recipere, nisi ipsi vlceribus iam prorsus mūdis. Secus enim caro potius sordida quam pura in ipsis generaretur, vt docet Hipp. lib. de vlceribus & Auic. eum sequens. 4. 4. c. vniuersali de vlceribus, atq; etiā experientia ipsa. Tunc igitur quæ sequuntur medicamenta iam diu vtilissima adinueni. Primum Recip. Linimenti mercurij, vnguenti Apostolorum & pōpholigis, emplastri gratiæ Dei, & de calcitide cuiusq; ꝑ vnc. sem. cerusæ, lithargirij, minij, aluminis, pulueris ovis caluariæ canis singulorum. dragm. ij. fiat vnguentum secundū artem, & si solidius debito euadat guttulas olei mastychini commiscebis.

De Sarcoticis.

AB vlceribus crusta iam separata, hoc vnguento vtimini. Recip. Succi apij, therebinthinæ candidissimæ ana. vnc. ij. mellis optimi. vnc. ij. semis. luteorum ouorum nu. ij. farinæ hordei. q. ʒ. fiat vnguentum. Quod carnis emundandæ vim habet, naturā postea carnem producente. Sed vlcere iam aliquatenus mundo, sequens vnguentum quod mundificat & simul carnē alit vsurpetur. Recip. mellis rosati collati vnc. iij. therebinthinæ cum aqua vitæ lotæ vnc. j. semis. succi absinthij & apij sing. vnc. ij. myrrhæ electæ, thuris minuti cuiusq; drag. j. farinæ fabacæ, & hordei sing. q. ʒ. confice vnguentum. Mundificat quoq; praua vlcera huius morbi quod ex oleo rosato, & pulue-

re Ioannis de Vigo, & cæra alba, ac etiam ad idem præstat medicamentum ex oleo rosaceo, & elleboro nigro cum cæra alba, æquis portionibus mistis. Valet etiam mirum in modum vnguentum Apostolorum cum prædicto puluere commistū. Ad idem cum maiori mundificatione & exiccatione. Recip. Succi matris fyluæ, & verbasci, & apij, succi paucedinis, & ireos sing. vnc. j. mellis virginici vnc. iij. therebynthinæ ex beto vnc. j. aquæ vitæ vnc. j. sarcocollæ, myrrhæ in pollinem redactarū. vnc. semis. farinæ fabacæ. q. ʒ. confice vnguentum. ¶ Aliud mirabilis operationis, quod in vlceribus fraudulentibus sponte q; dilatantibus cacoeticis cū vtilitate & non pauca sum expertus. Recip. succorum apij & arnoglosæ, & acetosæ, scabiosæ, tapisij barbasijana. vnc. j. mellis rosati collati vnc. iij. therebynthinæ electæ vnc. ij. semis. myrrhæ sarcocollæ, corticis thuris, aloes singul. drag. iij. antimomij drag. iij. farinæ hordei vnc. j. puluerizatis puluerizandis omnibusq; commistis, & parum feruefactis fiat vnguentum. Verum si herbæ quarum succi sunt extrahendi virentes non reperiantur, tunc earum puluis loco succi vsurpetur.

Aliud medicamentum expertum.

Recip. Galbani, amoniaci, bedelij, singulorum. vnc. ij. oppoponacis dragm. x. infundantur per diem in aceto, deinde excellentur, & secundum artem coquantur, postea sume olei mastycini. vnc. viij. argenti spumæ. vnc. vj. mastycis vnc. iij. olibani, myrrhæ, cuiusque vnc. j. vtriusque aristolochiæ, viridis aris singulorum. vnc. sem. lapidis magnetis dragm. ij. panum auri nume. x. ex omnibus secundum artem vnguentum conficito.

Medi-

¶ Medicamentum aliud.

Recip. sæpi hircini, vitulini, & arietini, lumbricorum terrenorum aqua vitæ lotorum picis naualis, rasinæ pini singul. vnc. sem. olei rosati, & mastycini singul. vnc. iij. sem. succi absynthij, & matris fyluæ sing. vnc. j. & sem. omnibus simul vsque ad consumptionē ebullitis, & excolatis addat pulueris minij drag. x. lythargirij vnc. ij. itidem agitentur assidue vsque ad nigredinem, deinde adde therebinthinæ vnc. j. mastycis in pollinem redacti. dragm. x. cære quod sufficit fiat vnguentum solidum. Aliud ad magna vlcera iam munda cū aliqua calida intemperie. Recip. olei rosati, & myrrhini singul. vnc. ij. rasinæ vnc. ij. sem. succi plātaginis, & solani, vini albi, decoctionis hypericonis, & rosarum & myrthi sin. vnc. j. sem. omnibus ferè vsq; ad vini & succorum consumptionem incoctis, deinde sequens puluis addatur. Recip. cerusæ plūbi vsti abluti, lythargirij, antimomij, corticum mirabolanorū, citrinorum, boli armenici, sandalorū rubeorū, spodij, corticum thuris, & buxi, & ofsium dactylorū combustorū, aluminis vsti, rasuræ panni lini veteris subtiliter trite, scorizæ argenti, coralarū rubeorū, stercoris canis, capitū piscium salitorum sing. drag. j. cære albe, quod sufficit, confice vnguentum. Ad idem aliud paratu facilius medicamentū sic conficito. Recip. emplastrum gratiæ Dei, diachylonis cōmunis, emplastri de chalcytide, ana. vnc. j. thuris, cerusæ puluerizatorum, ana. vnc. sem. picis Græcæ. vnc. j. cære albæ, quod sufficit vnguentū secundum artem cōficito, Addendo olei rosati, vel mastycini, & in fine addat pulueris ovis cranei canis vsti, dragm. iij. & plurimum agitetur. Aduertito tamen quod si ex emplastro nigro Galeni quod ex lytargyrio, oleo & aceto cōmponitur in panno lini ad modum sparadrati

vulgo dicti conficiatur vlceribus mundis sanitatem præstat. Idemque operatur & efficacius (vt expertus sum) sparadrati (vt ita dixerim) ex emplastro mercurij confectum, quo Ioannes de Vigo loco linimenti mercurij vtitur. Aqua etiam argenti viui per instillatorium extracta his vlceribus mundis miro modo auxiliatur.

Aliud medicamentum proficuum pro vlceribus huius morbi iam mundis.

Recip. sagapeni, oppoponacis singul. vnc. sem. floris æris, rubeæ tinctorum cuiusque dragm. j. aristolochiæ rotundæ. drag. iij. triturationis triturationis, & gummis in aqua vitæ exolutis & vna parti succi radicis lilij albi, & duabus mellis optimi commixtis vnguentum conficita in filamentis vlceri adaptandum. Suprà verò quodvis ex commemoratis imposito, vel sequens. Recip. emplastri de cholchotar, id est, diapalmæ, vnguenti pallidi, vnguenti aurei singul. vnc. sem. cerusæ, lythargirij pulueris foliorum oliuæ, myrthi, & matris fyluæ, aluminis singul. dragm. j. sem. misce, & additis guttulis olei mastycini confice vnguentum.

Emplastrum ex gummis pro duricie scyrrhosa, huius morbi mollificanda, & pariter discutienda.

Recip. amoniaci, galbani, oppoponacis, serapinij singulorū. vnc. j. dissoluantur in oximellite, & aceto squilytico, & secundum artem fiat emplastrum, quod duricie admoneto ꝑ aliquot dies mollificatione præcedenti, nec non sufficit lapidis pyritidis igniti in aceto acera-

o s rimo

rimo proiecti. Ad idem. Recip. calcis viuz in oleo sisamino extinctæ, & cuiuslibet prædictorum gummorū vnci. j. in aqua vitæ ex aceto extracta dissolutorum misce, & fiat ad modum emplastri, sed oportet prius plures lapides pyritides igne excandescentes cum prædicta aqua vitæ ex aceto extracta extinguere, & suffitum recipere.

Vnguentum de muscillagini bus valens mirum in modum ad duricies remouendas; tum mollificādo, tum etiam simul discutiendo.

Recip. oleorum seminis lini chamæmelli, & irini, & de croco, vnguenti dialtheæ, hyssopi humidæ, butyri vaccini, axungie gallinæ, & anseris, & anatis, medullæ cruris cerui, vel loco eius vituli, axungie anguis, ana. vnci. sem. muscillaginis altheæ, foenu græci, & seminis lini, & seminis maluarum omnium vnci. iij. armoniaci, galbani, opponacis, bedelij dissolutorum in aceto squilytico, & oximelite, ana. vnci. semis, serapini drag. iij. marcasitæ præparatæ. vncias sem. fiat vnguentum secundum artem, & coaguletur loco cæræ cum diachylone communi, addēdo in fine croci puluerizati. scrupul. j. & guttulæ acetisambucini sensim commisceantur.

Vnguentū de ligno Indo pro scyrrhosis tuberculis huius morbi emolliendis, discutiendisque.

Recip. ramentiligni Indici libr. sem. olei antiquissimi, olei sessamini, ana. lib. sem. vini albi antiqui libra. j. fumarizæ, berbasci, cucumeris agrestis recentium, ana. m. iij. omnibus simul cōmixtis, con-

quassatis, per triduumque simul dimissis coquantur vsque ad vini consumptionē, cuius collaturæ & expressioni addito vnguenti dialtheæ vnguenti Agripæ, vnguenti Aragonis, añ. vnci. sem. coaguletur loco cæræ emplastro diachylonis cōmunis.

Acetum ligni Indici, quo in hoc morbo toties vtendū erit, quoties aceto communi fuerit opus.

Recip. ramentiligni Indici, vel corticis ipsius libr. sem. foliorum sambuci, & ebuli, & fumarizæ virentium añ. p. iij. acetisambucini libr. iij. omnibus simul contusis, & foli per triginta dies expositis, posteaque excollatis, parumque feruefactis vtilissimū acetum conficies, sed oportet, vt arte clarificetur.

Olei ligni Indici descriptio, quod doloribus articulorū huius morbi præsertim à causa frigida atq; etiam duriciebus maximè auxiliat.

Recip. rasuræ prædicti ligni lib. sem. radicis chinæ rasæ, & conquassatæ vnci. ij. brionizæ, hennulæ campanæ, cucumeris agrestis, fumarizæ, chamæmelli recentium añ. p. ij. omnibus simul scissis, contusisque misceantur cum libris. iij. olei anethini, & tribus optimi vini albiveteris, & sic per septem dies dimittantur, postea ebulliant vsque ad vini consumptionem, deinde excollentur, & exprimantur, & in vitri ampulla soli per triginta dies exponatur & vsui adseruetur.

Suffitus in ore post linitionē mercurij calamo recipiendus, quo nocumento ab argento viuo ori & gutturi de-

relieto,

relieto, & laxitati, ac dolori gingiuarum succurritur.

Recip. florum roris marini, bafylionis, foliorum lauri, trifolij, penanarum perdicum, gummi iuniperi, cynamomi, squinanti singulorum. p. semis. omnibus conquassatis mittantur in testam nouam plenam optimo vino albo veteri, & massa farinæ frumenti cooperiatur, & bulliant simul per dimidiæ horæ spatium: postea cooperulum in medio perforetur, vbi calamum cannæ intromittito quo suffitus ore infirmi suscipiatur: maximum namque contra prædicta incommoda adfert iuuamentum. Ad idem confert. Recip. panem calidum extemplo à furno extractum, & crebris foraminibus ipsum perforabis, deinde projice simul florum roris marini. p. iij. myrrhæ electæ impollinem redactæ, vnci. j. & simul commiscebis, agitabisque cum optimo vino albo, donec panis sit satis imbutus, & sic per diem integram feruetur. deinde instillatorio instillabis, qua instillatione os & guttur abluantur.

Vnguentum pro scabiæ huius morbi.

Recip. butyri vaccini vnci. vj. terebinthinæ vnci. iij. sublimati. drag. ij. cerusæ vnci. sem. ouorum numero. ij. succi limonum vnci. vj. sensim in mortario lapideo cōmiscebis, addito modico storacis liquidi.

Medicamentum sarcoticum vlcerebus iam prorsus mundis post linitionem mercurij adaptandum.

Recip. olei omphacitidis, mastichini, & myrthi, ana. vnci. ij. succi matris sylvæ, vini stiptici in decocto ligni Indici feruefacti vnci. ij. terebinthinæ, gummi henemi, masticis ana. dragm. vj. lithargirij, minij, antimomij, ana. dragm. cæræ albæ quo sufficit, confice vnguentum secundum artem.

De epuloticis, seu cutem inducentibus medicamentis.

Cicatricē vlcerebus induci nil aliud est quam cutē ipsam indurare, vt Guido ex sua non solum sententia tract. 7. capi. de medicinis cicatrizantibus, sed etiam ex Auicennæ sententia testatur. Sed hæc quidem inducenda cicatrix, in membris temperatura siccis, siccioribus quidem indigebit medicamentis, vt natura partis adseruetur, & quæ præter naturam humiditas est absumatur, vt Galenum. 3. artis Medicæ testatur. Rursus in vlcerebus vultus vbi turpes cicatrices dimitti non licet, alijs medicinis maioriq; circūspectiōe (pulchritudinis gratia) est opus. A medicamentis igitur pulchram cicatricem vlcerebus vultus inducētibus initio sumpto hæc sunt. Recip. corali vtriusque, margaritarum albarum, cornū cerui vsti, spodij, capitum rosarū lythargirij singul. scrup. j. fiat puluis cui panum vnum auri addito: at verò si quid spongi formis caruncule innascat, tunc eidem pulueri parum aluminis vsti commiscebis, vt cicatrix æqualis euadat. Cæterum vlcerebus aliorum membrorum cicatrizandis hoc medicamentum satis expertum habeo. Recip. ossis capitis canis vsti, cucurbitæ veteris exiecatæ, cornū cerui vsti, foliorum oliuæ, & myrthi, sacchari cædi, aluminis vsti spumæ argenti, sterco- ris canis, ostracorū seu cōchilarū que por-

tantur

tantur à D. Iacobo infurmo exiccatorū, ana dragm. iij. omnium fiat puluis. Et ad uertito quolibet etiam istorum simplicium per se uirtutem etiam habere vlcera munda ad cicatricem inducendi. Ad idem quoque vlceribus præsertim carcinosis vel cacoeticis prodest puluis ex cæcris fluuialibus vstis, ac pompholige, paribus portionibus commixtis, ex Galeno quarto. de compositione medicamentorum per genera.

Emplastrum pto futura coronaria, quod miro modo phibet omne rheuma à cerebro in sthrumas colli, ac perinde in subiectas partes descendere: etiâque susufionibus maxime proficuum, & aduersus antiquos dolores capitis.

Recip. corticum citri, coriandri præparati, behen albi & rubri, vtriusq; corali, pulueris granæ finissimæ, vel loco eius alchermes, cinnamomi, capulorum ferici, granorum myrthi, mastice, gummi iuniperi, margaritarum non perforatarum stachadis, maioranæ cuiusque dragm. semis. omnibus impollinem redactis, & cum labdano depurato quod sufficit, & guttulis therebinthinæ ex beto lento igne cõmixtis secundum artem emplastrum conficito in fine addendo musci ambræ, ana. gran. ij. Super omnia confert alijs non proficientibus post corporis euacuationem, futuræ coronariæ fonticulum aperire candenti ferramento subtili. Capite prius abrafo, & affixa postea cucurbitula sicca, vt cutis sursum trahatur: & admoto ferramento plano frigido in medio perforato: per quod

foramen: candens cauterium intromittatur, nulla postea contracta mora, vt mefacere vidistis.

Medicamenta ad cicatrices vlcerum faciei auferendas, seu multum minuedas.

Recip. radicum enulæ campanæ, & yreos valde coquassatarum ana. vñ ci. j. & cum albumine oui & pauculo cinabaris plurimum agitentur, & fiat linimentum quo noctu facies liniatur: mane verò decocto palearum ordeï, & fumariz facies suffigatur, & molli panno sudor abstergatur. Ad idem, summe vnguenti citrini quod in pomo citri conficitur, vnguenti pompholigis, mercurij extincti saliuæ ieiuni singulorum. drag. iij. simul mixtis vnguentum conficito, & noctu etiam, eo faciem illinito: mane verò sequenti decocto abluito. Recip. nucum pinearum mundatarum, palmularum, amigdalorum dulcium, fumariz, furfuris ana. P. j. omnibus minutim scisis in pannoque lini inuolutis, & in olla plena aqua feruefactis, excolatis, expressisque, faciem (vt diximus) colluito. Ad idem, quoque sequens medicamentum opem fert. Sume, myrrhæ electæ. vñ ci. iij. & cum totidem vñcijs olei amygdalarum dulcium eam contundito, & postea in sacculo panni lini inuoluto, per torcular exprimito recepto in eo prius aque feruentis vapore. Hac igitur expressione cicatrices vultus noctu liniendæ sunt. Ad idem quoque, oleum florum roris marini recentiu operat. Fit igitur ipsis floribus recetibus invitreâ ampullâ immisis, ea postea bene obturata, & in alta fouea stercoris equorû sepeliatur, & post triginta dies extrahito, & hoc oleo cicatrices inungi-

inungito. Sed aduertito si quando contingat (quod Deus auertat, vt sæpe vidi) huiusmodi vultus vlcera post indutam cicatricem reserari, oportere tunc fetonem retro collum admoueri.

Lexiuuium quo super tumores cirrhosos, & ædematosos huius morbi sæpè vti licet spongijs in eo madefactis.

Recip. foliorum lauri, & tamarisci, foliorum ficulneæ, & oleastri, samentorum, ramorum ilicis, roris marini, ana omnibus combustis cinerem colligito ex quo lexiuuium cum vino, aqua, & paucis aceto commixtis extrahito, & vtere, vt diximus. Nec minus ad idem præstat, præsertim in articulis tumentibus eos melle calido linire, sparso desuper puluere croci, & camepithis, & ermodactylorum. Et aduertito spongiam (nisi noua sit) non profuturam: habet enim salis marinæ vim maiorem. Si tamen penuria eius sit licebit loco eius Elychnio vti, id est, medulla iunci magni marini, qui etiam papyrus nominatur, & est spongiæ substitutum. 14. Methodi. capite tertio. docente Galeno, & apertius tertio. per locos vbi aduersus sanguinis fluxum à naribus lichinium ex spongia, vel Elychnio immitti iubet.

Ad tumores, & vlcera tibiae huius morbi medicamenta.

Si tibiæ tumeant, factis vniuersalibus euacuationibus, sume succi ebuli, & caulium, ana lib. j. olei camameli, mellis communis, cuiusque vñci. iij. ster-

coris caprini, farinæ fabarum, & lapinorum, furfuris torrefacti, singulorum. P. ij. ad ignem emplastrum confice, & tumefactis tibijs calidum imposito, recepto prius fomento ex decocto aphrodilorū, camamelli, foliorum sambuci, & tamarisci, atque iringi, & spongia in hoc decocto madefacta, tibiæ foueantur: sed oportet ipsis tumentibus vlceratis tibijs deligaturam arcuatam postea admoueri, quæ à Guidone tracta. tertio. capit. de ligaturis docetur magni sanè iuuamenti, vt expertus sum in illo videlicet. §. Ego autem talem bindam, in membris inæqualibus, velut sunt tibiæ, adapto, &c. Quam equidem deligationem iam diu vos docuimus, eiusque mirandum opus experimento nouistis, quæ sic fit. Scifa vitta de palmo in palmum, ab vna parte, videlicet, vsque ad medietatem per transversum, deinde incisiones illæ vna super altera optimè consuuntur, manente vitta sic confuta veluti arcuata. Et ligando, pars incisa confuta, curua parti inferiori graciliori que ipsius tibiæ admoueatur: pars verò laxior non incisa, parti ipsius superiori & crassiori, vt me facere sæpius vidistis. Vocat autem Guido ibidem partem dorsalem deligaturæ laxam, eam quæ versus partem superiorem admouetur. Aut quia versus dorsum tendat: aut quia vitta dorsalis figuræ aliquatenus formam referat.

Medicamentum solutiuum, quod per viginti dies sumptū huic morbo Gallico, absque linimento mercurij & absque decocto ligni Indi, subuenire solet: si vñciæ duæ illius quolibet mane assumantur, vel per se, vel cum aqua fumariz

fumariæ cuius hæc est compositio.

Recip. hermodactilorum, mirabolanorum Indorum, & citrinorum cuiusq; dragm. xv. elebori nigri, dragm. iij. squinanti. dragm. vj. prunorum damascenorum num. xv. passularum enucleatarum, tamarindorum, medullæ casie fistulæ singulorum vnci. sem. capillorum veneris, radicum buglossæ, & borraginis, polypodij, florum buglossæ, borraginis, singulorum. P. j. folliculorum senne. vncias. j. Camædreos, Camepitheos, sthæcadis, singulorum. dragm. iij. semis. fumariæ. vnci. semis. eupatorij. dragm. iij. succi pomorum redolentium succi lupulorum singulorum. vnci. vj. infundenda infundantur per diem integram in libris. iij. aquæ decoctionis ragmenti ligni Indici, postea secundum artem usque ad consumptionem medietatis ebulliant, deinde excoletur, in qua colatura vnâ cum succis clarificatis, & duabus libris sacchari albi iterum coquantur, & fiat sirupus, & inter coquendum ponantur diagredij in panno ligati. dragm. iij. & vsui seruetur. Qui à circumspecto medico moderari debet adaucta videlicet, vel minuta quantitate, & tempore, vel mutatis quibusdam (si oportuerit) mutantis, nam vt antea iam diximus hæc omnia sicuti multa alia periti medici industria indagatiq; omittuntur. Vnde Hippocrates lib. de lege, non sine magna ratione de medico circumspecto agens inquit. Natura repugnante nil medicina proficit quibus verbis, vt falso quidam opinantur, non agit de natura virtute regitiua humani corporis, sed de medici ingenij natura qua repugnante: scientia medicinæ in ipso nihil prodest. Confert etiam ad idem fumere per decem dies mane. dragm. j. pulueris rubi Indici

cum dragm. semis. fennæ impollinem redactæ in vino albo dillutis.

Ad hemicraneam huius morbi suffitus facta corporis euacuatione.

Recip. conseruæ sthæcadis, & rosarum cuiusque vnci. semis ligni aloes, masticis, copulorum, serici, singulorum. scrupul. ij. puluerizatis puluerizandis misceantur & fiant trocisci. Quibus mane æger ieiunus per nares suffigatur.

Ad dealbandos, firmandosq; dentes, atque gingiuas ex præterita mercurij illinitione dolentes & imbecillas.

Solet prope semper post linitionem vnguentorum (quorum basis est argentum viuum) molles gingiuas & vacillantes dentes dolentesque manere, ac nigrities affici, cui malo his subuenitur, & primo. Ad gingiuas constriungendas, hæc sunt experta. Recip. corali rubri, granæ finissimæ sanguinis draconis ex gutta, lapidis ematitis, masticis, gummi iuniperi, margaritarum non perforatarum, Acacie, licij, balaustrarum, cuiusque dragm. ij. alluminis. dragm. iij. mellis rosati excolati. vnci. iij. aceti squillitici. vnci. ij. succi plantaginis. vnci. j. & semis. confice secundum artem vnguentum instar vnguenti AEgyptiaci addendo in fine musci, Ambræ ana grana. ij. quod in peticula panni lini, gingiuas noctu admo uebis, mane verò sequenti decocto os abluatur. Recip. aquæ capitum rosarū & plantaginis, vini stiptici singulorū. vnci. iij. aquæ

iiij. aquæ pilæ fabri ferrarij libra. j. semis, gummi vermicis, masticis, semis granæ, thuris, limaturæ cornu cerui, ana. dragm. iij. alluminis dragma. iij. radices vtriusque consolidæ, rois, foliorum, & granorum myrthi, rasuræ ligni Indici, floris roris marini ana. P. semis. omnibus conquassatis, & ad medietatis vsque consumptionem feruefactis excolatisque, & in ampulla vitri obseruatis, vt ere. Cui si adderes grana duo musci & Ambre placidiorem gustum redderent. Fieri etiam solet veluti tela panni lini cærata confecta ex cæra alba liquefacta cui prædictus puluis commisceatur, & gingiuas prius ab humiditate fricatis admoueto, mane vero eodem decocto os colluatur. Collatio etiam oris aqua vitæ maximè prodest. Rursus si candido oui prædictus puluis ad mellis grasciciem admisceatur, & gingiuas modo dicto applicetur, pretium opere est. Cæterum interdum euenit gingiuarum carunculam auferi eo vsque, vt medicamentis non cedat: tunc summum præsidium erit actuali cauterio auri eam tangere, vt Cornelius Celsus libr. septimo. capit. 12. atque & experientia ipsa docet.

Ad tollendum foetorem oris, qui post linitionem mercurij manere solet.

Summito panem extemplo à furno extractum, & crebris foraminibus perforato, & libras duas vini albi optimi veteris in eo imbibito, & simul postea cum floribus recentibus roris marini, & lauri cuiusque. P. iij. & melle virginæ vnci. vj. & myrrha. vnci. j. contundito & per instillatorium instilletur, & ad oris collutionem, in ampulla vitri adseruatur.

Ad dealbandos dentes, post vnctionem argenti viui, vel quouis alio modo nigricantes, medicamenta.

Summito succi limonum vnci. iij. & in vitrea ampulla ponatur, cui adde alluminis vsti dragm. iij. & panno exasperante in hoc succo madefacto dentes fricentur. Ad idem quoque valet dentifricium ex melle communi, atque sale æquis portionibus, vsque ad soliditatem feruefactis impollinemque redactis, quo puluere dentes fricentur panno digito inuoluto. Postea vel aqua vitæ vel decocto aliquo ex supra commemoratis, vel vino tantum os abluatur.

Aliud dentifricium ad dealbandos dentes confortandasque gingiuas.

Summe radices magnas simphiti recentis, & earum extremitates leuiter contundito, & per septem dies in aceto macerentur, in quo gummi iuniperi, dragaganti, boli Armenici, thuris, masticis, sanguinis draconis, corali rubri, ana. dragm. ij. prius ferbuerint, postea radices extrahantur, atque siccentur, & vna illarum omni die dentes fricentur. Idem fieri etiam potest cum magnis radicibus maluarum. Pro pauperibus verò facile parabilia sunt medicameta quæ fiunt ex lapide pumicis marini, & ossis sepie impollinem redactis quo dentes fricentur. Ad idem rursus fieri possunt veluti lichini instar coralli paruuli ex puluere lateris antiqui & albumine oui, & pauca mucillagine dragaganti confectis, exiccatis, atq; (vt diximus) formatis, quibus dentes fricentur, & vino vel aqua vitæ postea colluantur.

Aqua

Aqua mirabilis cuius opus sum expertus ad dealbandos dentes sine aliquo gingiuarum nocumento.

Recip. Aristolochie viridis, succi limonum ana. vnci. vj. aquæ vitæ. vnci. iij. aceti fortissimi, mellis virginei ana. vnci. iij. prasi viridis. vnci. j. sem. pumicis marianæ, corallirubri, pulpe ofsis sepie, ana, dragm. ij. pulverizatis pulverizadis cum reliquis pistentur & sic in alembico vitri distillentur. Sed aduertito aquositatem

prius exeuntem esse inutilem, secundam verò mirabilem vsuique magnopere feruandam. Est igitur eius vsus, vt absterfis dentibus panno lini fricentur: postea frustulo ligni pini, prædicta instillatione infuso deinde iterum exasperante panno dentes fricentur.

Et sic explicat Liber Quintus, De morbo Gallico, ad laudem Dei omnipotentis, eiusq; beatissimæ matris virginis Mariæ quorum nomina per infinita seculorum secula benedicantur. Amen.

Finis libri Quinti.

✻ ANDREAE ALCAZARIS Medici, ac Chirurghi.

Liber Sextus, quo agitur de pestilenti constitutione, & curatione bubonum, siue venenosarum inflammationum tempore pestis euenientium.

CAPVT PRIMVM.

SI PARVIS Affectionibus Medicus quantumuis doctus absq; summi opificis auxilio subuenire nequeat (quid ergo in pestilenti morbo omnium in festissimo (de quo in præsentia dissertituri sumus) chirurgorum minimus facere vel scribere possit? nihil profectò. Diuini igitur numiuis ac beatissimæ virginis & matris eius Mariæ præsidio primitus inuocato: ea quæ aduersus hanc pestis deuoratricem belluam, ac præsertim veneficos bubones pestilenti tempore pullulantes, longo periculo profutura inuenimus, hic impense bifariam explicabimus. Primo quidem de præseruatione. Secundò vero de curatione nobis agentib⁹. Primum igitur bona victus ratione (quæ apud priscos authores pro optimo vsu sex rerum non naturalium vsurpatur) completur: & hæc totidem etiam regulis. Prima circa pestilentis aeris rectificationem versatur. Secunda verò cibum, potumque qualitate, & quantitate, atque tempore rectè summenda edocet. Tertiò exercitationes, & quocunque corporeos motus pestilenti tempore vsurpanda. Quarta Methodum minuendi prauos succos humana corpora

Victus ratio apud veteres pro optimo regimine vsurpat, nepe sex rerum non naturalium, quarum vsus totidem regulis docetur.

infectantes. Quinta circa somnum, atq; vigiliam versatur. Sexta animi accidentia nempe gaudium, mœstitiâ, iram, timorem, & inanimam rerum contemplationem: & huiuscemodi alia modificat.

CAP. II.
De causis.

PLuribus circa causam pestilentis constitutionis in præsentia post habitis: tum quia longa, atque morosa esset eius mèdica, atque philosophica indagatio: tum etiam, vt ad bubonum venenosarum, curationem (quod est nostrum principale intentum) citius accedamus. Sub breuiori, qua potero, oratione antiquorum & iuniorum autorum in hoc sententiam sequutus, duplicem ipsius pestis causam afferamus, superiorem, nempe influxum coelestem, signorum, & planetarum. Quæ nos vt plurimum latet, licet apud Astronomos interdum alluscinetur: atq; diuinam permissionem, vt in sacra pagina passim legitur, & inter alia plurima loca colligit, ex. 2. Reg. 24. cap. Inferiorem verò multifariam, aut ab aere, quâuis simpliciter ex se, ac incorruptibili, vt aqua, corrupto

Pestis duplex causa, superior, & inferior.

Pestis superior causa duplex.

Pestis inferior causa multiplex.

P rupto

rupto tamen ex accidenti, nempe vaporibus malis, atq; corruptis exhalationibus sibi committis. Et hoc varijs quidem modis, aut ex foetidis paludibus, & aquis retētis putridis, aut corporibus bello occisis, & non sepultis, aut animalculis per vicōs, atq; angiportus insipienter omisissis, aut ex putrefactione in cauernis terræ, ci bos, atq; etiam potus, & aërem ipsum (cuius attractiōe viuimus) atq; inde spiritus & humores nostros corrumpente. Communicatur etiam pestis multitudine hominum, qui habent in seipsis proprietatem præparationis. Agens enim solum operatur in patiente præparato, Auic. 2. 4. tract. 4. ca. primo asseuerate. Quo euenit temperatura sanguineos, atq; biliosos in peste citius infici: pituitosos vero rarius: sed atrabiliosos multo serius, vel forsā nunquam: habent enim poros compactiores: vltra hoc quod vtraq; eorum qualitatē, nempe actiua, & passiuā putrefactioni resistunt.

C A P. III.

De signis huius atrocis morbi, atque differentia inter annum morbiferum, & pestilentem.

Alterum de signis pestilentis constitutionis, tam futuram, quam infestatem iam pestem indicantibus: tanta tanq; varia & diffusa antiqui, ac iuniores medici nobis inscripta reliquere, vt iure optimo licebit in præsentī perscrutatione nos parum demorari. Igitur, vt breuiter in hac tractatione procedatur, iusta prædictorū authorū sententiam, aduertito, quasdam esse notas, futuram pestem ominantes, quasdam verò ipsam iam actu nocentē, apertē dilucidantes. Primæ ergo notæ, quæ pestem præcedere solent (vt autho-

Pestis futuræ notæ & quales.

res penè omnēs asserunt) sunt igneæ frequentes in cælo apparitiones, diēs eadē interdum lucidæ, interdum nubilosa, assiduus præter solitum auster, frequens color regionis aeris, morbi regij colorem referens. Adhæc imbrium crebra signa adsunt, quæ citra pluuiam euanescunt: arborum flores præcoces, præ exiguo frigore postea interemptæ: aer sæpius turbidine perfusus: & denique aer non serenus: ranarum paruorum exitus multo, vt Philosophus. 2. 2. probl. 1. probl. atq; Conciliator in eius cōm. etenim, docet: multitudo item piscium mortuorum super aquas apparentium. Et certe non falax periculum est, (vt multi experimentatorum asserunt,) ad discernendum an læuor aliqua occasio, singularisq;, an aer ipse vndiq; tabificus pestilentiam efficiat, si ros super herbas, vel arbores ante Solis ortum collectus sitienti cani bibendum tribuerit: si eo è potu canis interierit, aerem nocentem in causa esse coniectantur. Cæterum peste iam tactos acerrima febris anxietates magne, atq; vomitiones subito infestare solent: eo vsq; vt venenum sumpsisse appareat. Sub alis, vel colo, vel inguinibus trium principū membrorum emunctorijs, inflammatione nonnunquam oborta. Quæ vehemēs dolor, atq; summa molestia, & angustia interdū cōmittantur ac fitis vehemēs. Carbunculi etiam atq; antraces pululare solent. Quandoq; ipsa sola pestilenti febre absq; bubonibus emunctorialibus valetudinari laborant: & cum vrina bona, & pulsu bono è vita discedant. Cum enim natura sagax præferat se contra veneficum morbum præualere non posse, pugnam fugiens, ad alia eius opera exercenda, conuertitur, nempe ad vrinæ coctionem, & alia. Verum enim uero, quia morbiferos annos medicorum vulgus pestilentes esse opinatur, extranea remedia pro

Pestis iam infestantis signa.

pro curatione infirmorum exhibentes pretium operæ mihi videtur inter vtrunque anni constitutionem discrimen ex Gal. snia. super principio lib. 1. Hipp. de morbis vulg. in presentia asserre. Morbi (inquit) partim fiunt à victu, partim ab spiritu cuius attractiōe viuimus. Vn osq; hoc modo distingues, vbi multi vno morbo homines corripuntur, eadem tempestate, causam illi: attribuere debemus (quod est maximè commune) & quo præcipue omnes vtimur hoc autem est, quod respirando attrahimus. Tunc enim victum cuiusq; nostrū nequaquam in causa esse manifestum constat: ergo non fuit victus ratio in causa, cum homines quo quovictu vtentes in eundem incidunt morbum. Et subdit postea, At vbi diuersis eodem tempore morbis homines afficiuntur suis cuiq; victus sine controuersia causa est. Itaq; à rectificando, resistendo ve pestilenti aere initio assumpto procedamus.

Pestilentem annū à morbifero differre, & qualiter.

C A P. III.

De varia methodo venenosi aeris rectificandi, resistendique.

Via impossibile est, humanā vitam absq; aeris ad cordis refrigerium assidua attractione asseruari, vnde Gale. loco supra citato. Morbi (inquit) partim fiunt à victu partimq; ab spiritu, cuius attractione viuimus &c. Vnde Rasus. 2. Cōtin. c. 17. iniungendum (dicit) hominibus est, quod non mutant regimen sed aërē, quia non accidit eis distemperantia à regimine sed ab aère. Oportet igitur summo opere pestem formidantes aerem versus temperiē decliuem, atq; oppositum illi parti, à qua infectus aer perflat, abiter. Oportet rursus ad ipsius pestilentis aeris rectificationē vrbium, & opidorum re-

Pestilentem aere mutari salubrius esse, quam cibum.

Cadavera, si mul cū alijs

ctores in exhauriendis lacunarum putridis aquis cœnosis, male olentibus operam dare: adq; in expellendis procul quibuscunq; animalculis mortuis in rubrum angiportis sæpius repertis: ac denique in omni immundiciæ abstergenda. In plateis quoq; odoriferæ herbæ atq; arborū rami rectificandi aerem virtutem possidentium sunt comburendi, veluti labendula, ruta, ros marinus tamarici, iuniperi, atq; lauri rami, cupressi, atq; fabinæ: quorum quippe flāma ac fumo aeris venefica, & putrefactiua humiditas assumitur, pestilētis aeris noxa inde prohibita. Hoc nanq; duntaxat modo Hipp. (vt testatur Gal. lib. De teriaca ad pis.) memoriæ prodidit pestilentem luem ab Ethiopia Græcos inuadentem & nō aliter curasse. Oportet perinde circa solis ortum aceto & aqua mixtis ad aeris rectificationem cubiculum ac domum totam irrigare: & si (facultas tulerit) aqua sit rosata: & nullo modo in meridie: caliditas nanq; maior, atq; putris humiditas augerentur: vt plantis in æstu meridiæ in cautē irrigatis accidere solet Phil. 2. probl. probl. 5. asseuerate. Quam ob rem periti agricolæ ante ortum & post occasum Solis plantas irrigare soliti sunt. Pannū quoq; in aceto, & aqua ros. cū puluere boli Armen. & sandalorum rubrorū infusum intra pilam ligni iuniperi crebris foraminibus fabricatā homines portare oportet. Eius quoque odorē creberrime naribus attrahere. Quantā autem vim aduersus omne venenum acetum sortiatū nouerit ille qui inter reliquos authores Plin. 2. lib. naturalis Hist. c. 1. nu. 40. de aceto legerit. Vbi inter alia enarrat quendam hominem vtrē aceto plenū forsā baiulantem aspidem venenosam calasse: qui, deposito vtre, dolore acerrimo cruciabatur, recepto vero, dolore prorsus carebat. ¶ Domus præterea, atque cubicularia cellula mane fe-

in mundicie bus lōge ab opidis eijcienda.

Arbores odoriferas, atque herbas tempore pestis vicat in comburendas.

Pestis tempore domos irrigandas aceto, & aqua ante ortum, & post occasum Solis.

Pestis tempore odoranda.

Acetum maximam vim habere aduersus omne venenū.

suffitus re-
ctificans ac
rempstilitē-
tem.

Stramentum
redolētium
herbarū, &
ramos cum
fructibus suis
suspendi, at
que spargi
domib' pre-
sum operā
esse.

Pomi colo-
suspendi
tempore pe-
stis descri-
ptio.

Quibus ma-
n' & facies
ablucendae.

Quae utili-
ter gerenda
pestis tem-
pote.
Loca fugiē-
da.

quenti pastyllo suffigetur, eoq; tabmicum
aerem synceriores efficere ellaboran-
dum est. Qui recipit nimpheæ, id est, ne-
nupharis feminis acetosæ & ciori olibani
gumi iuniperi rosarum, sandalorum ru-
brorum ligni aloes cuiusq; drag. ij. caphu-
ræ. scrup. j. omnibus in pollinem redactis
cum sacaro rosato pastili conficiantur.
Ad hæc pretium operæ est domibus di-
lium spargere (vt Alexandri medici ver-
bo vtar) stramentum quale infesto. B. Ioā-
nis Baptistæ spargi passim solet: de frondi-
bus videlicet, herbis floribusq;. Ad rem
etiam facit salicis, atq; iuniperi, quercus,
& lauri, lentisci, folia, atq; vitis vuas albas
ferentis. Eandem etiam opem ferunt: li-
monum ac pirorum rami cum suis fructi-
bus appendētibus (si fieri possit) & regio
& tempus, facultasque tulerint. Pomum
quoque colo suspensum, cuius hæc est
per mixtio mirificè prodest. Recip. Lab-
dani electi ac puri vnci. j. thuris ligni a-
loes heben albi & rubri, sandalorum ru-
brorum feminis granæ & acetosæ macis
calami aromatici, gariophilorum rosa-
rum zeroariæ cuiusque drag. semis. gra-
norum iuniperi drag. j. caphuræ scrup. j.
musci ambræ ana. gran. v. omnibus in pol-
linem redactis cum muscilagine draga-
ganti extracta in aqua rosar. pomum con-
ficito. Apud quosdam verò Italos medi-
cos (vt certo scio) gestatio arsenici subli-
mati vsurpatur: ferūt enim summum ef-
se præsidium altero nempe veneno alte-
ri aduersante. Manus etiam atque facies
aqua rosar. pauculo etiam aceto rosar. cō-
mixta abluere, idemque naribus fuggere,
eoque os colluere conuenientissimum
est. Pretiosi quoque lapides veluti esme-
ragdorum hyacinthorū granatorum vel
similium mirifica sua specifica virtute
huic pestis affectui iuuamento sunt. Con-
uenit rursus hunc morbum formidantes
à locis paludosis vbi putridæ, limosæ, pe-

simique odoris aquæ sunt congregatæ,
fugere: potissimum quibus linum & spal-
tum immorantur vt Auic. r. 4. assert. Hu-
iusmodi enim infectionis vapor (vt iam
antea etiam diximus) pestem acersit vt
Auenzoar. 3. Theisur. tract. 3. c. 1. atq; Ra-
zes. 2. Contin. asseuerant. Cæterum apud
fenestrarum domorum apertionem me-
dici authores in hoc conuenere, vt quæ
versus partem Setentrionalem, vel Oriē-
talem sunt: pestilenti tempore aperiātur
ab ortu Solis vsque ad horas quatuor: A-
lijs verò claudantur, huiusmodi enim vē-
ti pestis putrefactioni resistunt: eamque
præceteris magis purificant. At verò si in-
fectus aer ab ea parte, forsan communice-
tur, tunc fenestræ claudendæ potius sunt
atque ei oppositæ aperiendæ vt sententia
Razes. 17. Cont. colligitur loca etiam (vt
inquit) mari propinqua saniora sunt alijs
locis mundi: ac perinde loca montana, &
alta, licet non desuere authores oppositū
asseuerantes, nempe habitandum esse (si
fieri possit) in humili, ac veluti subterra-
nea domo. Aer præterea loca circumdās
in quibus arbores nūcum, & taxi, & cau-
les multi reperiuntur deterrimus ideoq;
fugiendus est vt Hipp. inter initia. 2. lib.
Epid. atque Razes loco proximè cita. te-
stantur. Neque in vtile consiliū est, quod
tritissimum his verbis vulgus habet Ci-
to, longe, tardeque reddito. Quod ex Ra-
zis snia. 4. ad Almanforē cap. de peste cō-
firmatur, cito (inquit) ne aer dictis de cau-
sis ibi infectus eū fortassis qui in hoc mor-
bi genus incidere paratior erat, inter pri-
mos opprimat. A loco, vbi is timor est di-
scedat, idque longius: quoniā cœlestis in-
fluxus frequēter huius mali causa alicubi
incipiens solet frequenter vsque adeo la-
tius progredi vt non cum vrbe sub vrbia
modo sed etiam prouinciam interdū ali-
quam totam polluat. Vt tarde reddat: ne-
que statim confidat si pestem aliquot die-
bus

Fenestræ ver-
sus quam re-
gionem aperi-
endæ: &
quanto tem-
pore.

Maritimale
ca salubrio-
ra esse re-
re pestis: &
montana: q̄
alia.

Loca fugiē-
da.

Cito: longe-
tarde que
redire tēpo-
re pestis cō-
uenientissi-
mum esse, &
ratio.

bus defuisse audierit, qm̄ vel id forsan in
causa fuit non quod aeris corruptio omni-
no discesserit sed quod superstites ad hoc
malum suscipiendum inepti sunt veluti
temperatura pituitosi. atque potissimum
atrabiliosi: aut quia huic veneno paula-
tim assuefacti minimè ab eo læduntur.
Seu quod in aliqua lunari seu coniunctio-
ne seu aspectu: bonus quispiam influxus
(breui tamen tempore) duraturus prio-
rem alterum pro tempore correxit. Salu-
berrimum itaq; consilium est. Quod vul-
go cōmuniter dici solet, nempe citò (vt
iam antea diximus) longe, tardeq; red-
di re: quod etiam ex sacra scriptura, aperte
colligitur ex Isaia snia. c. 26. vbi voce do-
mini inquit, Vade popule mi, intra in cu-
bicula tua, & abscondete modicum ad
momentum donec per transeat indigna
tio mea. Et Ezechielis. c. 7. Qui in ciuita-
te sunt pestilentia, & fame deuorabun-
tur, & saluabuntur, qui fugerint ex eis. Vn-
de non ab restupendum profecto casum
(cuius plures sunt oculati testes) narrare
non sinam. Iam diu in magna pestilenti
constitutione, post integram ipsius pestis
iam lentescentiam contigit vt reductis iā
in vrbe nostram, profrigatis antea ciui-
bus aperta domo quadam supellectilia,
quæ à pestis initio reliquerant, extraxere
Eaq; ad maius tutamen, in riuulo, vbi ran-
næ fortè degebant, lauarunt. Et ecce pe-
nè ex templo ranæ omnes præ nimia ve-
nenositate in stragullis ad huc latente in
aquæ superficie mortuæ apparuerunt:
summum profecto aeris venenositatis
diu latentis inditium.

Sacræ pagi-
næ authori-
tas qua præ-
cipitur fu-
giendam ef-
se pestem.

Historia mi-
rabilis.

C A P. V.

De cibi, potusque ratione in
pestilenti constitutione
obseruanda.

Aud dubium est, quod vul-
go circumfertur. Plures nem-
pe interijisse gula, quam gla-
dio. Proinde qui ab hoc vi-
tuo (de quo præcipue sermo est) & quo-
cunq; alio prosperam valetudinem tue-
ri cupit, victus rationem, negligere non
debet. Oportet igitur primo cibum non
antea assumere, quam appetētia prorrita
ta inuitauerit: præcipue horis consuetis.
Et tunc (si possibile sit) minime differre.
Nō varia simul coquēda cibaria congere
re licet: nec à malis cibis, diu consuetis,
nos subito, sed paulatiue mutare. Consue-
tudo nanq; (etiam si mala sit) res magna
cuiq; est, iam enim in naturę habitum fer-
mè absoluitur, vt est apud Medicos, atq;
Philosophos, velut axioma. Cibaria rur-
sus (si calor, vel frigus præsertim excel-
lunt) omni tempore fugienda sunt: sed
æstate modicum frigida, hyeme vero tē-
peratè calida sumenda sunt. Quæ bene
olida sunt, pestilenti corruptioni aduer-
sari, meritò putantur. Quare, præsertim
hyeme aromata odora cibis commiscen-
da sunt: cæterum vere, vel æstate acetosa
herba, agresta, plantago, lactuca, borra-
go, cucurbita, spinachia, citri cortices ci-
barijs rectè commiscentur: meloncoto-
neum, mala granata, muzi, hoc est grana-
ta mista, odora poma proficua sunt: pa-
nis fit ex farina triticea syncera à surfure
magis æstate, quam hyeme extracta, sa-
leq; æstu pauco, hyeme pluri, & laudabi-
li aqua confectus. Aqua etiam rosa. vel al-
terius ex ijs, quæ cordi subueniunt, cali-
dæ, frigidæve iusta cordis naturam mi-
sceanantur. Sic enim vtilius multò panis
conflatur. Aqua aut laudabilior fluuiialis
est per lapillos, atq; arenam mundā, aut
vium lapidem fluens, vel fontis ab oriē-
ti orti. Pluuialis etiā proficua est, vel de-
coctionis acetosæ, & corticum, atq; semi-
nis citri. Cōmisceri etiā potest ipsi aquæ,
cum

Maxime, ob-
seruanda est,
victus rō.

Cibū nequæ
quam sumē
dū ante ap-
petentiā vē-
tricoli.

Cōsuetudo
altera natu-
ra.
Qualiter ci-
baria tempo-
re calido: &
tempore fri-
gido æden-
da.

Quæ odora
commiscen-
da cibis tem-
pore calido:
quæ vero fri-
gido.

Quæ ciba-
ria eligēda.

Quæ aqua
melior.

qua semel hausta ino-
tante morbo confert.

Vini potus quando cōcedendus.

vinū potandum.

Que carnes eligēdæ sint

Carnes quæ fugiendæ & alia.

Saxatiles pites, & quæ alta ædēda.

Aromata calida & cōdimenta ipsa confecta dimittantur.

cum bibitur, tantulum syrup. de limoni-
bus, vel de citri acetositate. Cæterū huic
malo incipienti plurimum aquæ frig. cō-
fert. Vnde Auic. 1.4. tract. 4. c. 4. sic inquit
& aqua frigida plurima subito est iuuati-
ua: pauca aut consequenter exhibita, for-
tasse excitat caliditatem. Potus aut vini
rarò concedatur, nisi vel virtute imbecil-
la, aut corruptione (quod rarissimè acci-
dit) in pituita euenienti: & tunc, pro indi-
gentiæ modo antea dilutum, sub flauum,
vel sub album suauiter olens: gustui verò
dulcedinis & acritudinis sit expers. Hu-
iusmodi enim vinum à Galeno in calce
artis medic. laudatur; in quo,
ac similiter in aquæ potu, si lamina auri
purissimi ignita extinguerentur pretium
operæ esset: carnes verò pullorum galli-
narum, perdicum, arietinæ, hēdinæ, vituli-
næ laudabiles erunt: præferim si inter af-
sandum, vel bulliendam succus agrestæ,
vel arantæ, vel limonum super spargat-
tur. Præterea caro cerui, damæ, leporis,
cuniculorum syluestrium, columbarum
huic affectui aliquatenus accommodantur:
non quidem, quia optimum chylum ge-
nerēt, sed quia huiusmodi carnibus in est
vis putredinis resistendæ. Acæteris vero
crassioribus, carnibus, caseo, lacte, ac pisci-
bus magnis, cauendum: paruis aut, saxati-
libus (quos vocant) dulcis, & lucidæ aque
vtendum, vel frixis, vel incoctis succo a-
grestæ, vel limonum commixto. Recen-
tia quoq; oua, sorbilia cum aliquo ex di-
ctitatis iam succis iuamento sunt: capar-
res rursus in principio cœnæ veluti olus
syluestre putrefactioni resistens, accom-
dantur. Quarum Aristo. probl. 2. 1. probl.
2. 1. meminit. Lentesc quoq; cum agresta,
licet chylum attrabiliosum generent, ea
dem tamen ratione profunt. Ad hæc sina-
pis, mel, piper, gariophili, zinziber, ac de-
niq; condimenta omnia, quæ ex istis con-
ficiuntur, vt deterrima prorsus fugienda

sunt: ac perinde alia, ac cepe, tempore po-
tissimum calido, atq; in calidis tempera-
turis, & regionibus, cum ad finem penè
tertij gradus eorum caliditas accedat. 5.
collig. & 2. cano. Fructuum præterea sic-
corum, quibus vtilicebit, sunt velut a-
migdalæ recentes, vel aquæ infusæ, auel-
lanæ tostæ, pasule. Ficus autem cū nucib^o
atque ruta in farctē in ieiuno assumptæ ci-
bus medicinalis in præcautione à peste
eò vsq; est, vt theriaca trium rerum com-
muniter nuncupetur. Efertur quoq; eius
operatio à Gale. libr. de cib. boni, & mali
succo. c. 8. ijs verbis: caricas cum ruta, nuci-
busq; præsumptas venenis vniuersis ad-
uersari testantur. Idem etiam Razes non
paucis in locis sui Continentis asserit. Ac
perinde Auic. 2. cano. c. de nucibus. Ra-
diculæ rursus magnæ, atq; grossæ, vt mi-
nus calidæ frustatim scisæ, acetoque per
noctem infusæ si ieiuno summantur ad-
uersus pestē præsidium optimū est. Atque
in vsu, non absque magna vtilitate com-
pertum. Cuius iuamenti Philos. probl.
2. 0. probl. ij. meminit. ¶ Sitis, atque fames
saltim tēperatura biliosis, ac macilentis
corporibus nocent: crasis verò, obessive
cibi atque potus abstinentia nō itidē, præ-
sertim, si multo cibo non fuerint assueti.
Cæterū hora prandij ultra. x. horā veris,
vel æstatis tēpore si possibile sit minimè
differatur: principio verò prædij tēpore
calido cibus optimus, & salutaris est, me-
dulla optimi pannis albissimi, prius geli-
da, deinde rosacea aqua lota: postea pau-
co succo agrestæ cōmixto cādidoq; sacca-
ro super sparso. Deniq; oīum acetosorū
vsus quocunq; tpe pestis rectē vsurpatur.

CAP. VI.

De regimine circa corporis
repletionem, atque in anitionem in
peste obseruando.

Qui

Quibus æta-
ribus, tēpe-
raturis & in-
quib^o regio-
nib^o alia, &
cepæ nocu-
mento sint.

Cibus medi-
cinalis quæ
teriaca, triū
rerū dicif.

Sitis, & fa-
men tollera-
re macilen-
tos, & bilio-
sos, malum.

Qua hora
æstatis & ve-
rij tempore
cibus sumē-
dus.

Quo cibo
principio
prandij vtē-
dum.

VI à peste præseruari
cupit, nullo modo va-
ria, atq; diuersa cibaria
(quāuis bona, atq; ame-
na) in eadē mensa, neq;
ad saturitatem vsq; assu-
mat. Huiusmodi enim repletio, ventricu-
li concoctricem facultatem imbecillam
reddit. Quolibet nanq; membrorum vl-
tra modum extenso, ipsius continuitas
ex templo soluitur, ac debilitatur. Vnde
igitur in ipso ventriculo prima coctio
corrupta, eademq; in iecinore, aut diffi-
cile, aut nullatenus correctæ, Secunda e-
tiam coctio in ipso epate vitatur. Quo
fit vt tertia, quæ in venis, & ea, quæ in mē-
bris per attractionem nutrimenti vni-
onem, & assimilationem digestio celebra-
tur corrupta reddatur. Quam ob rem
membra, ac totum corpus male, afficiun-
tur: atq; , ad recipiendam pestis infectio-
nem, aptiora redduntur, vt Auenzoar in
fine Theisir asserit. Ad pestis igitur præ-
seruationem oportet, cum aliquantula
cibi orexi, potiusquam omnino exple-
tum à mensa surgere. Eatenus deniq; ci-
bus assumendus est, quatenus ventricu-
lus saturitate non grauetur: neq; ad oxi-
remiam putrem, neq; ad validam, men-
dossamq; sitim perueniatur. De vtiliori-
bus itaq; in victus ratione est, vt idem do-
ctor citato loco asseuerauit, nō addere ci-
bum cibo, donec primus sit cōcoctus: &
nō, nisi post naturalem appetitiā, ipsum
sumere. Ea nanq; corpora, quæ in pestem
facilius incidunt, vt Razes. 17. Cont. c. 6.
testat, sunt malis succis plena. Vulgi præ-
terea dictū memorię mandandū, scilicet
omnis saturatio mala, pessima verò pan-
nis: est nanq; Auic. 3. part. dist. 2. 7. Cæte-
rum, circa aluum in pestis præseruatione
ciendā, scire oportet, nepe conuenire om-
ni die aluum subduci: & si sua sponte na-
turaliter non correspondeat, quinto quo-

Varia ciba-
ria in eadē
mensa fugiē-
da.

Cōmodius
esse à mensa
surgere cū
aliquantula
orexi quam
saturatos.

Cibum non
esse sumēdū
nisi post na-
turalem ap-
petentiam.

Vulgi opi-
nio nō sper-
nenda.

que die vnam, duas ve pillulas iusta indi-
uidualem dispositionē assumere ex ma-
sa pillularum communiū Razes, vel ha-
rum, quæ sequuntur. Quarum operatio
tan præseruationis, quam curationis via
(præter experimentum) ex Auerrois e-
tiam snia. 6. collig. 18. & Razes. 4. ad Al-
manforem. cap. 2 5. mille offertur encho-
mijis. Conficiuntur ex duabus duntaxat
partibus aloes, & croco Orientali atque
myrrha vniuscuiusq; parte vna, cū drag.
j. vini chatapotia formentur: in princi-
pio pestis singulis diebus exhibenda. Do-
sis est drag. j. Et si alius forsan plus iusto
soluatur, semel in hebdomoda ea sumere
sat est. Cæterum de ventre soluendo la-
tius inferius differemus. Lotium præte-
rea nullo modo retinendum est: eius nā-
que retentio plurima parit incommoda.

Ciendam est
se aluum; &
quibus.

CAP. VII.

De regimine, in somno, &
vigilia in pestilenti constitutione
obseruando.

Vanquam Auerrois. 3. colleg.
c. de somno sic dixerit priuatio,
à somno est vna ex rebus, quæ
vitam perdere faciunt: si tamen plus iu-
sto. eo vtamur, admodum nocet: vnde
Hipp. 2. aphor. sententia. 3. Somnus & vi-
gilia (inquit) vtraque modum exceden-
tia, malum. Quod ægrotis nō solum, sed
etiam ab hoc morbo præseruandis ob au-
dire oportet. Vnde placet certē illa Aui-
cennæ ellegans comparatio. 2. part. c. 13.
æquiparat nanq; somnū quieti, vigiliā ve-
rò motui: per somnū nanq; temperatū, si-
cut per quietem (ventriculo videlicet nō
ieiuno) restauramur: per vigiliā vero è di-
uerso: sicut per motū disoluimur. Sed ea-
tenus eis vtendum, vt sententia illa Te-
rentij (magni profecto incunctis etiam
præ oculis habenda (quæ apud vulgus
P 4 quo-

Eadem sex res non naturales secū dum variū earū vsum possunt con uerti in res naturales,sa nitatem ad feruantes:& in præter natura mor bum efficiē tes.

quoq; passim circumfertur)asseruetur sci licet nequid nimis. Quod non solum in somno, atq; vigilia, sed in reliquis etiā sex rebus, quas non naturales vocat, asserua ri oportet. Earum nanque moderato, atque secundum rationem vfu, ipse quidem in res omnino naturales prospere ram, ac naturalem valetudinem asseruan tes, vertuntur: è diuerso verò in res omni no præter naturam morbum efficientes. Quocirca, quia indifferenter se habent ad prosperam, & aduersam valetudinem, humanis corporibus introducendam, au thorēs nostri in abstracto res non natura les nuncuparunt. Vnde aduertito, quod excessus, non solum in corporis affecti bus, medendis, sed etiam spiritualibus ra tione moderandus semper est, vt ex do ctrina Sancti Thomæ in quodlibet. 18. aperte colligitur. Verum enim verò hoc vnum minime ignorare oportet, vt quē admodum non licet eandem semper in e diam omnibus siue curandis, siue præfer uandis, medicum cōsulare, sed pro ratio nis diuersitate: ad eundem profus mo dum neque somno, neque vigilia: nanq; temperatūra biliosi, vt minus somnicu losi, ita magis somno indigent: pituitosi vero his minus: & sanguineis, & hi min⁹ quam melancholici. Et qui minori vtun tur cibo, minus etiā quam hi, qui, & ani mi, atque corporis laboribus incum bunt. Et, qui potentius cibaria conco quunt, alijs minus. Rursus à diuturno som no (præsertim meridiano) summopere (vt omnes mōnent) cauendum: nisi lon ga iam consuetudo in oppositū sit, tunc sensim in aliam se transferat. Præterea post repletionem, vel inanitionem dor mire summe nocet. Ad hæc somnus im mediate post cibum non solum ægrotis, sed etiam sanis nocimento est. Verum, si quis vel longam consuetudinem vita re nequeat, vel ventriculi imbecillitate

Quibus pl⁹ somni inun gēdum qui bus ve mi nus.

Quib⁹ som nus meridio nalis inter dicatur, qui bus non om nino.

laboret, tunc vna, vel duabus horis (si fie ri possit) à cibo assumpto elapsis de am bulatione leuiuscula præcedenti somnus parcissimè perlibandus est, carne ci toneorum bolo cum coriandro præpara to præassumpto ac (si fieri possit) sub eo corporis habitu, vt sedeat potius quis, quàm iacere videatur. Amplius dormi re in die, non dum sumpto cibo, nulli pro dest, nisi cui mane præter solitum surge re, externo cibo nondum concocto, ne cessitas fuit. Verum accumbendi atque à lecto surgendi hora minime constitui potest, præsertim in tanta noctium, atq; dierum in æqualitate. At verò ætate, at que etiam vere circiter horam. 9. noctis dormiendi, ac quiescendi commodius tempus est: à lecto verò surgendi parum post Solis ortum, hyeme vero circiter. 8. horam, somnum conciliare licebit: sur gere vero hora. 8. Sed hoc iuxta lon gam consuetudinem, atque alia particu laria aliter, atque aliter dispensari posset. Dormire autem oportet primo corpore superlatus dextrum inflexo: deinde, ven triculi concoctione nondum finita, fini strum. Super os autem, atque dorsum in somno decumbere maximè cauendum est. Quod sensit Aristotel. de regimine sa nita. ad Alexand. atque etiam. 3. & 5. pro ble. probl. 6. atque Auic. 1. 3. tertij. c. 5. at que Razes. 25. Contin. cap. 3.

Hora acum bēdi, atque à lecto fia gendi.

Iacendi mo dus.

CAP. VIII.

Indicat qua ratione motus at que etiam quies & exercitium tem pore pestis sunt mode randa.

Dem certe, quod in alijs re bus non naturalibus, facien dum esse, admonuimus, in motu, atque quiete obserua re licebit: nempe mediocritatem. Vnde Auēzoar sui Thisir. c. 1. cōuenere, inquit, medici

Quæ exerci tium tempe ratum iuua menta affe rat.

Non valen tibus exer cere, fuctio nes prodes se, & quales.

Gestatiōes maximè p sunt non va lentibus per se exerceri.

Tēpus exer citij quādo.

medici, quod exercitium temperatum si ue pedibus, siue equo fiat, adiuuat ad con seruationē sanitatis, dummodo tempus nō excedat: verum exercitatio hoc habet in cōmodi quia labore exercitij homo cre brius inspirat, & respirat: quo fit, vt magis attrahat de ipso infecto aere: sed certè ex ercitate temperata excretiones quæ dam: quæ in cute, exterioribusq; corporis partibus assiduè generantur, per halitum digeruntur: in quarū euacuatiōe natura, nisi exercitio adiuta, cōpletè operari nō posset, vt Auic. 3. 1. dict. 3. ca. 1. de exerci tio testatur. Eodē etiā exercitio natiuus calor (totius vitæ fundamentū) viuificat⁹ augefcit, vt Gale. 1. de tuenda valetudine ca. 1. asseuerat. Cæterum quacūq; causa exercitio ineptis: loco ipsius mulcebris membrorū frictio inungenda est, vt Gal. lib. de paruē pillæ ludo & Auic. 3. p. dict. 2. ca. 4. nos apertè docent. Sed eiusmodi frictio primo leni linteolo, ac leniter. Demum accuratius asperiori molia. Pri mo partes superiores & brachia, deinde inferiores, & crura fricentur. Gestatio etiā letica, siue vehiculo, vel lecti suspen sione: non valenti aliter exerceri, loco ip sius exercitij accommodatur, vt Corne lius Celsus vir nempe post Hippocratē nemini post habendus libr. secundo. cap. 15. docet. Tempus verò opportunius ex ercitatiōi, vt Hippocr. lib. de aere aqua, & locis & Isaac in dietis vniuersalibus ca pit. secundo. esse debet cibo iam externo concocto mane expulsisque iam vtriusq; nempe egestionis, & lotij excrementis. Verum exercitiationem circiter horam fieri sat est. Qua finita post aliquantulam moram cibus sumēdus est. Ante cœnam quoque temperatius exercitium molia tur: non autem alia diei hora neque im mediatè post cibum: tunc enim, vt con coctio moliaur quiescere melius est. Po terit tamen quisque leui ambulatione vti

vt inde cibus in inum venticuli, vbi con coctio fit, illabatur. Noctu verò à peste præseruandi extra domum non egrediā tur, atque à radijs lunaribus magnopere caueant. In æstu verò solis domi quiescen dum est: aer nanque calidus inspiratus, ad cor attractus, ipsum, eiusque spiritus, ac deinde corpus totum calfacit: humidi tates natiuas, atque spiritus corrumpit, vt Galen. 3. de diebus decret. ait, & Razes, 17. cont. testatur. Assurgere præterea summo diluculo, nisi post ortum solis, de terrimum est. Denique exercitatio ipsa eatenus molieda est, quatenus labore nō grauetur. De quiete verò (qua modera ta restauramur) idem dicendum, vt scili cet modum non excedat. Ignauia si qui dem corpus heberat, labor firmat. Cōue nit rursus, pestem formidantes (vt alias etiam diximus) citius quo poterint à lo co infecto in locum incolumen se trans migrare: segniusque reddire. Cuius cau sam iam superius expressimus atque ex sacra etiam pagina auctoritates addu ximus.

Noctu do mi manen dum: & à ra dijs lunari bus summo pere cauen dum.

Ante ortum Solis mini mè surgen dum.

CAP. IX.

De animi passionibus quan tum vtilitatis, aut incommodi infe rant, & obiter qualiter, & quan do venere vtendum.

AEterum ex animi passioni bus nulla excellens prodest, sed potius nocet, præsertim tempore pestis: quo vitandæ prorsus sunt eiuismodi erunt ingens so licitudo, ima rerum contemplatio, summa tristitia, imaginatio, maxima vere cundia, timor, desperatio, ac similia. Quo rum aliqua natiuum calorem magna ex parte ad interiora corporis retrahūt, eun demque suffocant, atque exterminant: spiritumque cuiusque infectioni passi biliore

Quātum at ferant incō modi animi passiōes, & quales.

Quibus ani-
mus mulcē-
dus, & qua-
liter.

biliores reddunt: ipsosque ad exteriora exhalare faciunt: vnde exoluuntur. Mulcendus igitur animus est, iucundiori aliquo solatij, genere, vt citharę, alteriusve musicalis instrumenti hilaris ludi: seu amicorum colloquij, seu pulchrarū rerum inspectionis, aut quas natura cōdidit, aut ars egregiē sucauit: aut lectione aliqua, quę iucunditatem afferat: sic enim & corporis, & animi vires feruant ac sapius augentur. Fugienda insuper est pestilentię cogitatio non enim leuiter nocet. Quam tam autem animi passiones vim habeāt, nouerit facilē, q̄ (inter reliquos autores) Gale. 2. de symptoma. causis legerit. Vbi quosdam ex vehemēti timore, alios vero gaudio subito obiisse, refert. Q̄ nos hęc oculis contingere vidimus. Prę nimia etiam verecūdia Homerū interiisse comperimus apud Vale. Max. lib. 9. titul. 12. de morte non vulgari cap. 1. atque Antonium Florentinum lib. 1. suarum historiarum titul. 2. capi. 6. Nec non apud autorem lib. De vitis philosorum & poerarum capi. 14. Qui etiam Polycratem auctorem adducit. Homerus nāque (vt ibi narratur) quęstiunculam in litore maris a piscatoribus sibi impositam, cum respōdere non valuisset subito naturę concessit. Quęstio, siue percontatio hęc erat, quos cępimus, non habemus: & quos nō cępimus retinemus: pediculos enim in vestibus perscrutabantur: Homerus vero dirigens hoc ad pisces impossibile putabat.

Mortis stupēda
casus mira-
biles aduer-
sio.

Quibus tē-
porib⁹, æta-
tibus, natu-
ris Ven⁹ mo-
lestia, aut nō
sit.

Cæterum circa Venerem cum Celso libro. 3. capit. primo. breuiter dicendum Hyeme Venus non pernitiōsa: vere tutissima: æstate, & autumno non utilis: sed tolerabilior per autumnum: æstate prorsus fugienda. Sed vltra hoc certē, quod a tempore sumitur discrimen, oportet etiam secundum varietatem temperaturarum, & habitudinum corporum, atque

ætatum in ipsa Venere differentiam constituere. Iuuenes nanque carnosī temperatura sanguinea præditi, venas, ac poros largiores habentes hirsuti nullo morbo laborantes præ cæteris eiusdem ætatis Veneri sunt citra nocumētum aptiores, moderato videlicet vsu, ac multo tolerabilius concubitum ferunt: deinde temperaturabiliōsi: pituitosis vero molesta Venus est: atrabiliosis, aut macilentis: habentibus venas, & poros astuctiores, atque conualescentibus molestissima, ac non sine periculo: nisi quam rarissimē Veneri incumbant, senibus vero, præsertim debilibus, omnino inter dicatur.

Quando oī
no fugiēda
Venus.

Veruntamen post venę sectionem in quacunque ætate, tempore, atque temperatura, & habitudine coitus fugiendus est. Quibus animaduersis colligitur in prædictis dispositionibus coitum moderatum conuenire: nam rarus, corpus excitat: frequens soluit. Moderatus sit, quando nullum, postea totius corporis, neque membrorum grauamen, sed potius agilitas, & post moram iucunditas sentitur. Tunc nanque indicium est, naturā forsā feminis multitudine antea grauata post eius emissionem degrauari. Nimia nanque retentio feminis (vt omnes asserunt) aliquatenus veneni naturā gerit: corrumpitur, enim atque symptomatica grauisima, nempe syncopam, ac morbum comitalem, & in fœminis vteri extrangulatum affert. Potissimū si omnino continētes fuerint, vel si nunquam vtero gestauerint. ¶ Tutior coitus est,

Coitus quā
do tutior.

qui noctu exercetur, quā diurnus: & corpore, nec multo innanito, nec repleto, nec post longam vigiliam, sed post somnum & cibi coctionem iam completa, quia membra sunt iam cōpletē nutrita: tūc non lasciuiam motus, sed naturę potius onere ad coitum accedat: præcipuē autem oram solitam naturales excretiōes expellendi

pellendi, vel forsā ipsis iam expulsis. In qua quidem sententia Philosophi, atque Medici omnes conueniēre. Gale. verò. 2. de tuenda valetudine. Summatim de coitu, inquit, post labores subsequi debent cibi & potus, deinde somnus: postea verò venerea, venereis quidem debentibus vti. Quibusdam verò visum est: temperatum coitum esse in hebdomada semel, alijs bis, alijs ter: asseuerantibus vltra hoc coitum esse immoderatum. Sed meo certē iudicio, ætatis, atque tēporis & temperaturarum, & habitudinum coeuntium ratione iuxta superiorem animaduersionem coitus diuersimodē est moderandus. Quibusdam enim semel in hebdomada superfluous coitus dici poterit nempe natura debilibus: alijs verò robustis ter quaterque diminutus.

CAP. X.

De simplicibus & compositis medicamentis, tam via præseruationis, quā curationis tempore pestis oppem ferentibus ex varijs autoribus, atque experientia collectis.

TERRA sigillata, lutum Armenum vtrunque non dissimile, vt nonnulli putant, sed ei vtilitatis par est. Quam sigillatam terram, vel Lemmiam (ab insula Lemmia sic dictā) Gale. 9. de med. simp. fac. tāti fecit vt, si in nostris regionibus ipsa inueniretur, nullis quidem remedijs postponenda esset, siue aduersus pestem cū quis ea iam laborat siue antea cum ab ea sibi timeret, aut vana certē essent (quod nō credo) quæcūq; de eis Gal. Dioscorides, Serapio, Auic. & alij tradiderunt. Rursus radix diptami & tormentillę & herbę tunicę dictę, radix henulę campanę, grana iuniperi, iencia, cardoaria, scabiosa, acedula, verbena

Laudat terra Lemmia & bolus Armenus.

Diuersarū herbarū vices aduersus pestem.

de qua potissimū præter ea, quæ a doctoribus inscribunt, incredibilia periculo cōperta sunt aduersus hanc pestis luem. Cuius folia singulo quoque die si quis antea quam alius cibus accedat, mandiderit, & succū deglutierit mirificē a peste (Dei auxilio) præseruabitur: præcedente nimirū in sex rebus non naturalibus (quarū iam supra meminimus) debita obseruatione. Cæterum alia prius dicta simplicia impollinem redacta eo modo, eadēque docti (vt de terra sigillata, & de bolo Armeno diximus) pro pestis præseruatione sumenda sunt. Verum enim verò cū ijs nostris regionibus vera terra sigillata, vel Lemmia, ac perinde vero luto Armeno careamus, doctissimi, ac exercitati medici in magnis pestilentijs loco ipsius non absq; magna vtilitate vtuntur pastillis, seu trochiscis, ex terra rubra præparata, atq; sanguine hircino confectis, ac sigillatis iuxta Dioscori. sententiam: habet enim rubra terra (quam nos perperam bolum Armenum vocamus) nonnullas notas veri luti Armeni, quæ ab Auic. 2. can. cap. proprio ponuntur, nempe colorem, atque ad linguę contactum adhærentiam. Conficiuntur sic, prius terra illa rubra magis munda electa sapius gelida, & vltimo aqua rosata, abluitur: postea exiccatur, ac impollinem redditur, & sanguini hircino mundo, atque excollato commiscetur, & inde trochisci formant, & exiccant. Quorū pro pestis præseruatione mane. drag. j. cū acetosā, vel arbusci, vel scabiosę, vel rosata aqua assumatur, tempore videlicet calido: frigido, verò optimo vino albo: animaduersis in hoc animaduertendis, nempe temperatura, ætate, tempore, & c. Verum cū quis iam hoc morbo laborat dupla pulueris quantitas ei exhibenda est. Quo certē remedio (vt oculatus sum testis) innumeri pene ab hac lue præseruati, & curati, incolumesq; ad laudem Dei euasere.

Trochisci qbus loco vere terrę Lemmię vtendū est.

Que sint cōsiderāda in exhibitione trochiscorū

euasere. Quamquam Gal.9. simpli. medi. facul. cap. De terra lemmia Diosco. sentē tiam taxare videatur asseuerātis (vt dixi- mus) pastillos ex terra lemmia, atque hir- cino sanguine confici. Ego verò cū apo- stolo inquam, quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur.

C A P. XI.

De methodo subueniēdi iam peste laborantibus.

Symptoma- ta, quibus la- borantes pe- ste corripiū- tur.

V. M. quis pestilenti infectione (aqua Deus sua clementia nos li- beratio dignetur) iā afficiatur, symptomata hęc penē subito ipsum in- uadere solent, nempe febris, cum crebris, atque in ordinatis oripillationibus, & ri- goribus: modo enim calet, modo friget: adfunt quoq; vomitiones, anxietates, an- gustiæ, syncopa, pulsus cordis, interdum etiam tubercula in aliquo emunctorio- rum, vel alibi, interdum nigrantia, instar carbunculi apparent. Nanque cum pesti- lens infectio suapte natura præcipua mē- bra, ac potissimum cor (natiui caloris se- dem) aggrediatur, natura totis viribus ve- nenum ad exterās corporis partes, & præ- fertim emunctoria loca, ad recipiendum aptissima, expellere conatur. Sæpē ob or- tis ibidem bubonibus, vbi pretium opere- rit, advertere pestilenti etiam tempore bubones non venenosos, sed ex materia benigna interdum in ipsis emunctorijs accidere: nempe alis si brachio: inguini si- pedi, vel pudendo: si colo vlcera, vel pu- stulæ, siue scabies: sine dictis symptoma- tis præcesere. Cui sententiæ subscribit Ga- len. 13. Metho. cap. 5.

Quibus bu- bo pestilens à non pesti- lenti, distin- guitur.

Cum aliquis igitur, iam prædicta in- fectione (à qua Omnipotens sua ineffa- bili clementia nos liberare dignetur) se- tactum senserit, oportet præpropere ad ipsum, tanquam vberimum fontem ani-

mæ, atque corporis salutis recurrere: hic enim solus langoribus vere mederi va- let: ac sine ipso factum est nihil, Ioānis. 1. Postquam igitur peccata iam prorsus cō- fessus fuerit Eucharistiæque sacramento suscepto, postea ad medicinalia præsidia statim recurrat, vt in decreto videlicet li- bro. 5. de pœnit. & remiss. cap. Cum infir- mitas corporalis nonnunquā ex peccato proueniat &c. præcipitur: lex quoque re- gia idem imperat quod in ægritudine e- tiam salubri fieri iubent: à fortiori igitur in pestilenti lue omnium longè periculo- sissima fieri debet. In quo vnum profe- cto, mirandū satis, aduertito: nempe Gē- tilium etiam nonnullos, huic negotio cō- fessionis quadam tenus saltim quoad mo- rum emendationem æquiualeter allude- re: asseuerantes, omnia vel bona, vel ma- la ab anima in corpus, & hominem totū influere. Vnde Plaro in Carmide quem admodum (inquit) oculos absque capite curare non licet, neque sine reliquo cor- pore caput, ita neque sine anima corpus. Gal. quoq; 1. de tuenda valetu. ca. 8. (et si infidelis) testatur se quotannis nonnullos egrotantiū curasse solius animi moribus ad debitum morem reuocatis. In quo cer- tē (quod communiter circunfertur) dici posset nempe nos sæpius veritatem acci- pere à Gentilibus, tanquā ab iniustis pos- sessorib' veritatis. Neque demorari nūc volo ex sacra pagina auctoritates, quas antea etiam tetigi, repetens. Quibus pa- tet: vindita Dei atrocem, ac deuoraticē pestem populum Israel, ob eius cōmissa scelera acerrimē infestasse: quam præci- bus, ieiunijs, atque orationibus dominus placatus abstulit. Vt tempore etiam diui Gregorij summi Pontifi. in illa ingen- ti, inauditaque peste Romæ contingit. Quæ quidem apertē indicant nullum humanum præsidium confessione prius esse tentandum qua facta statim ad me- dicinam

Anima pri' corpore me- dendum.

Nota Genri- les cōfessio- nem alluci- nari.

Interdū vin- dita Dei pe- ste euenisse.

dicinam (vt diximus) recurrendum est.

Apparente igitur iam venenosa inflā- matione (de qua potissimum in hac tra- ctatione diserturi sumus) quinque peni- tus in curatione sunt vsurpanda. Primum quidem bona victus ratione sex rerū nō naturalium (de qua ad vnguem supra tra- ctauimus) adimpletur. Hoc vno danta- xat addito, vt somnus, nisi modicus, non permittatur: cum enim huius inflām- mationis venenum ab ipsa natura ab inter- nis corporis partibus versus exteriores iam expulerat, ipsaque venenositas sua- ptē natura petat cor, tanquā natiui ca- loris arcem: ratione itaque somni ad in- teriora retracta citius interficeret maxi- mē natura ipsa ex præterita materie ex- pulsione iam ad resistendum ad modum imbecilla, in quo omnes medicinæ au- thores conuenere eovsque vt huiusmo- di inflammatione laborantes excitādos esse consulerint. Et licet quisque ex Auic- cen. sententia. 6. 4. tracta. 3. capit. 33. de morfu viperarum oppositum inferat præ- cipientis vti multitudine somni ibi tamē error editissimus (vt cuicumque inferio- rem ipsius seriem legenti, patebit) com- mittitur, cum loco, aliorum perperam le- gatur somnij. Secundum versatur circa antecedētis materie (quam vocant) sub- tractionem. Tertium circa cordis con- fortationem. Quartum sudoris concita- tionem. Quintum penes bubonis pesti- lentis curationem. De quibus seorsum se- quentibus capitibus differetur.

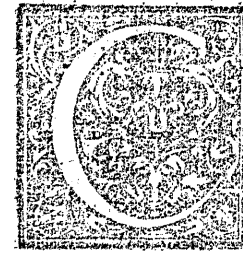
Quæ vsur- panda in cu- ratione bu- bonis.

Venenosa in- flammatio- laborantes pot' à som- no excitari q̄ multū dor- mire oport- et.

Interpretis Auic. error.

C A P. XII.

De secunda intentione, quæ circa corporis euacuatio- nem, & sanguinis de- tractionem ver- satur.

A Eterum circa san- guinis missionem in hoc morbo mollien- dam, omnes conue- nire, incomperio est (si ætas, & virtus per- miserint) penē vsque

Rationes quib' bus sangui- nis missio in venenosa in- flammatio- conueniat.

ad animi deliquiū sanguinē esse mitten- dum: quippe cū in forti dolore, aut vehē- menti caumate febræ, siue magna inflā- matione, etiā non venenosa, Gal. supra pri- mū apho. Hipp. snia apho. 23. eam sic cō- celsit. Quæ quidē oīa in hoc morbo pesti- lenti conueniūt. Ad hęc, cū in hmōi san- guinis missioe veneni attractio. à centro ad circūferentiā fiat qua maximē egem' iure optimophlebothomia erit iuuatiua. Amplius aer infectus veneficæ inflām- mationis causa cum sit, & hic sanguini tēpe- ratura proportionetur, quia calidus, & humidus: fit vt infectio pestilens vel à sanguine simpliciter, vel à præ dominio causetur. Sed nullo modo ex parte oppo- sita vena seccetur, ne fiat transitus super- membra præcipua, neque ad terminū ad- quem, sed ex eadem. Nanque si in mate- ria pleuritidis, nullo modo venenosa, sed benigna eadē ex parte affecta seccādam esse venam Gal. lib. de curandi rationem per sanguinis missionem magnopere do- cet à fortiori in venenosa materia ne su- per membra nobilia (vt diximus) transi- tus fiat. Mollienda igitur est, ex parte af- fecta inflāmationis quacunq; hora, electio- nis neglecta. Huiusmodi nanque veneno- sa affectio, aut breues admodū, aut certē nullas inducias reddere solet. Otissimē nanque interimere solet: ita vt interdum infra tridū, interdū verò breuius multo. Si igitur pestilens bubo sub ala dextra in- nascatur, mox, illico ex eodē brachio ve- na nigra, mediana, seu corporalis secean- da est. Si verò in sinistra, ex sinistro bra- chio ex cōi eadem etiam vena. Verūm, si

Ex parte af- fecta vena semp' secca- da, & ratio.

Differentia venæ seccæ de secundū varia loca inflāmata.

inguini

CAP. XIII.

An catarticum peste laboran-

tibus competat, & quale.

Irca vero catharticū solutiuum saltim effrene, cōscius sum mihi peste, atq; venenosa inflāmatio

Rationes, q bus apparet effrene phar macum no cere.

ne laborātibus nocere: sed aduertito non nullos medicorū sanguinis duntaxat mis siōe, cathartico post habito, i curatiōe p- cedere: ne venenositas aliq; pharmaci (cu ius pauca sunt expertia) veneno inflāma tiōis addita: anxietates, inq; etudines ad au geat. Rursus si qd minus vī in esse inest: ergo & id, qd magis: sed in pleuritica in- flammatione non venenosa Auic. 10. 3. c. 2. solutiū exhibere veritus est propter inq; etudinē (vt dicit) quā facit, ac perinde Mesue cap. pprio in calce. Auic. sequit, ergo in venenosa inflāmatioe lōgē mai' periculū inquietudinis & auxietatū se queretur, ergo non confert. Dicunt prae- terea naturam ex praterita materiei bu- bonis expulsiōe admodum imbecillam mansisse, atque ob id pharmacū regulare non posse. Duo prater ea motus cōtrarij, exhibitio pharmaco, contingerent: nepe veneni iā ab ipsa natura, ab interioribus ad exteriora expulsi, ad intima corporis cōuersio. Quippe cū pharmacū à circūse- rētijs ad cētū trahat. Amplius phleboto- mia ipsa vt Auic. 4. 1. c. 20. restat ē euacua- tio vniuersalis, que multitudinē humorū euacuat, ergo infectos humores cum san- guine intra venas simul existētes euacua- bit. Quamobrē vel cassiā fistularē, vel ta- maros Indos, & diacatholiconē, raba- rā, & similia dūtaxat exhibere consue- runt. Quidā vero ē diuerso non posse di- cunt, vehēmenti malo nisi æquē vehe- mens auxilium succurrere. Itaque apud eos tutius est catharticum, atque effrene ad humores infectos euacuandos exhi- beri, quam lænitium. Vnde Gentilis à

Opposita- liorum opi- nio.

Ful-

Pestilentes bubones nō semper emū- storia occu- pare sed in- terdum alia etiam mem- bra.

Scopi in san- guine mitte- dō inspicie- di, & quanti- tatis pro sin- gulis diffe- rentia.

Bubone, & pleuride idem latus occupanti- bus ex eodē seccanda ve- na est, si tra- men in va- rijs laterib' ex vtrisque simul, & iti- dem si in va- rijs laterib' bubones in- nascantur.

inguini inflammatio inhæserit ex saphæ- na tali eiusdem lateris, vel digiti maioris pedis. Si autem sub auriculis, vel post eas (quæ loca cerebri emunctoria sunt) ex eiusdē partis affectæ brachio nigra prius, deinde cephalica, humeraria venena sec- cetur. Meminimus aut magis inflamma- tionum emūctoriorū, q̄ aliorū membro- rū: non ideo quod non possent, eiusmodi bubones alia etiam mēbra occupare: sed quia (vt plurimū) ijs locis sunt peculiare. Ad ea nanq; (vt iam antea diximus) vene- nosa materia à mēbris præcipuis vltimo natura conatu propellitur: vbi sua rarita- te promptius recipitur. Verūmenimve- rō qn inflammatio pestilens aliunde quā in emunctorijs oriatur, eodem etiam mo- do ex parte affecta vena seccanda est: quæ tum citius, tum directius nocentem ma- teriā minuatur. Sanguinis igit quantitas ex- trahendi visum robur, virtus, atque ætas scopi sit: in fortibus nanque ac robustio- ribus ad animi vsque deliquium: sanguis penē mittatur in oppositis aut natura im- becillibus, minor: in mediocribus verò mediocritas asseruetur: & si oporteat, eo- dem etiā modo iteretur. Licebit etiam ei- dem affectæ parti frictionē moliri: negle- cta attractiōe, quæ ad eam partē fit, aliās nocitura. Sed hæc sitandi rō hic oboritur, si forsan pestilens bubo, ac pleuritis, idē la- tus occupātes, reperiantur: quæ ex parte vena seccanda erit: ac perinde si in varijs lateribus. Ad primū dicendū ex parte ea- dem affecta, huiusmodi em. vena seccatio vtriq; morbo auxiliatur: eo maxime, qd tempore pestis pleuritidis inflāmatio- nem venenosam esse putat: quemadmo- dum etiā bubonem. Ad secundū dicen- dum oportere ex vtraque simul, & semel affecta parte venam seccare eodem mo- mento. Idemque duobus pestilētib' bu- bonibus varia etiam loca occupantibus fieri licebit.

CAP. XIII.

De tertia intentione qua agi- tur de corde confortando: & a vene- no tuendo, & de varijs ad hoc medicamentis.

AM superius ratione, atq; authorum sententijs proba- uimus venenū omne suapte natura cor, tanquā natiui ca- loris arcem, quā primum inuadere. Se- cta igitur prius vena, aliquod medicamē- tum valetudinario exhibendum est, cor- dis confortationi, atque ei tutando profu- turum. Quod multifariam ab authorib' inscribitur, atque experientia dignoscit: sed hoc secundū temperaturarū istatum, temporum discrimē vsurpatur. Cuius di- stinctio periti medici coniecturē (vt Gal- sapius docet) necessario relinquendum est. Et primo sequēs puluis mirabilis ope- rationis conficiatur. Recip. diptami rega- lis (quem pulēgium ceruinū etiā vocant: ob id quia ceru' venenata sagitta ictus in- stinctu quodā naturali (vt ferunt) ipsum quæritat ipso que vescitur, & a veneno li- beratur) racemorum ab arbore nucū pen- dentium, cuiusque partes portiones, fiat puluis, cuius dragm. j. cum aqua acetosæ, & scabiosæ ieiūno infuso bibatur.

Puluis mira- bilis. aut nard. Buntseruense ne est ceruus u- nerabis nona- ten dictamum regum si cu d- ipse firmat.

Puluis alius ad idem.

Puluis magna cū utilitate expertus. Recip. visci quercini radicis colle- giæ, diptami, singu. drag. j. radicis arbuti tormētillæ, añ. drag. j. & sem. ovis cordis cerui drag. j. corticū iacinthorū zaphiro- rū, rasuræ eburis, sing. scrup. j. terræ sigilla- tæ vel loco ei' luti Armeni drag. j. & sem. oibus impollinē simul sedactis, addat pa- norū auri num. x. & optimē cōmiscant: quidā etiā addūt limaturā auri purissimā scrup. j. & i vase mūdissimovitri coopeulo clauso vsui asseruet: cui sumit drag. j. ma- ne ieiu-

Que dicat medicina fortis debilis, & que debilis fortis.

Materiei cō- coctio ad euacuationē nō est expe- ctanda.

Animaduer- sio.

ne ieiuno infirmo semel in hebdomada cum aqua acetosæ, vel syrup. de acetositate citri: & certe tam præseruationi, quâ curationi valet.

Ad idem puluis alius.

RECIP. Doronicæ, tormentillæ, citri feminis, ana, behen albi & rubri, cuiusq; drag. semis, diptami regalis. drag. j. & semis, corali rubri margaritarum nõ perforatarum singulorum dragm. j. croci scrup. j. misceantur & in pollinem reddantur: & in aqua arbusci diluatur cuius dosis est, à dragm. semis vsq; ad drag. j. cæterum hiberno tempore nõ incommode tanti lulum vini albi odoriferi commiscetur.

Ad idem impar, sublimè medicamentum.

OLIM Vngariæ regnum pene totum maxima peste occupate Turcarum Maximus Rex (& si infidelis) veluti tamèn aliqua charitatis specie motus, ad Regem Vngariæ Christianissimum, sibi vicinum, inter inducias ab vtrique permissas, hoc teriacale medicamentum, simul eum epistola misit. Vtrunq; (non absque magno labore, & solertia) Illustrissimus Infantatus Dux D. Dominus Didacus à Mendoça habuit, apud quem magni habetur, ego verò ab ipsius medicis. Cuius medicamenti (quod teriaca oui nuncupatur) hæc est compositio. Recip. diptami albi radice tormentillæ, sinapis albi vel loco eius communis, boli armeni ana. vnci. j. simul puluerizentur ac cribulentur: Deinde ouum recens cuspidè perforatum summito albumine inde extracto, & quæ in corticæ super sit cavitatis Orientali croco impleatur: & in lebere ad ignem tenui ligno agitando ad exiccationem vsque, & donec coloris castaneæ formam referat circum voluatur: deinde in pollinem redigatur, & postea

prædictus puluis simul commiscendus est: ac tantundem teriacæ magnæ Andromacis summatur: & in calice æneo lento igne cum vnci. iij. vini albi meracissimi diluatur, & liquefiat: prædicto puluere cloleari argenteo sensim commisto: & eo vsque coquatur donec oppiatæ formam referat. Quod (vt Turcarum Regis legatus atq; epistola asserunt) circiter quadraginta annos asseruatur. Dosis eius est tempore frigido drag. j. cum. iij. vnci. vini albi: si calido, cum tantundem aquæ acetosæ: & oportet, superuenientem sudorem maxima cura ægrotū adseruare.

Qualiter tempore calido qualiterque frigido sumendum hoc impar medicamentum sit.

Ad idem aliud præsidium tempore nimis frigido vsurpandum.

SVMITO cepam sub rubram, eius capitulo cuspidè gladij circum extracto, & ea quæ super sit interna cavitatis teriaca electissima impleatur: cooperto capite, quod fecisti orificio eodem capitulo: & sub prunis cepam ipsam pannis, siue stupis gelida madefactis circum ductam incoquito: postea que pistetur, & eius succum extrahito, & bibendū dato. Dosis eius est, coclear. vñu vel duo mane ieiuno infirmo. Sed ego postea, volentibus annis, hoc idem auxilium apud Antonium Guainerium reperi aceto duntaxat differens quod ipsi commiseri iubet.

Saluæ Imperialis descriptio duplex.

PRIMA est temperatior, cuius hæc est compositio. Recip. xilo balsami, corpobalsami, folij Indij, cinamomi, cassiæ lignæ, Doronici, mastichis singulorum scrup. ij. elebori nigri scrup. iij. mellis optimi quod sit satis: confice admodum Opiatæ.

Alterius

Alterius Saluæ imperialis, temporibus, atque corporibus natura frigidis exhibendæ hæc est composito.

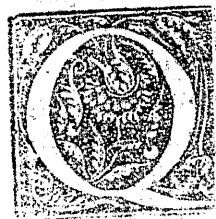
SVMITO iuschiami, piperis nig. radice ientianæ, elebori nigri, oppij, an. dragm. ij. euphorbij. vnci. j. croci dragm. iij. philobalsami, carpobalsami, folij indij cinnamomi cassiæ ligni, ligni aloes, doronicæ, macis, cuiusque drag. ij. cum sufficienti quantitate optimi mellis depurati, conficito secundum artem post separationem puluerem commisceto. Verum hæc confectio non nisi tribus iam elapsis mensibus exhibenda est. Et interim in vitreo vase in farina ordeacea sepeliatur: & omni die argenti cocleari agitetur. Cuius dosis à drag. sem. vsque ad drag. ij. sit.

Nõ est sumenda nisi tribus iam elapsis mensibus.

Ad idem mirum in modum confert confectio à Guidone tradita tract. 2. c. de transgressione mortalitatis.

CAP. XV.

De theriacalibus medicamentis temperatioribus infantibus, atque pueris tempore pestis exhibendis.

QVIA infantibus, atque pueris ob nimiam eorum naturæ caliditatem theriacalia medicamenta admodum calida nõ sine vitæ discrimine exhiberi possent: esset nanque ignem igni addere. Infantium rursus, ac puerorum

natura sæpius imbecilla aliquatulam theriacæ venenositatem regulare, ac separare non poterit. Vnde Galib. De theriaca ad Pisonem se in victum theriacam euidam infantulo flagitationibus patris coactum, exhibuisse. Qui eadem die ab hac luce migravit. Quam ob rem aliam temperatiorè theriacam, cum ad est necessitas, eis exhiberi conuenit, veluti smeragdorum, vel limonum. Quarum hæc est descriptio. Recip. smeragdorum scrupul. j. & feminis peoniæ, & radice eius, cinamomi ana. scrup. iij. feminis citri, diptami ana. drag. vj. corali rubri, feminis granæ & acetosæ, an. dragm. iij. croci drag. semis visci quercini, rasuræ eburis, galagæ, an. drag. ij. cū succo limonū, & sirup. acetositate citri & saccharo candidissimo, confectio veluti opiatam parato. Theriacæ vero limonum vel citri hæc est descriptio. Recip. feminis citri mundati vnci. vj. feminis acetosæ vnci. iij. diptami, feminis citoneorum feminis bombacis, rasuræ cornu ceruini ana. vnci. ij. croci drag. ij. medullæ nucum ad pondus omnium cum syrup. acetositate citri atq; albisimo saccharo fiat confectio, cuius dosis in lactantibus sit drag. sem. in lacte matris vel nutritricis diluta. Exhibeaturq; post vnus mensis, fermentationem: facta prius brachiorum vel crurium secundum exigentiam scarificatione.

Descriptio theriacæ limonum vel citri.

Verum, quia non solum oportet, cor ad intra, sed etiam ab extra confortari, hæc sunt epithemata, ad hanc rem satis accomoda, ac mihi experta. Recip. aquarum rosarum, & acetosæ, atq; melissæ, succi pomorū redolentium, acetosati singul. vnci. j. & feminis pulueris trium sandalorum, & diamargaritonis frig. ana. drag. j. & feminis feminis granæ, corali rubri puluerizatorum ana. drag. semis. misce, & in panno serico rubro in hoc madefacto

Epithemata ab extra cordi ad mouenda.

Q super

super cor, & in carpo vtriusque manus apponito.

Ad idem aliud.

Recip. aquæ scabiosæ, & buglosæ, succi agrestis, succi intubi, ana. vñi. ij. pulueris diarhodonis abbatis, & sandalorum rubrorum, ana. drag. ij. misce pro epithemate: & idem etiam potest super epar ipsum admoueri. Ab intra etiā, præter theriaca medicamenta (quorum iam facta est mentio) confert mirum in modum hoc medicamentum cordiale sæpe exhibere laboranti. Cuius hæc est permixtio. Recip. conferuæ melissæ, & rosatæ, atque borraginis cuiusque vñi. j. & sem. pulueris diamargaritonis frigidissimi, siue cartilaginis cordis cerui, pulueris diacoralis, pulueris lætitæ Galeni, feminis acetosæ. ana. dragm. j. sacchari albisissimi, quod sit satis misce & fiat cordiale, addatur panum auri numero. v. sumpto vero cordiale hoc: desuper sequentis apozimatis vasculum bibendum dato. Recip. aquarum rosarum, & buglosæ, & acetosæ, & scabiosæ, ana. vñi. v. sirup. acetosæ citri, & rosati, sirup. agrestis, sirup. confecti ex succo acetosæ, & saccharo singulorum, vñi. j. tamarindorum vñi. j. pulueris diamargaritonis frigidissimi, dragm. ij. misce.

C A P. XVI.

De quarta intentione, quæ sudoris concitatione, post bubonis pestilentis insultum adimpleretur.

POST sanguinis igitur missionem, exhibito aliquo etiam commemoratis theriacalibus medicamentis: sudor ex templo ciendus est: quippe qui vel specifica sua virtute, vel de centro ad circum-

ferentias materia eo attracta his pestilentibus affectionibus, atque bubonibus proficius admodum est: cuius concitationis author est, Auic. multis in locis ac signanter. 1. 4. c. 7. & 10. De curatione feb. acut. nec non Cornel. lib. 3. cap. 7. De pestilentibus febribus: nec non libr. 2. cap. 17. De sudoris euocatione. Cæterum sudorem hunc interdum natura ipsa roborata veluti critica expulsionem ad exteriora emittit: interdum verò medici ad iuuuandum adiuua. At vero, his per actis, si sudor morosus euenerit, decoctum scabiosæ & acetosæ tepidum bibendum dato: in quo modicum ramenti rhinocerotis siue vnicornij antea infusi ferbuerit. At vero ut sudor copiosior euadat vaccina vesica semiplena decocto herbarum calidarum pedibus ægrotantis admoueat. Quæ omnia præpropere fieri oportet. Hæc namque pestilens, ac deuoratrix belua interdum modicas, interdum nullas indutias reddere consuevit.

C A P. XVII.

De quinta intentione quæ circa pestilentis bubonis curationem vergitur: sed prius Auic. text. taxabitur: in quo prima fronte videtur in principio pestilentis bubonis repercussiva concedere.

Quia pestilentes bubones in aedificiis, seu emunctorialibus locis vt plurimum in nascuntur (cuius causam iam alibi docuimus) qua in parte non solum ijs, sed in benignis etiam inflammationibus: repellentia medicamenta, nedum propria, sed etiā large dicta ab omnibus medicinarum authoribus prohibentur. Imo è diuerso attrahentia medicamenta atque etiā cucurbitulas admoueri iubent: parui pendentibus nimirum quam faciunt in ex-

Sudoris concitatio pestilentis bubone laborantibus confert.

Quo modo moroso sudori succurandum.

in exteriori membro innobili additionem ob maius iuuamentum membro principi, ex huiusmodi materiei expulsionem assequitur. Vt docet Auic. 4. 1. ca. de medicanti. aposte. ergo per argumentum a fortiori vel a minori ad maius sequitur his venenosis bubonibus, vel antracibus nullo modo repellentia, sed attrahentia potius præsidia conuenire: non solum in emunctorijs, sed etiam alibi corporis, cum fiant ex materia venenosa, semper pro viribus ad exteriora attrahenda: vt est artis principium. Falso igitur Auic. 3. 4. c. de Althoin siue antrace venenoso in eius principio repercussiva propria quæ dicuntur ex posca siue oxicato, id est, aqua & aceto admoueri iubet ijs verbis Althoin vero ipsum de eis quæ nominata sunt curetur in principio cum eis quæ alstringunt, & infrigidant locum sicut sponsia infusa in aqua, & aceto, &c. in quo tria facere conabimur. Primum quorundam authorum explicationes super hanc Auic. sententiam (in qua prima fronte videtur repercussiva in materia venenosa concedere) adducemus. Secundo eas efficacissimis rationibus confutabimus. Tertio veram text. explicationem aggrediemur. Et tandem quid in principio venenose inflammationis, quidque in alijs temporibus faciendum sit docebimus.

C A P. XVIII.

De quibusdam authorum explicationibus super hanc Auic. text.

QUÆRITUR hic quidē Auic. text. non est ita, vt verba eius superficie tenus intellecta sonant, intelligendus: secus enim multis in locis sibi ipsi aduersaretur præsertim. prima primi. capit. primo. nec non. 4. primi. capit. De medicantibus apostema, ac perinde. 3. 4.

c. 12. vbi adhuc in materia benigna inflammationum emunctoriarum medicamentis magnopere materiam ad exteriora omnino attrahentibus (quæ sunt repercussivis contraria) vt iubet. Cæterum Gentili a Fulginio, atque Dino Florētia, Auic. expositoribus, ac nonnullis ex recentioribus alijs videtur, Auic. nullo modo super corpus ipsi althoin, sed super partes ipsi vicinas in circum ambitu, vel circum circa, vbi materia remissioris venenositatis est, intellexisse, repercussiva esse admouenda. Quippe quibus corruptio inflammationi membri prohibetur: secus enim (vt ibi aiunt) corrumpetur. Sed quantum ij ad veritatis scopum aberrant, facile quisque rationis compos intelliget: si nocumentum repercussivis materiei venenose influxu existentis versus cor, cum nocumento aliquantulæ forsan exterioris membri corruptionis cōparet: in illa enim repercussione mors certa: in aliqua membri externa noxa, non itidē. Rursus repellentia medicamenta principio althoin circum circa ipsis admota vel materiam venenosam ad ipsum fluentem versus cor, & membra interiora repellerēt, vel ad corpus ipsius althoin. Si primo mors sequetur infirmo: si verò, secundo circumferentialem materiam versus basim althoin aggregabunt, & augmentum ipsius (potissimam sæpe causam euasione infirmi prohibebit. Ac rursus venenosa materies sic cōgregata fortior reddetur, seipsa vt antea dispersa, vnde altius membrum corrūperet. In hac igitur expositione nullo modo animus acquiescere potest.

Quidam vero vt Nicol. Floren. 5. 7. ac per inde eius factionis alij, ex serie ipsa superiori Auic. text. explicationem inferunt, vbi inquit & saluus althoin mortalius est, illud quod est, rubeum, deinde citrinum: sed ex eo, quod ad nigredinem est decliue, non euadit aliquis. Dicunt igitur

Quorundam explicatio text. Auic.

Taxat prædictorum expositione.

Aliorum. 2. explicatio text.

tur, huic antraci rubeo remissioris venenositatis parum, nil ve nocituræ: compe-
tere repellentia inuisse Auic. alijs vero, in quibus venenositatis viget, minime. Sed in hac confutanda explicatione non demorandum: cum saluius multo, atq; securius esset materiam aliquantum venenosa ad exteras corporis partes attrahi, quam ad interiores detrudi, quisq; mentis compos fatebitur. Quippe cum magis & minus non differre specie Philosophus asseueravit. Ignis nanque cintillula (quantuncunq; parua) quartum caloris ascensum, siue gradum sortitur: sic venenum, quantuncunq; paruum. Rursus Auic. rubrum althoin non dicit esse salubre, sed non adeo mortale quam reliqui. Fulcitur præterea hæc mea in Nicoli sententiam confutatio, cum ipse ferè immediate ibidem dicat. Sed tutius est, non repercutere, & à repercussione desistere.

Reprehēdit
secunda eu-
positio.

Confutatio
nis ratio.

Alia exposi-
tio tertiæ
p.

Taxatur ter-
tia explica-
tio.

Valesius quoq; à Taranto aliàs Philonius multo secus hunc Auic. text. explicare nititur. Inquit enim. Super cor confortantia, super bubonem veneficum attrahētia, & inter regionem cordis & ipsum bubonem repellentia, Auic. in eo voluisse: vt effumatio venenositatis inflammationis cordi non lædat. Sed huius obiectio in promptu est. Cum enim materia venenosa influxu sit, siue in fieri (vt dicunt) quo propinquius cordi repellentia medicamenta admouerentur, eo magis cordi læderent, quam si supra inflammationem venenosam locum à corde distantiorem admouerentur. Patet, quia agens naturale potius in propinquum passum quam in remotum agit.

Cæterum pro vera text. explicatione (in qua intellectus finaliter acquiescere debet) duarum alteram olim indagavi. Primam quidem supposito pestilentis bubonis duplex esse principium: alterū videlicet sensationis, & apparitionis ip-

Duplex ex-
positio text.
prima.

fius, materia venenosa fluente: cui nullo mō repellētia, sed potius attrahētia medicamēta cōferūt, vt habūdē iā pbatū est. Ex hoc nāque quæ sequerent, nocumēta conspicua sunt. Vt pote tumoris venenosi inflammationis diminutio: & hinc veneni ipsius introrsus cōuersio. Alterum verò corruptionis, & apparitionis nigredinis post totalē materiei venenosæ expulsiōnē, quā Græci gangrenā vocāt. Huic igit scđo principio, etiā si bubo iā corruptus, partibus adænosis infederit, spongiā in posca iufusam admoliri licebit. In principio nanq; taliusmodi antracis corruptionis ad carminandam effrenandamq; corruptionis malitiā, hoc certe medicamentum, sale etiā cōmixto, periti chirurgi passim vtūtur. Secus tñ esset cū materia erat influxu ante ipsius nigredinis editionē, vñ de aceto notādū, ac perinde de omni stiptico, atq; incisiuo, duplicē effectum, seu virtutem scđm varia tēpora fortiri. In principio nanq; materiā venenosā fluētē repcutiēdi vim habēt: penetrātibus nimis, ac simul terrestribus eos cōdensantib⁹. Cæterū qñ in principio scđo, nēpe externa iā corruptione, & nigritie apparente (remissa iam furiositate, ac fumositate principij) admolitur, potius vim refrenatiuā corruptionis, & incisionis materiei, & toti⁹ mēbri cōfortationis q̄ repercutiēdi habēt. Cōfirmat ex Auic. snia. 3. 4. cap. De carbūculo venenoso, vbi in principio emplastrum ex malopunicis aceto incōctis super carbūculū admoueri iubet. In cui⁹ explicatione Guido recte inquit remissa (vt dixim⁹) fumositate principij. De hoc igit scđo principio patet Auic. in eodē text. tractare, cū in mediate sub inferat in statu vero curet cū scalpellatiōe (d̄ statu em loquit respectu huius scđi principij) respectu nanq; primis carificatio non cōduceret. Augmēti aut curationē tacuit quia

Duplex pri-
cipium al-
thoin pri-
mum.

Alterum.

Nota de a-
ceto: & p ar-
ter de ouani
stiptico.

Modificati-
o text. A-
uiciana.

quia eadē fermē est cū curatione status: nēpe venenū ad extēriora attrahere, extinguere prorsus atq; extirpare. Ex duabus tandē explicationibus, quas superius pollicitus sum, me tractaturū, altera exposita, alterā aggrediamur. Pro qua aduertito Gal. originaliter tū. 2. ad Glauco. De causis inflammationū, tū etiā lib. De tumoribus præter naturā, atq; etiā Paul. lib. 4. c. 2. 2. De figmate, bubone &c. quos Auic. in hoc. c. prors⁹ imitatur, hoc nomē bubo ad tria significata esse æquocū asseruisse: primò nempe ad apostema calidū minime venenosum, in quacunq; corporis parte innascatur secundo ad venenosum. Et dicunt postea, vt clarius suam sniam exponerent, Verum priores scilicet non venenosi: quemadmodum inflammation quæ libet auxilijs repelluntur, quæ refrigerāt, & astringunt. Et hoc idē certe Auic. præfato cap. imitatus inquit, Antiquissimi antiquorum nominauerunt althoin omne apostema existens in locis glandosæ carnis, aut alibi, id est, in alio quouis loco corporis. Et subdit deinde dictū est post hoc ei quod est apostema calidum perdēs, venenosum, &c. Differt itaq; hoc nomen althoin, seu bubo ab apostemate venenoso sicut cōmune à proprio: quia omne apostema venenosum erit althoin, non tamē omne althoin erit apostema venenosum. Agens igitur Auic. de curatione primæ speciei bubonis, vel althoin non venenosi, inquit, althoin verò ipsum de eis, quæ nominata sunt, scilicet de non venenosis, curetur in principio cum eis quæ stringunt & in frigidant locum, &c. Vt ex Gal. etiam, atq; Pauli sententia locis iam citatis constat. Confirmatur etiam ex Dini Florentini in Auic. sententiæ expositione qua in parte hæsitans, qua ex parte vena seccanda sit, inquit, In non venenoso ex opposita parte: in venenoso autem ex eadem. Ad illud autem, quod assurgit

Secunda ex-
positio tex.

Bubonis no-
men ad tria
æquiuocari.

Veratex. ex-
positio.

Cōfirmatur
expositio.

dubium, nempe emunctoria, quibus non conuenit repercussio esse, loca glandosa, bifariam responderetur. Primo, aut illam dictionem text. scilicet, alibi pro quacunque corporis parte supponere, aut alibi dicere alia loca glandosa ab ipsis emunctorijs, sicut carnes sub mento, atq; in origine linguæ, & māmillarum, atq; etiam testium. Cui exponendi modo Guido tract. 2. cap. 5. de bubonibus satis alludit cum dicit, huiusmodi membra inflammata, repercussionem tolerare. Et subdit & sine dubio ita intelligit Auic. in suo. 4. Ipse etiam Auic. cap. in mediate sequenti hoc idem aperte sensit, inquit, & quando apostima est, in mammillis, & testiculis non timetur ex prohibitione. 5. cum repercussio nocumētum. Agere autem vicifim in eodem capite Auic. de utroq; althoin non venenoso & venenoso non inconuenit.

Responde-
tur cuidam
obiectioni.

C A P. XIX.

In quo proceditur in quinta intentione obseruanda in curatione pestilentis bubonis.

Vbonum igitur pestilentis tempore euenientium vt ex præfato text. Auic. nec non Galen. atq; Pauli (quos ipse imitatur in hoc) colligitur: quidā sunt non venenosi de quibus nunc in præsentia non tractatur: iam enim de ipsorum curatione, regulam generalem capit. vniuersali tumorum præter naturam Guido constituit. Quidam vero venenosi, de quibus nunc verba facimus qui aut rubrum tuberculum est, aut citrinum, siue nigrum, vt ex eadem Auic. serie constat. Pro cuius igitur curatione quatuor sunt scopi seruandi. Primus venenosa materiei extractio

Triplex ve-
nenosus bu-
bo.

Quatuor
scopi vene-
nosi althoin
in curatio-
ne

ne seruan- di.

Varijs mo- dis prima in- tentio vsur- patur.

ne completur secundus eiusdem iam at- tractæ prorsus extinctione, tertius ipsius à parte affecta extractione, quartus illius bubonis iam vlcerati curatione. Primum igitur varijs modis à multis vsurpatur nē pe aut cucurbitulis exarificatis aut hiru- dinibus aut vtrisque, vel oris succione vt Guido tract. 2. c. de antrace ac perinde. c. de transgressione mortalitatis iubet. Quæ etiam ex Gal. sententia. 13. meth. c. 6. col- ligitur. Atq; etiam Cornelij Celsi libr. 5. vbi summopere monet, vt suggētes hoc virus caueant ne forte in ore habeant ali- quam exulcerationem, sic enim pericu- lum subirent, secus vero nullum. Alij e- tiam ranam viuentem extēplo scissam. Quidam gallum, depillato anno, sale su- per sparso buboni super imponunt: & at- tracto veneno gallus moritur. Quidam cocleis pistis idem faciunt. Plurimi verò emplastrum ex eepa intus cauata & the- riaca plena sub cineribusq; assata: & de- mum optime pistata venenoso bubone admouent. Alijs placuit venenosum to- tum tuberculum rasorio vel forcipe pror- sus euellere: turpissimum quidem. Alij potenciali cauterio. Alij vero actuali idē faciunt. De quibus sigillatim disserendū est: ab actuali cauterio orsus. De quo pri- mo dubitatur an competat. Et prima frō- te videtur non conuenire: primo quia in- ter reliquas eius vtilitates habet, mem- brum confortate ita vt non recipiat recre- mēta Auicē. 4. part. cap. de cauterizatio- ne asseuerante sed in apostemate vene- noso in emunctorijs vbi prope semper in- nascitur ipsum ad augere totis viribus co- nandum est, vt Auic. 4. part. cap. De medi- cantibus apostema (etiam non veneno- sum) docet ergo non confert. Rursus A- ristot. prima problema. 33. problemate, quæ in alis (inquit) aut inguine abscesserunt medicamentis potius quam caute- rio curandum est. Sed ad primum dicen-

V. Actuale cauteriū ve- nenoso bu- boni compe- tat.

Auic. senten- tia.

Aristot. sen- tentia.

dum longe maius sequi iuuamentum ex attractione, ac simul destructione mate- riæ venenosæ ab ipso cauterio inducta quam nocumentum (si quod est) ex ali- quantula prohibitione corruptionis par- tis buboni circum vrcinæ. Ad philosophi verò auctoritatem loco citat. quo vide- tar his partibus canterium prohibere, di- cendum illi in hoc aduersari Gal. 13. me- tho. 5. & in Isag. lib. introductorio seu me- dico titul. de chirurgia. Vbi in alis atque inguinibus cauterio myrthi folio simili aperire iubet. Et idem Paul. lib. 4. cap. 22. atq; Razes lib. Diuisionum docent, & de- niq; est omnium recte practicantium v- sus. Quam ob rem haud immerito subti- lissimus Conciliator in huius text. Philo- sopheri explicatione veluti anceps verita- tis ipsius inquit primo quod sermo eius in hoc forsitan in experti non est verus sed exemplaris potius in quo magis ex- positio quam verificatio requiritur. Ve- rum postea ne videretur impudens tanti tanque grauissimi authoris sententiam absque aliqua explicatione dimittens: eam vstionem, atq; incisionem non qui- dem partibus emunctorialibus. Sed ad oculorum affectorum, & calculi vesica- eas adscribit. Sed forsitan dicere etiam li- cebit Philosophum non quidem leuem apertionem neque cauterizationem qua- passim vtimur in emunctorijs, ea infe- riæ prohibuisse: sed ingentem, ac su- perfluam duntaxat exultionem præci- pua membra emunctorijs viccina, exi- mio suo calore molestantem, vel altam carnis incisionem, & euulsionem car- nis inflammatorum emunctoriorum. Quam natura ipsa spongi formem ad re- crementa membrorum principum me- lius in se emungenda condiderat. Cuius munere euulsa illa carne spōgiformæ na- tura priuaretur: nempe callo ingēti in ea parte post vlceris consolidationē indura- to. In

Responde- tur Auicē. sententia.

Gal. aduē- sator Arist. & Paulus, at- que Razes.

Non placet Conciliato- ri Arist. sen- tentia, & ne videretur in- solens alie- na machina- tur.

Authoris ex- plicatio in- verba Ari- stotelis.

Nocumen- tū maximū extractio- ne carnis e- munctoria- lis, vel ex al- ta & ingenti cauteriza- tione.

Confirmat sententia au- thoris.

Taxant vte res cauterio potenciali.

Alta medi- camēta quæ authori pla- cent.

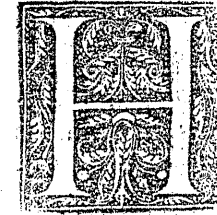
Consiliū in- sugendo ve- nenum.

to. In hac rursus inflammatae carnis euul- sione ob vasorum illic tendentium ma- gnitudinem maximum sanguinis proflu- uij periculum emerit. Cui certè expo- nendi modo Cauliacus tract. 2. c. de apo- stemate fugilico & indurato in emuncto- rijs visus est alludere vbi inquit. Multi au- tem incidunt & glandulas naturales eue- lunt, quod ego non facio quia post locus incicatrizando contra intentionem natu- ræ induratur. Quæ illas partes ad recipiē- das superfluitates membrorum principa- lium molles ædidit. Hanc igitur altam emunctoriorum exultionem, & carnis euulsionem philosophus in ea serie aper- tē prohibet: non tamē superficiale cau- terij, neque sagittellæ apertionem. Qui- bus communiter vtimur. Ex quo eminē- tissimè obiter patet confutatio in non- nullos satis temere tempore pestis natu- rales emunctoriorum inflammatorum adenas euellentes. Præterea potentialis cauterij vsus is venenosis bubonibus nō est tutus, propter ingentem non solum dolorem, sed etiam ingens incendium: quod in toto corpore concitatur. Attra- ctionem verò, siue ranis scissis, siue gallo- ano depillato, siue suctu oris, vel cucurbi- tulis scarificatis, atque hirudinibus moli- tam laudo. Sed in illa oris suctione, quæ à Galen. 13. metho. cap. 6. & Cornel. lib. 5. & à Guidone tract. 2. cap. De transgres- sione mortalitatis laudatur, aduertitō iux- ta ipsius Cornelij loco citato sententiā, oportere sugentem nullam in ore habe- re vlcerationem. Quoniam si haberet, vi- ræ periculum subiret: sin minus, quod ex- perientia se compertum habere inquit: sed si meum consiliū in hoc admitti li- ceret ore prius aceto acerrimo optimè loto, & non aliter suctionem hanc fieri consulerem. Quantam autem vim ad- uersus omne venenum acetum habeat, neminem (vt opinor) latet. Reliquis ve-

rò medicamentis dictis tutius possemus primā attrahendi intentionē adimplere.

C A P. X X.

Quo indagatur an prædictū medicamentum ex cepa atque the- riaca confectum (vel theriaca ipsa per se) super pestilenti bubone tuto admoueri possit.

AEsitari certè non im- merito posset, an præ- fatum ex cepa atq; the- riaca medicamentum, vel theriaca ipsa per se exterius illita super bu- bonem pestilentem iuuamento an nocu- mento sit. Nanque vel theriaca ipsa attra- hendi ad se venenum, vel ipsum à se ex- pellendi vim habet. Si primum, exterius certè illita; vt venenum foras euocetur duntaxat competeret, & nullo modo bi- bita ne ad interiora venenum attrahat. Si secundum, neutiquam exterius illita conueniret: ne venenum ad interiora de- trudat. Sed huius oppositum ex sententiā Galen. lib. De theriaca ad Pisonem aper- tē colligitur: vbi in morfu venenoso ra- bientis canis theriaca ipsa exterius super vulnus applicita, atq; ore sumpta vti do- cet. Cuius cām Gentilis à Fulgino super lib. 5. canonis Auic. agens de theriaca ele- ganter exponit. Vbi operari ipsam theria- cā (inquit) attrahēdo, atq; postea venenū fugādo, & expellēdo, quæadmodū phar- macū solutiū. Sed quæ primū in tractu præpropere, occisimèq; venenū virtute theriacali extinguit. Itaq; licet ruc expel- lat, nullā habet nocēdi potentia: cū iā nō sit sub forma veneni, sed cadaueris ipsi. Exēplū de caseo recētū toxicato affert, q- licet illitus toxico, infectus, atque niger, reddatur, optima tñ theriaca in altero la- tere

Dubium;

Galenis sen- tentia.

Gentilis ra- tio.

Exemplum operationis theriacæ.

tere ipsius casei illita nigricies illi correspondēs rectificata discessit, caseo, vt pri^o de albato. Ad eandē igit primā intentionē, quę veneni attractiōe molliū: plurima etiā alia medicamēta, non absq; vtilitate nobis experta, adducere volumus, vt secundū particulariū exigentiā peritus medicus in eorū vsu distinguere valeat. Quorū primus sic conficit. Recip. alliorū syluestriū, vel domesticorū, ceparū rubearū caricarū ficcarū, radicis cucumeris syluestris singu. p. j. quibus prius incoctis, ac pistatis, addē nitri drag. ij. fermenti. p. sem. stercoris colūbini, vnci. j. sinapis, drag. ij. puluerizatis puluerizandis, & omnibus optimē mixtis emplastrū conficito. Ad dīto etiā modicō antiquissimī olei.

Aliud ad idem, sed mitius medicamentum.

Sumito radicū liliorum alborū numero. iij. scindant minutissimē, atque pistentur: deinde bulliant in oleo lilij celestis: postea addant limatiarū cum conculis suis numero. vi. iterumq; pistentur. Et simul scabiosę, & rutę viridium (sit empus tulerit) cuiusque. p. j. sint minus ipsarum puluis. De scabiosę ramusculis, ac perinde de symphitu, id est, consolidę maioris virentium, magna profecto à quatuor magistris promittuntur si totum videlicet inflammatum membrum ipsis optimē inter duos lapides pistatis, inuoluatur. Et certē vltra earum mirabilem quam Guido vocat iuuandi proprietatem temperatiorem attrahendi virtutem fortiuntur qua sæpius opus est, potissimum nempe biliosis. temperatura: iuuenibus effrene caliditate præditis, ne humores in sumo scandescant ac furiant, magisque inficiantur. Magna itaque Medici dexteritate in ijs medicamentis admouendis est opus: ita vt in frigidis temperaturis, calidioribus remedijs: in calidis vero temperatio-

Medicamentum quo attrahitur venenū à dextra.

Laudat scabiosa, & simphitum.

Varijs naturis varia medicamenta attrahentia sunt admouenda.

ribus vtatur. Quorum medicamentorū crebra fieri debet remutatio, vt doctores admonent, ne venenosa materies à medicamento, iam attracta ibi retenta versus cor euaporet. Cura etiam habita, cum venenum ad affectam partem trahere conamur: vt frictiones, atque deuinationes (aliās infestissimæ) membrīs è directo huic malo correspondentibus moliantur, vt pote; cum sub ala dextro bubo innascatur, dextro brachio: leua verò, sinistro: inguini dextro, pede eodem.

C A P. XXI.

De secunda intentione in curatione althoin obseruanda.

Peracta igitur iam, atq; completa prima intentione veneni extrorsus attrahendi, scientifica (quam diximus) distinctione præ oculis in curatione habita: postea secunda, quæ veneni extinctioni ne completur, statim aggreudienda est. Super basim itaque ipsius althoin sequens medicamentum imposito. Recip. ficuū pinguium, fermenti ramusculorū virentis scabiosę cuiusque. p. j. theriacę electę, drag. iij. ex omnibus bene contusis ac pistatis emplastrum conficiatur: addito in fine salis nitri momento, & modico pulueris iuntianę atque tormentillę.

Ad idem.

Recip. cotoniorū minutissimē cissorū numero. ij. cum quarta parte theriacę electę optimē pistentur & apponito. Ad idem aliud. Recip. vitellorū ouorum sub prunis assatorū numero. iij. salis nitri impollinē reducti drag. ij. pulueris cōsolidę maioris drag. j. misceant simul donec vnguētū formā referant, In circūambitu verò althoin, attracta videlicet iā, atq; extin-

Medicamentum.

cta

cta prorsus venenosa materia: & ea parte aliquatenus vlcerata, ne sua effumatiōe cordi forsan lædat: tūc ipis (vt iā antea probauimus) licebit tuto in panno in medio perforato stipticum, atq; confortans maelagma admoueri licet in primo principio (vt alias diximus) infestissimum fuerat. Cuius hæc sit compositio. Sumito olei rosati, & myrthi, cuiusque vnci. j. & semis, aceti rosati, vnci. j. boli Armeni, sandalorum rub. puluerizatorum, pulueris scabiosę cuiusque dragm. iij. cæræ quod sit satis confice vnguentum.

Ad idem aliud.

Recip. olei nimphę, & mastichini cuiusque vnci. j. pulueris acetosę, & granę finissimę, coralis rubri, ana, drag. sem. succi acetosę, & scabiosę, ana. vnci. sem. cæræ quod sufficiat fiat linimentum.

Ad idem emplastrum, cuius supra meminimus atque in principio fluxionis non conferre probauimus, quando vtiliter admouetur.

Constat ex duobus malogranatis acetosis cum cortice suo satis contusis: & aceto optimē in coctis, atque morosè pistatis, & panno etiam (quem diximus) in medio perforato circum circa applicito. Verum ad tertiam intentionem, quæ corrupti extractione adimpletur, scarificatione alta incircumambitu admota fiet: vltra eam videlicet quæ principio ad attrahendam materiam venenosam super ipsum althoin simul cum cucurbitulis faciendam esse docuimus. Extracto autem nigro, ac venenoso sanguine locus spongia noua in decocto aquæ, & aceti, atque scabiosę & iuntianę madefacta foueatur. Postea emplastro

Medicamentum incircumambitu admouenda.

Tertia intentio excarificatio.

ex asungia suylla ac ficibus siccis, passulisque enucleatis, ac fermento pari portione mixtis, modico salis superaddito vtendum. Verum enim verò si bubonis disruptio, siue nigri corrupti, siue rubri corruptionis expertis differatur, statim, suppuratione neglecta, quę in alijs inflammationibus spectari solet, candenti ferramento præcociter aperiatur. Huiusmodi nanque cauterium quocunq; feretempore pestilentis inflammationis ac cōmodatur. Locus autem cauterio exustus, vt crustam siue scaram à se expellat, linimento ex ouorum luteis atque vacino butyro, oleoque communi æquis portionibus atque pauca farina triticea commixta, illiniatur. Neque alienum erit, eidem linimento scabiosę & acetosę pulueris modicum commisceri. Ad idem quoque præstat butyrum vaccinū cum puluere sulphuris viui commisceri. Crustam quoque eleuat medicamentum ex corticibus radieum alteæ recentis, & passulis & ficibus siccis & oleo seminis lini, & ouorum luteis cum croci momento, & butyro vaccino omnibus mixtis, & morosè pistatis. Crusta igitur buboniam dempta, vltimo vlcus sequentibus medicamentis emūdandū est. Deinde sarcoticis carne implendum. Sumito succi scabiosę, & acetosę, atque apij singulorum vnci. j. mellis communis, vnci. ij. & sem. farinæ ordeacę, quod sufficiat, confice vnguentum cui vitellorum ouorum numero. ij. addantur. Ad idem. Summe succi absinthidis, & apij cuiusque vnci. & sem. succi scabiosę vnci. sem. mellis rosati coll. vnci. iij. terebinthinę clarissimē, vnci. j. myrrhæ electę sarcocolę puluerizatorum cuiusque dragm. j. farinæ ordei dragm. iij. pulueris croci, scrupu. sem. confice vnguentum. Cæterum si crassior materia in vlcere supersit vnguento apostolorum, vel Aegyptiaco, vel quopiam

Quando cauterio vtendum.

Medicamentum pro eleuanda crusta.

Medicamentum pro eleuanda crusta.

Aliud.

Quarta intentio.

Mundificatio medicamentum.

Mundificatio medicamentum & sarcoticum.

Abstergen-
tia atq; cor-
rodentia me-
dicamenta.

Vnguentum
vulgo nun-
cupatum ru-
sum.

Aliud ad
idem.

Sarcoticum
medicamen-
tum.

piam alio fortiori abstergetur quale fie-
ri posset puluere Ioannis de Vigo alicui
istorum commisto, vel aliud ex rosato o-
leo, atque argenti spuma, id est, lithargi-
rio ad crassitiem incoctis conficito: addi-
to in fine sufficiēti prædicti pulueris quā-
titate. Fieri etiam potest, ad idem aliud
medicamentum: cuius hæc est constru-
ctio. Recip. olei rosati vnci. iij. elebori ni-
gri, pulueris de Vigo lithargirij, an. drag.
iij. cæræ quod sufficiat, confice vnguen-
tum. Verum vlcerē iam profus mundo
medicamentū sarcoticum vsurpādū est.
Quod sic fieri pot. Sumē succi cætauræ,
veruasci, scabiosæ & matris sylvæ singulo-
rum vnci. j. olei mastichini, & rosati, om-

phantidis cuiusq; vnci. ij. & sem. buliant
in vnci. viij. vini albi optimi vsque ad vi-
ni & succi consumptionem postea excol-
letur: deinde adde rasinz pini terebinthi-
næ ex beto ana. vnci. j. thuris, mastichis,
myrrhæ, aloes impollinem reddatorum
cuiusque drag. j. & sem. cæræ, quod suffi-
ciat confice vnguentum: & in separatio-
ne ab igne adde pulueris seminis granæ,
dragm. j. croci gran. v. Hactenus de pesti-
lenti constitutione: atque bubonibus ve-
nenoſis differuimus. A quibus omnipo-
tens, & misericors Deus, Sūmus, atq; vni-
cus salutis animarum, ac corporum au-
thor, summa eius clementia nos liberare
dignetur. Amen.

✠ Finis libri Sexti, & totius operis, ad lau-
dem, & gloriā Dei, & intemeratæ Virginis matris
Mariæ: quorum nomina per infinita seculorum se-
cula glorificentur. Quos suppliciter depre-
cor vt opus nostrum suæ Reipubli-
cæ profuturum sit.
Amen.

SALMANTICAE,
In ædibus Dominici à Portonarijs, Sacræ
Cath. Maieſt. Typógraphi.

1575

INDEX. HUIUS

operis

A

Animalium spirituum compositio 17

Abies de barchia et curia postea
nitionem mercurij et quibus 197

Adus ad suburanam triangularis et
libris et rubro 115

Aethiopia ligni indicij 218

Adversio circa sensationem uel
rerum capitis 43

Adversio obstruenda ne uulneres mor
bosos afficiantur 208

Adversio nervos origo occulta ex
corde illa manifest. ex cerebro 91

Alis uel nervi et trachelum summo
summa conuenit 114

Alfubriatem fungositas est 28

Amigdalae in ore defenduntur uel
nervis capitis 50

Animaduorsio circa medicamentum
in uulneribus capitis 48

An necessario sit perforandum
in uulneribus capitis 51

Antidoto carum uulneribus cap.
74

Anatomia nervos 93

An organicum membrum exto
topreissignificet et suburanis 119

Antidoto carum uulneribus et aliorum
apertum nervos 125

Anesthetica aperire liceat uulnera
nervis thoracis 147

Animaduorsio magni momenti
in aperturae tuborum inguinalium 176

Animaduorsio circa purgationem
morbigallicam 118

An cararum competat peste
laborantibus 233

apertoma omnia 19

apertatio exsiccationem uulnerum

Aperitio in temporibus uulneribus 48

Aqua frigida uisus an conueniat uulneribus 90

Aqua uisus in uulneribus luxationis mem.
121

Aqua ex cola 128

Aqua mirabilis pro dentibus 124

Arteria de aere funguntur in uulneribus 101

Arteria nervi et coarctati sine uulneribus 120

Arteria quae nervos anatomicos
cripsent 95

Aurium ulcera aceto sanescunt. 126

Aurum diaphanum circa argentum
in naturam 190

B

Bonae uisus bonum signum est 38

Bifariam membra imbecilla sunt 12

C

capitulum defusum inest in fetali 204

capitulum compositum in aere crispio 13

capitulum oculorum causa aliorum loco posita. ibid

capitulum quorundam sphericum figuris ibid

capitulum frigida temperatura 14

capitulum natura 17

causa uulneribus capitis 18

cararum quid 19

causa incurabilis capitis 29

crani fractura periculosa in plerisque 35

caro uulneribus a parens uulneribus cap.
salus est 12

causa notandi uulneribus capitis 9

causa admirandi nervos uulneribus 9

causa accendi in dolore quae uulneribus
hos nervos in fetali 10

capitulum uniuersale uulneribus
nervis et decemdo a menta 11

causa uulneribus 112

causa uulneribus ad coarctationem 120

causa uulneribus in aere et artibus 121

causa uulneribus in difficultate 121

causa admirandi et morbi truci 137

causa difficili uulneribus fractis 154

causa admirandi uulneribus uentris 159

causa saluberrima uulneribus 158

causa stupens uulneribus uentris 162

causa particularis et generales.
morbigallicae 172

causa uulneribus in medulla non pro
prio sed large dicitur 17

causa uulneribus in modis se
causa in uulneribus capitis 49

causa uulneribus in spinalis medulla
uulneribus in uulneribus dicit Galenus 91

causa uulneribus in uulneribus 179

causa uulneribus ex uulneribus quo pacto in
causa uulneribus est letalis 98

causa uulneribus in uulneribus 99

causa uulneribus ex uulneribus caeterum
in uulneribus est insigniter prodes. 108

causa uulneribus in uulneribus quid
prodes 119

causa uulneribus ad extenuandam
saniam in uulneribus palendamque 143

causa uulneribus in uulneribus 175

causa uulneribus 14

causa uulneribus in uulneribus 43

causa uulneribus in uulneribus 42

causa uulneribus in uulneribus 49

causa uulneribus in uulneribus 95

causa uulneribus in uulneribus 117

causa uulneribus in uulneribus 121

causa uulneribus in uulneribus 122

causa uulneribus in uulneribus 122

causa uulneribus in uulneribus 123

causa uulneribus in uulneribus 125

causa uulneribus in uulneribus 158

causa uulneribus in uulneribus 159

causa uulneribus in uulneribus 174

causa uulneribus in uulneribus 182

causa uulneribus in uulneribus 184

causa uulneribus in uulneribus 202

causa uulneribus in uulneribus 104

causa uulneribus in uulneribus 138

causa uulneribus in uulneribus 159

D

Defensio in uulneribus capitis quae 44

Defensio in uulneribus capitis 161

Defensio in uulneribus capitis 161

Defensio in uulneribus capitis 54

Defensio in uulneribus capitis 69

Defensio in uulneribus capitis 75

Defensio in uulneribus capitis 161

Defensio in uulneribus capitis 79

Defensio in uulneribus capitis 82

Defensio in uulneribus capitis 121

Defensio in uulneribus capitis 123

Defensio in uulneribus capitis 204

Defensio in uulneribus capitis 222

Defensio in uulneribus capitis 225

Defensio in uulneribus capitis 226

Defensio in uulneribus capitis 227

Defensio in uulneribus capitis 229

Defensio in uulneribus capitis 231

Defensio in uulneribus capitis 232

Defensio in uulneribus capitis 233

2 Deterentia in lentiora. et cord. con
 for lab. et uarragmedicamen. pestis. 239
 2 Diploesquid 15
 2 Differentia uulneris nervos chor
 dars atque tendinum 101
 2 Diffractio confectio multis diebus
 sumenda in uulnre. thoracis 145
 2 Divitio spetierum nobigali. 173
 2 Distillatio ad febre memoris pps
 unitione mercurij 223
 2 Distillationes diversae ibidem
 2 Dolor quavatione infestat in
 ossifractione osenon sentiente. 23
 2 Dura meningis denigratio ex tri
 plici causa. et quod pps sagium 34
 2 Duplex cinabaris species 184

E

2 Ecce que differentia uulneris 19
 2 Echymosis in cap. infantium 20
 2 Eger paulatim ad consuetudine
 quasand ulebat' reducendus 103
 2 Eser hinc inde uolundebe' ut pus ex
 pletat' in uulnre. thoracis 154
 2 Electio ligni indici 178
 2 E molientia medicamenta vari
 sime amouenda uulnre cepitis 14
 2 Emuntoria sunt per ungerda in
 uulneribus ventris 167
 2 Emplum Zinabaris ad tuber
 cula non caritatis 184
 2 Emplum ex gummis addunt.
 excirrosa 217
 2 Emplum pro tubera coronali 220
 2 Engistoma quid 19
 2 Epiesma que uulneris differentia ibid
 2 Ex nervos uulneris et cereb
 rorum ofenditur 90
 2 Ex nervos per audione deb
 rium insaniam et convulsio oritur ibid

2 ex tremis morbis et uenarum media
 sptionsunt
 2 extenuanda est materia laua in
 tra cuius later ut egredire possit 15
 2 exortatione ultimi momenta 178
 2 ex elevato pps pps ringeris malum
 euenire solet 209

F

2 febris acuta in uul. cap. quando letalis. 30
 2 febricitare inter initia alio symptomate
 non apparente. bonum signum est ibidem
 2 febre convulsioni superuenire melius
 est quam convulsio febre et rathio 99
 2 ferro aut auro cauterio curas delata
 da si uulneris contrax fuerit 111
 2 fluctum mare conuenit ex talo ulce
 ribus puidendi 209
 2 frigus in nervos ulceribus maxime
 fugiendum et rathio 102
 2 fistulam ad suend. uulnrem aut sircu
 aut inleratum esedebit 115
 2 fistulas si uulneris mare coloris sicutum
 in uulneribus quando conueniat 119
 2 forma antiqui trepani tan maris ppa
 scaming maxime formidandi 61
 2 forme nos uos trepanos 62
 2 fonticula in radice auris conmodius fit
 et modus cauterizandi et quibus conueniat 119
 2 fonticula leuet fieri in ignouitione
 parte quando uleus est diuicarmus 203
 2 foramen ulceris palati ose ab lato di
 fici le ad modum aglutinari et rathio 200
 2 fulsiendi empirici et tubercules luxato
 riam artem exerpendes temore 117

G

2 Galeni auctoritates declarant' circa uul
 nris sircu communis et oleosacci 4
 2 Galenaper medium incisa uulneri ab
 2

H

2 hectici consumpti non conuulsiunt 99
 2 habendaes bratis medicam. quali
 tati. et gradus ut uulnre part. respiciat 109
 2 hepatis uulnra in arna h' p' r' d' l' a' l' 159
 2 hirudo aut uen' bica asgenda.
 in nervos punctura 110
 2 chirurgos error existimantes pe
 netrase uulnris thoracis 145
 2 historia Leonardi forauanti circa
 morbum galicam 171
 2 hirudines ad mdt' an conueniat
 malo mortuo et rathio 199
 2 hirudinum electio et modus ad
 aptandi ibidem
 2 hirudines ian sanguine repletas
 comodo auferendy sint 200
 2 humida atque molientia medi.
 fugien. uulneris et pubrefactien 107
 2 hia et rathio

I

2 in suburis minime rathio et rathio 14
 2 in inflammatione conuenit et rathio
 membranis. exura diger' sircu communis 27
 2 in contuso uulnre interdum. sal
 s'elo sine d' rathio utimur 47
 2 in ossi perforatione duo errores.
 conueniessent 54
 2 indagatur an linica et rathio
 mens brancidion mulieris uulne
 rathio no cumento sit 73
 2 indicia et pps sagia uulneris nervos
 inter nervos symptomata uuln
 perniciosius conuulsione ibid
 2 in nervos uulneribus sudor co
 spiosus et aridus futurus conuulsio 99

2 in nervos uulnre. medicamentum
 et pps et ligam. calefieri debent 102
 2 in nervos p' rathio in uulneribus est
 sanguis et ex pps. p' rathio. excrement 103
 2 in infantos nervos magis h' rathio h' d'
 quod d' l' rathio in uulneribus et rathio ab rathio. 105
 2 in infantos nervos h' rathio conuenit 108
 2 in conuulsis nervis que obseruata 114
 2 in conuulsis nervis sic care p' rathio
 quam humectare conuenit 119
 2 instrumentum que fit' rathio in
 uulneribus thoracis 150
 2 instrumentum ad infundenda laua
 ra in thoracis 153
 2 instrumentum ad reducenda in
 rathio 161
 2 instillatio p' rathio ad excitanda in
 doram in morbo galico 175
 2 in d' rathio d' rathio morbo galico. quomo
 do succurratur 197
 2 in uulnre puidendi bubone superue
 nire peculiare est et rathio 208

L

2 lacuna in capite quid 16
 2 lauaera ad uulnera thoracis 173
 2 lentes conmode utunt' uulnerati.
 capitis in media 50
 2 letalia uulnera septi transuersi 135
 2 letalia magis uuln. acidente. h' rathio quia
 agland' s' rathio s' rathio et rathio. ibidem
 2 ligamentum transuersum in uulnre
 h' rathio conuenit 94
 2 ligamentum non uuln. as p' rathio in uulnre
 glubriantia si p' rathio non sit 104
 2 ligamentum in uulneribus thoracis mini
 me uulnre. sicutum et rathio. rathio 136
 2 ligamentum in uulneribus in uulnre

2 Lixivium quo super schirrosos
 tumores mentagreg imponuntur 221
 2 Longe securior cauterium actua
 lis quam potestialis et ratio - 183
 2 Ligatura ubi dolo ruge et laxior
 fieri debet - 115

M

2 mamillares caruncule quid. 16
 2 mastichinum lirinimentum ad ex
 proandas rimulas cap. non abstrahit
 mentis alienatio veniens ab interna
 noxa vulnere cap. letalis est - 32
 2 medici sepius incurandis umbra
 ribus aglutinatio est - 105
 2 methodus curandi vulnere sur
 uos ex secundaria intentione. 116
 2 medicamenta ad vuln. thoracis 139
 2 medicamenta ambiens vuln. thoracis 140
 2 medicamenta passiva ad vulnera 141
 2 medicamenta secunda ad dolorem et
 sang. concretum in cavitate m. abra
 2 metallicum neque ore sumenda neq
 intus cum siphone in vuln. thoracis. 144
 2 medicamenta vuln. mentis 164
 2 medicamenta ad flatus intestino
 2 ut melius reducant - 168
 2 medicamenta exterius ad mo
 runda vuln. mentis 167
 2 mentagreg definitio - 170
 2 methodus sumendi de coctum lig
 ni indici 180
 2 medicamenta causifica varia 182
 2 medicamenta ad abluenda ulcera
 gutturis et oris morbigalici 205
 2 methodus ut loquela et uox ad ven
 tis reseruiat 206
 2 medicamentum trochiscum alio

2 metubus duplex curandi prudente
 consummatum in urinario et in delibito regre
 2 medicamenta varia simplicia ad compo
 sica pro qualibet materia eba curanda 214
 2 medicamentum causificum proficuum 215
 2 medicam. sporendum in oris cavitate 216
 2 medicamenta emundantia et sanare
 plentia ulcera morbigalici 216
 2 medicamentum sarsaparilla morbigal. ulcer. 219
 2 medicamentum epuloticum morbigal. 219
 2 medicamenta ad cicatrices faciei huius
 morbigal. 220
 2 medicamenta ad tumores et ulcera
 bibary huius morbigal. 221
 2 medicamentum secularium quod per
 20 dies sumptum huius morbigal. curat
 ab equali intione et ab equali doribus
 2 medicamenta varia in curandis pestis
 2 methodus subveniendi in peste labo
 rantibus 23
 2 modicus sanguis in vuln. capitis no
 est cotinendus 45
 2 motus nervos ortus et processus 95
 2 modus abstrahendi pus ex thorace 140
 2 modus reserandi et effigies in strumete 151
 2 modus cognoscendi typhus impetore 161
 2 modus aligandi et curandi in
 2 modus suendi abdomen 163
 2 modus suendi et medendi in intestina 164
 2 modus amplificandi ^{vuln.} ~~in~~ quan
 do in pestina reduci nequeunt 166
 2 modus quo vuln. mentis in motu sit
 et egere possit 167
 2 modus adveniendi post ratiorem
 in vuln. paria 170
 2 modus illicendi in intertia parte men
 2 modus limitare argenti vivi

2 motus incidendi costumelam corrup
 tam non sufficientibus medicamentis 207
 2 motus in vobus casus et curatio - ibid.
 2 modus reducendi propturum - 209
 2 modus dignoscendi argentum vi
 vum adulteratum 214
 2 multum intrinsecere vuln. 99
 2 malum nichil periculum - 99
N
 2 natura sepe expellit materiam
 in cavitate contentam variis viis 136
 2 nervos decriptis et descriptis 29
 2 nervos origo an caput an cor sit 90
 2 nervi a quibus symptomatibus in
 festari solent 98
 2 nervi ut do locum fulsiant contrahu
 tur ad cerebrum unde convulsio
 2 nervi punctura ex nervoso loco et
 dolore acerrimo dignoscitur - 109
 2 nervi et tendones an. conuendi sint 112
 2 nervos per transversum inci
 dere suendi modus 114
 2 nervi actendones per transversum
 non ex toto incisi curatio 117
 2 nervos vuln. cum carnis ablatio
 re ipsos extra vuln. prolapsum
 2 inde inflammationis cerebri et eius
 mem. brans 27
 2 inde humiditatis prolapsum super
 cerebri membranam eam gravatam 29
 2 non attendere debemus diebus criticis
 ad pharmaca et sanguinis missionem
 2 non utitur artificium ab autore
 quo suendus est nervus. 117
 2 non utendum pharmaco solutio donec
 visena qualis fuerit et ratio 119
 2 non utendum que ex ablatione colame

2 nudata a celo nervus. doloris adque a
 tractionis periculum impendit - 118
 2 nullo modo statim vulnere accepto
 contra aperire licet. 142
O
 2 obiectio amposita inposita parte qua
 per vas aut calvaria destrumpsi 19
 2 obiectio amposita calvaria frangit
 re vulnere in carne et quaratione - 20
 2 obiectio amposita sanguis exstruata
 eius in se cerebro si in vulnere neque
 in carne neque in calvaria - ibidem
 2 obiectio an. indicatio sumenda esse
 ab externis causis siue a causa morbigal. 118
 2 obiectio an. in vuln. capitis compe
 tat subura et quando 39
 2 obiectio circa sum digestivum commu
 nis in cap. et alia propter vuln. 44
 2 oculos variis tumor in capitis vul
 neribus quod symptoma est 32
 2 oleum ex vitellis ovibus fovendus
 vuln. cap. si dolor infest. 44
 2 oleosa cetera temperatura - ibid.
 2 oleum omphacini usus optimum in vul
 neribus capitis 46
 2 oleum utitur in puncto nervo stratio 110
 2 oleum a paritibus 129
 2 oleum ligni indici 218
 2 omentum interdum excindendum
 et quaratione 162
 2 omnes affectionum species huius
 sue complicari solent 204
 2 oportet medicos uno oculo in
 rem alio egri in diem aspiciere 179
 2 oportet in mentagna semper curare
 ante ad fructum copiosus 184
 2 oser impueris sepe in medietate prima
 via in lentibus reconstituantur 112
 2 oser vuln. mentali humore et subtraun 113

Si nervi funtura et sanguis prof
 fluerim simul concurrunt
 Si prope dicitur triginta succurrit
 Si vulnus in oculis sit non
 conueniendum nisi album sit
 Si vulnus directum partem mobi
 lium sit et pertransierit sumner
 tus incidat quid fieri debeat
 Simplicia medicamenta ad ven
 eros vulnura
 Signa vulnura thoracis penetrat
 Signa vulnura cordis
 Signa vulnura pulmonis
 Signa sanguinis aut puris
 infra pedus coacti
 Situs vulnura in thorace
 Signa vulnura ventris non penetrans
 Signa vulnura ventris penetrans
 Signa hepatis vulnura
 Signa felis percussus
 Signa splenis vulnura
 Signa vulnura renum
 Signa intestinum vulnura
 Splenis vulnura non semper
 letalia
 Si rapsus mor bialis corrept
 us temperatura bilis
 Si rapsus pro atrabilius
 Si rapsus pro pituitosis
 Solutium pharmacum in
 vulnura capitis conuenit
 Solutium perationes
 Solutium siue commesure non in
 omnibus eodem modo sit
 Solutium quid
 Si dures inter fruerendum inuul
 neranda

Si vulna neque laxa neque tertiae
 Si vulna lacerationis quando doloris
 ac inflan malioris suspicio est
 Si vulna rebs in membro omnino
 amputato adaptanda
 Si vulna caputem fornicans in inales
 binis incidenda
 Si fistula ad curacionem curat spe
 ciei menthae
 Si fistula quae in ore post linitia renner
 curat calamo recipiendus
 Si fistula ad emicraniam huiusmodi
 Tabula aut capsula vulnura in mem
 bro applicanda
 Tabula quae de ferentia vulnura sit
 Temperatura nervos corrigenda
 Tenuis media vulnura usque ad apertu
 ram diu nisi symptomata uiderint
 Talem quibus presiliis extrahatur
 a nervo punto
 Terebinthina cur vulnura principio
 rotatur
 Terebinthina ac nervos contusus ac ab
 aere defensores curatur
 Terebinthina tenuiores vulnura letalia
 Terebinthina medicamenta in fructibus et
 fueris tempo prope sit usumenda
 Topica medicamenta menthae
 Topica medicamenta alopecur
 Tumor magnus apprensus vulnura qui
 si causa non deterrimunt seipsum
 Triplex convulsio est

V
 Varias herbe miscende in decocto
 ligni indici
 Varias medicamenta caustica
 Varias medicamenta topica ad tunc
 scirrugas durities menthae
 Varias medicamenta pro vulnura
 secundum uariam dispositionem
 Varias cauterios quos in sciatu dicitur
 Varias medicamenta topica ulcera
 pudendi
 Varias unguenta mercurij
 Varias unguenta cerobitres et in sex par
 tibus sunt
 Varias sectio et extrimitatum frictio
 in vulnura capitis conferunt
 Varias ramus calimonuena egro
 tanti imbecillo aperitur et rabio
 Venus fugienda sunt prope in uul
 neribus nervos
 Vermes terrestres ad vulnura ueruos
 Ventris inferioris anatione
 Vesica vulnura letalis
 Venas secundas interdum in membris
 Virtus utelli et albuginis qui
 victus rabio comalio instiuen
 da in vulnura capitis
 Vinum qualiter propinandum
 vulnura capitis
 Vinum in ueruos vulnura quando

Viride vitis cor nem pro dicitur
 Vicia rabio in uulnura thoracis
 Vicia rabio pro equalitatio uulnura
 Vicia rabio in uulnura
 Vomitu in uulnura stabilius pharmaco
 uulnura in uulnura inferioribus partibus
 Sit et corda
 Vomitu confert affectu inferioribus
 Vulnura capitis diuisa
 Vulnura capitis acundente tunc lateri
 bus sitibus et sic potat vulnura et uulnura
 Vulnura in summo capite cum peris
 Per in uulnura acundente tunc
 Vulnura in summo capite uero cura
 Eo secundum uarium uulnura
 Vulnura capitis ad diphem peruenit
 Vulnura in summo capite ad duram
 materiam membranam penetrat
 Vulnura sensus et motus per eum uen
 tum an per dures foratur
 Vulnura sensus et motus substantialiter
 aut uulnura sensus uulnura per uulnura
 Vulnura nervos signa
 Vulnura balneum uulnura et tumor o
 capiteum cum aliis symptomata
 Vulnura periculosa in genu uel
 prope genu
 Vulnura capitis etiam cum crani frac
 tura perfecte glutinet non sicut
 Vulnura manus tabula aut uulnura
 bita adone in uulnura Arabis
 Vulnura quibus digerendum omni
 dandum et extricandum
 Vulnura quatenus uulnura ex si
 cutione egent
 Unguentum ex oleo
 Vulnura thoracis non penetrant

- 2 vulnera thoracis periclitia 135
- 2 ungu^{rum} quo inguina et talia dalea
perungenda sunt vulne & thorax 141
- 2 vulnera antiqua thoracis
claudendum reseratio facta 152
- 2 vulnera colicis sic agglutinat 159
- 2 vulneribus ventris periclitia
tibus non tunc non comenit 160
- 2 vulneris ventris quo tardius cu
rat' nulos imp' venient' eome lius 165
- 2 ungu^{rum} exco^{la} vulneribus ventris 168
- 2 vulneris crasas intestinox re
media que per seden inuiciorit' 168
- 2 ungu^{rum} pro ilimitio re pustula
et mali mortui 200
- 2 ulcera crua ac simia d'orum
quam prima indent' agglutinat' 201
- 2 ulceribus palati spor det ma
teriam deriuare per naves 206
- 2 ulcerum penis et prospulij
corruptionis curatio 207
- 2 ungu^{rum} de mucilaginibus ad luri
ties remouendas 208
- 2 ungu^{rum} ligno indico pro es
chirois tuberculis discutendis 210
- 2 unguentum pro es abie huc
hispanica laborantium 219

Finis indicis huius operis

- 1. ...
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...

Handwritten signature or note